

Ministerul Educației

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Manual
pentru clasa
a V-a

Cristian Moroianu (coordonator)

Petru Bucurenciu

Mihaela Dragu

Luminița Cășuneanu

CORINT
LOGISTIC

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.
Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3393 din 28.02.2017.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Cristian Moroianu (coordonator)

Petru Bucurenciu

Mihaela Dragu

Luminița Cășuneanu

Manual
pentru clasa
a V-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr. ....

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2022–2023.

Inspectoratul școlar .....

Școala / Colegiul / Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Date despre autori:

Cristian Moroianu (coordonator) – doctor în filologie, profesor universitar, Facultatea de Litere, Universitatea din București; cercetător științific I, responsabil al Departamentului de lexicografie și etimologie din cadrul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române

Petru Bucurenciu – profesor de Limba și literatura română la Școala Gimnazială Nr. 8 din Sibiu, gradul didactic I; formator; expert resurse educaționale deschise

Mihaela Dragu – profesor de Limba și literatura română la Școala Gimnazială Nr. 9 „Nicolae Orghidan” din Brașov, gradul didactic I; mentor; profesor metodist; formator

Luminița Cășuneanu – profesor de Limba și literatura română la Școala Gimnazială Nr. 1 din Suceava, gradul didactic I, doctorand, expert în implementare curriculară cu abilități TIC, membru în Comisia Națională de Specialitate

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. habil. **Mina-Maria Rusu**, consilier superior, Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație (CNPEE), Ministerul Educației

Prof. dr. **Patricia Elida Pisano**, Director al CCD Timiș

Redactare: **Alina Perțea, Mariana Preda**

Tehnoredactare computerizată: **Liviu Perțea**

Design copertă: **Dan Mihalache**

Surse foto: **Shutterstock, Wikipedia**

Varianta digitală: **MyKoolio**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Limba și literatura română : manual pentru clasa a V-a / Cristian Moroianu (coord.), Petru Bucurenciu, Mihaela Dragu, Luminița Cășuneanu. - București : Corint Logistic, 2022

ISBN 978-606-95275-8-0

I. Moroianu, Cristian

II. Bucurenciu, Petru

III. Dragu, Mihaela

IV. Cășuneanu, Luminița

811.135.1

821.135.1.09

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Corint Logistic.

Pentru comenzi și informații, contactați:

GRUPUL EDITORIAL CORINT

Departamentul de Vânzări

Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, București,
cod poștal 010517. Tel./Fax: 021.319.47.97; 021.319.48.20

Depozit

Str. Gării nr. 11, Mogoșoaia, jud. Ilfov

Tel.: 0758.053.416

E-mail: vanzari@edituracorint.ro

Magazin virtual: www.edituracorint.ro

DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE!

*Versuri: Andrei Mureșanu
Muzica: Anton Pann*

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertatea și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Competențe generale și specifice

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

- 1.1. Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate;
- 1.2. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite;
- 1.3. Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare;
- 1.4. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i).

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare;
- 2.4. Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare;
- 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire.

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.2. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității;
- 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire.

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

- 4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative;
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative;
- 4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază;
- 4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală;
- 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții.

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi;
- 5.2. Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice.

CUPRINS

RECAPITULARE ÎNȚĂLĂ	9
EVALUARE ÎNȚĂLĂ	11
Unitatea 1. Școala, univers al cunoașterii (1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 2.4., 3.1., 3.2., 3.3., 4.2., 4.3., 4.4.) ...	13
Comunicare orală	14
Roluri în comunicare. Strategii de ascultare activă	14
Lectură	15
Textul literar. Cuvânt-cheie. Idee principală. Planul simplu de idei	15
Redactare	18
Planul simplu de idei. Notițele. Așezarea în pagină	18
Lectură	19
Textul nonliterar	19
Elemente de construcție a comunicării	21
Sunet. Literă	21
Silaba. Accentul	23
Lectură	25
Un nou text, noi perspective	25
RECAPITULARE	28
EVALUARE	30
Unitatea 2. Alături de cei dragi (1.1., 1.2., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 3.1., 3.3., 3.4., 4. 1., 4.2., 4.3., 4.5., 5.1.)	31
Comunicare orală	32
Exprimarea adecvată a emoțiilor	32
Lectură	33
Tema. Ideea secundară. Planul dezvoltat de idei	33
Elemente de construcție a comunicării	39
Enunțul. Punctuația enunțului	39
Variație stilistică. Limba standard. Normă și abatere	42
Redactare	44
Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere. Paragraful	44
Lectură	45
Un nou text, noi perspective	45
Elemente de construcție a comunicării	48
Vocabularul. Cuvântul, unitate de bază a vocabularului. Dicționarul	
Articolul de dicționar. Cuvântul și contextul. Forma și sensul cuvintelor	48
Categorii semantice: sinonime, antonime	50
Câmpul lexical	52
Elemente de interculturalitate	53
Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică	53
RECAPITULARE	56
EVALUARE	57

Unitatea 3. Valoarea prieteniei (1.1., 1.2., 1.3., 2.1., 2.2., 2.4., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.4., 4.5., 5.1., 5.2.)... **58**

Comunicare orală	59
Elemente paraverbale și nonverbale. Atitudini comunicative.....	59
Lectură	60
Textul narativ. Narativul literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu	60
Redactare	63
Textul narativ. Etapele scrierii	63
Lectură	64
Textul descriptiv nonliterar	64
Redactare	66
Textul descriptiv. Descrierea unei ființe.....	66
Elemente de construcție a comunicării	66
Verbul	66
Modul indicativ. Timpurile modului indicativ	68
Modul imperativ	75
Lectură	77
Un nou text, noi perspective.....	77
Elemente de construcție a comunicării	80
Predicatul verbal.....	80
Elemente de interculturalitate	82
Modele comportamentale în legende greco-romane	82
RECAPITULARE	85
EVALUARE	87

Unitatea 4. Cartea, treaptă spre cunoaștere (1.1., 1.4., 2.1., 2.3., 2.5., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.3., 4.4., 4.5., 5.2.).... **89**

Comunicare orală	90
Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral. Unitățile comunicării	90
Lectură	91
Împărtășirea impresiilor de lectură. Interese și atitudini față de lectură.	91
Elemente de construcție a comunicării	96
Substantivul. Felul, genul, numărul	96
Substantivul. Categoria determinării. Articolul. Prepoziția.....	98
Pronumele personal.....	100
Pronumele de politețe.....	102
Lectură	105
Un nou text, noi perspective.....	105
Elemente de construcție a comunicării	108
Subiectul exprimat (simplu și multiplu). Acordul predicatului cu subiectul	108
Elemente de interculturalitate	111
De la prima carte tipărită la cartea digitală	111
Elemente de construcție a comunicării	114
Istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp.....	114
Redactare	115

Prezentarea textului: inserarea unor desene, grafice, fotografii, scheme	115
RECAPITULARE	116
EVALUARE	118
Unitatea 5. Rapsodia naturii (1.1., 1.2., 1.4., 2.1., 2.2., 2.4., 2.5., 3.1., 3.2., 3.3., 4.1., 4.2., 4.4., 4.5.)	119
Comunicare orală	120
Reguli de acces la cuvânt	120
Lectură	121
Textul literar descriptiv	121
Elemente de construcție a comunicării	124
Adjectivul	124
Gradele de comparație ale adjectivului	127
Lectură	129
Textul narativ nonliterar	129
Elemente de construcție a comunicării	132
Numeralul	132
Redactare	135
Textul descriptiv: descrierea unui loc, a unui obiect real/imaginar	135
Textul explicativ: definiții, scheme	135
Lectură	136
Un nou text, noi perspective	136
RECAPITULARE	139
EVALUARE	141
Unitatea 6. Călătorii imaginare, lumi ficționale (1.3., 1.4., 2.1., 2.3., 2.4., 2.5., 3.2., 3.4., 4.1., 4.4., 5.1.)	143
Comunicare orală	144
Roluri în comunicare. Strategii de ascultare activă	144
Lectură	145
Narativul literar. Mesajul textului	145
Elemente de construcție a comunicării	148
Atributul	148
Lectură	150
Narativul în texte multimodale. Banda desenată	150
Elemente de construcție a comunicării	152
Propoziția simplă și propoziția dezvoltată	152
Redactare	153
Redactarea textelor narrative – narațiuni ficționale	153
RECAPITULARE	154
EVALUARE	156
RECAPITULARE FINALĂ	157
EVALUARE FINALĂ	159

Despărțirea în silabe

1. Cuvântul **fetiță** este alcătuit din 3 silabe, fiind despărțit în silabe astfel: *fe-ti-ță*. Stabilește din câte silabe sunt alcătuite cuvintele de mai jos, despărțindu-le în silabe: *casa, părinți, poienița, flori, inele, zorele, iarba, sărbătoare*.

• Se dă textul de mai jos.

Mi-e **dor** de casa-n care
Fetiță am crescut,
De fiecare floare
Cu-aromă din trecut.

Mi-e dor să văd pădurea
Abia șoptit foșnind,
S-ascult cu gându-aiurea
O mierlă ciripind.

Mi-e dor de gărla mică
De sălcii străjuită,
De **prima** păpușică
De la părinți primită.

Mi-e dor să port **rochița**
Cu fluturași pe ea,
S-alerg prin poienița
Ce-n flori mă răsfața. [...]

Mi-e dor de frățiorul
Cu părul tot inele,
Să simt iarăși fiorul
Pocnind în mâini zorele.

Mi-e dor de glasul mamei
Ce blând mă **alinta**,
De chipul drag al tatii
Cum încercat zâmbea. [...]

Mi-e dor de-ai mei bunici
Pe bancă la **portița**,
S-adun din nou furnici
În mâna de fetiță.

Mi-e dor s-alerg pe-afară
Desculță-n iarba mare
Și orice zi să-mi pară
Că este-o sărbătoare.

(Lidia Batali,
Dor de copilărie)

Cuvinte cu aceeași formă și cu înțeles diferit

4. În enunțul *Mă dor picioarele de atâta mers*, apare un alt sens al cuvântului *dor*. Formulează enunțuri în care să illustrezi alte sensuri ale cuvintelor *părul, bancă, nou și mare*, preluate din text.

Cuvinte cu același înțeles

2. Cuvântul **prima** poate fi înlocuit în textul dat cu termenul *întâia*. Aceste două cuvinte sunt cu înțeles asemănător. Găsește termeni cu înțeles asemănător pentru următoarele cuvinte: *aromă, pădurea, să alerg, blând, alinta, chipul, mare*.

Nume de lucruri, ființe sau fenomene ale naturii

5. Unele cuvinte din limba română denumesc lucruri, ființe sau fenomene ale naturii: *rochița, unchi, porumbel, ploaie*. Identifică, în textul citit, trei cuvinte care denumesc lucruri și trei cuvinte care denumesc ființe.

Cuvinte de alint

3. Cuvântul **portiță** arată că obiectul denumit este considerat mai mic decât de obicei. Găsește în textul dat alte cinci cuvinte care arată că obiectul denumit/persoana denumită este mai mic/mică.

Cuvinte care exprimă acțiunea, starea, existența

6. Cuvântul *alinta* face parte din categoria cuvintelor care exprimă acțiunea, starea sau existența. Recitește textul și transcrie alte cinci cuvinte din această categorie.

Lidia Batali a debutat în literatura pentru copii în 2007, cu volumul de versuri *Copilărie, dalbă floare* și a obținut mai multe premii naționale la concursuri dedicate literaturii pentru copii.

Alte opere: *Vânzătoarea de comori – poezii în opt culori; Broasca, melcul și-un arici – poezii pentru cei mici; Leul, vulpea și-un măgar – aventuri în Zanzibar; Măgarul în piele de leu – poezii cu tâlc; Capra cu trei iezi și alte povești în versuri; Prostia omenească, Fata babei și fata moșneagului – povești în versuri; Întâmplări din sătucul meu (poezii); Amintiri din vacanțe (poezii); Iepurele fanfaron – poezii cu tâlc; Soacra cu trei nurori și alte povești în versuri.*

• Înțelegerea textului

1. Caută într-un dicționar sensurile cuvintelor: *mierlă, gărlă, străjuț, zorea*. Apoi integrează aceste cuvinte în enunțuri proprii.
2. Formulează răspunsuri, scrise sau orale, pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
  - a. Numește cadoul primit de la părinți care este amintit în text.
  - b. Menționează o caracteristică a rochiței din copilărie.
  - c. Identifică o trăsătură fizică a fratelui mai mic.
  - d. Enumeră ființele dragi copilei, în ordinea apariției lor în text.
  - e. Precizează cu ce se juca fetița atunci când stătea la poarta bunicilor.

• Analiza textului

1. Menționează ce sentimente nutrea mama pentru copilă, susținându-ți răspunsul cu o secvență din text.
2. Precizează o stare sufletească a autoarei, care se desprinde din ultima strofă a poeziei.
3. Explică, în două-trei enunțuri, ce înțelegi din secvența: „S-alerg prin poienița/Ce-n flori mă răsfăța”.
4. Imaginează-ți că ai posibilitatea de a o întâlni pe fata din text și notează două-trei întrebări pe care i le-ai adresa acesteia. Vei face referire la aspectele ale copilăriei evocate în text.

• Dincolo de text

1. Discutați **în grupe** de câte patru elevi.

Dați exemple de opere literare, citite, ascultate sau studiate, în care este evocată sau descrisă copilăria. Discutați despre acestea, alegeți una pe care o știți toți din grupă sau care v-a impresionat și prezentați-o colegilor de clasă.

2. Alege cinci cuvinte din textul dat și integrează-le într-un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare hazlie, pe care crezi că ți-o vei aminti cu drag atunci când vei deveni adult. Dă un titlu potrivit textului tău. Poți realiza și un desen pe baza textului. Ține cont de informațiile oferite în caseta de mai jos.

Amintește-ți de următoarele aspecte pe care trebuie să le ai în vedere atunci când redactezi un text în care sunt relatate întâmplări:

- înșiruirea evenimentelor se face într-o succesiune logică;
- enunțurile formulate respectă tema textului;
- sunt folosite cuvinte de legătură: *apoi, mai târziu, în final etc.*;
- acțiunea este plasată în timp și spațiu;
- la acțiune iau parte persoane/personaje;
- se acordă atenție regulilor de ortografie și de punctuație;
- la final, se recitește textul și se corectează eventualele erori.

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Ștefan cel Mare îndrăgise plaiurile Moldovei încă din copilărie. Îi plăcea să se joace cu copiii răzeșilor. Toți îi spuneau Ștefăniță sau Ștefănuță, și era bucuria lor când venea prin părțile Trotușului. Mic, îndesat, sprinten și ager, nu-l putea nimeni întrece în aruncarea săgeților către ulii. Avea ochii albaștri, părul inelat. Purta și zale ușoare, și niște piteni frumoși. Așa îl aducea părintele său, Bogdan-Voievod, dinainte, pe șa, arătându-i frumuseți și bogății pe întinsurile patriei, de la Suceava-n jos, dar lui Ștefan îi plăceau cel mai mult împrejurimile Borzeștilor, unde se afla un stejar uriaș, rotund în coroană, gros cât să-l cuprindă patru oameni.

Acolo se aduna Ștefan cu copiii de prin partea locului. Toți dădeau chiote că s-au întâlnit.

Îndată începea joaca. După ce se minunau de dibăcia lui Ștefan la săgetarea uliilor, prindeau să se joace „de-a tătarii”. Se despărteau în două cete: cei din ceata lui Ștefan erau moldovenii, cei din ceata a doua erau tătarii, în frunte cu puiul de răzeș Mitruț...

(Eusebiu Camilar, *Stejarul din Borzești*)

Eusebiu Camilar

(1910–1965)

Scriitor și traducător român

1. Precizează, pe caiet, dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

- a. Copiii răzeșilor îl primeau cu entuziasm pe Ștefan.
- b. Ștefan era un copil înalt.
- c. Bogdan-Voievod era fratele mai mare al lui Ștefan.
- d. Ștefan avea părul ondulat.
- e. Copiii se adunau lângă un stejar mare.

Ștefan cel Mare
(1438/1439–1504)

Ștefan al III-lea, supranumit Ștefan cel Mare (după canonizarea sa de către Biserica Ortodoxă Română, Ștefan cel Mare și Sfânt), a fost domnul Moldovei între anii 1457 și 1504. Domnia acestuia, de 47 de ani, a fost cea mai lungă din epoca medievală din Țările Române.

El a rămas în memoria colectivă drept un domnitor corect și viteaz, care a apărut hotarele moldovenești de atacurile neconținute ale otomanilor. De asemenea, a fost un protector al culturii și un promotor al creștinismului.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date, transcriind, pe caiet, perechile de cuvinte cu înțeles asemănător.

a. sprinten
b. uriaș
c. se minunau
d. dibăcie
e. îndată
f. patrie

1. se mirau
2. enorm
3. imediat
4. țară
5. vioi
6. bucuros
7. îndemânare

3. Identifică în textul citit:

- două cuvinte care denumesc obiecte;
- două cuvinte care arată însușiri;
- un cuvânt care exprimă acțiunea.

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe referitoare la textul dat.

- Notează unde au loc întâmplările evocate în text.
- Numește personajele din textul dat.
- Transcrie un enunț în care sunt prezentate trăsături fizice ale personajului.
- Menționează cum se numește jocul copiilor.
- Precizează cine se află în fruntea cetei care îi înfățișează pe tătari.

5. Imaginează-ți o întâmplare din timpul jocului copiilor și redactează un text, de 100-120 de cuvinte, în care să o relatezi. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să stabilești ideile pe care le vei dezvolta;
- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecti cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecti regulile de scriere a unui text;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:

- 10 puncte (5 × 2 puncte)
- 10 puncte (5 × 2 puncte)
- 15 puncte (5 × 3 puncte)
- 25 de puncte (5 × 5 puncte)
- 30 de puncte (4, 10, 8, 6, 2 puncte)

Se acordă 10 puncte din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment? Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

1

UNITATEA 1 – ȘCOALA, UNIVERS AL CUNOAȘTERII

Comunicare orală

- Roluri în comunicare: vorbitor, ascultător
- Strategii de ascultare activă: ascultarea atentă a interlocutorului fără a-l întrerupe, reținerea corectă a informațiilor, întrebări de clarificare, reformularea unui pasaj, confirmarea prin mijloace nonverbale sau paraverbale a atenției acordate interlocutorului

Lectură

- Cuvinte-cheie, idee principală
- Planul simplu de idei

Redactare

- Prezentarea textului: scrisul de mână, așezarea în pagină
- Planul simplu de idei

Elemente de construcție a comunicării

- Alfabetul limbii române. Ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic
- Tipuri de sunete: vocală, consoană, semivocală
- Corespondența sunet-literă
- Silaba
- Accentul (aplicativ)

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ce sunt cuvintele-cheie;
- ce este ideea principală;
- care sunt sunetele limbii române;
- ce este silaba.

B. vei fi capabil:

- să identifici informațiile esențiale și de detaliu dintr-un text ascultat;
- să formulezi ideile principale dintr-un text;
- să realizezi planul simplu de idei al unui text;

- să redactezi, individual și în echipe, texte scurte în care să integrezi și desene;
- să stabilești corespondența dintre sunete și litere;
- să accentuezi/pronuți corect cuvintele.

C. vei manifesta:

- interesul de a participa la discuții pe teme familiare, exprimându-ți opiniile și sentimentele;
- un comportament comunicativ politicos față de interlocutori;
- dorința de a analiza constant textele proprii sau texte diverse, în vederea stabilirii corectitudinii și a clarității acestora.

COMUNICARE ORALĂ

ROLURI ÎN COMUNICARE. STRATEGII DE ASCULTARE ACTIVĂ

Observăm și discutăm

Privește imaginea cu atenție și spune:

- cine sunt persoanele înfățișate;
- unde ți se pare că se află acestea;
- despre ce crezi că vorbesc;
- cum crezi că se simt.

Ascultăm și descoperim

În continuare, vei asculta, în formatul digital al manualului, o știre referitoare la începutul anului școlar.

Creăm și ne jucăm

Imaginează-ți că ești reporter.

- Formulează răspunsuri orale pentru următoarele cerințe.
  - Pentru cine au fost emoțiile mai mari în prima zi de școală?
  - În ce clasă este Mihai?
  - Numește materiile care stârnesc curiozitatea lui Alex.
  - Care este rețeta succesului în opinia Ștefaniei?
  - Vorbitorii din textul ascultat sunt Alex, Ștefania, Mihai și reporterul. Precizează ordinea în care intervin în conversație.
  - Care au fost impresiile tale în prima zi de școală din clasa a V-a?
- Ascultă, din nou, știrea și completează următoarele enunțuri, folosind cuvinte din ceea ce ai auzit. Vei scrie între unu și trei cuvinte.
  - Anul școlar începe în ...
  - Elevii intervievați și-au împărtășit ... de început de an școlar.
  - Copiii din clasa pregătitoare au primit ... și cărți de colorat.
  - Alex este elev în clasa ....
  - Numele elevei din clasa a VIII-a este ...
  - Pentru elevii clasei a VIII-a, anul se va încheia ...
  - Gândurile copiilor la început de an școlar sunt ...
  - Doamna le urează ... elevilor.

Pentru a realiza un interviu reușit, ține cont de sugestiile de mai jos.

- Adresează întrebările clar și corect.
- Ascultă-l pe cel care răspunde la întrebări cu atenție, fără a-l întrerupe.
- Dacă răspunsul primit nu este clar, cere informații suplimentare.
- Asigură-te că cel pe care îl intervievezi este atent la întrebările pe care i le adresezi.

LECTURĂ

TEXTUL LITERAR. CUVÂNT-CHEIE. IDEE PRINCIPALĂ. PLANUL SIMPLU DE IDEI

Pătrundem în lumea textului

1. Ce înseamnă școala pentru tine?

Formulează un răspuns și împărtășește-l colegilor tăi de clasă. Scrie răspunsul tău pe un post-it, apoi lipește-l pe tablă, alături de răspunsurile celorlalți colegi. La final, recitiți toate răspunsurile și discutați despre acestea, stabilind zece cuvinte-cheie pe care le asociați cu școala.

2. Numește cinci trăsături ale unui profesor ideal.

Un șmecher la lecție

de Mircea Sântimbreanu

Va trebui să faceți neapărat și cât mai degrabă cunoștință cu Matei. Tilică, cum îi spun colegii. Și nu pentru că băiatul, după cum singuri veți putea judeca, ar avea ceva extraordinar sau măcar deosebit în ființa lui; statură potrivită, potrivit de gras, nas, gură, frunte potrivită, potrivit de curat (de murdar, aș fi ispitit mai curând să spun, dar se înțelege că murdăria nu e niciodată potrivită) etc. Cu toate acestea, repet, căutați de-i faceți cunoștință. N-o să-l uitați curând, vă asigur. Dar pentru asta trebuie să-l vedeți scos la lecție.

Da, să-l vedeți ieșind din fundul clasei la tablă, rotindu-și ochii, rugător, printre bănci:

— Ce avem, mă? Ce avem?

Apoi oprindu-se zâmbitor în fața profesorului:

— Ah, ce bine îmi pare că m-ați scos!

Și în aceeași fracțiune de secundă, întorcându-se disperat spre clasă:

— Nu mă lăsați, mă! Nu mă lăsați!

— Ei, Matei, ce lecție am avut pentru azi? se aude întrebarea profesorului.

Tilică se trage pe nesimțite lângă prima bancă și-i izbește colegului talpa cu călcâiul:

— Suflă, mă!

Apoi, privind cu nevinovăție drept în ochii profesorului:

— N-am înțeles întrebarea, domnule profesor. Su-flă!

— Ce titlu are lecția de azi?

Băiatul închide ochii, strânge din pumni, tropăie, oftează:

— Nu pot să zic, domnule profesor, e un nume încurcat...

Profesorul arată cu capul o față scoasă și ea la lecție.

— Despre Vasile Lupu, răspunde aceasta.

— Așa am vrut să spun și eu! țâșnește băiatul, biruind, în cele din urmă, nefericitul lapsus.

— Unde a domnit Vasile Lupu?

— Mai puneți-mi o dată întrebarea, domnule profesor. N-am înțeles-o bine... se roagă cu umilință Tilică, apoi, după ce întrebarea a fost repe-

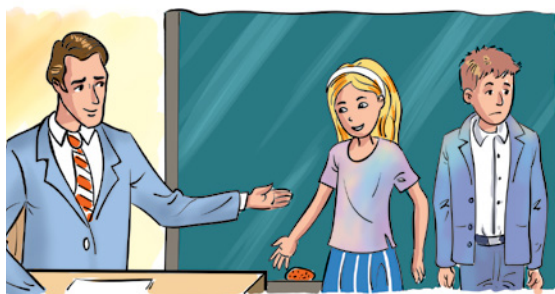
Reținem

Cuvântul-cheie este un cuvânt sau un grup de cuvinte care se repetă pe parcursul unui text/fragment, cuprinzând esența acestuia. În orice text există unul sau mai multe cuvinte-cheie.

Aflăm

Textul literar este rodul imaginației scriitorului, fiind creația artistică în care realitatea este transfigurată, creându-se un univers imaginar nou, cu scopul de a-l sensibiliza/impresiona/delecta pe cititor.

tată, răspunde cu siguranță: Vasile Lupu a domnit în... ah! își înghionțește pe furiș vecina. Nu pot să zic... îmi stă pe limbă...

— În Moldova, răspunde fata.

— Tot așa am vrut să zic și eu!

— Când?

— La una mie șase sute treizeci și... încep fata.

— Nu tu, să spună Matei.

— Eu? Vasile Lupu a domnit la una mie șase sute treizeci și...

și... se trage de ciuful frizurii, privind printre degete în clasă. Ce tot spune ăla din fund? Parcă șase... parcă șapte...

— Ei?

— La una mie șase sute treizeci și – adaugă de-abia îngăimat – și aște.

— Cât?

— O mie șase sute treizeci și șapze.

— A avut războaie?

— Nu... A avut.

— A avut sau n-a avut?

— Nnnn... a avut... îmbolmăjește băiatul afirmația cu o mârâială vag negativă.

— Și cine era domn în Muntenia?

— În Muntenia era domn... începe el avântat, și se oprește rugător: N-am înțeles întrebarea, domnule profesor.

Profesorul o repetă silabisind, parcă scos din sărite.

— A, da... în Muntenia era domn al Munteniei, știu domnule profesor, dar nu pot să zic. E un nume încurcat.

Țâțâie și bâțâie din picior, trăgând discret de mânecă pe fetița ce ridică mâna.

— Îl chema ca și pe tine, îl ajută profesorul.

— Așa am vrut să spun și eu, se repede înaripat băiatul. În Muntenia era domn... Tilică Vodă!

Profesorul înmoaie tocul în cerneală.

— Treci la loc. Nota trei.

Băiatul se agață de tablă, jignit.

— Mai întrebați-mă, domnule profesor. Eu am învățat... dar m-am încurcat la denumirile mai grele...

— Denumiri grele? Dar pe voievodul Munteniei – ți-am spus – îl chema ca și pe tine, Matei.

— Știi, dar m-ați încurcat, bombăne băiatul cu lacrimi în ochi. Ce-s eu de vină? Poate dumneavoastră nu știți, dar mie băieții așa îmi zice. În loc de Matei... Tilicăăă!

Mircea Sântimbreanu

(1926–1999)

A fost scriitor, publicist, scenarist și producător de film român. El este cunoscut mai ales ca scriitor de literatură pentru copii și pentru promovarea unor scriitori prin publicarea lucrărilor lor la editura pe care a condus-o. Dintre operele sale, cele mai cunoscute sunt: *Recreația mare*, *Să stăm de vorbă fără catalog*, respectiv *Cu și fără ghiozdan*.

Discuțăm despre text

• Observăm

1. Găsește termeni cu înțeles asemănător pentru următoarele cuvinte preluate din textul citit: *degrabă*, *niciodată*, *am înțeles*, *arată*, *avântat*, *grele*.

2. Notează termeni cu sens opus pentru următoarele cuvinte preluate din text: *curând*, *zâmbitor*, *prima*, *închide*, *m-am încurcat*.

3. Identifică, în ultima replică a lui Matei, un dezacord și corectează-l. Ce indică acesta despre personaj?

• Explorăm și învățăm

1. Numește personajele din textul dat.
2. Menționează ora în timpul căreia au loc întâmplările surprinse.
3. Transcrie fragmentul în care este surprinsă reacția lui Matei în momentul în care ajunge în fața profesorului. Scrie, în 30-40 de cuvinte, ce sugerează aceasta despre personaj.
4. Recitește textul. Pentru fiecare secvență delimitată în tabelul dat, formulează, pe caiet, o idee principală pentru a obține planul simplu de idei al textului.

Secvența (primele și ultimele cuvinte)	Ideea principală
„Va trebui să faceți neapărat [...] scos la lecție.”	<i>Matei este un elev obișnuit, care este poreclit de colegii lui Tilică.</i>
„Da, să-l vedeți [...] Nu mă lăsați!”	
„– Ei, Matei, ce lecție am avut pentru azi? [...] e un nume încurcat...”	
„Profesorul arată [...] nefericitul lapsus.”	
„– Unde a domnit [...] îmi stă pe limbă...”	
„– În Moldova, răspunde fata. [...] să zic și eu!”	
„– Când? [...] treizeci și șapze.”	
„– A avut războaie? [...] o mârâială vag negativă.”	
„– Și cine era domn în Muntenia? [...] Tilică Vodă!”	
„Profesorul înmoaie tocul în cerneală. [...] la denumirile mai grele...”	
„– Denumiri grele? [...] În loc de Matei... Tilicăăă!”	

• Interpretăm

1. Menționează cât mai multe elemente care ți-au stârnit amuzamentul atunci când ai citit textul.
2. Prin ce stări crezi că trece Matei în momentul în care este ascultat de către profesor? Formulează-ți răspunsul într-un text de 40-50 de cuvinte.
3. Numește trei-patru trăsături ale profesorului din textul citit. Compară trăsăturile notate cu cele pe care le-ai identificat tu pentru profesorul ideal.

4. Joc de rol

Alegeți trei colegi care să joace dialogul dintre elevi și profesor în fața clasei. Urmăriți și notați gesturile acestora, modul în care interacționează (*sunt atenți unul la celălalt, se ascultă, răspund în mod corespunzător etc.*).

💡 **Îeșim din lumea textului – Reflectăm**

1. Formați **perechi** și creați un dialog în care să surprindeți un moment din timpul unei lecții, la orice disciplină, asemenea celui din textul citit. Notați **într-un portofoliu** toate dialogurile create în clasă. Puteți utiliza și desene prin care să ilustrați situațiile.

Reținem

Ideea principală reprezintă enunțul în care sunt surprinse **informațiile esențiale** dintr-un paragraf al textului.

Pentru formularea corectă a ideilor principale, se au în vedere următoarele:

- citirea textului cu atenție pentru înțelegerea acestuia;
- împărțirea textului în fragmente care au unitate de conținut;
- alcătuirea corectă a enunțului, pornind de la cuvântul-cheie.

Ideile principale, prezentate în ordinea apariției lor în text, alcătuiesc **planul simplu de idei** al acestuia.

Proiect de grup

Formați **grupe de câte patru-șase elevi** și realizați proiectul școlii ideale, în care v-ar plăcea să studiați. Proiectul vostru va cuprinde următoarele:

- a. un desen în care să apară clădirea și curtea școlii;
- b. macheta sau schița unei săli de clasă (mobilier, echipamente etc.), în format fizic sau digital;
- c. regulamentul școlii – pentru elevi și profesori;
- d. un simbol al școlii.

Aspecte evaluate:

- realizarea pieselor din proiect;
- raportarea la temă;
- colaborarea în cadrul echipei;
- claritatea prezentării;
- originalitate și creativitate.

În textul citit, este amintit **Vasile Lupu**, domnitorul Moldovei. Accesează manualul digital pentru a afla mai multe despre acesta.

REDACTARE

PLANUL SIMPLU DE IDEI. NOTIȚELE. AȘEZAREA ÎN PAGINĂ

• Citește cu atenție următorul fragment, preluat din opera literară *Cuore*, de Edmondo De Amicis, și realizează planul simplu de idei al acestuia, ținând cont de sugestiile de mai jos.

a. Delimitează secvențele în funcție de ceea ce se întâmplă/unitatea de conținut.

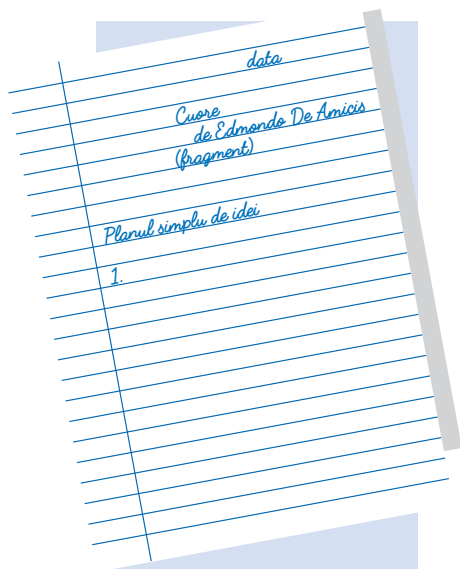
b. Pentru fiecare secvență, formulează o idee principală, referindu-te la aspectele esențiale.

c. Verifică dacă succesiunea ideilor principale este logică și coerentă.

d. Recitește ideile principale și verifică dacă acestea sunt corect formulate și scrise.

e. Scrie planul simplu de idei obținut pe o pagină separată, având drept model pagina alăturată.

La final, **autoevaluează-te sau evaluează un coleg** cu care ai făcut schimb de caiete, folosind grila dată la pagina următoare.

Prima zi de școală

de Edmondo De Amicis

„Astăzi este prima zi de școală. Au trecut ca prin vis cele trei luni de vacanță la țară! Mama m-a condus în această dimineață la Secția Baretti pentru a mă înscrie în clasa a treia elementară, însă eu mă gândeam la vacanța petrecută la țară și mergeam fără pic de chef.

Toate străzile forfoteau de copii; cele două prăvălii ale librarilor erau ticsite de tați și mame care cumpărau ghiozdane, serviete și caiete, iar în fața școlii se îmbulzea atâta lume, încât portarului și gardianului municipal le era greu să țină ușa deschisă.

Lângă ușă, am simțit că cineva mă atinge pe umăr: era învățătorul meu dintr-a doua, mereu vesel, cu părul roșcat și ciufulit, care îmi spuse:

— Așadar, Enrico, iată-ne despărțiți pentru totdeauna!

O știam și eu prea bine, dar totuși m-au mâhnit cuvintele acelea. Am intrat cu mare greutate. Doamne, domni, femei din popor, muncitori, ofițeri, bunicuțe, servitoare, toți cu copiii de mână și cu certificatele de promovare în cealaltă, umpleau încăperea de la intrare și scările și făceau un zgomot surd, de părea că intraseră într-un teatru.

Am revăzut cu plăcere încăperea aceea mare de la parter, cu ușile celor șapte clase, unde mi-am petrecut vreme de trei ani aproape fiecare zi. Era lume multă, învățătoarele plecau și veneau. Învățătoarea mea de la clasa întâi ciclul superior mă salută din ușa clasei și îmi spuse:

— Enrico, tu înveți la etajul de sus, anul acesta; nu te voi vedea nici măcar în treacăt! – și mă privi cu tristețe.

În jurul directorului erau femei, toate îngrijorate, pentru că nu mai era loc și pentru copiii lor, și mi s-a părut că el avea barba puțin mai albă decât anul trecut. I-am găsit pe băieții înalți, dolofani.

La parter, unde se făcuseră deja repartițiile, erau copii din primele clase de la ciclul inferior care nu voiau să intre în clasă și se arătau îndărătnici precum măgărușii, trebuia să-i bagi înăuntru cu forța; și unii fugeau din bănci; alții, văzându-i pe părinți că pleacă, începeau să plângă, iar aceștia erau nevoiți să se întoarcă să-i mângâie sau să-i ia înapoi, iar învățătoarele ajunseseră la disperare.

Fratele meu mai mic a fost admis în clasa învățătoarei Delcati; eu, la învățătorul Perboni, sus, la etajul întâi. La ora zece eram toți în clasă: cincizeci și patru, doar cincisprezece sau șaisprezece dintre colegii mei dintr-a doua, printre care Derossi, cel care ia întotdeauna premiul întâi.”

Grila de autoevaluare/interevaluare

criteriu	Respectat	Parțial respectat	Nerespectat
Ideile surprind informațiile esențiale din fragmentul dat.			
Ideile sunt scrise în ordinea din text.			
Ideile sunt corect formulate.			
Ideile sunt scrise fără greșeli de ortografie sau de punctuație.			
Planul simplu de idei este corect așezat în pagină, conform modelului.			

LECTURĂ

TEXTUL NONLITERAR

Pătrundem în lumea textului

Orice instituție, inclusiv școala în care studiați, are un regulament intern, ce cuprinde și o serie de norme de comportare prin care se asigură buna funcționare a acesteia.

Formați grupe de trei-patru elevi și realizați un regulament propriu, în care să stabiliți care sunt drepturile și obligațiile elevilor din școala voastră.

Aflăm

Textul nonliterar este rezultatul observării realității, în acesta fiind transmise date reale, cu scopul de a-l informa pe cititor.

Recompensarea elevilor

fragment preluat din *Statutul elevului 2016*

Art. 13.

(1) Elevii care obțin rezultate remarcabile în activitatea școlară și extrașcolară pot primi următoarele recompense:

- a) evidențiere în fața clasei și/sau în fața colegilor din școală sau în fața consiliului profesoral;
- b) comunicare verbală sau scrisă adresată părinților, tutorei sau susținătorului legal, cu mențiunea faptelor deosebite pentru care elevul este evidențiat;
- c) burse de merit, de studiu și de performanță sau alte recompense materiale acordate de stat, de agenți economici sau de sponsori, conform prevederilor în vigoare;
- d) premii, diplome, medalii;
- e) recomandare pentru a beneficia, cu prioritate, de excursii sau tabere de profil din țară și din străinătate;
- f) premiul de onoare al unității de învățământ preuniversitar.

(2) Performanța elevilor la concursuri, la olimpiadele pe discipline, la olimpiadele inter/transdisciplinare, la olimpiadele de creație tehnico-științifică și artistică și la olimpiadele sportive se recompensează financiar, în conformitate cu prevederile stabilite de Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice.

(3) La sfârșitul anului școlar, elevii pot fi premiați pentru activitatea desfășurată, cu diplome sau medalii, iar acordarea premiilor se face la nivelul unității de învățământ, la propunerea învățătorului/institutorului/

profesorului pentru învățământul primar, a profesorului diriginte, a consiliului clasei, a directorului școlii sau a consiliului școlar al elevilor.

(4) Diplomele sau medaliile se pot acorda:

a) pentru rezultate deosebite la învățătură sau pe discipline/module de studiu, potrivit consiliului profesoral al unității; numărul diplomelor pe care un elev le poate primi nu este limitat;

b) pentru alte tipuri de performanțe: pentru purtare, pentru alte tipuri de activități sau preocupări care merită să fie apreciate.

(5) Elevii din învățământul gimnazial, liceal, profesional, postliceal pot obține premii dacă:

a) au obținut primele medii generale pe clasă și acestea nu au valori mai mici de 9.00; pentru următoarele medii se pot acorda mențiuni conform reglementărilor interne ale unității de învățământ;

b) s-au distins la una sau la mai multe discipline/module de studiu;

c) au obținut performanțe la concursuri, festivaluri, expoziții și la alte activități extrașcolare, desfășurate la nivel local, județean/al municipiului București, național sau internațional;

d) s-au remarcat prin fapte de înaltă ținută morală și civică;

e) au înregistrat, la nivelul clasei, cea mai bună frecvență pe parcursul anului școlar.

Discutăm despre text

• Observăm

1. Scrie cuvinte cu înțeles opus pentru următoarele cuvinte din text: *deosebite, materiale, sfârșitul, a primi, limitat, primele, interne.*

2. Transcrie minimum trei cuvinte sau grupuri de cuvinte prin care poți demonstra caracterul oficial al textului dat.

3. Notează trei cuvinte-cheie din textul citit.

• Explorăm și învățăm

1. Ce fel de burse pot primi elevii cu rezultate remarcabile în activitatea școlară și extrașcolară?

2. La propunerea cui sunt premiați elevii la sfârșitul anului școlar?

3. Precizează pentru ce sunt oferite diplomele și medaliile.

4. Numește trei situații în care elevii primesc premii din partea școlii.

• Interpretăm

1. Consideri că recompensele pentru elevii cu rezultate deosebite îi stimulează pe aceștia să aibă în continuare rezultate bune? Motivează-ți răspunsul într-un text de 60-70 de cuvinte.

2. Scrie ce înțelegi din următorul pasaj: „au înregistrat, la nivelul clasei, cea mai bună frecvență pe parcursul anului școlar”.

3. Dacă ai avea un coleg cu rezultate excepționale la învățătură sau în cadrul unui concurs, i-ai oferi și alte recompense decât cele existente în documentul prezentat?

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

Formați **perechi** și realizați, pe o coală A3, un afiș (text și imagini/schițe/desene) prin care să-i anunțați pe elevii din școala voastră despre posibilitatea de a fi recompensați în cazul în care obțin performanțe la concursuri și olimpiade școlare. Utilizați informații din textul studiat, însă adăugați și recompense la care vă gândiți voi.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

SUNET. LITERĂ

• Citim

copil, soare, tren, zece, ginere;
ceas, gheață, fragi, chenar, ghidon;
fix, xilofon, text, xerox, ax.

• Observăm

Scrie, pe caiet, câte litere observi când citești și câte sunete auzi când rostești cuvintele de mai jos.

soare:	<input type="text"/> litere	<input type="text"/> sunete
ghidon:	<input type="text"/> litere	<input type="text"/> sunete
text:	<input type="text"/> litere	<input type="text"/> sunete

• Aflăm

Sunetele limbii române

În limba română, există trei tipuri de sunete:

- **consoanele** (se pronunță cu ajutorul altor sunete):
[b], [d], [f], [m], [s], [t] etc.;
- **vocalele** (se pronunță singure, fără sunete de sprijin):
[a], [ă], [i], [e], [i], [o], [u];
- **semivocalele** (asemănătoare cu vocalele, însă, spre deosebire de acestea, sunt pronunțate mai puțin intens și nu pot alcătui singure silabe):
[ɛ], [j], [ɔ], [ɥ].

C A R - T E	D A R	C O A - L Ă
c v c c v	c v c	c s v c v

Correspondența sunet-literă

A. De regulă, în limba română, o literă transcrie un singur sunet.

penar – 5 litere, 5 sunete
cameră – 6 litere, 6 sunete

B. Grupurile de litere *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* pot transcrie:

a. două sunete – atunci când sunt urmate de consoană în aceeași silabă sau când formează singure silaba;

cere (ce-re) – 4 litere, 4 sunete
gem (gem) – 3 litere, 3 sunete
chenar (che-nar) – 6 litere, 5 sunete
verighetă (ve-ri-ghe-tă) – 9 litere, 8 sunete

b. un singur sunet – atunci când sunt urmate de o vocală în aceeași silabă sau când apar la finalul unui cuvânt monosilabic/unei silabe în care există o vocală.

ciornă (cior-nă) – 6 litere, 5 sunete
fragi (fragi) – 5 litere, 4 sunete
cheamă (chea-mă) – 6 litere, 4 sunete
mănușchi (mă-nușchi) – 8 litere, 6 sunete

C. Litera *x* transcrie două sunete:

a. [ks]: fixat – 5 litere, 6 sunete;
b. [gz]: examen – 6 litere, 7 sunete.

Observații

La finalul unor cuvinte, apare sunetul [i], care se pronunță foarte slab, motiv pentru care este numit *i* scurt sau șoptit: *pomi, roși, crezi, puști*.

Acest sunet nu se confundă nici cu vocala (nu formează silaba, cum se întâmplă în cuvântul *codri*), nici cu semivocala (nu apare în vecinătatea unei vocale, ca în cuvântul *voi*), ci are un statut special.

Observații

Există sunete care pot fi redat prin litere diferite:

- **sunetul [i]** poate fi redat prin litera *î* (înainte, hotărî, neîncetat) sau prin litera *â* (adânc, pâine);

- **sunetul [k]** poate fi redat prin litera *c* (carte), prin litera *k* (karate) sau prin litera *q* (Qatar);

- **sunetul [v]** poate fi redat prin litera *v* (vapor) sau prin litera *w* (watt);

- **sunetul [i]** poate fi redat prin litera *i* (iarna) sau prin litera *y* (yală);

- **sunetul [u]** poate fi redat prin litera *u* (cuprins) sau prin litera *w* (show).

Reținem

Alfabetul limbii române cuprinde totalitatea literelor folosite în scrierea limbii române. Acesta conține 31 de litere, 26 de caractere aparținând alfabetului latin, iar cinci fiind caractere obținute prin aplicarea semnelor diacritice (ă, â, î, ș, ț).

Știi că ...

...**știința** care se ocupă cu studiul sunetelor dintr-o limbă se numește **fonetică**? Originea cuvântului se găsește în termenul grecesc *fone*, care înseamnă *voce, sunet*.

...**scrierea** în limba română actuală se bazează, în special, **pe principiul fonetic**, cele mai multe cuvinte scriindu-se așa cum se pronunță?

...cea mai frecventă consoană în cuvintele limbii române este [r], urmată de [t]?

...cel mai lung cuvânt care începe și se termină cu o vocală, iar în rest nu conține decât consoane este *înspre*?

...cel mai lung cuvânt românesc alcătuit doar din sunete vocalice este *uiuiu*?

...există enunțuri care au cuvinte alcătuite doar din sunete vocalice?

Exemple:

Oaia aia e a ei.

Eu îi iau ei oaia aia.

Oaia aia a ei o iau eu.

D. Litera *e* transcrie două sunete [ie] în:

a. formele pronumelui personal:

eu, el, ei – 2 litere, 3 sunete;   ele – 3 litere, 4 sunete;

b. formele verbului *a fi*:

era – 3 litere, 4 sunete;   este, eram, erau – 4 litere, 5 sunete.

• Exersăm

1. Identifică sunetele din următoarele cuvinte și menționează dacă sunt consoane, vocale sau semivocale: *carton, seară, leoaică, prieten, vorbă, moară, iepure, trece, plete, puișor, voiau, trecător, creșă, stropitoare, croitoreasă*. Scrie cuvintele, pe caiet, în ordine alfabetică.

2. Selectează, din lista următoare, acele cuvinte în care numărul sunetelor nu este egal cu numărul literelor: *televizor, cearșaf, ceremonie, veghează, Alexandru, George, salariu, unghi, cireașă, weekend, ciorbă, ghetuțe, girofar, laptop, chemare*.

3. Precizează numărul de litere și numărul de sunete din următoarele cuvinte: *ureche, ghepard, genuflexiune, geolog, xeroxat, ciorap, ghem, fragi, tragedie, excelent, ciripit, Cenușăreasa, tort, cucerire, ciot, ghidon, unchi, ruginit*.

4. Notează ce sunete transcrie litera *x* în următoarele cuvinte: *maxim, exercițiu, Alexandra, taxă, inox, excursie, xilofon, boxă, examinare, exil, auxiliar, extraordinar*.

5. Completează, pe caiet, următoarele cuvinte, utilizând litera *î* sau *â*.

_nt_mplător

plăp_nd

hotăr_

_ntrebare

ne_nțelegere

cobor_

bl_nd

sub_nțeles

_nceput

complet_nd

6. Citește următoarele enunțuri și corectează greșelile de scriere.

a. Victoria lui a fost înbucurătoare.

b. Greșala recunoscută e pe jumătate iertată.

c. A alunecat pe gheață și s-a lovit.

d. Cornel este un elev respectos.

e. I-am oferit un acțibild pentru colecție.

f. Este considerată o persoană îngânfată.

g. Au locuit în Istambul trei ani.

7. Alege varianta corectă, utilizând dicționarul acolo unde e necesar.

bonboane/bomboane

dezpachetat/despachetat

emblemă/enblemă

desbătut/dezbătut

Alecsandri/Alexandri

clujean/clujan

isgonit/izgonit

sibeian/sibian

trăsnet/trăznet

ieste/este

afectos/afectuos

crenvuști/crenvurști

• Valorificăm

1. Imaginează-ți și scrie un dialog între consoane (C), vocale (V) și semivocale (S), prin care fiecare grup de sunete încercă să convingă că este important.

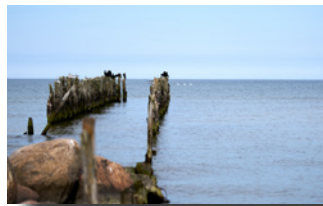

2. Se dau cuvintele *panglică* și *pamblică*. Decide care este forma corectă, apoi creează o poveste în care să valorifici confuzia care se ivește, adesea, în jurul acestor cuvinte.

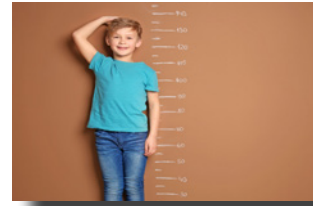
3. Folosind resurse online, ascultă pronunția cuvintelor scrise sub imagini în limbile **română** și **engleză**. Ce diferențe remarci?

pisică   *cat*

mare   *sea*

înalt   *tall*

Reținem

Numărul sunetelor este mai mare decât cel al literelor atunci când în cuvânt apare litera *x* sau în cuvinte ca *eu, el, este, eram*.

Există trei tipuri de sunete: consoanele, vocalele și semivocalele.

FONETICA
studiază
sunetele unei limbi

De regulă, un sunet este redat printr-o literă.

Numărul sunetelor este mai mic decât cel al literelor atunci când în cuvânt apar grupurile de litere *che, chi, ghe, ghi*, respectiv *ce, ci, ge, gi* (cele din urmă, când sunt urmate de vocală în aceeași silabă).

SILABA. ACCENTUL

• **Citim**

mai, doi, car, el, var, mare, dorință, câine, elefant, varză
Acele fete s-au înțepat în acele buncii.

• **Observăm**

1. Desparte în silabe cuvintele din primul șir. Ce observi?
2. Desparte în silabe cuvântul *acele* din enunțul dat. Ce remarci în privința pronunțării acestuia?

Observație

În clasele mai mici, ai învățat că un cuvânt plurisilabic se poate despărți la capăt de rând în mai multe feluri, în funcție de structura sa.

de exemplu:

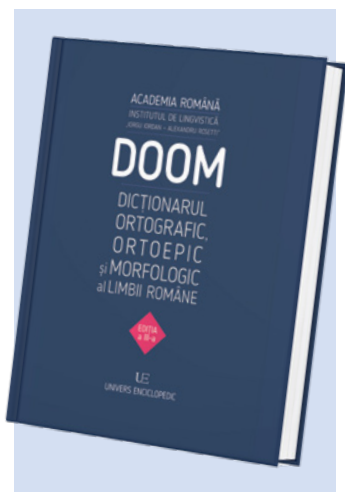
- car-
nețele
- carne-
țele
- carnețe-
le

Știi că ...

...**ortografia** reprezintă ansamblul de reguli prin care se stabilește scrierea corectă?

...**ortoepia** reprezintă ansamblul de reguli prin care se stabilește pronunțarea corectă?

Regulile ortografice și ortoepice se regăsesc în **DOOM – Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române**, ajuns în anul 2021 la cea de-a treia ediție.

• Aflăm**Silaba**

Silaba reprezintă sunetul sau grupul de sunete rostit printr-un singur efort expirator, având obligatoriu în componență o vocală.

În funcție de numărul de silabe din componența lor, cuvintele pot fi clasificate astfel:

- **monosilabice:** dor, cal, eu;
- **plurisilabice:** caiet, carnețel, petrecere.

Pentru a afla dacă un cuvânt este monosilabic sau plurisilabic, e nevoie să desparți acel cuvânt în silabe. De asemenea, despărțirea în silabe este necesară atunci când trebuie să desparți un cuvânt la capăt de rând.

Accentul

Accentul reprezintă **pronunțarea mai intensă a unei silabe** din structura cuvântului. În limba română, accentul nu are loc fix.

Se remarcă importanța accentului în cazul cuvintelor care se scriu la fel, dar care se pronunță diferit, având adesea sensuri diferite.

Exemplu: Ei au trei **copii**: un băiat și două fete.

Profesorul a cerut două **copii** ale fișei.

• Exersăm

1. Grupează cuvintele din următorul fragment în monosilabice și plurisilabice.

„Mai cu seamă explicațiile la istorie erau minunate. Pe sub tavanul scund al clasei treceau eroii altor vremuri în cununile lor de neguri. Îi urmăream înfiorat, auzeam parcă freamățul luptelor și, acasă, îi visam o noapte întregă.”

(Mihail Sadoveanu, *Domnu Trandafir*)

2. Desparte următoarele cuvinte în silabe: *seamă, eroii, urmăream, tavanul, istorie, acasă, noaptea*. Menționează, în fiecare caz, silaba care se pronunță mai intens.

3. Alege varianta corectă de despărțire în silabe, consultând *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a.

sup-lu/su-plu	pat-ru/pa-tru
geo-lo-gi-e/ge-o-lo-gi-e	fii-că/fi-i-că
te-xt/text	cov-rig/co-vrig
punc-taj/pun-ctaj	sculp-tor/scul-ptor
ast-ru/as-tru	tea-tru/te-a-tru

4. Accentuează corect următoarele cuvinte, utilizând *DOOM 3*, dacă e nevoie: *butelie, doctoriță, trafic, caracter, veveriță, ferigă, simbol, duminică, dușman, rucsac, fenomen, aripă*.

5. Scrie propoziții prin care să ilustrezi sensurile următoarelor cuvinte, în funcție de accent.

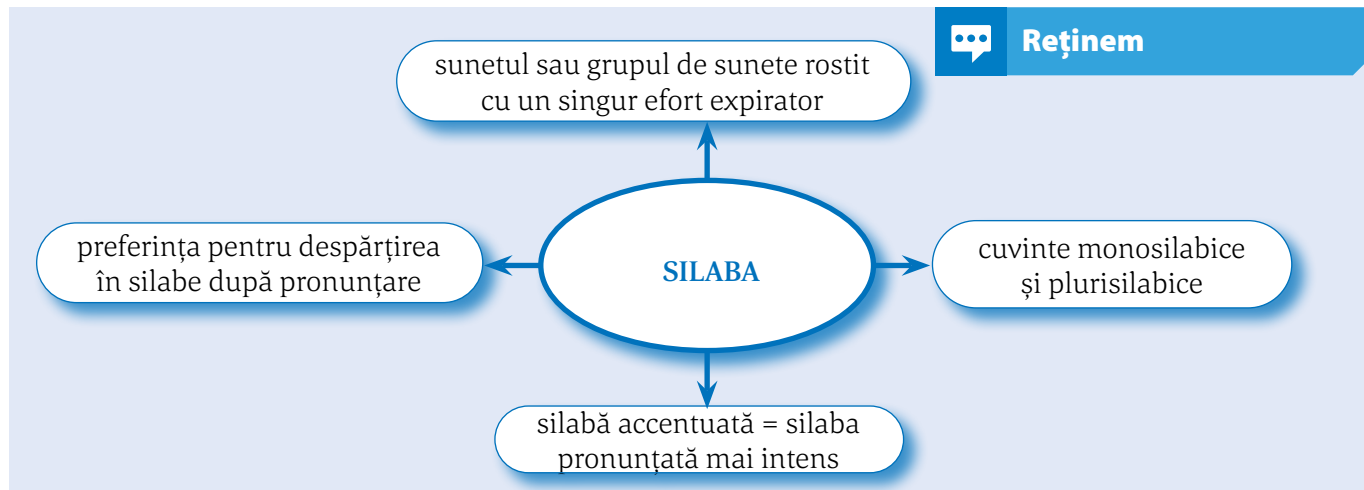
<i>torturi/torturi</i>	<i>lumiⁿă/lumiⁿă</i>
<i>hăiⁿă/hăiⁿă</i>	<i>ăce^le/ăce^le</i>
<i>com^ani^e/com^ani^e</i>	<i>voi/voi</i>
<i>umbr^ele/umbr^ele</i>	<i>fugi/fugi</i>

• Valorificăm

1. Se dau următoarele silabe: *că, ne, sta, ce, nu, ta, re, zut, mi, vă, su, pă, tea, toar, nos, pâi, tor, ci, car, să, ri, loa, vâ, pun, os, să, lu, vin, școa, rar, fe, lă, ban, par, a, te*.

Creează, cu ajutorul silabelor date, cel puțin șapte cuvinte și integrează-le într-un text pe o temă care să aibă legătură cu școala.

2. **Formați perechi** și scrieți un dialog, de șapte-opt replici, în care să valorificați perechea de cuvinte *veselă-veselă*. Interpretați dialogul în fața clasei.

LECTURĂ

UN NOU TEXT, NOI PERSPECTIVE

Pătrundem în lumea textului

1. Menționează cât mai multe cuvinte și grupuri de cuvinte pe care le asociezi cu prima zi de școală.

2. Ce înseamnă pentru tine învățătoarea ta/învățătorul tău? Scrie un text, de minimum 50 de cuvinte, în care să-ți formulezi răspunsul la întrebare.

Cuore

– fragmente –

de Edmondo De Amicis

Fratele meu mai mic a fost admis în clasa învățătoarei Delcati; eu, la învățătorul Perboni, sus, la etajul întâi. La ora zece eram toți în clasă: cincizeci și patru, doar cincisprezece sau șaisprezece dintre colegii mei dintr-a doua, printre care Derossi, cel care ia întotdeauna premiul întâi.

Gândindu-mă la pădurile, la munții unde mi-am petrecut vara, școala mi s-a părut atât de mică și de tristă! Mă gândeam din nou la învățătorul meu dintr-a doua, atât de bun, care râdea mereu cu noi, mic de statură, că părea un coleg de-al nostru, și îmi părea rău să nu-l mai văd în clasă, cu părul său roșcat și ciufulit.

Edmondo De Amicis
(1846–1908)

A fost un scriitor, jurnalist și pedagog italian. Literatura sa are o tematică socială și educativă. *Cuore*, cea mai cunoscută carte a sa, este o capodoperă a literaturii pentru copii. Romanul s-a bucurat de un imens succes, dovedit de faptul că în câteva luni de la apariție s-au tipărit patruzeci de ediții și zeci de traduceri în limbi străine. Alte opere ale sale sunt: *Romanul unui învățător*, *Prietenii* și *Viața militară*.

Învățătorul nostru este înalt, fără barbă, cu părul cărunt și lung și are o cută dreaptă pe frunte; are vocea gravă și se uită țintă la noi toți, unul după altul, parcă ar vrea să ne citească gândurile; și nu râde nici-odată. [...]

Și noul meu învățător îmi place, după această primă dimineată. Pe când intram în clasă, în vreme ce el se așezase deja la locul său, apărea din când în când în ușa clasei câte unul din școlarii săi de anul trecut, pentru a-l saluta; apăreau, îl salutau și treceau:

- Bună ziua, domnule învățător.
- Bună ziua, domnule Perboni.

Unii intrau, îi atingeau ușor mâna și fugeau. Se vedea că țineau la el și că ar fi vrut să se întoarcă la el.

El răspundea:

— Bună ziua – strângea mâinile ce i se întindeau; dar nu se uita la niciunul, la fiecare salut rămânea serios, cu cuta sa dreaptă pe frunte, întors spre fereastră, și privea acoperișul casei din față, și, în loc să se bucure de acele saluturi, părea că suferă.

Apoi se uita la noi, pe rând, atent. În timp ce dicta, coborî să se plimbe printre bănci și, văzând un băiat care avea toată fața plină de bășicuțe roșii, se opri din dictat, îi luă fața în mâini și îl privi; pe urmă îl întrebă ce avea și îi puse o mână pe frunte ca să vadă dacă era fierbinte.

În momentul acela, un băiat din spatele său se sui pe bancă și începu să se strâmbă. El se întoarse numaidecât; băiatul se așeză brusc la loc și rămase nemișcat, cu capul plecat, așteptând pedeapsa.

Învățătorul îi puse o mână pe creștet și îi spuse:

— Să nu mai faci niciodată.

Altceva nimic. Se întoarse la catedră și termină dictarea. După ce a terminat, ne privi o clipă în tăcere; apoi spuse foarte încet, cu vocea sa gravă, dar blândă:

— Ascultați. Vom petrece un an împreună. Să încercăm să-l petrecem bine. Învățați și fiți cumiți. Eu nu am familie. Voi sunteți familia mea. Anul trecut o mai aveam încă pe mama: a murit. Am rămas singur. Nu vă mai am decât pe voi pe lume, nu mai am alt sentiment, alt gând, decât pentru voi. Voi sunteți ca și copiii mei. Eu vă iubesc, trebuie să mă iubiți și voi. Nu vreau să pedepsesc pe nimeni. Arătați-mi că sunteți băieți cu suflet; clasa noastră va fi o familie, iar voi veți fi mângâierea mea și mândria mea. Nu vă cer să-mi făgăduiți prin vorbe; sunt sigur că, în sufletul vostru, deja mi-ați spus da. Și vă mulțumesc.

Chiar atunci intră portarul să anunțe terminarea orelor. Am ieșit toți din bănci într-o liniște deplină. Băiatul care se suise pe bancă se apropie de învățător și îi spuse cu un ușor tremur în glas:

— Vă rog să mă iertați, domnule învățător.

Învățătorul îl sărută pe frunte și îi spuse:

— Du-te, băiete.

Aventura lecturii

Dacă dorești să afli prin ce întâmplări trece Enrico la școală și nu numai, citește opera integrală.

De asemenea, consultând manualul digital, poți afla mai multe despre romanul *Cuore*.

Discutăm despre text

• Observăm

1. Găsește cuvinte cu înțeles asemănător și cu sens opus pentru următorii termeni preluați din text: *primă, apăreau, apoi, atent, se sui, niciodată*.

2. Formulează enunțuri în care următoarele cuvinte din text să aibă sensuri diferite: *noi, părul, cer, ușor*.

3. Transcrie trei termeni pe care îi asociezi cu sala de clasă și integrează-i într-un text de 30-40 de cuvinte.

• Explorăm și învățăm

1. Precizează, într-un enunț, unde și când au loc întâmplările relatate în textul dat.

2. Numește personajele care apar în acest text.

3. Realizează planul simplu de idei al textului dat.

4. Transcrie fragmentul în care este surprinsă reacția învățătorului în momentul în care îl observă pe elevul care se strâmbă.

5. Realizează o comparație a celor doi învățători pe care povestitorul i-a avut, evidențiind asemănările și deosebirile dintre aceștia.

• Interpretăm

1. Menționează, într-un enunț, de ce povestitorul are impresia că școala este mică și tristă în prima zi.

2. Cum reacționează învățătorul atunci când este căutat și salutat de către foștii elevi? Explică reacția acestuia, având în vedere cele relatate în text.

3. Ce crezi că l-a determinat pe povestitor să spună că-l place pe noul învățător încă din prima dimineață de școală? Formulează-ți răspunsul într-un text de 50-70 de cuvinte.

4. Scrie, în 50-60 de cuvinte, ce înțelegi din următoarea secvență: „Nu vă cer să-mi făgăduiți prin vorbe; sunt sigur că, în sufletul vostru, deja mi-ați spus da. Și vă mulțumesc”.

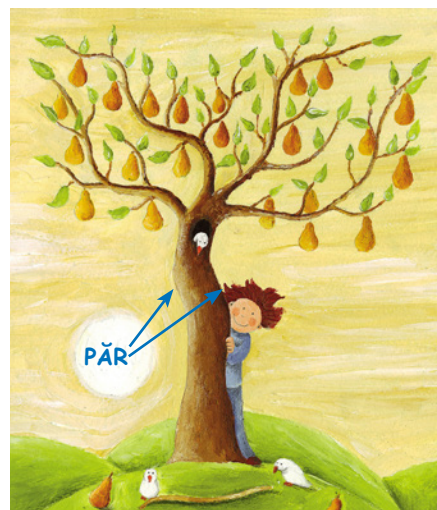

Leșim din lumea textului – Reflectăm

1. **Formați perechi** și realizați un regulament al clasei învățătorului Perboni, valorificând informațiile din text și cuvintele pe care acesta le adresează noilor săi elevi. Stabiliți șase-opt reguli care trebuie respectate de către toți elevii.

Expuneți regulamentele în clasă, realizați un tur al galeriei și identificați regulile comune cu ale altor perechi de colegi.

2. Imaginează-ți că ai posibilitatea să-l întâlnești pe învățătorul Perboni. Formulează patru-cinci întrebări pe care ai dori să i le adresezi acestuia.

• Se dă textul de mai jos.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în țințirim, care era îngărdit cu zăplaz de bârne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală; și-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Ilioaei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și dea copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiat prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat de dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului „Calul Balan” și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai”, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșeală să-i ardă școlarul câte un sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit în râs. Păcatul ei, sărmana!

— Ia, poftim de încăleacă pe Balan, jupâneasă! zise părintele, de tot posomorât, să facem pocinog sfântului Nicolai cel din cui.

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

• Înțelegerea textului

1. Citește textul și caută cuvintele necunoscute în dicționar.
2. Realizează corespondența dintre cele două coloane, combinând literele cu cifrele.

- a. bădița Vasile
- b. moș Fotea
- c. Smărăndița
- d. Ioan

1. fata preotului
2. preotul din sat
3. primarul satului
4. cojocarul satului
5. dascălul bisericii

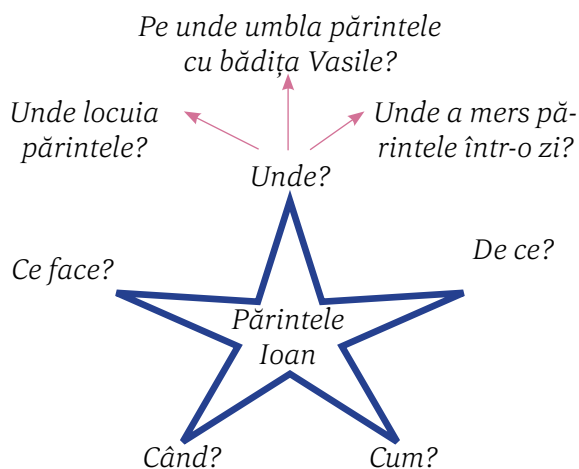
Ion Creangă
(1837–1889)

3. Răspunde oral la întrebările de mai jos.
  - a. Cine i-a convins pe săteni să-și dea copiii la școală?
  - b. Ce le aduce părintele copiilor la școală?
  - c. Care este cadoul lui moș Fotea pentru școlari?
  - d. Ce regulă impune părintele?
  - e. Cine este primul copil pedepsit?

4. Formulează, în scris, trei idei principale desprinse din textul dat.

• Analiza textului

1. De ce crezi că părintele este considerat a fi un om vrednic și bun? Pentru a-ți construi răspunsul, completează următoarea schemă. Scrie cât mai multe întrebări care încep cu cuvintele date, oferind răspunsuri la acestea.

2. Scrie un text, de 40-50 de cuvinte, în care să o prezinți pe Smărăndița așa cum este surprinsă în textul citit.

3. Scrie ce înțelegi din următorul pasaj: „Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții.”

4. Ce părere ai despre pedepsirea elevilor? Motivează-ți răspunsul.

• Valorificarea textului

1. Numește tipurile de sunete care apar în următoarele cuvinte: *deal, frumos, școală, hramul, părintelui*.

2. Selectează, din lista următoare, doar cuvintele în cazul cărora numărul sunetelor nu este egal cu cel al literelor: *chilie, voinic, eram, cea, întrecea, petrece, satului, biciușor, săptămână*.

3. Desparte în silabe următoarele cuvinte din text: *poarta, împreună, gânduri, poștește, fiecare, atunci, posomorât*.

4. Transcrie șapte cuvinte monosilabice din text.

• Dincolo de text

Investigație

Discută cu unul dintre părinții sau bunicii tăi despre cum era la școală atunci când era elev/elevă. Puteți aborda următoarele aspecte: regulamentul școlar, sistemul de evaluare, relația cu profesorii și cu ceilalți elevi. În urma discuției, compară școala de acum cu cea de pe vremea părinților/bunicilor, realizând o diagramă Venn, după modelul dat.

Ideile principale

Ideea principală este enunțul prin care este redată informația importantă, esențială dintr-un anumit paragraf al textului, care prezintă unitate de conținut.

Sunetele

- Sunetele limbii române:
  - consoanele, vocalele, semivocalele
- Corespondența sunet-literă: numărul sunetelor diferă de cel al literelor în cuvintele care conțin *x, che, chi, ghe, ghi*, în unele cuvinte care conțin *ce, ci, ge, gi, el, eu, este, eram*.
- Există cuvinte monosilabice (*cal*) și plurisilabice (*călăreț*).

*școala părinților/
bunicilor*

asemănări

școala de acum

• Citește textul și rezolvă cerințele.

A doua zi de dimineață, Lilli abia așteaptă să ajungă la școală. Și-a propus foarte multe! Între timp, a ascuns cu grijă bilețelul cu trucerile vrăjite în buzunarul de la pantaloni. În sala de clasă, învățătoarea îi anunță pe copii că inspectorul va ajunge în câteva minute.

— Vă rog să vă purtați civilizată, fiți drăguți și politicoși, le spune doamna Grach încă o dată. Dacă veți fi atenți, totul va ieși foarte bine.

Copiii își dau seama că este destul de emoționată.

— Cu siguranță va ieși bine! spune Lilli încurajator.

Cel mai mult și-ar fi dorit să-i fi spus învățătoarei de planul ei și că va avea grijă, cu ajutorul unor mici vrăji, ca totul să decurgă bine.

Dar bineînțeles că mica vrăjitoare sub acoperire nu are voie să sufle nimănui vreun cuvânt despre puterea ei fermecată!

(Knister, *Magic Lilli dă școala peste cap*)

Ai ajuns la finalul evaluării.
Cum te simți în acest moment?
Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

- Notează, în caiet, dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
  - În cuvintele *dimineață*, *școală*, *voie* nu există semivocale.
  - În cuvântul *ajunge*, numărul sunetelor este egal cu numărul literelor.
  - În cuvântul *ei*, numărul sunetelor este mai mare decât cel al literelor.
  - Toate cuvintele din seria *rog*, *avea*, *vrăji* sunt monosilabice.
  - Cuvântul *pantaloni* se desparte în silabe astfel *pan-ta-loni*.
- Stabilește pe caiet corespondența între elementele coloanelor date, combinând literele cu cifrele.

a. ajunge	1. cuvânt monosilabic
b. mici	2. cuvânt format din trei silabe
c. dar	3. cuvânt cu două semivocale
d. este	4. cuvânt care conține o consoană
e. învățătoarea	5. mai multe litere decât sunete
	6. mai puține litere decât sunete
- Completează următoarele enunțuri.
  - Inspectorul ... în câteva minute.
  - Doamna Grach este ... din cauza inspecției.
  - Copiii sunt rugați să fie ...
  - Lilli vrea să-și ajute învățătoarea făcând ...
  - Fata nu trebuia să spună nimănui despre ...
- Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
  - Transcrie două repere temporale din text.
  - Identifică spațiul acțiunii din fragmentul dat.
  - Numește personajele care iau parte la acțiune.
  - Menționează cu ce condiție va ieși totul bine în opinia învățătoarei.
  - Precizează motivul pentru care Lilli e convinsă că totul va ieși bine.
- Imaginează-ți ce s-a întâmplat mai departe și scrie cinci idei principale, care ar putea sta la baza unei continuări a textului.

Punctaj acordat:

- 10 puncte (5 × 2 puncte)
- 10 puncte (5 × 2 puncte)
- 15 puncte (5 × 3 puncte)
- 25 de puncte (5 × 5 puncte)
- 30 de puncte (5 × 6 puncte)

Se acordă 10 puncte din oficiu.
Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

2

UNITATEA 2 – ALĂTURI DE CEI DRAGI

Comunicare orală

Lectură

Redactare

Elemente de construcție
a comunicării

Elemente de interculturalitate

• Exprimarea adecvată a emoțiilor

• Tema

• Ideea secundară. Planul dezvoltat de idei

• Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere

• Paragraful

• Enunțul. Punctuația enunțului. Enunțuri asertive, interogative, exclamative, imperative

• Vocabularul. Cuvântul, unitate de bază a vocabularului. Dicționarul. Articolul de dicționar. Cuvântul și contextul; forma și sensul cuvintelor. Categoriile semantice: sinonime, antonime. Câmpul lexical

• Variație stilistică. Limba standard. Normă și abatere

• Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ce este tema textului;
- ce este ideea secundară;
- ce sunt dicționarul și articolul de dicționar;
- care sunt părțile textului;
- ce sunt sinonimele, antonimele și câmpul lexical;
- ce este limba standard;
- ce sunt enunțurile asertive, interogative, exclamative și imperative.

B. vei fi capabil:

- să identifici tema, informațiile esențiale și de detaliu, comportamentele care exprimă emoții dintr-un text ascultat;
- să prezinți oral informații și idei, exprimând opinii, emoții și sentimente, pornind de la un text ascultat;
- să formulezi tema, ideile principale și secundare ale unui text;

- să realizezi planul dezvoltat de idei al unui text;
- să redactezi, individual și în echipe, texte scurte, respectând părțile textului;
- să stabilești sinonimele și antonimele unor cuvinte;
- să folosești, în vorbire și în scriere, limba standard;
- să formulezi enunțuri variate, folosind semnele de punctuație potrivite.

C. vei manifesta:

- interesul de a participa la discuții pe teme familiare, exprimându-ți opiniile, emoțiile și sentimentele;
- interes și atenție în timpul lecturii unor texte;
- dorința de a analiza constant textele proprii sau texte diverse, în vederea stabilirii corectitudinii, coerenței și clarității acestora;
- respect pentru identitatea personală și națională, pentru diversitatea culturală și lingvistică.

COMUNICARE ORALĂ

EXPRIMAREA ADECVATĂ A EMOȚIILOR

Observăm și discutăm

1. Priviți cu atenție imaginea și discutați în perechi:

- ce fac cei din imagine;
- cine credeți că sunt ei: colegi de clasă, frați, prieteni, verișori etc.;
- unde credeți că se desfășoară activitatea și cine a inițiat-o;
- cum credeți că se simt.

2. Notați, în caiete, rezultatul discuțiilor voastre, completând a doua coloană a tabelului următor.

Discuții pe baza imaginii	Ce credeți că se întâmplă?	Ce s-a întâmplat?
Ce fac cei din imagine?		
Cine sunt ei?		
Unde se desfășoară activitatea?		
Cum se simt?		

3. Împărtășiți ideile voastre celorlalți colegi. Completați coloana a doua a tabelului și cu propuneri diferite, făcute de colegii voștri.

Ascultăm și descoperim

1. Ascultă textul înregistrat, în varianta digitală a manualului, și completează coloana a treia a tabelului (*Ce s-a întâmplat?*).

2. Ai ascultat un fragment din poezia *Copii eram noi amândoi*, de Mihai Eminescu. Menționează ce te-a impresionat și ce ai simțit ascultând textul.

3. Răspunde oral la întrebările următoare, reascultând textul, dacă este nevoie.

- Ce jocuri sunt menționate în textul ascultat?
- Din ce construiau copiii cetăți și turnuri?
- Ce joc este descris?
- Ce răsplată a primit copilul?

4. Crezi că fratele devine un model pentru autor? Motivează-ți răspunsul în două-trei enunțuri.

5. Descoperă, în textul ascultat, emoțiile trăite de copilul-povestitor. Explică-le colegilor aceste emoții, utilizând gesturile și mimica sau tonul în vorbire.

Creăm și ne jucăm

- Vorbește-le colegilor de clasă despre un joc preferat de tine.
- Formulează întrebări care te-ar ajuta să afli ce simt colegii tăi după ce ai povestit despre jocul preferat.
- Asociază mai multe emoții pozitive, pe care le trăiești în timpul petrecut în familie, cu o floare, o culoare, un miros și un cântec. Justifică-ți alegerile.
- Găsește o altă modalitate de exprimare, în afara cuvântului, prin care să prezinți o idee desprinsă din textul ascultat, *Copii eram noi amândoi*, de Mihai Eminescu.

Reținem

În comunicarea orală, emoțiile vorbitorilor pot fi exprimate variat:

- prin gestică și mimică;
- prin rostirea mai apăsată a unor cuvinte;
- prin pauza în vorbire înaintea unor cuvinte-cheie etc.

• În comunicarea online, în afara cuvintelor și a imaginilor, se pot folosi emoticoane pentru exprimarea emoțiilor. Alege, dintre variantele de mai jos, pe cea care, după părerea ta, redă cu mai mare fidelitate sentimentele/emoțiile trăite. Motivează alegerea făcută.

a. doar cuvinte;	e. cuvinte și imagini;
b. doar imagini;	f. cuvinte și emoticoane;
c. doar emoticoane;	g. altceva (indică la ce te referi).
d. cuvinte, imagini, emoticoane;	

LECTURĂ

TEMA. IDEEA SECUNDARĂ. PLANUL DEZVOLTAT DE IDEI

Pătrundem în lumea textului

1. Prezintă cum se desfășoară o zi în familia ta, referindu-te la activități individuale, activități comune, relații, reguli, sarcini etc.

2. Ilustrează care sunt cerințele familiei tale:

- față de modul în care îți petreci timpul liber;
- față de felul în care vorbești cu membrii familiei și cu persoanele adulte;
- față de comportamentul tău în diverse situații;
- față de învățatură.

3. Activitate **în grupe de patru-cinci elevi**. Căutați informații despre viața de elev din trecut, utilizând diverse surse (enciclopedii, internet, imagini etc.) sau întrebând membrii familiei (părinți, bunici, unchi, mătuși). Care credeți că era atitudinea familiei față de învățatură? S-a schimbat aceasta în zilele noastre? Discutați în grupe, apoi împărtășiți părerea voastră celorlalți colegi.

4. Mulți scriitori au surprins în operele lor aspecte privind atitudinea familiei față de învățatură. La începutul secolului trecut (1901), Ion Luca Caragiale a scris și a publicat textul de mai jos. Pentru a înțelege mai bine textul, citește explicațiile cuvintelor din subsolul paginii.

Aflăm

În **subsolul paginii** se pot nota explicații ale unor cuvinte prin termeni sau enunțuri care fac accesibil textul citit.

D-I Goe...

de I.L. Caragiale

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam' mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai¹.

Puțin ne importă² dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatărul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineată, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineța. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m.³ D. Goe este foarte impacient⁴ și, cu un ton de comandă, zice încruntat:

— Mam' mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

¹ 10 mai – această zi avea, la începutul secolului trecut, trei semnificații: Ziua Regalității, Ziua declarării independenței statului român și Ziua Națională a României.

² importă – (în text) interesează, contează.

³ a.m. – antemeridian, de dinainte de amiază.

⁴ impacient – nerăbdător, neliniștit, îngrijorat.

- Vezi, că sunteți proaste amândouă? Întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...
- Da' cum, procopsitul⁷? Întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.
- Mariner...
- Apoi de! n-a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam' mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice: sosește trenul – și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam' mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu⁸; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

— Nu!... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d-l Goe, și-l trage puțin înapoi.

— Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspundă ceva urâtul, și mititelul își retrace îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere.

— Mamițoo! mam' maree! tantii!

— Ce e? Ce e? sar cocoanele.

— Să oprească! zbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! să opreascăăă!!!

Tot într-un timp, iacăță conductorul intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.

— Biletele, domnilor!

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

— Parol!⁹ chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d. Goe. Așa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet și nu declară că n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

— Dar noi n-am declaratără? strigă mamița.

— Vine, vine acuma, puișorul mamei! răspunde cucoana.

Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: *le Formidable*⁵, și sub pamblică biletul de călătorie înfipit de tanti Mița, că „așa țin bărbații biletul”.

— Vezi ce bine-i șade lui – zice mam' mare – cu costumul de marinel⁶?

— Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

— Da' cum?

— Marinal...

— Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copiii – marinel.

⁵ *Le Formidable* – (în limba franceză) *Formidabilul*, numele unui vas de război mic de război, folosit pentru paza coastelor (canonieră), preluat în denumirea costumului de marinar purtat de Goe.

⁶ *marinel*, *marinal*, *mariner* – marinar.

⁷ *procopsit* – (în text) învățat, instruit.

⁸ *cupeu* – compartiment de călători într-un vagon de cale ferată.

⁹ *parol!* – (din limba franceză) pe cuvânt!, serios!, zău!

- Ce e vinovat băiatul dacă i-a zburat pălăria? zice mam' mare.
- De ce-a scos capul pe fereastră? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.
- Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...
- Uite ce e, cucoană – zice conductorul – trebuie să plățiți un bilet...
- Să mai plătim? n-am plătită o dată?
- Și pe dasupra un leu și 25 de bani.
- Și pe dasupra?...
- Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână.
- Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor e? zice mam' mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește de la mamița lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lu' mam' mare într-un sens, combinată cu clătănătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clanța ușii de la cupeu. Goe începe să urle... în sfârșit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București cu capul gol? și toate prăvăliile închise!... s-ar întreba oricine, care nu știe câtă grije are mam' mare și câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam' mare scoate din săculețul ei un beret tot din uniforma canonierii *le Formidable*.

- Te mai doare nasul, pușorule? întreabă mam' mare.
- Nu... răspunde Goe.
- Să moară mam' mare?
- Să moară!

— Ad', să-l pupe mam' mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi, așezându-i frumos beretul:

— Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam' mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița, și-l scuipă și dumneaei și-l sărută.

— Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

— Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam' mare.

Dar mamița adaogă:

— Da' pe mamița n-o pupi?

— Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor¹⁰.

— Așa? zice mamița. Lasă!... și-și acopere ochii cu mâinile și se face că plânge.

— Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

— Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam' mare.

Mamița începe să râză; scoate din săculeț ceva și zice:

— Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

— Pușorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam' mare.

— E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma de spre Crivina către Periș.

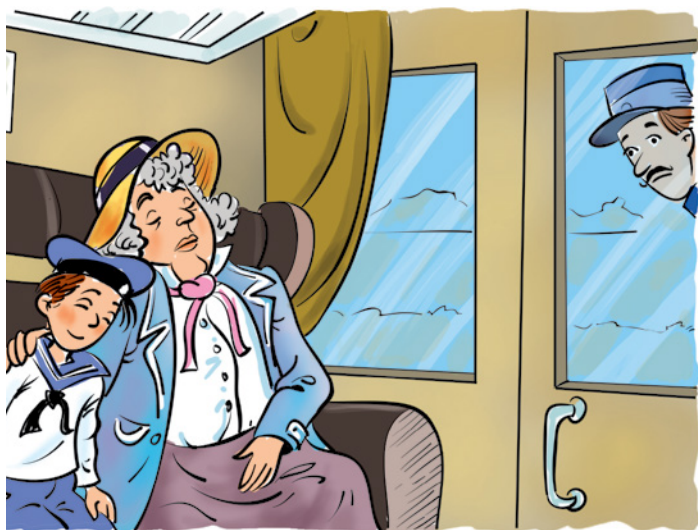
I.L. Caragiale
(1852–1912)

Este unul dintre cei mai cunoscuți dramaturgi și scriitori români. A fost, de asemenea, nuvelist, pamfletar, poet, director de teatru, comentator politic și ziarist.

În scrierile sale, Caragiale a satirizat lumea capitalei și a provinciei de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.

Este apreciat atât de copii, cât și de adulți, pentru schițele sale. Opera sa proiectează o lume reală, ce scoate în evidență slăbiciunile sale. Scriitorul urmărește aspecte referitoare la educație, familie, lumea politică etc.

¹⁰ *humor* – (în text) proastă dispoziție.

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam' mare.

Mam' mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

— Goe! puișorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

— Vai de mine! țipă cucoana, nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s-a prăpădit băiatul!

Și toate cucoanele sar...

— A căzut din tren băiatul! Țațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

— Goe! maică! acolo ești?

— Da!

— Aide! zice mam' mare, ieși odată! ne-ai speriat.

— Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.

— De ce?... te doare la inimă?

— Nu! nu pot...

— E încuiat! zice mam' mare, vrând să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.

— Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru! în sfârșit, iacăta conductorul cu biletul: primește paralele și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam' mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva puișorului. Puișorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să-l tragă.

— Șezi binișor, puișorule! să nu strici ceva! zice mam' mare.

Trenul își urmează drumul de la Periș către Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuiet, apoi semnalul de alarmă, trei fluier scurte, și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

Ce e? ce e?... Toți pasagerii sar înspăimântați la ferestre, la uși, pe scări...

— Goe! puișorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se așa înnodată și cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă așa plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! tocmai în vagonul de unde zburase mai adineauri pălăria marinerului! Cine? cine a tras manivela? Mam' mare doarme în fundul cupeului cu puișorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul se pornește în sfârșit, și ajunge în București cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam' mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipe pe puișor să nu-l deoache, îl întrebă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

Apoi cocoanele se suie cu puișorul în trăsură și pornesc în oraș:

— La bulivar¹¹, birjar¹²! la bulivar!...

¹¹ bulivar – (formă folosită incorect) bulevard.

¹² birjar – vizitiu (și posesor) al unei birje (birjă - trăsură).

Discuțăm despre text

• Observăm

1. Scrie câte un cuvânt cu înțeles asemănător și câte unul cu sens opus pentru următorii termeni din textul citit: *a părăsi, nerăbdare, a ajunge, bunăvoință, politicos, vinovat*.
2. Extrage din text cuvinte sau grupuri de cuvinte care sunt folosite greșit și scrie cu ajutorul dicționarului forma lor corectă.
3. Transcrie din text cuvintele care se referă la grade de rudenie.

• Explorăm și învățăm

1. Scrie câte un enunț în care să oferi răspunsul la următoarele întrebări.
  - a. Care este titlul textului? Dar autorul?
  - b. Unde se desfășoară acțiunea din text?
  - c. Când sunt prezentate întâmplările?
  - d. Unde a plecat familia și de ce?
2. Descoperă un aspect din viața obișnuită, care este surprins în textul *D-l Goe...*, de I. L. Caragiale. Discută cu colegii despre acesta.
3. Notează trei aspecte din textul citit, prin care se poate susține faptul că tema acestuia este *familia*.

4. Citește cu atenție fragmentul următor, apoi rezolvă cerințele date.

„Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: *le Formidable*, și sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că «așa țin bărbații biletul».

— Vezi ce bine-i șade lui – zice mam’ mare – cu costumul de marinel?

— Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

— Da’ cum?

— Marinal...

— Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii – marinel.

— Vezi, că sunteți proaste amândouă? Întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...

— Da’ cum, procopsitul? Întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

— Mariner...

— Apoi de! n-a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam’ mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.”

a. Notează un cuvânt-cheie corespunzător fragmentului.

b. Desprinde ideea principală.

c. Descoperă alte informații/idei care pot clarifica ideea principală stabilită.

Reținem

Tema se referă la ideea centrală care este dezvoltată într-un text, surprinzând un aspect general al realității.

Pentru a descoperi tema textului se folosește un substantiv care numește problema abordată.

Exemple de teme: *familia, copilăria, cartea, natura, istoria, școala, prietenia, aventura, călătoria* etc.

Idei principale	Idei secundare
enunțuri care surprind informații esențiale dintr-un paragraf al textului;	enunțuri care surprind detalii dintr-un paragraf al textului;
se formulează pornind de la întrebări precum: <i>care este lucrul cel mai important prezentat în fragment?, cine?, ce face?, când?, unde?, cum?</i>	oferă informații suplimentare despre: - locul și timpul desfășurării întâmplărilor; - personaje și acțiunile lor; - condițiile/circumstanțele în care se petrec întâmplările.

Reținem

Ideile secundare reprezintă dezvoltări ale ideii principale, oferind detalii despre secvența din care s-a extras ideea principală.

Ideile principale și secundare alcătuiesc **planul dezvoltat de idei**.

5. Activitate **în perechi**. Completați, în caiete, tabelul de mai jos, parcurgând pașii indicați.
  - a. Recitați textul *D-l Goe...*, de I.L. Caragiale, delimitând secvențele în funcție de întâmplările relatate.
  - b. Formulați câte o idee principală pentru fiecare secvență delimitată.
  - c. Dezvoltați fiecare idee principală cu două-trei idei secundare.
  - d. Citiți planul simplu de idei (coloana a doua a tabelului), verificând dacă s-a respectat succesiunea întâmplărilor.
  - e. Citiți planul dezvoltat de idei (coloanele a doua și a treia ale tabelului), verificând dacă detaliile indicate – ideile secundare – clarifică ideea principală stabilită.
  - f. Menționați care dintre cele două planuri de idei vă este mai util în povestirea întâmplărilor din textul citit.

Secvența de text	Idei principale	Idei secundare
„Ca să nu mai rămâie [...] la opt fără zece a.m.”	De 10 Mai, familia, împreună cu Goe, așteaptă pe peron trenul spre București.	Ca să nu mai rămână repetent, Goe este dus de 10 Mai la București. Dis-de-diminează, frumos gătite, doamnele așteaptă, împreună cu Goe, trenul spre București. Trenul urmează să ajungă în Gara de Nord la opt fără zece a.m.
„D-l Goe este foarte impacient [...]”	...	...
...	...	...

Investigație

Caută ecranizări ale textelor lui Caragiale, cunoscute de tine, fie din clasele primare, fie din lectura proprie. Recomandă colegilor o astfel de ecranizare, pe baza criteriilor de mai jos, pe care le vei avea în vedere în momentul realizării investigației:

- măsura în care ecranizarea respectă textul original;
- asemănări între textul original și ecranizare;
- deosebiri între textul original și ecranizare;
- aspecte care se referă la familie (dacă este cazul);
- felul în care te-ai simțit atunci când ai citit textul, respectiv atunci când l-ai vizionat.

• Interpretăm

1. Activitate **în perechi**. Discută cu un coleg /o colegă despre comportamentul lui Goe, despre relația lui cu familia (mama, bunica și mătușa) și cu persoanele străine (tânărul, conductorul). Realizați o listă în care să notați cu ce sunteți și cu ce nu sunteți de acord. Prezentați ideile notate în fața colegilor.

2. Scrie ce înțelegi din următorul fragment: „Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam’-mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai”. Crezi că familia a procedat corect? De ce?

3. Goe este și va rămâne un personaj memorabil în literatura română. Notează șase-șapte trăsături ale acestuia, având în vedere faptele sale și relația cu celelalte personaje.

4. Vizionează pe YouTube ecranizarea operii literare *D-l Goe...* Realizează, pe **o fișă de portofoliu**, o comparație între textul citit și ecranizarea acestuia, utilizând o diagramă Venn asemenea celei de mai jos.

Text

Asemănări

Ecranizare

Înțelegem din lumea textului – Reflectăm

1. Scrie, pe caiet, câte patru reguli de comportament în familie și în public.

2. Activitate **în echipă de trei elevi**. Discutați regulile găsite de fiecare dintre voi la exercițiul anterior și realizați un cod al bunelor maniere pentru un comportament adecvat în public. Puteți folosi mijloace diferite de exprimare: cuvinte, fotografii, desene, decupaje din reviste etc.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ENUNȚUL. PUNCTUAȚIA ENUNȚULUI

• Citim

Mai sunt douăzeci de minute; la casă se dau bilete, și cocoana Anica nu mai vine.

D. Georgescu începe a bănuși că n-are să trebuiască a mai lua patru bilete, poate că trei or s-ajungă, și pornește din salonul de așteptare să meargă la ghișeu. [...]

Peste câteva minute, trenul zboară-n spre Carpați.

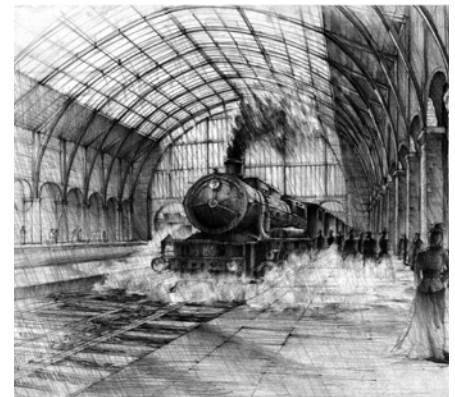
— Biletele, vă rog, domnilor – zice politicos conductorul intrând în vagon de clasa-ntâia. D. Georgescu arată două bilete.

— Mititelul... al dv.? întrebă conductorul arătând pe ofițerașul de vânători, care s-a suit cu picioarele pe bancheta de catifea.

— Da! Dar n-a împlinit patru ani... Nu trebuie să ne-nveți dumneata pe noi regula – zice madam Georgescu.

Conductorul salută politicos și trece mai departe.

(I.L. Caragiale, *Tren de plăcere*)

• Observăm

Descoperă semnele de punctuație folosite în text.

• Aflăm

În procesul comunicării, vorbitorii interacționează prin limbaj, urmărind diferite scopuri comunicative.

Scopurile comunicative ale vorbitorilor pot fi transmise prin enunțuri, alcătuite dintr-un singur cuvânt sau mai multe cuvinte.

Enunțul este o unitate de bază a comunicării, care transmite o anumită informație despre un fapt sau un eveniment.

Prin **enunțurile asertive** se comunică o informație referitoare la producerea unui eveniment.

Evenimentul despre care se transmite o informație se poate situa diferit față de momentul enunțării:

- anterior (s-a produs): *Elena a citit o poveste.*

- simultan (este în curs de a se produce): *Elena citește o poveste.*

- posterior (se va produce): *Elena va citi o poveste.*

La sfârșitul enunțurilor asertive se folosește **punctul (.)**.

Enunțurile imperative exprimă un ordin, o comandă, un îndemn, o interdicție, o cerere, o rugăminte.

De exemplu: *Hai!; Nu ai voie acolo!; Întoarce-te!; Să mergem!*

Știi că

... semnul întrebării pus, în scris, abia la sfârșitul enunțurilor interogative creează dificultăți pentru cititor? Pentru a remedia acest neajuns, în scrierea spaniolă, în afară de semnul întrebării pus la finalul enunțurilor interogative, se pune unul și la început, dar în poziție răsturnată (*¿*) – *¿Qué hora es? (Cât este ceasul?)*. Și în limba română s-a folosit semnul întrebării înaintea enunțului interogativ, dar rar, în câteva texte din secolul XX, ca urmare a influenței spaniole.

Prin **enunțurile exclamative** se exprimă o stare afectivă în legătură cu un eveniment care a provocat emoții, surprize, nemulțumiri etc.

De exemplu: *Oh!*; *Ce frumos ninge!*; *Ce bucurie!*; *Te admir pentru felul în care ai soluționat problema!*

La sfârșitul enunțurilor imperative și exclamative se folosește **semnul exclamării (!)**.

Prin **enunțurile interogative** se formulează întrebări, se solicită o informație.

De exemplu: *Când ai venit?*; *Cine a sunat acum cinci minute la ușă?*; *Ți-ai terminat exercițiile?*

La sfârșitul enunțurilor interogative se folosește **semnul întrebării (?)**.

• **Exersăm**

1. Citește textul pentru a rezolva cerințele.

„Maiorul sare de gâtul mamei și o sărută... Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceața, mă pregătesc să sorb din cafea...

— Nu vă supără fumul de tutun? întreb eu pe madam Popescu.

— Vai de mine! la noi se fumează... Bărbatu-meu fumează... și... dumnealui... mi se pare că-i cam place.

Și zicând „dumnealui”, mama mi-arată râzând pe domnul maior.

— A! zic eu, și dumnealui?

— Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu țigara-n gură, să te prăpădești de râs... ca un om mare...

— A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu; tutunul este o otravă...

— Da tu de ce tragi? mă-nterupe maiorul lucrând cu lingura în cheseaua de dulceață...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceață, mamă! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe; apoi iese cu cheseaua în vestibul.”

(I.L. Caragiale, *Vizită*)

a. Stabilește felul enunțurilor care alcătuiesc textul dat.

b. Citește cu voce tare enunțurile interogative.

c. Citește cu voce tare enunțurile exclamative.

d. Formulează trei enunțuri imperative, prin care să-i adresezi îndemnuri lui Ionel.

2. Realizează oral corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, semnul de punctuație potrivit enunțurilor din coloana A. Apoi transcrie textul în caiet.

A

Bunicul plantează legume în grădină și îi spune nepotului:

— Punând apă la rădăcina lor, acestea vor crește

— De ce

— Pentru că apa este hrana plantelor

— Altceva nu le mai trebuie, bunicule

— Sigur că da Au nevoie de lumină și căldură

— Ce interesant Voi urmări cum cresc

— Acum du-te și adu stropitoarea verde

B

.
.
.
?
?
!
!
!

Dicționar

chesea = vas mic de sticlă, de cristal sau de porțelan în care se ține dulceața

3. Transformă în enunțuri structurile de mai jos, care reprezintă titluri în mass-media, urmând modelul dat.

Model: Furtuni devastatoare

- enunț asertiv: Mâine vor avea loc furtuni devastatoare.
- enunț interogativ: Vor avea loc furtuni săptămâna aceasta?
- enunț exclamativ: Furtuni devastatoare au făcut pagube însemnate în sudul țării!

- a. Inundații în Moldova
- b. Ninsori abundente
- c. Soldați la parada de 1 Decembrie
- d. Atenție! Zonă cu risc de accidente
- e. Insecte dăunătoare

4. Transformă enunțurile asertive în enunțuri interogative, apoi imperative.

- a. George participă la un concurs de scrimă.
- b. Mâine vom juca un meci de fotbal în parc.
- c. Mihai și Ana fac o excursie la munte.
- d. De doi ani merg la cursuri de înot.
- e. Au citit cartea recomandată de colegul meu de bancă.
- f. Ne vom antrena pentru concursul de săptămâna viitoare.
- g. Vom organiza o tombolă cu produsele realizate la atelierul de creație din luna martie.

5. Alcătuieste câte un enunț care:

- a. exprimă o bucurie;
- b. exprimă o comandă;
- c. transmite o informație despre un eveniment care s-a produs anterior;
- d. transmite o informație despre un eveniment care este în curs de a se produce;
- e. transmite o informație despre un eveniment care se va produce;
- f. exprimă o interdicție;
- g. solicită o informație;
- h. exprimă un îndemn;
- i. exprimă o rugămintă;
- j. exprimă teama;
- k. exprimă o solicitare de ajutor.

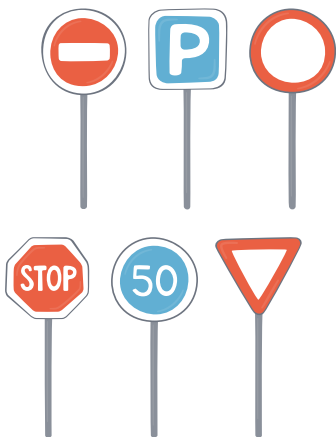
6. Lucrați **în perechi**. Citiți cu atenție enunțurile următoare, rostind apăsat cuvintele îngroșate. Observați vreo schimbare? Apoi discutați și stabiliți, la nivelul întregii clase, modificările constatate.

- **Vrei** să ne jucăm în curte după ce terminăm proiectul?
- Vrei **să ne jucăm** în curte după ce terminăm proiectul?
- Vrei să ne jucăm **în curte** după ce terminăm proiectul?
- Vrei să ne jucăm în curte **după ce** terminăm proiectul?
- Vrei să ne jucăm în curte după ce **terminăm** proiectul?
- Vrei să ne jucăm în curte după ce terminăm **proiectul**?

Știi că

...termenul **mass-media** este o expresie preluată în limba română din engleză, traducându-se „medii de comunicare în masă”? Mass-media cuprinde toate sursele sau mediile de informație publice, care ajung la un număr mare de persoane (de exemplu: televiziune, radio, internet, ziare, reviste).

• **Valorificăm**

1. Lucrați **în perechi**.
  - a. Imaginați un dialog între doi membri ai unei familii (un adult și un copil).
  - b. Notați în caiete dialogul creat, folosind semnele de punctuație potrivite enunțurilor formulate.
  - c. Interpretați dialogul în fața clasei.
  - d. Stabiliți felul enunțurilor create.
2. Desenează fiecare semn de punctuație folosit la finalul diverselor tipuri de enunțuri, astfel încât să exprime o emoție.
3. Caută, în diverse surse, semne convenționale (de exemplu, semne de circulație) pe care să le desenezi pe o foaie A3. Formulează câte un enunț imperativ care să corespundă fiecărui semn desenat.

Reținem

VARIAȚIE STILISTICĂ

LIMBA STANDARD. NORMĂ ȘI ABATERE

• **Citim**

„— Vezi ce bine-i șade lui – zice mam’ mare – cu costumul de marinel?
 — Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?
 — Da’ cum?
 — Marinal...
 — Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii – marinel.
 — Vezi, că sunteți proaste amândouă? Întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...
 — Da’ cum, procopsitul? Întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.
 — Mariner...”

(I.L. Caragiale, *D-l Goe...*)

• **Observăm**

Descoperă în textul citit:

- a. cuvinte folosite corect;
- b. cuvintele folosite greșit.

• **Aflăm**

Limba standard reprezintă limba corectă, folosită în condiții obișnuite de comunicare.

A vorbi și a scrie corect înseamnă a respecta **normele** (regulile) **limbii**.

Dacă se scrie sau se rostește greșit un cuvânt, se constată o **abateră** de la limba standard.

• Exersăm

1. Identifică, în enunțurile următoare, abaterile de la limba standard. Transcrie enunțurile, respectând normele limbii standard.

- Fiecare au de câștigat.
- Vreau ca să mergem la film.
- Ce a zis sor-ta?
- Am discutat lucrul care-l știe și el.
- Câinele nostru are decât doi ani.
- Vreau să vie și el în excursie.
- Bunicul a vrut să-i deie un sfat.

2. Stabilește forma corectă: *noștri/noștrii, pamblică/panglică, minge/mingie, pâne/pâine, i-a dat/ia dat, prietenii mele/prietenii mei.*

3. Activitate **în perechi**. Discută cu colegul tău despre aspectul limbii din textul următor, apoi înlocuieți unele structuri cu altele, aparținând limbii standard.

„— Măi babă, mănânci ca în târgul lui Cremene. Ia dă-mi și mie niște ouă ca să-mi prind pofta măcar.

— Da' cum nu! zise baba, care era foarte zgârcită. Dacă ai poftă de ouă, bate și tu cucoșul tău, să facă ouă, și-i mânca; că eu așa am bătut găina, și iacătă-o cum se ouă.”

(Ion Creangă, *Pungața cu doi bani*)

• Valorificăm

1. Diferite posturi de televiziune au rubrici consacrate vorbirii corecte. Urmărește o astfel de emisiune și notează abaterea și norma prezentate.

2. Activitate **în perechi**. Descoperiți în vorbirea elevilor patru-cinci abateri de la limba standard, apoi completați tabelul următor în caiete.

Abateri de la limba standard	Enunțuri reformulate, cu respectarea limbii standard
Ești OK?	Ești bine? Te simți bine?

3. Activitate **în echipă de patru elevi**. Realizați un poster cu prescurtările folosite de voi pe diferite rețele de socializare. Alături de aceste prescurtări, notați și forma care aparține limbii standard, astfel încât să obțineți un „dicționar” de prescurtări.

🗨️ Dicționar

să mănânci ca în târgul lui Cremene
= să mănânci fără socoteală

🗨️ Reținem

LIMBA STANDARD

Este reper pentru toți vorbitorii unei limbi.

Are stabilitate în timp.

Se folosește în situațiile oficiale de comunicare, în școală, în mass-media etc.

REDACTARE

PĂRȚILE TEXTULUI: INTRODUCERE, CUPRINS,
ÎNCHEIERE. PARAGRAFUL

Citim și observăm

Citește cu atenție textul preluat din caietul unui elev de clasa a V-a și răspunde la următoarele întrebări:

1. Care este titlul textului?
2. Unde este scrisă data?
3. Câte paragrafe are textul?
4. Ce informații oferă primul paragraf? Dar următoarele?

	02.10.2021	
	<i>Un prieten de nădejde</i>	
	<i>În prima zi de școală, la finalul orelor, m-am gândit să trec prin parcul care se afla în apropierea casei mele.</i>	Introducere
	<i>Eram singură și m-am așezat pe o bancă, privind cum frunzele se mișcă în adierea vântului. În timp ce exploram frumusețile toamnei, am zărit apropiindu-se de mine o pisică albă, ce mă privea curioasă. Într-o clipă, s-a așezat lângă mine și am simțit o emoție puternică. Am luat-o în brațe, promițându-i să-i ofer adăpost, hrană și iubire. Torcea de fericire când și-a dat seama că nu mai era singură.</i>	Cuprins
	<i>Ajunsa acasă, mama s-a bucurat tare mult, văzându-mi noua prietenă. Pisica avea, în sfârșit, o familie.</i>	Încheiere

• Aflăm

Textul are trei părți:

- **introducere** – în care sunt prezentate timpul, locul și personajul/personajele;
- **cuprins** – în care sunt prezentate întâmplările în ordinea desfășurării lor;
- **încheiere** – în care este prezentată concluzia sau sfârșitul întâmplării/întâmplărilor.

În redactarea unui text, trebuie să ținem seama de:

- părțile textului (introducere, cuprins și încheiere);
- așezarea textului în pagină;
- scrierea corectă și lizibilă;
- respectarea normelor de punctuație.

Reținem

Paragraful este un fragment dintr-un text, care cuprinde o anumită idee, fiind despărțit de restul textului printr-un alineat nou.

• Exersăm

1. Alege, din textul scris de elevul din clasa a V-a, trei cuvinte-cheie. Pornind de la acestea, scrie un text despre familii celebre din trecut/din istorie, pe care îl vei publica în revista școlii. Vei avea în vedere respectarea următoarelor cerințe:

- existența introducerii, a cuprinsului și a încheierii;
- scrierea corectă;
- utilizarea semnelor de punctuație care corespund ideii transmise;
- delimitarea paragrafelor și așezarea corectă a textului în pagină.

2. Redactează un text, de 120-130 de cuvinte, în care să prezinți întâmplări dintr-o zi petrecută cu familia ta. Vei avea în vedere ceea ce ai aflat despre scrierea unui text, iar la final **te vei autoevalua** folosind grila de mai jos.

Grila de autoevaluare

Criteriu	Respectat	Parțial respectat	Nerespectat
Textul are introducere, cuprins și încheiere.			
Paragrafele textului sunt marcate prin alineat.			
Textul este corect așezat în pagină.			
În textul scris sunt prezentate întâmplări cu familia.			
În text este folosită limba standard.			
Textul este scris corect, fără greșeli de ortografie și de punctuație.			
Textul se încadrează în limita de cuvinte indicată.			

LECTURĂ

UN NOU TEXT, NOI PERSPECTIVE

Pătrundem în lumea textului

1. Discutați în grupe de patru-cinci elevi:

- despre relația dintre bunici și nepoți;
- despre bunicii voștri;
- despre importanța familiei.

2. Notează, pe o foaie, cât mai multe cuvinte care îți amintesc și te fac să te gândești cu plăcere la bunicii tăi.

3. Citește Capitolul 2 – *Acasă la bunicul*, din cartea scriitoarei elvețiene Johanna Spyri, despre o fetiță orfană, adusă de mătușa ei, Detie, la bunicul Alp.

Capitolul 2
Acasă la bunicul

Johanna Spyri
(1846–1908)

A fost o scriitoare elvețiană (de limbă germană), autoare de cărți pentru copii. Și-a petrecut copilăria într-un sat din apropierea munților Elveției. Viața liniștită de lângă munte a fost o sursă de inspirație pentru ceea ce a scris în decursul vieții.

Romanul *Heidi*, scris în doar patru săptămâni, prezintă o poveste despre familie, natură, prietenie, credință și bunătațe.

De îndată ce Detie plecă, unchiul Alp se întoarse la vechiul său loc în scaun, fumând și aruncând în aer rotocoale. Heidi se arătă interesată de tot ce era în preajmă și se apucă să cerceteze locul unde se afla cabana și împrejurimile. Apoi se apropiie de bunicul ei, spunându-i că dorește să vadă și cum era înăuntru.

Bunicul o luă în casă. Era o încăpere nici prea mare, nici prea mică, a cărei podea era acoperită de foarte puțină mobilă. Heidi îl întrebă dacă își putea ține hainele în dulap și le îndesă cât mai tare, ca și cum n-ar mai fi trebuit să le folosească niciodată.

— Unde o să dorm, bunicule? întrebă Heidi.

— Unde vrei tu.

Asta fu pe placul fetiței, care începu să caute un loc unde să se culce. Într-un colț, deasupra patului bunicului, era o scăriță la capătul căreia se găsea un patul. Locul îi plăcu imediat, iar fereastra care dădea spre vale o făcu și mai fericită. Se decisă să-și facă acolo dormitorul. Bunicul fu și el mulțumit de idee.

— Poți să-mi dai niște cearșafuri? îl întrebă Heidi pe bunicul, după ce aranjase fânul ca să-l facă să semene cu un pat.

El îi aduse o bucată de pânză deasă, aspră și o ajută s-o întindă. Apoi își admiră gânditoarele munca și îi ceru bunicului o cuvertură.

— Ce este aia o cuvertură? întrebă bunicul.

— Când intri în pat, trebuie să te bagi între cearșafuri. Cearșaful de deasupra se cheamă cuvertură, pentru că te acoperă, îi explică Heidi.

— Și dacă nu am așa ceva?

— Atunci, în locul ei, o să mă învelesc cu niște fân, răspuse Heidi.

Cu toate astea, bunicul aduse de jos un sac făcut din in gros și o ajută să-l întindă și pe acesta.

— E atât de plăcut. Abia aștept să mă strecur între cearșafuri și să mă culc, spuse Heidi.

Dar bunicul o ținu pe-a lui, insistând că mai întâi va trebui să mănânce ceva. Prăji niște pâine și fierse lapte într-un ceainic, în timp ce Heidi aranja farfuriile, castroanele și cuțitele lângă bucățile de pâine de pe masă.

Numai că în cameră era un singur scaun, pe care stătea bunicul. Iute, Heidi luă un scaunel cu trei picioare și se așeză pe el, cu toate că era prea scundă ca să stea cum trebuie. După toată călătoria era foarte însetată, așa că bău tot castronul de lapte dintr-o înghițitură.

— Îți place laptele? o cercetă bunicul.

— Da, a fost foarte bun, răspuse Heidi.

Terminară de mâncat și bătrânul meșteri din trei bețe un scaun mai înalt pentru Heidi. Era foarte încântată de ce vedea, observa tot ce făcea bunicul, în timp ce ea se învârtea prin casă, punând totul la loc și aranjând lucrurile.

Cum se lăsă seara, vântul începu să șuiere dezlănțuit și brazii să se legene dintr-o parte în alta. Heidi era foarte bine dispusă și simțea că devine și ea una cu natura.

Chiar atunci se auzi fluieratul strident al lui Peter, care aducea înapoi, de la păscut, două capre. Le lăsă și dispăru imediat.

— Sunt ale noastre? O să stea mereu cu noi, bunicule?

— Da, sigur că da, spuse bătrânul.

Nu după mult timp s-a înnoptat și, după o cină cu lapte de capră și pâine, Heidi se duse la culcare. Cum a doua zi dimineață se scula devreme, bătrânul o urmă și el curând. Peste noapte, vântul a devenit atât de furios, încât toată casa părea să se clatine, scârțâind sub vuietul lui. Bătrânul se muștră:

— Probabil că fetița s-a speriat.

Și se duse să vadă ce făcea. Heidi dormea liniștită. O privi un timp, până când luna se ascunse între nori și se făcu întuneric.

Discutăm despre text

• Observăm

1. Descoperă, în *Dicționarul explicativ al limbii române*, semnificația cuvintelor necunoscute.

2. Alcătuieste enunțuri, folosind cuvintele: *împrejurime, vale, idee, fân, a insista*.

3. Transcrie din text trei cuvinte, menționând pentru fiecare câte un termen cu înțeles asemănător.

4. Identifică în text cuvintele care demonstrează tema acestuia, *familia*.

• Explorăm și învățăm

1. Răspunde la următoarele întrebări care privesc textul dat.

- Ce își dorește Heidi să vadă?
- Ce face fetița odată intrată în cabană?
- Cum își alege Heidi locul unde va dormi?
- Pe cine cunoaște Heidi când se lasă seara?
- Cum se simte fetița în casa bunicului?

2. Lucrați **în perechi**.

- Recitiți textul.
- Împărțiți textul citit în fragmente care prezintă unitate de conținut.
- Stabiliți ideea principală a fiecărui fragment.
- Scriveți în caiete planul simplu de idei.

3. Pentru fiecare idee principală stabilită în cadrul echipei, formulează două-trei idei secundare corespunzătoare.

4. Precizează câte trei trăsături ale fetiței și ale bunicului.

• Interpretăm

1. Bunicul Alp are gesturi pline de afecțiune pentru nepoata lui, Heidi. Descoperă în text semne ale grijii pe care o poartă bunicul pentru Heidi.

2. Discutați **în perechi**. Cum este relația dintre Heidi și bunicul său? Marcați pasajele din text, care susțin răspunsul pe care l-ați oferit.

Aventura lecturii

Dacă dorești să cunoști alte întâmplări prin care trece Heidi, citește integral cartea. Vei descoperi, în primul rând, cum fetița începe să iubească tovărășia lui Peter și libertatea vieții în mijlocul naturii.

3. Scrie, în 40-50 de cuvinte, care este semnificația următorului fragment: „Era foarte încântată de ce vedea, observa tot ce făcea bunicul, în timp ce ea se învârtea prin casă, punând totul la loc și aranjând lucrurile”.

4. Exprimă-ți părerea. De ce crezi că dormea Heidi liniștită, deși casa scârțâia sub vuietul vântului?

Leșim din lumea textului – Reflectăm

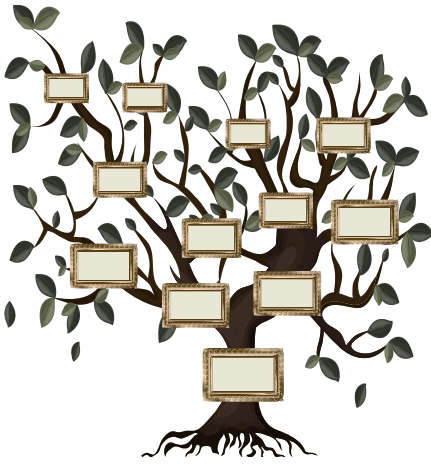
1. Activitate **în perechi**. Discută cu un coleg/o colegă despre bunici. Amintiți-vă de gesturile și obiceiurile lor, respectiv de emoțiile pe care le-ați trăit alături de ei.

2. Cunoști alte texte care să oglindească relațiile dintre bunici și nepoți? Recomandă un astfel de text colegilor de clasă.

Proiect individual

Realizează pe o foaie A3 arborele genealogic al familiei tale, folosind informații oferite de părinți și bunici. Poți alege fotografiile din arhiva familiei. Sub poza fiecărui membru, vei nota: cine este, cum se numește, ce vârstă are și două-trei trăsături importante.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VOCABULARUL. CUVÂNTUL, UNITATE DE BAZĂ A VOCABULARULUI DICȚIONARUL. ARTICOLUL DE DICȚIONAR. CUVÂNTUL ȘI CONTEXTUL. FORMA ȘI SENSUL CUVINTELOR

• Citim

„Luna este un pământ neisprăvit. A-ncercat ea niște păduri și niște ape, dar nu i-au ieșit. Asta-i situația, n-ai ce-i face! Va trebui să umplem noi Luna, ce mai încolo și-ncoace, odată și odată tot trebuia să repare cineva jucăria asta stricată. Eu am susținut de atâtea ori: noi, copiii, suntem cei mai grozavi inventatori. Nu e aer în lună? Nu ne pasă, am adus de acasă. Iată, dezumflăm baloanele pe care le-am umplut cu vânt pe Pământ...”

(Marin Sorescu, *La ce latră Grivei?*)

• Observăm

1. Un cuvânt este reluat în mai multe enunțuri. Care este acesta?
2. Descoperă cu ce cuvinte l-ai putea înlocui, pentru a evita repetarea aceluiași termen.
3. Extrage din text trei cuvinte dintre cele mai cunoscute.
4. Transcrie, în caiet, două cuvinte mai puțin cunoscute, notând, cu ajutorul unui dicționar, înțelesul lor.

• Aflăm

Enunțurile sunt alcătuite din unul sau mai multe cuvinte.

Vocabularul sau **lexicul** reprezintă totalitatea cuvintelor unei limbi.

Fiecare limbă are propriul vocabular, care este în permanentă schimbare. Unele cuvinte nu mai sunt folosite, altele noi le iau locul, iar cele în uz își pot schimba sensul.

Vocabularul cuprinde:

- cuvinte care au frecvență mare în comunicare, fiind cunoscute și folosite de toți vorbitorii: *om, prieten, fiică, ochi, mână, carte, bancă, brânză, lapte, măr, bun, roșu, toamnă, soare, lună, ger* etc.;
- cuvinte care sunt folosite mai rar sau doar în situații speciale: *voievod, vistiernic, ăsta, ăla, barabule, bojdeucă, defileu, aclimatizare, aterizare, dreptunghi, geologie* etc.

Cuvântul este unitatea de bază a vocabularului.

Cuvântul se caracterizează prin *formă* (sunete/litere) și prin *sens* (poate avea unul sau mai multe înțelesuri).

Sensul și forma cuvintelor sunt determinate de context, adică de enunțurile în care apar.

Exemple: Trenul **ajunge** la timp. (sosește)
Ei **ajung** medici. (devin)

• Exersăm

1. Transcrie, în caiet, în coloana potrivită, următoarele cuvinte: *alb, aviz, a bea, bibliotecă, birou, bulldozer, canal, castel, chat, copilărie, cucuruz, computer, discuție, expeditor, familie, frate, girafă, ieri, imprimantă, istorie, primăvară, ploaie, pridvor, superb, scund, șoarece, unchi, verdict, voios.*

Cuvinte cu frecvență mare în comunicare	Cuvinte folosite mai rar

2. Alege cinci dintre cuvintele de la exercițiul anterior și integrează-le în enunțuri.

3. Scrie câte două enunțuri cu sensurile diferite ale următoarele cuvinte: *luna, noi, mai, pasă, ori.*

4. Indică sensurile cuvântului subliniat în enunțurile date.

- Un sol de pace se îndreaptă spre tabăra învingătorilor.
- Am scris pe portativ nota sol.
- Agricultorii caută un sol fertil.

5. Notează sensul cuvântului *a trece* în fiecare enunț dat.

- Bunicul trece pe la noi.
- Alina trece strada.
- Elevul silitor trece examenul.
- Îi trece supărarea până mâine.
- Apa trece, dar pietrele rămân.

6. Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, cuvântul *a atinge* are mai multe sensuri:

- „a lua contact direct (dar, superficial, ușor sau în treacăt) cu un lucru sau cu o suprafață”;
- „a lovi, a izbi (ușor)”;
- „a aduce prejudicii, a provoca pagube; a vătăma, a leza”;
- „a jigni, a insulta, a ofensa”;
- „a impresiona, a înduioșa, a mișca”;
- „a ajunge la o anumită distanță (în spațiu sau în timp) sau la o anumită limită”.

Alcătuiește enunțuri potrivite pentru fiecare dintre sensurile indicate.

Reținem

DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române* este cel mai cuprinzător dicționar de uz general al limbii române, fiind editat pentru prima dată în 1975.

Reținem

Articolul de dicționar cuprinde diverse informații referitoare la un cuvânt: forme pe care acesta le ia, partea de vorbire căreia îi aparține, explicația cuvântului, reguli de pronunție, etimologia/originea cuvântului.

Știi că ...

...cele mai scurte cuvinte în limba română sunt alcătuite dintr-o literă: **a, e, o**?

...cel mai lung cuvânt românesc este alcătuit din 44 de litere, termen folosit în medicină: *Pneumonoultramicroscopicsilicovolcaniconioza*?

...cel mai lung cuvânt din limba română se află pe locul al treilea în topul celor mai lungi cuvinte din Europa; pe locul întâi este un cuvânt german (79 de litere), pe locul al doilea, un cuvânt turcesc (70 de litere)?

7. Lucrați în perechi. Scrieți cât mai multe enunțuri prin care să ilustrați sensurile diferite ale cuvântului *bun*. Faceți schimb de caiete cu o altă pereche de colegi. Aceștia vor indica sensul cuvântului în fiecare enunț creat de voi, notând un termen cu înțeles asemănător.

• **Valorificăm**

1. Scrie cât mai multe cuvinte, combinând literele din termenii următori: *planetă, moralitate*.

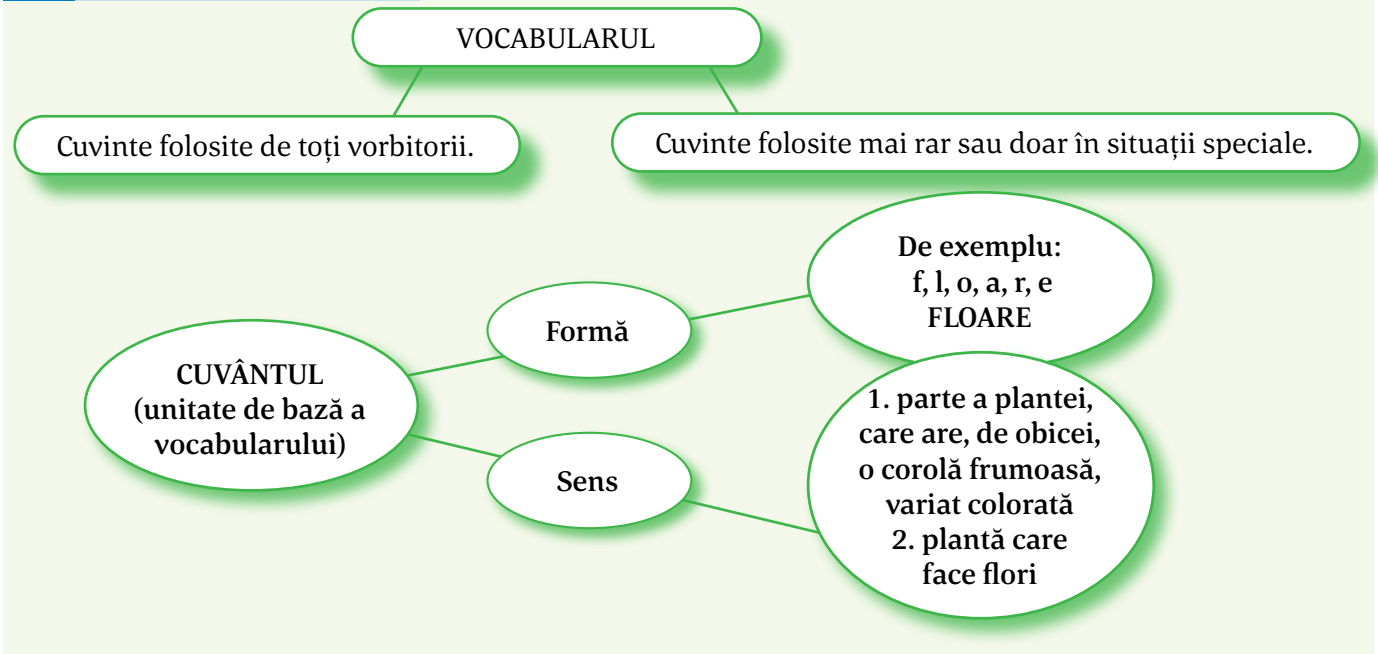
Model: **imensitate**: *mentă, sita, etate, tei, stima, imens, mine, amin, atent, mie, state, tanti, taine, imun, titan* etc.

2. Construiește cinci enunțuri asertive, în care toate cuvintele să înceapă cu aceeași literă. Ai grijă ca enunțurile tale să fie logice.

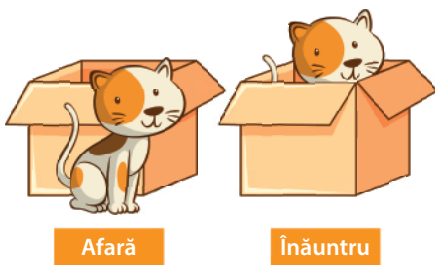
3. Scrie un text, de minimum 50 de cuvinte, în care să folosești diferitele sensuri ale cuvintelor: *pânză, cap, face*.

Reținem

CATEGORII SEMANTICE: SINONIME, ANTONIME

Afară

Înăuntru

• **Citim**

Bunicul lui Heidi avea o încăpere nici prea mare, nici prea mică. În cameră era foarte puțină mobilă.

• **Observăm**

1. Descoperă, în enunțurile de mai sus, două cuvinte care au înțeles asemănător.

2. Descoperă, în enunțurile de mai sus, două cuvinte care au înțeles opus.

• Aflăm

În limba română, două sau mai multe cuvinte, diferite ca formă, pot avea același înțeles sau înțeles asemănător, ori pot avea înțeles opus. Aceste cuvinte se pot grupa în **categorii semantice** (de înțeles/sens).

Sinonimele sunt cuvinte cu forme diferite și cu sens identic sau asemănător.

Exemple: *veșnic-etern, dragoste-iubire*

Un cuvânt poate avea mai multe sinonime, astfel se formează o *serie sinonimică*.

Exemplu: *a spune = a zice, a comunica, a relata, a povesti, a nara etc.*

Antonimele sunt cuvinte cu forme diferite și cu sens opus.

Exemple: *lumină-întuneric, vesel-trist.*

• Exersăm

1. Realizează corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, sinonimele cuvintelor din coloana A. Notează perechile în caiet.

A	B
zglobiu	încurcat
îndemânatic	tăcere
elev	sejur
a citi	suire
liniște	valorează
urcare	săltăreț
vacanță	costisitor
prețuiește	a lectura
vârf	cenușiu
complicat	școlar
gri	abil
scump	culme

2. Transcrie textul în caiet, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele lor.

„Eu sunt Zorilă, singurul fiu al împăratului Murgilă, care domnește la apusul pământului. La nașterea mea s-a arătat o stea cu coadă pe cer, iar în leagănul meu a căzut moneda aceasta de aur, pe care stă săpat acest chip de fată frumoasă.”

(Nestor Urechia, *Zorilă, fiul de împărat*)

3. Formulează enunțuri cu sinonimele cuvintelor subliniate în fragmentul dat.

„E o umilă și neștiută uliță de la margine de târg. Nu răsfată ochiul cu mlădieri de râu gătite-n salturi de verdeață și nici nu ispitește pasul cu caldarâm sonor.”

(Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*)

4. Formulează enunțuri cu antonimele cuvintelor: *firavă, goală, degrabă, larmă, întuneric, înalt, gros, a nega, aproape, a îngheța, tăcere, bunătate, curaj, bolnav, gratuit, voinic, ușor, cinstit, atent, vioi.*

Știi că ...

...**semantica** este știința care se ocupă cu studiul sensurilor cuvintelor și cu evoluția acestor sensuri în timp? Cuvântul își are originea în termenul grecesc *sema*, care are înțelesul de *semn*.

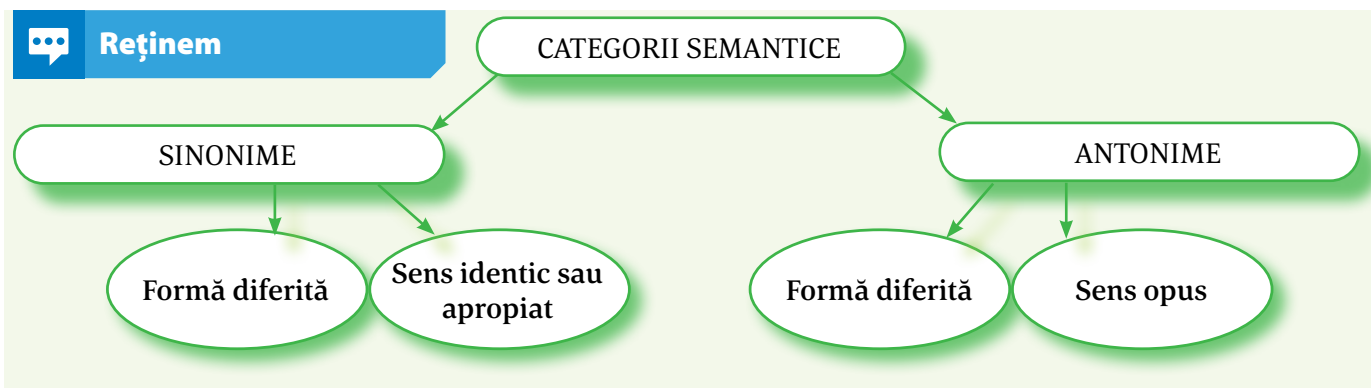
5. Transcrie tabelul în caiet și completează-l cu termenii care lipsesc.

Cuvinte/termeni	Sinonime	Antonime
timid		îndrăzneț
mândrie		
		înfrângere
a îndemna		
	confuz	
prieten		

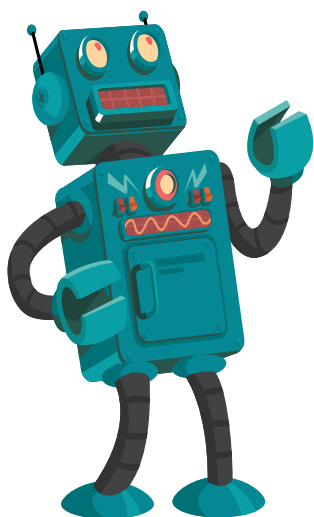
• **Valorificăm**

1. Scrie un text, de 80-100 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare dintr-o excursie organizată de familia ta. Vei include în textul tău și sinonimele cuvintelor: *prieten, fidel, curajos, pădure, înghesuială*.

2. Realizează un dialog, de 8-10 replici, având drept personaje două animale de companie ale tale sau ale unei persoane pe care o cunoști. Vei utiliza două perechi de antonime.

CÂMPUL LEXICAL

• **Citim**

„Robotul rămăsese cu gura căscată, își scutură apoi, brusc, capul și, cu o viteză nebănuită la greutatea lui, o zbughi din laborator. Dar nu se liniști. Continuă să-și smucescă din ce în ce mai tare capul ca și cum o viespe i-ar fi pătruns în creierul lui electronic. Și, într-adevăr, ceva bâzâia îndrăcit între milioanele lui de celule fotoelectronice...”

(Mircea Sântimbreanu, *A se feri de umezeală!*)

• **Observăm**

Descoperă, în textul citit, cuvintele care aparțin domeniului știință.

• **Aflăm**

Cuvintele care aparțin aceluiași domeniu formează **câmpul lexical**. Câmpul lexical cuprinde cuvinte care aparțin aceleiași părți de vorbire. Exemplu: câmpul lexical al *legumelor* → *roșie, ardei, ceapă, varză, dovlecel* etc.

• Exersăm

1. Grupează cuvintele următoare în câmpuri lexicale, pe care le vei numi: *actor, masă, inginer, geografie, pictură, aviator, grafică, câmpie, matematică, vale, muzică, profesor, munte, economist, bucătar, istorie, sculptură, medic, pat, dulap, contabil, scaun, deal, râu, biologie, jurnalist.*

2. Scrie minimum cinci cuvinte care aparțin următoarelor câmpuri lexicale:

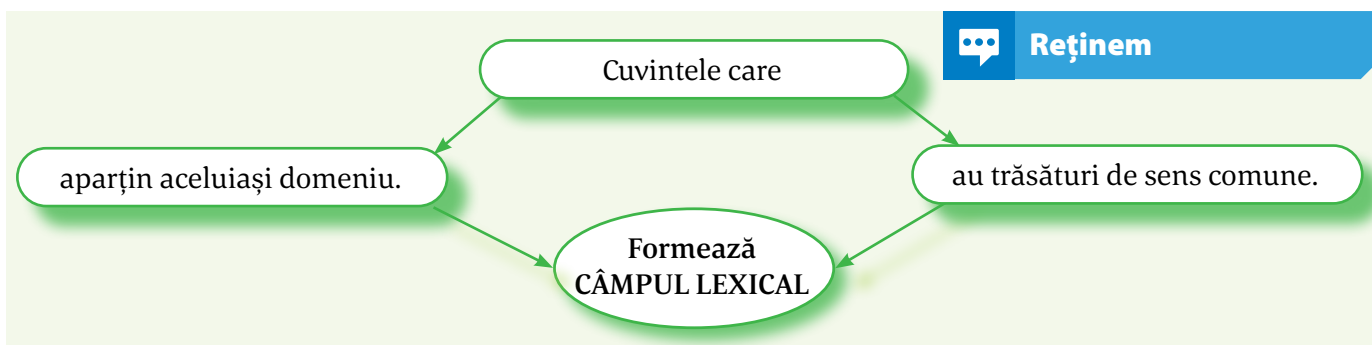
- animale domestice;
  - învățătură;
  - plante;
  - acțiuni;
  - literatură;
  - semne de punctuație.
3. Găsește intrusul din fiecare câmp lexical.
- ușor, greu, mâine, simpatic, frumos.*
  - ochi, urechi, mână, picior, medic, cap, spate.*
  - ghiocei, varză, viorele, lalele, narcise, zambilă.*
  - azi, mâine, alaltăieri, amintiri, zi, noapte.*
  - pâine, corn, cașcaval, covrig, prăjitură, cozonac.*

• Valorificăm

1. Activitate **în perechi**.

- Creați un dialog în care să folosiți cel puțin șase cuvinte care aparțin aceluiași câmp lexical.
- Prezentați oral dialogul în fața clasei, colegii având sarcina de a descoperi câmpul lexical căruia îi aparțin cuvintele folosite de voi.

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

IDENTITATE PERSONALĂ – IDENTITATE NAȚIONALĂ – DIVERSITATE CULTURALĂ ȘI LINGVISTICĂ

Pătrundem în lumea textului

1. În clasa a IV-a, în cadrul orelor de istorie, ai aflat despre întemeietori. Discută în clasă, cu ceilalți colegi și cu profesorul/profesoara, despre aceștia, oferind răspunsuri la întrebările de mai jos.

- Cine sunt întemeietorii unei familii?
- Cine sunt întemeietorii unui popor?
- Cine sunt întemeietorii poporului român?

Dăcița din Ceahlău

(legendă populară românească)

dăciță – cuvânt care exprimă alintul, format de la cuvântul *dacă*, cu sensul de locuitoare din Dacia.

Împăratul Traian
(53–117)

Trăia odată pe muntele Ceahlău o *dăciță* vestită pentru frumusețea ei negrăită și mulțimea turmelor de oi și capre.

Ea era fată de crai, însă se lepădase de toate deșertăciunile și ispitele lumești și se făcuse ciobăniță.

Vestea despre dăcița cea frumoasă și bogată din Ceahlău trecuse peste hotare și fel de fel de feciori de crai și împărați veniră s-o pețescă, însă toți se întoarseră după cum veniră; fata nu voia să se mărite cu niciun chip.

Povestea cu dăcița din Ceahlău ajunse și la urechile lui Traian, care se spune că era cel mai mare împărat de pe vremea aceea.

Traian se hotărî s-o pețescă și el, cât din mândrie, cât din dorința de a avea o împărăteasă așa de frumoasă.

Și plecă la Ceahlău cu mare alai. După un drum lung și anevoios, ajunge în sfârșit la poalele muntelui.

De-aici, peșitorii descălecară și o luară pe jos, către stâna ciobăniței celei minunate.

Fata, ieșind întru întâmpinarea oaspeților, îi întrebă – ce caută?

– Pe tine te caut, răspunse Traian. Vin să te iau de soție. Sunt Traian, împăratul împăraților.

Dăcița rămase deodată încremenită la auzul vorbelor preafrumosului Traian, dar repede își veni în fire, aducându-și aminte de jurământul ce-l făcuse, și o rupse la fugă din fața lui Traian, îndepărtându-se spre desiful pădurii.

Traian însă se luă după ea și trei zile și trei nopți o urmări de-aproape, prin fel de fel de văi, păduri. A treia zi însă, fata obosind, Traian o ajunge, pune mâna pe ea și-i zice:

– De ce ai fugit de mine?

– De-acuma însă m-ai prins, nu mai pot fugi, sunt roaba ta.

– Nu roabă, ci stăpână.

– Nu stăpână, ci soție, zice dăcița lăsând ochii în jos.

Și așa Traian se însură cu dăcița din Ceahlău, luând de zestre, pe lângă turmele de oi și capre, și toată țara din jurul Ceahlăului.

Traian

(legendă populară românească)

Apoi cică Traian ăsta a fost un împărat vestit nevoie mare. El a făcut războiul cu toate limbile și pe toate le-a supus și tot el cică a cuprins țara asta care înainte a fost a dacilor.

Ce plâns și ce jale era, vai, mamă, pe femeile dacilor! Plângeau de sărea cămașa de pe ele, că vezi dumneata, cine era să le mai facă lor rostul și agoniseala casei, cine să le mai vadă de copii?

Dar n-a trecut vreme multă și Traian, ca să le împace, a poruncit să fie aduși de la Roma oameni tot unul și unul, pe care să-i dea de bărbați nevestelor în locul dacilor uciși.

Din ei s-au tras românii noștri de azi. Chiar până acum de curând, nu știi? Le zicea româncelor dăcioaice.

Știi că ...

...**legenda** este un text literar în care se povestește despre originea unui popor, a unei ființe, a unui fenomen etc.?

Explorăm textele

1. Realizează planul simplu de idei al textului *Dăcița din Ceahlău*.
2. Transcrie o secvență în care sunt surprinse trăsăturile dăciței.
3. Menționează două trăsături ale lui Traian, așa cum reies acestea din întâmplările relatate în primul text.
4. Formulează răspunsuri scrise la următoarele întrebări referitoare la al doilea text.
  - a. Cine a fost Traian?
  - b. Care sunt faptele care l-au făcut vestit?
  - c. Cum a împăcat Traian femeile dace?
5. Ambele texte au ca temă originea poporului român. Descoperă fragmentele care fac referire directă la această temă și transcrie-le în caiet.

Îeșim din lumea textului – Reflectăm

În alte legende populare, dăcița este Dochia, fiica lui Decebal, regele dacilor. Nunta ei cu Traian, împăratul romanilor, oglindește nașterea poporului român. De ce este important să ne cunoaștem strămoșii, adică înaintașii? Formulează-ți răspunsul într-un text, de 70-80 de cuvinte, apoi împărtășește-l colegilor de clasă.

Proiect de echipă – activitate în perechi

Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, cuvântul *strămoș* are și o altă semnificație: *persoană care a trăit cu câteva generații înaintea cuiva și din care descind membrii aceleiași familii, străbunic*.

- a. Căutați informații despre străbunii voștri, răsfoind albume cu fotografii, jurnale, reviste ale vremii etc. sau amintiți-vă de bunicii/străbunicii voștri. Descoperiți, fiecare, patru-cinci trăsături ale străbunilor voștri.
- b. Completați, pe o foaie de desen, următoarea schemă, respectând indicațiile date.

Strămoșii noștri

Trăsături specifice
strămoșilor
elevului 1

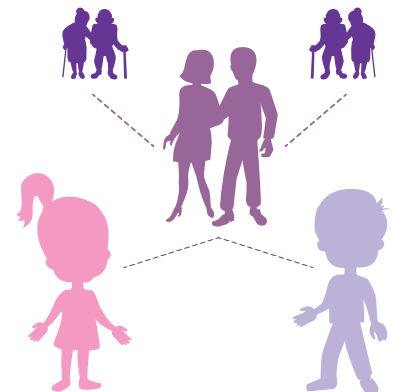
Trăsături comune
ale strămoșilor celor
doi elevi

Trăsături specifice
strămoșilor
elevului 2

- c. Expuneți în clasă schema completată, apoi realizați un tur al galeriei, descoperind care sunt trăsăturile comune pe care le regăsiți și în schemele colegilor voștri.
- d. Exprimați-vă părerea.
  - Regăsiți aceste trăsături și la alte persoane, nu doar la strămoșii voștri?
  - Ce sugerează trăsăturile comune ale strămoșilor?
  - Cum putem demonstra respectul pentru strămoșii noștri?
  - Cum putem cinsti memoria înaintașilor?
- e. Având drept reper răspunsurile date la ultimele două subpuncte de la exercițiul anterior, realizați planul unui eveniment prin care este cinstită memoria înaintașilor. Veți oferi detalii referitoare la: dată, loc, program, invitați etc.

Statuia „Chipul lui Decebal”,
județul Mehedinți, România

Ideea secundară

- enunțul prin care sunt surprinse detalii dintr-un paragraf al textului, prin ea fiind dezvoltată ideea principală.

Vocabular

- **Câmpul lexical** cuprinde cuvintele care aparțin aceluiași domeniu, având trăsături de sens comune.
- **Sinonimele** sunt cuvinte cu înțeles identic sau asemănător.
- **Antonimele** sunt cuvinte cu sens opus.

Tipuri de enunțuri

- Enunțurile se clasifică astfel:
- **asertive:** oferă o informație – marcate prin punct;
  - **interogative:** solicită o informație – marcate prin semnul întrebării;
  - **exclamative:** exprimă reacții, emoții – marcate prin semnul exclamării;
  - **imperative:** exprimă porunci, îndemnuri – marcate prin semnul exclamării.

• Citește textul următor și rezolvă, în scris, cerințele.

În țara lui Mură-n Gură,
Totu-mi este pe măsură.
Când mă scol de dimineață,
Nu la șapte, ci la zece,
Vine-o tavă cu dulceață
Și-un pahar cu apă rece.

Lecțiile stau la masă.
Dar de lecții nici că-mi pasă.
Eu mă legăn în hamac,
Ele – singure se fac.

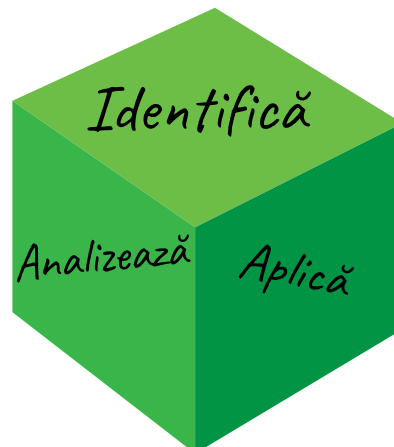
Dragă aritmetică,
Nu știu ce te-mpiedică,
Să-mi rezolvi vreo cinci probleme

Eu de fleacuri nu am vreme...
Draga mea gramatică,
Nu fi antipatică!
Nu fi, zău, nesuferită
Și transcrie-ntr-o clipită
Exercițiile mele.
Vezi că eu n-am timp de ele!
Hai, draga mea istorie,
N-am chef să am memorie!
Ține minte tu, mai bine,
Cine s-a luptat cu cine,
În ce an și-n care loc –
Eu să-nvăț n-am timp deloc.

(Nina Cassian,

În țara lui Mură-n Gură)

1. **Identifică** o idee secundară corespunzătoare primei strofe.
2. **Compară** informațiile din textul poeziei cu o zi obișnuită de școală pentru tine.
3. **Analizează** textul și încearcă să explici atitudinea copilului față de ce se întâmplă în jurul său.
4. **Asociază** o întâmplare plăcută petrecută în familie cu trezitul de dimineață. Numește emoțiile trăite atunci.
5. **Aplică** ce ai învățat despre cuvinte și despre sensurile acestora, rezolvând cerințele următoare.
  - a. Descoperă, în text, cuvintele care aparțin câmpului lexical al cifrelor și câmpului lexical al școlii.
  - b. Notează sinonime contextuale ale cuvintelor: *mă scol*, *împiedică*, *nesuferită*, *s-a luptat*.
  - c. Scrie antonimele cuvintelor: *totul*, *dimineață*, *rece*, *antipatică*.
6. **Explică**-le colegilor de clasă care este rolul semnului exclamării din secvența: „Draga mea gramatică,/Nu fi antipatică!”

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Tata! E ca o explozie tata, în inima nepotului și în ograda bunicilor. A venit neanunțat de la Constanța. A pledat un proces, mănâncă la bunici și se întoarce la Constanța. Se cunoștea că-i feciorul bunicei. N-are astâmpăr. Ca întotdeauna, a venit încărcat de pachete: piersici (un coș de la Constanța), icre negre, banane, rahat cu fistic, un fes nou pentru bunicul, mățăsuri turcești pentru bunica și încă atâtea și atâtea altele că te întrebi: unde au încăput? Dar așa e tata: mereu cu mâinile pline către alții.

Mănâncă laolaltă în pavilion. Nu s-aude decât gura tatei și zvonul verii rămas în începutul toamnei. Și-n toate e numai vară. Lumină, căldură, belșug, veselie. [...]

După dejun, tata îl ia pe bunic de braț, cu celălalt braț luându-și fiul și pornește cu ei prin grădină, adică prin livadă. Știe tot: beciul, pomușoara, poama, cireșele, caisele, cleiul cireșului din fund, gutuii, părul cu busuioace. Bunicul și nepotul ascultă. Bunicul dă din cap, ajung până la nucii de lângă zaplazul Nănoaiei. A început să cadă frunza nucului. Miroase a toamnă. Tata stă ca în amintire. Apoi istorisește o întâmplare din tinerețea lui.

Ionel Teodoreanu, *Bunicii. Cele patru anotimpuri*
(fragment din volumul *Masa umbrelor*)

1. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe.

a. Notează câte un sinonim pentru sensul din text al cuvintelor: *ogradă, laolaltă, zvonul, belșug, știe*.

b. Scrie câte un antonim pentru cuvintele: *căldură, veselie, începutul, lumină, pornește*.

c. Identifică, în text, două cuvinte din câmpul lexical al pomilor fructiferi din livada bunicilor.

d. Selectează, din text, un enunț asertiv și unul interogativ.

e. Explică folosirea semnelor de punctuație utilizate la sfârșitul fiecărui enunț transcris la exercițiul anterior.

2. Completează secvența următoare, selectând una dintre variantele în care afirmația este corectă, așa cum apare în text:

După dejun, ...

a. nu s-aude decât glasul tatei;

b. tata îl ia pe bunic de braț;

c. bunicul și nepotul ascultă poveștile toamnei.

3. Scrie o idee principală și una secundară din primul paragraf.

4. Transcrie, din text, o secvență/un enunț din care reiese că tatăl este darnic cu cei dragi.

5. Pentru cei care te iubesc ești foarte important. Din această postură, scrie un text, de 100-120 de cuvinte, în care să prezinți un eveniment fericit la care ai participat alături de aceștia. Vei avea în vedere:

- succesiunea logică a ideilor;
- respectarea părților unei compuneri (introducere, cuprins și încheiere, fiecare idee nouă fiind marcată printr-un paragraf);
- exprimarea corectă, clară și adecvată;
- respectarea normelor de ortografie și de punctuație;
- încadrarea în numărul de cuvinte.

Ai ajuns la finalul evaluării.
Cum te simți în acest moment?
Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

Punctaj acordat:

1. 25 de puncte (5 × 5 puncte)
2. 5 puncte
3. 20 de puncte (2 × 10 puncte)
4. 10 puncte
5. 30 de puncte (8, 6, 6, 8, 2)

Se acordă 10 puncte din oficiu.
Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

3

UNITATEA 3 – VALOAREA PRIETENIEI

Comunicare orală

- Elemente paraverbale (intensitate vocală, intonație, tempoul vorbirii) și nonverbale (mimică, poziții corporale, contact vizual)
- Atitudini comunicative: atenție, empatie

Lectură

- Textul narativ
- Narativul literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu
- Textul descriptiv nonliterar

Redactare

- Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere
- Descrierea unei ființe

Elemente de construcție a comunicării

- Verbul (flexiunea verbului în raport cu numărul, persoana, modul și timpul). Moduri verbale: indicativul și imperativul. Timpurile modului indicativ. Timpuri simple și compuse. Structura timpurilor compuse: verbe auxiliare (a fi, a avea, a vrea) și forme verbale nepersonale (infinitivul, participiul)
- Predicatul verbal
- Propoziția afirmativă. Propoziția negativă
- Modele comportamentale în legende greco-romane

Elemente de interculturalitate

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ce este textul narativ;
- ce este textul descriptiv nonliterar;
- care sunt trăsăturile textului narativ literar;
- ce este verbul;
- care sunt categoriile în funcție de care verbul își schimbă forma;
- ce este predicatul verbal;
- ce rol are predicatul verbal în propoziție.

B. vei fi capabil:

- să selectezi elementele nonverbale și paraverbale, în funcție de situația de comunicare;
- să identifici informațiile importante din texte literare și nonliterare;
- să analizezi și să explici informațiile esențiale din diverse texte, exprimând propriul punct de vedere;

- să redactezi un text narativ, respectând principalele etape ale scrierii;
- să descrii o ființă, reală sau imaginară;
- să utilizezi corect diversele forme ale verbului în comunicări scrise și orale;
- să identifici valori umane în texte din perioade istorice diferite.

C. vei manifesta:

- interesul de a participa la conversații informale, făcând apel la elementele nonverbale și paraverbale;
- un comportament comunicativ bazat pe atenție și empatie în relația cu interlocutorii;
- dorința/tendența de a realiza asocierea experiențelor proprii de viață și de lectură cu cele provenite din alte culturi.

COMUNICARE ORALĂ

ELEMENTE PARAVERBALE ȘI NONVERBALE. ATITUDINI COMUNICATIVE

Observăm și discutăm

Privește imaginea cu atenție și spune:

- ce observi;
- unde se află animalele înfățișate;
- cum crezi că se simt acestea;
- ce relație consideri că există între acestea.

Ascultăm și descoperim

În continuare, vei asculta, în varianta digitală a manualului, un fragment din opera literară *Cărțile cu Apolodor*, de Gellu Naum, adaptată pentru teatru radiofonic. Ascultând textul, vei putea rezolva exercițiile din stânga.

Creăm și ne jucăm

1. Formați perechi.

Imaginați-vă că unul dintre voi îl întâlnește pe Apolodor, aflat în drum spre Labrador. Creați un dialog și apoi interpretați-l în fața clasei.

2. **Formați perechi** și creați scurte dialoguri, pe orice temă, pe care să le mimați în fața clasei. Colegii vor ghici tema discuției voastre.

Reținem

Într-o comunicare orală, **elementele verbale** sunt dublate de:

- **elemente paraverbale:** intensitatea vocii, intonația, ritmul vorbirii;
- **elemente nonverbale:** mimi-că, gesturi, poziția corpului, contactul vizual.

Citește fragmentul din stânga cu voce tare, imitând gesturile personajului. Consideri că elementele paraverbale și nonverbale existente influențează transmiterea mesajului? Motivează-ți răspunsul.

1. Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

- a. Apolodor era tenor în cor.
- b. Lui Apolodor nu îi plăcea viața de corist.
- c. Pinguinul își dorea să stea măcar o zi cu frații lui.
- d. Pisioul Tiș era foarte trist din cauza suferinței lui Apolodor.
- e. Apolodor învățase prima gamă de la maestrul Domilasolfa.
- f. Dirijorul i-a ascultat gânditor pe prietenii lui Apolodor.

2. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele cerințe.

- a. Menționează care este motivul supărării lui Apolodor.
- b. Numește animalele care doresc să îi aline suferința lui Apolodor.
- c. Consideri că animalele de la circ dau dovadă de prietenie?
- d. Care este decizia dirijorului Domilasolfa în privința lui Apolodor?
- e. Cum ai fi procedat dacă ai fi fost tu dirijorul?

3. Ascultă, din nou, textul și completează următoarele enunțuri, pe caiet, folosind cuvinte din textul audiat. Vei scrie între unu și trei cuvinte.

- a. Pinguinul din Labrador trăia ..., la Târgul Moșilor.
- b. Pinguinul era grăsuț, curat, ...
- c. Apolodor cânta frumos, ...
- d. Lui Apolodor îi era dor de ... din Labrador.
- e. Pisioul și-ar da mustața și ... lui pentru Apolodor.
- f. Ursul vrea să-i ofere un ...
- g. Cămila Suzi, tristă, ... cu fața în batistă.
- h. Dirijorul credea că Apolodor se poate prăpădi ...

„Spumegând de indignare, abia putu să articuleze, silabisind ca la lecție:

— Doam-nă... nu mă cheamă Cră-că-nel! (Noi icneam de râs pe sub bănci.) Mă cheamă Octav A-na-sta-se-scu! și-apoi, repezit pe cât putea el: Crăcănel îmi spun (aici un gest teatral, îmbrățișând întreaga clasă) pezevenghii ăștia!“

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu et comp.*)

Vasile Alecsandri
(1821–1890)

Poet, dramaturg, folclorist, om politic, ministru, diplomat, membru fondator al Academiei Române, este considerat creatorul teatrului românesc și al literaturii dramatice în România. A primit Premiul Academiei pentru Literatură în 1881.

LECTURĂ

TEXTUL NARATIV. NARATIVUL LITERAR. ACȚIUNE, PERSONAJ, TIMP, SPAȚIU

Pătrundem în lumea textului

1. Împarte o foaie în două și scrie, pe coloana din stânga, zece cuvinte sau grupuri de cuvinte pe care le asociezi cu ideea de prietenie. Întoarce sau acoperă coloana din stânga, pe care ai scris tu, și oferă-i colegului de bancă foaia pentru a completa și el coloana din dreapta. La final, citești ambele coloane și vedeți câte cuvinte sau grupuri de cuvinte comune aveți.

2. Cum crezi că ar trebui să fie un prieten ideal? Realizează un scurt portret al acestuia, referindu-te la cel puțin cinci trăsături.

3. Explică, în 50-60 de cuvinte, următorul citat despre prietenie.

Un prieten adevărat te prinde de mână și îți atinge inima.

(Gabriel García Márquez, scriitor columbian)

Vasile Porojan

– fragmente –

de Vasile Alecsandri

Mircești, 1881

Amice,

Am pierdut în zilele trecute un tovarăș de copilărie care purta un nume mai mult de șatră decât de salon, căci se numea Porojan!

El a fost unul din robii noștri, țigan lingurar de soiul lui, însă pitar de meserie.

Mărturisesc că m-am simțit cuprins de-o adâncă mâhnire când am aflat că el s-a mutat cu șatra pe cea lume, ca mulți din contemporanii mei, boieri, țărani și țigani, cu care m-am încălzit la soarele Moldovei timp de jumătate de secol și mai bine! Am pierdut în Vasile Porojan pe cel de pe urmă martor al începutului vieții mele, rivalul meu în jocul de arșice¹ și în azvârlitura de pietre pe deasupra bisericii Sfântului Ilie din Iași, vecină cu casa părintească. Valurile lumii și treptele sociale ne-au despărțit de mult unul de altul; eu înălțându-mă pe scară mai până în vârful ei și el rămânând jos fără a putea pune piciorul nici măcar pe întâia treaptă; însă acum 50 de ani eram amândoi egali dinaintea soarelui, fiind deopotrivă pârliti de dânsul, și formam o pereche nedespărțită de cum răsărea lumina zilei până ce apunea. Poamele din grădină nu apucau niciodată a se coace din cauza noastră, căci amândoi știam a ne acăța ca verșițele pe vârfurile cele mai nalte ale copacilor roditori. [...]

Meșteri în arta de a fura merele și perele de pe crengi; îndrăzneți la asaltul stogurilor de fân, din vârful cărora ne plăcea a ne da de-a rostogol; neobosiți la „puia-gaia“, la „poarca“, la „țârca“ și chiar iscoditori de noi jocuri, eram mândri unul de altul!...

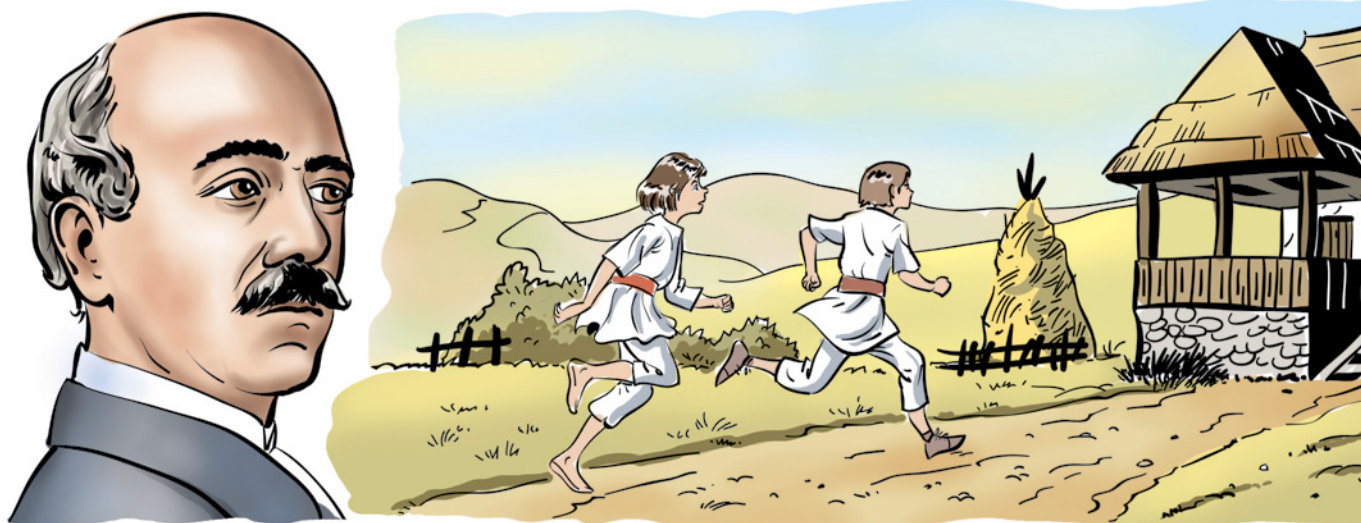
Singura deosebire ce exista între noi doi consta într-aceea că pentru fărădelegile noastre copilărești, numai Porojan era pedepsit de către jupâneasa² din casă, mama Gahița! Câte bătăi a mâncat el, sârmanul, pe socoteala mea!... De-abia scăpat din mâinile jupânesei cu chica topor și cu obrazii bujorați de palme, el alerga la mine și, uitând usturimea, mă îndemna să ne jucăm în puf. Eu îl mângâiam, dându-i câteva parale turcești ca să cumpere halviță și simit³, două friandize⁴, cum zic francezii, două Delicatessen, cum zic nemții, pentru care Porojan era în stare să-și vândă căciula dacă ar fi avut-o, și eu în stare să-mi dau papucii din picioare. [...]

¹ arșic: os al articulației genunchiului, la picioarele (de dinapoi ale) mieilor și caprelor, folosit la un joc de copii.

² jupâneasă: menajeră, femeie de serviciu într-o casă particulară.

³ simit: covrig turtit făcut din cocă mai moale, presărat cu semințe de susan.

⁴ friandize: produse fine de patiserie și bombonerie.

Într-o bună dimineată, Porojan a fost dat pe mâna unui brutar pentru ca să învețe a plămădi⁵ pâini, ciurec⁶, colaci, cozonaci etc., și eu am fost trimis la pensionul dlui Victor Cuénim ca să învăț tot ce se putea învăța pe atunci: un pic de franțuzească, un pic de nemțească, un pic de grecească și ceva istorie, și ceva geografie pe deasupra. Adio, nepăsare a copilăriei! adio, libertate! adio, fericire! Ce-o fi pățit tovarășul meu sub lopata brutarului, nu știu, dar cât pentru mine, îmi aduc aminte că, lipsit de Porojan, îmi părea că eram o ființă fără umbră. [...]

În sfârșit sună ora unei despărțiri complete!... În vara anului 1834 d-nul Cuénim dusesse elevii săi pe malul Prutului pentru petrecerea vacanțelor. Eram în gazdă pe la casele țărănești din satul X... și ne găseam la largul nostru: veseli, nebuni, zburdalnici ca rândunelele. Între sat și râu se ridica un buchet de copaci rari și pletoși, care devenise arena jocurilor noastre. [...]

Ședeam într-o amiază culcat la tulpina unei răchite, crezându-mă că-s Robinson Cruzoe⁷ și așteptând să apară de după copaci o ceată de sălbatici, când zării deodată figura lui Porojan.

— Vasile!... am strigat cu bucurie... Vasile!...

— Eu, cuconașule, răspunse Porojan. Am adus o scrisoare a boierului lui domnul Cuénim.

— Și te-a trimis pe tine?

— Ba nu; dar m-am luat pe urma slujitorului de la Visterie⁸, care a fost însărcinat cu scrisoarea. Îmi era dor să te mai văd o dată, cuconașule, pân-a nu te duce la Paris.

— La Paris? eu?

— Așa... am auzit vorbind fetele de sus, că boierul a hotărât să te trimită la carte, tocmai în fundul lumii... și am venit să te rog ca să mă iei cu d-ta.

— Lasă pe mine, Vasile... făr' de tine nu mă duc, am răspuns cu siguranță.

Însă peste vro zece zile mi-am luat adio de la maica mea, care plângea, de la tatul meu, care se stăpânea ca să nu plângă, de la frate, de la soră, de la mama Gahița, de la servitori și am plecat, lăsând în urma mea pe bietul Vasile Porojan... Ochii lui se umpluseră de lacrimi pentru întâia oară de când îl cunoșteam. [...]

Cinci ani întregi am stat în Paris, cercând, după dorința părintelui meu, să mă pregătesc pentru studiul medicinei, apoi pentru studiul dreptului... Cercare zadarnică, fiind contrară imaginației mele vagabonde și aplecării mele pentru literatură...

La întoarcerea mea în țară, pe la sfârșitul anului 1839, după o plăcută călătorie prin Italia, am găsit casa părintească completă... Porojan singur lipsea, căci fugise a doua zi după plecarea mea la Paris. [...]

⁵ a plămădi: a frământa, manual sau mecanic, aluatul împreună cu plămădeala sau cu drojdia în vederea obținerii unui aluat omogen.

⁶ ciurec: plăcintă cu brânză.

⁷ Numele corect al personajului este Crusoe.

⁸ Visterie: instituție care administra în trecut banii publici.

Într-o zi, pe când ședeam la masă în umbra copacilor din grădina de la Mircești, zăresc un străin cu surtuc⁹ de nankin¹⁰ și cu picioarele goale... Figura lui nu-mi părea necunoscută... o privesc cu luare-aminte... Ce să văd?... Porojan!... Cine poate spune bucuria mea?... Tovarășul meu de copilărie! trăiește! iată-l!... iată-l plângând și sărutându-mi mâinile!... Nu știam ce să-i dau ca să-i fac mulțumire... Îmi venea să-l poftesc la masă; să-i propun o partidă de arșice.

După cele întâi momente de uimire, el îmi povesti odiseea¹¹ lui, un lung șir de mizerii omenești, apoi se rugă să-l primesc a fi pitar la Mircești, zicând că voiește să moară unde s-a născut. Am primit cu recunoștință, l-am îmbrăcat din cap până-n picioare, i-am hotărât o leafă bună și i-am gătit o odaie deosebită în ogradă. El s-a instalat și după două zile s-a făcut nevăzut împreună cu un cal al vătafului¹²!

De-atunci l-am mai întâlnit o dată la Piatra, slăbănogit, plin de reumatisme, plecat spre pământ de aspra mână a bătrâneții și dezgustat de lume.

Reținem

Textul literar în care sunt relatate/povestite/narate evenimente, întâmplări se numește **text narativ literar**.

Textul narativ literar are următoarele **trăsături**:

- evenimentele relatate constituie **acțiunea**;
- la acțiune iau parte **personaje** – principale, secundare, episoade, figuranți;
- acțiunea este plasată în **timp și spațiu**.

Casa memorială „Vasile Alecsandri”,
Mircești

Discutăm despre text

• Observăm

1. Scrie sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte din textul citit: *tovarăș, amândoi, sărmanul, despărțire, a hotărât, uimire*.
2. Grupează cuvintele preluate din text în perechi de antonime: *bucurie, să cumpere, apunea, să vândă, mâhnire, răsărea*.

• Explorăm și învățăm

1. Identifică două repere spațiale și două repere temporale din text.
2. Numește personajele care iau parte la evenimentele din textul dat.
3. Recitește povestirea și stabilește ordinea logică și temporală a următoarelor idei principale:
  - a. Vasile Porojan este angajat brutar la Mircești.
  - b. Povestitorul pleacă la Paris pentru studii.
  - c. Băieții inventează fel de fel de jocuri.
  - d. Povestitorul îl întâlnește pe Vasile la Piatra.
  - e. Vasile Porojan devine ucenic al unui brutar.
  - f. Întors de la Paris, povestitorul nu îl mai găsește pe Vasile.
  - g. Prietenul povestitorului părăsește această lume.
  - h. Vasile îi cere povestitorului să-l ia și pe el la Paris.
4. Formulează două-trei idei secundare pentru două idei principale selectate de la exercițiul anterior.

• Interpretăm

1. Scrie ce înțelegi din următorul paragraf: „...acum 50 de ani eram amândoi egali dinaintea soarelui, fiind deopotrivă pârliti de dânsul, și formam o pereche nedespărțită de cum răsărea lumina zilei până ce apunea”. Formulează-ți răspunsul într-un text de 30-50 de cuvinte.
2. De ce crezi că Vasile Porojan a fugit a doua zi după plecarea povestitorului la Paris?
3. Precizează ce sentimente nutrește povestitorul pentru prietenul său Vasile Porojan, valorificând secvențe din text.

⁹ surtuc: haină bărbătească (din postav) care acoperă partea de sus a corpului și care se poartă (la țară) peste cămașă sau peste vestă.

¹⁰ nankin: țesături de bumbac galben.

¹¹ odisee: călătorie lungă și plină de aventuri; șir de întâmplări neprevăzute; viață plină de peripeții.

¹² vătaf: supraveghetor al slugilor de la curtea unui boier sau de la o mănăstire.

4. Valorificând textul dat, scrie cât mai multe cuvinte/grupuri de cuvinte prin care poate fi definită prietenia, așa cum este ea văzută de povestitor. Câte dintre acestea se potrivesc cu cele scrise de tine și de colegul tău de bancă?

Îleșim din lumea textului – Reflectăm

1. **Formați perechi** și realizați un lanț al prieteniei, asemenea celui din imaginea alăturată. Notați pe fiecare omuleț o regulă de aur a prieteniei. Expuneți materialele obținute în sala de clasă, astfel încât toți colegii să aibă posibilitatea de a afla care sunt ideile voastre.

2. Creează coperta unei cărți al cărei titlu să fie *PRIETENIA*. Poți realiza un desen sau un colaj, utilizând imagini decupate din ziare și din reviste.

REDACTARE

TEXTUL NARATIV. ETAPELE SCRIERII

1. Potrivește următoarele cuvinte pentru a obține cinci proverbe despre prietenie.

- Nicio/de/nu/mai/un/prieten/este/bun/avere/preț/decât.
- sfârșește/unde/acolo/neîncrederea/Prietenia/se/începe.
- Prietenia/se/nu/niciodată/stinge/adevărată.
- la/nevoie/se/vreme/cunoaște/de/Prietenul.
- fapte/îndeamnă/Prietenul/te/la/întotdeauna/bune/adevărat.

2. Scrie un text narativ, de minimum 120 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare prin care să ilustrezi unul dintre proverbele obținute la exercițiul anterior. Utilizează sugestiile de mai jos pentru a scrie un text reușit.

INTRODUCEREA

Gândește-te la persoanele care vor lua parte la acțiune.
Fixează reperatele spațio-temporale.
Scrie situația inițială.

CUPRINSUL

Scrie pe o ciornă ideile principale pe care le vei dezvolta în compunerea ta.
Scrie întâmplarea la care te-ai gândit, acordând atenție inclusiv ortografiei și punctuației.

ÎNCHEIEREA

Formulează o impresie pe care ți-a lăsat-o întâmplarea sau o învățătură care se desprinde din aceasta.
Cere unui coleg sau unui adult să citească textul tău și să-și spună părerea.

3. Citește cu voce tare, în fața clasei, textul scris. Colegii de clasă și profesorul tău/profesoara ta vor utiliza grila de mai jos, prin care vor realiza observarea activității tale.

Grila de observare a activității și a comportamentului elevului

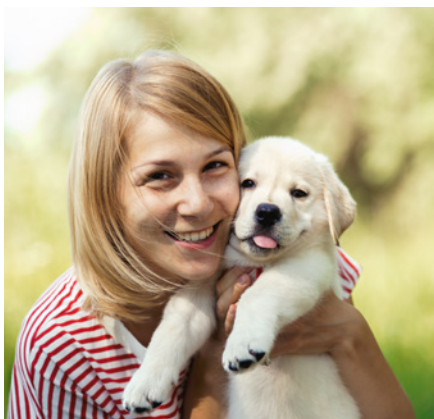
Aspect urmărit	Observații
Respectarea trăsăturilor textului narativ	<i>Sunt respectate trăsăturile textului narativ. Există o întâmplare referitoare la... La acțiune iau parte persoane/personaje, și anume...</i>
Concordanța întâmplării relatate cu proverbul ales	
Formularea unei impresii/învățăturii în încheiere	
Rostirea enunțurilor/Intonația	
Trezirea curiozității colegilor pentru cele prezentate	
Atenția acordată celor care ascultă (colegi și profesor)	
Poziția corpului, atitudine	

LECTURĂ

TEXTUL DESCRIPTIV NONLITERAR

Pătrundem în lumea textului

Gândește-te la poveștile pe care le-ai citit și la filmele/desenele animate pe care le-ai văzut de-a lungul timpului și menționează ființe care s-au dovedit a fi prieteni adevărați pentru oameni. Ce au făcut acestea?

« Câinele, prieten al omului »

Câinele este primul animal îmblânzit de om, cu 12 000 de ani înaintea erei creștine, probabil din șacal, lup sau o specie de câine sălbatic. De aceea poate este și cel mai bun și cel mai credincios prieten al lui.

Acesta îi păzește omului locuința, îi apără turma, îl însoțește la drum și la vânătoare. După cutremure îi caută pe supraviețuitori sub dărâmături, la avalanșe scurmă zăpada și salvează vieți omenești, sare în ajutorul celor pe cale de a se îneca. Este lângă nevăzători sau de veghe la frontieră, detectează cel mai bine drogurile și se joacă cu copiii. Dacă stăpânul îl ceartă sau îl bate, pleacă umilit ori i se așterne supus la picioare. Când e certat, linge mâna care l-a bătut și se bucură. Și peste toate aceste

servicii nu cere decât rămășițele de la masă și adăpost pe vreme rea.

Câinele a fost și rămâne deci cel mai bun prieten al omului, dar poate deveni și cel mai aprig dușman pentru cei răi sau când e lăsat de izbeliște. Are un temperament sensibil și multe calități „morale“, dacă le putem spune așa, indiferent dacă este de rasă ori face parte din haita celor comunitari.

Câinele este cel mai fidel dintre toate animalele domesticate de om: el nu ezită să-și dea chiar și viața pentru stăpânul său. Foarte frecvent își manifestă bucuria când știe că pleacă la plimbare sau e lăsat liber și tristețea când e alungat sau stăpânul său e bolnav. Dacă cineva din familia care îl îngrijește acordă atenție altui câine, el devine gelos și începe să mârâie. Este și un justițiar, nemulțumit când este pedepsit pe nedrept, smerit când știe că a greșit.

Valeriu Anghel, fragment dintr-un articol publicat pe <http://www.ziaruldevrancea.ro/>

Discuțăm despre text

• Observăm

1. Identifică două perechi de sinonime și două perechi de antonime în textul dat.
2. Transcrie trei termeni din câmpul lexical al *animalelor*.

• Explorăm și învățăm

1. Menționează, în câte un enunț, autorul textului și sursa acestuia.
2. Formulează răspunsuri pentru următoarele întrebări care vizează textul dat.
  - a. Când a fost îmblânzit câinele de către om?
  - b. Cum poate fi un câine de ajutor în caz de cutremur?
  - c. Care sunt reacțiile pe care un câine le poate avea atunci când este certat?
  - d. Când devine câinele un dușman?
  - e. În ce mod reacționează un câine al cărui stăpân este bolnav?
  - f. Ce îl determină pe un câine să fie gelos?
  - g. Care crezi că este părerea pe care autorul articolului o are despre câini?

• Interpretăm

1. Numește șase calități ale câinelui, prin care poate fi justificat titlul articolului dat.
2. Consideri că aceste calități sunt reale sau autorul articolului a exagerat? Justifică-ți răspunsul într-un text de minimum 50 de cuvinte.
3. Recitește textul *Vasile Porojan*, de Vasile Alecsandri, și stabilește asemănările și deosebirile dintre acesta și textul *Câinele, prieten al omului*, completând, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Textul / Criteriul	<i>Vasile Porojan</i>	<i>Câinele, prieten al omului</i>
Tema textului		
Implicarea emoțională		
Limbajul utilizat		
Scopul textului		

Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Privește imaginea alăturată și descrie ce vezi. Care crezi că este relația dintre cei înfățișați?
2. Scrie un text în care să relatezi o întâmplare inspirată de această imagine. Ține cont de informațiile referitoare la etapele scrierii unui text narativ, prezentate la pagina 61.
  - Citește textul în fața clasei. Poți recurge inclusiv la elemente nonverbale și paraverbale pentru a capta atenția colegilor tăi.

Reținem

Textul în care sunt surprinse date, informații sau caracteristici reale și concrete ale unui obiect/unei ființe/unui spațiu se numește **text descriptiv nonliterar**.

REDACTARE

TEXTUL DESCRIPTIV. DESCRIEREA UNEI FIINȚE

Reținem

Descrierea unei ființe se numește **descriere de tip portret**.

Portretul poate fi **fizic** (sunt prezentate elemente ale aspectului fizic) sau **moral** (sunt prezentate trăsături de caracter, calități sau defecte ale ființei).

Reținem

Atunci când o persoană/ un artist își realizează portretul, vorbim despre **autoportret**.

1. Privește cu atenție imaginea de mai jos și rezolvă cerințele.
a. Alege unul dintre copiii înfățișați și descrie-l într-un text de 60-80 de cuvinte.

b. Cum crezi că se simt persoanele înfățișate? Care este starea lor de spirit?

2. Scrie un text, de cel puțin 80 de cuvinte, în care să realizezi o descriere a prietenului tău/prietenei tale, referindu-te la: trăsăturile sale fizice și morale, motivele pentru care sunteți prieteni/prietene, felul în care te simți când ești împreună cu acesta/aceasta.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VERBUL

• Citim

Apolodor **a plecat/pleacă/va pleca** spre Labrador.
Noi **ne gândiserăm/ne gândim/ne vom gândi** la pinguin.
La circ, **erau/sunt/vor fi** prietenii tenorului Apolodor.

• Observăm

Alege cuvintele potrivite din următoarele enunțuri. Ce observi?

Ieri/mâine vom merge să ne jucăm în parc.

Au vizitat Muzeul Prieteniei *demult/peste câteva zile*.

Citesc din „Cărțile cu Apolodor” *acum/ieri*.

Sora Ioanei/Copiii s-a împrietenit cu verișoarele mele.

Părinții tăi/Voi veți veni la petrecere?

Dorești și *tu/acel* copil să te joci cu noi?

• Aflăm

▪ Partea de vorbire care exprimă acțiunea, starea sau existența se numește **verb**.

▪ Verbul este parte de vorbire **flexibilă**.

Peisaj de pe Peninsula Labrador

▪ Fiind parte de vorbire flexibilă, verbul își schimbă forma în funcție de **timp, persoană și număr** (de exemplu: eu *scriu*, dar eu *scriam*; eu *scriu*, dar el *scrie*; eu *scriu*, dar noi *scriem*).

▪ Verbul are **trei timpuri**: *trecut, prezent și viitor*.

▪ Verbul are **trei persoane**, pentru fiecare având forme *de singular și de plural*.

Număr persoană \ timp	Singular			Plural		
	trecut	prezent	viitor	trecut	prezent	viitor
I	(eu) am învățat	învăț	voi învăța	(noi) am învățat	învățăm	vom învăța
a II-a	(tu) ai învățat	înveți	vei învăța	(voi) ați învățat	învățați	veți învăța
a III-a	(el/ea) a învățat	învață	va învăța	(ei/ele) au învățat	învață	vor învăța

• Exersăm

1. Identifică verbele din următoarele texte și precizează ce exprimă fiecare, completând în caiet un tabel asemănător celui dat.

„Heidi deschise ușa de la intrare și pătrunse într-o căsuță sărăcăcioasă. Intră într-o altă încăpere, unde o zări pe mama lui Peter, care cârpea o haină pe care Heidi o recunoscuse imediat, căci era a lui Peter. Apoi zări o doamnă în vârstă, care tricota și știu că era bunica lui.”

(Johanna Spyri, *Heidi*)

„Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe; apoi iese cu cheseaua în vestibul.“

(I.L. Caragiale, *Vizită*)

Ațiunea	Starea	Existența

2. Completează următoarele șiruri cu formele verbale care lipsesc, ținând cont de persoană și număr.

- credeam, ..., credea, credeam, ..., credeau;
- voi mânca, vei mânca, ..., ..., veți mânca, vor mânca;
- am înțeles, ai înțeles, a înțeles, ..., ..., ...;
- căutasem, ..., ..., căutaserăm, ..., căutaseră;
- răspund, răspunzi, ..., răspundem, ..., ...;
- intrai, intrași, ..., intrarăm, ..., ...

3. Trece următoarele verbe la numărul plural, păstrând timpul și persoana: *(el/ea) a întâlnit, (eu) răspund, (el/ea) întreba, (tu) ai sosit, (el/ea) va călători, (el/ea) încercă, (tu) vei solicita, (eu) vin, (eu) vreau, (eu) voi fi*.

4. Trece următoarele verbe la timpurile prezent și viitor, păstrând persoana și numărul: *(eu) am salutat, (el/ea) plecase, (noi) văzurăm, (tu) citeai, (voi) ați căzut, (noi) coboram, (ei/ele) cereau, (el/ea) a vorbit, (voi) fuserăți*.

5. Trece următoarele verbe la toate persoanele și numerele, respectând timpul indicat.

- a merge – prezent;
- a iubi – viitor;
- a întreba – trecut (oricare formă de trecut).

singular

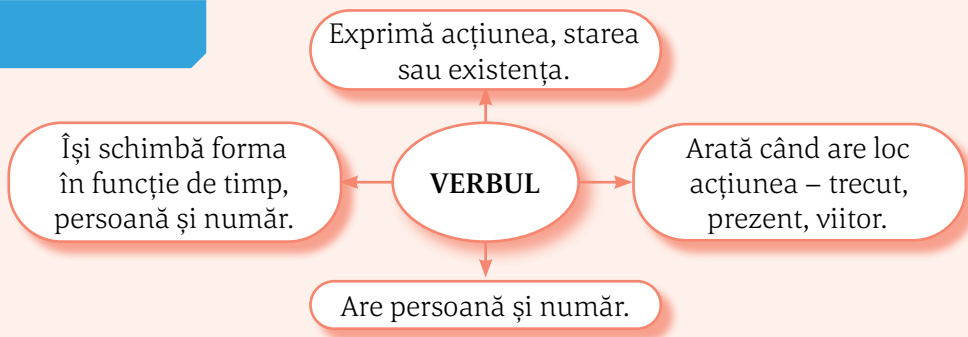
plural

• **Valorificăm**

Scrie câte un text, de minimum 70 de cuvinte, în care să relatezi:

- a. ce ai făcut ieri când te-ai întors de la școală;
- b. ce faci în aceste momente;
- c. ce vei face în weekend.

Reținem

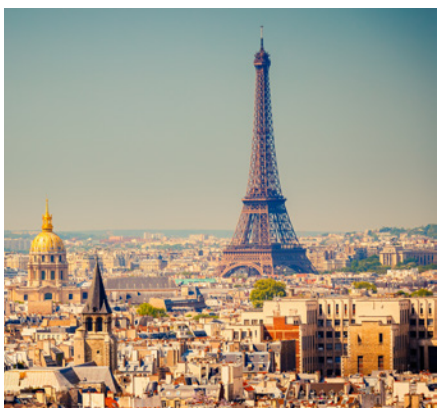
MODUL INDICATIV. TIMPURILE MODULUI INDICATIV

Proiect individual

Realizează un proiect despre orașul Paris, făcând referire la următoarele aspecte:

- localizare;
- populație;
- monumente reprezentative;
- momente importante din istoria orașului;
- personalități române care au trăit în Paris.

Proiectul tău va conține text și imagini și va fi realizat pe hârtie (planșă, pliant, broșură etc.) sau în format digital (prezentare, clip, colaj etc.).

• **Citim**

Vasile **a plecat** la Paris.
 Povestitorul îl **simpatiza** pe Vasile Porojan.
 Porojan **dispăru** a doua zi.
 Povestitorul **plecase** fără amicul său.
 Jupâneasa îl **pedepsește** doar pe Vasile Porojan.
 Povestitorul îl **va ajuta** pe prietenul său.
 Până a doua zi, Porojan **va fi dispărut** de la moșie.

• **Observăm**

Pune verbele din paranteză la timpurile cele mai potrivite, în funcție de context.

- a. Ioana (a sosi) ... în urmă cu două zile.
- b. Când au sunat părinții tăi, eu (a reciti) ... compunerea.
- c. Copiii (a adormi) ... deja când mama s-a întors de la serviciu.
- d. Băiatul veni și (a vedea) ... dezastrul din bucătărie.
- e. În acest moment, ei (a se uita) ... la documentar.
- f. Vei merge în excursie dacă (a avea) ... bani.
- g. Mâine, pe vremea aceasta, ei (a rezolva) ... deja problema.

• **Aflăm**

- **Modul** este forma pe care o ia verbul pentru a exprima cum este considerată acțiunea de către vorbitori.
- **Modul indicativ** arată faptul că acțiunea **este considerată a fi reală**.
- Modul indicativ este **mod personal**, deoarece verbul își schimbă forma în funcție de persoană.
- Modul indicativ are șapte timpuri:

timpuri trecute	timpul prezent	timpuri viitoare
- perfectul compus	- prezentul	- viitorul
- imperfectul		- viitorul anterior
- perfectul simplu		
- mai-mult-ca-perfectul		

A. Timpurile trecute

1. Perfectul compus

Mama **a intrat** în cameră și ne-**a chemat** la masă.
Am **mers** la magazin și **am cumpărat** o pâine.

Formele verbului la perfect compus

forme specifice ale verbului auxiliar *a avea*

verb auxiliar: verb care ajută la formarea unor moduri și timpuri

+

participiul verbului de conjugat

participiu: formă verbală ne-personală care arată acțiunea îndeplinită.

Reținem

Perfectul compus este un timp care exprimă o acțiune săvârșită și încheiată în trecut.

	a colora	a vedea	a merge	a citi
am	} colorat	} văzut	} mers	} citit
ai				
a				
am				
ați				
au				

2. Imperfectul

Am observat că elevii **se jucau** în curtea școlii, iar profesorul îi **supraveghea**.

Când au sosit părinții tăi, noi **citeam** o poveste interesantă.

Formele verbului la imperfect

a colora	a vedea	a merge	a citi
color am	ved eam	merge am	cite am
color ai	ved eai	merge eai	cite eai
color a	ved ea	merge ea	cite ea
color am	ved eam	merge eam	cite eam
color ați	ved eați	merge eați	cite eați
color au	ved eau	merge eau	cite eau

sunete/grupuri de sunete care indică timpul

sunete/grupuri de sunete care indică persoana și numărul (desinențe)

Reținem

Imperfectul este un timp simplu al modului indicativ, care exprimă o acțiune aflată în desfășurare sau o acțiune neterminată într-un anumit moment din trecut.

3. Perfectul simplu

Intrai în casă în urmă cu două minute și **văzui** că lipsește.

Copiii **cântară** cinci melodii ora trecută.

Formele verbului la perfect simplu

a colora	a vedea	a merge	a citi
color ai	văz ui	mer sei	cit ii
color ași	văz uși	mer seși	cit iși
color ă	văz u	mer se	cit i
color arăm	văz urăm	mer serăm	cit irăm
color arăți	văz urăți	mer serăți	cit irăți
color ară	văz ură	mer seră	cit iră

sunete/grupuri de sunete care indică timpul

sunete/grupuri de sunete care indică persoana și numărul (desinențe)

Reținem

Perfectul simplu exprimă o acțiune săvârșită în trecut, însă, spre deosebire de perfectul compus, momentul încheierii acțiunii este mai apropiat de momentul vorbirii.

Reținem

Mai-mult-ca-perfectul este un timp simplu al modului indicativ, care exprimă o acțiune trecută care a avut loc înaintea altui moment sau înaintea altei acțiuni din trecut.

4. Mai-mult-ca-perfectul

Elevii **terminaseră** exercițiul când s-a întors profesoara în clasă. După ce **gustase** sucul, a decis să bea un ceai.

Formele verbului la mai-mult-ca-perfect

a colora	a vedea	a merge	a citi
color asem	văz usem	mer sesem	cit isem
color aseși	văz useși	mer seseși	cit iseși
color ase	văz use	mer sese	cit ise
color aserăm	văz userăm	mer saserăm	cit iserăm
color aserăți	văz userăți	mer saserăți	cit iserăți
color aseră	văz useră	mer saseră	cit iseră

Grupul de sunete „se” indică timpul mai-mult-ca-perfect, aflându-se după sunetul/sunetele care indică perfectul simplu.

sunete/grupuri de sunete care indică persoana și numărul (desinențe)

Reținem

Prezentul este un timp simplu al modului indicativ, care exprimă o acțiune care are loc în momentul vorbirii.

Timpul prezent se poate referi și la:

- fapte din trecut: *Învinsă la Călugăreni, armata otomană se retrage.*
- acțiuni din viitor, prezentate ca sigure: *Mâine merg în parc.*
- adevăruri generale, care nu depind de un moment anume: *Soarele apune în vest.*

B. Timpul prezent

Ion **este** la bunica sa și **culege** prune din livadă.

Citesc o povestire și **scriu** o compunere pornind de la aceasta.

Formele verbului la prezent

a colora	a vedea	a merge	a citi
color ez	văd	merg	cit esc
color ezi	vezi	mergi	cite ști
color ează	ved e	merg e	cite ște
color ăm	ved em	merg em	cit im
color ați	ved eți	merg eți	cit iți
color ează	văd	merg	cit esc

sunete/grupuri de sunete care indică timpul

sunete/grupuri de sunete care indică persoana și numărul (desinențe)

Reținem

Viitorul este un timp compus al modului indicativ, care exprimă acțiuni care vor avea loc după momentul vorbirii.

C. Timpurile viitoare

1. Viitorul

La vară, **voi merge** în Franța și **voi vizita** Muzeul Louvre.

Vor veni mâine și mă **vor ajuta** la proiect.

Formele verbului la viitor

forme specifice ale verbului auxiliar *a vrea*

+

infinitivul verbului de conjugat
infinitiv: formă verbală nepersonală care indică numele acțiunii

Observație

Alte forme de viitor, specifice limbii vorbite:

- o să colorez, o să colorați etc.;
- am să colorez, are să coloreze, aveți să colorați etc.;
- oi colora, ai/i colora, ați/iți colora, or colora etc.

	a colora	a vedea	a merge	a citi
voi	} colora	} vedea	} merge	} citi
vei				
va				
vom				
veți				
vor				

2. Viitorul anterior

Mâine, la această oră, **vom fi ajuns** în București.
Până vom ajunge noi acasă, Ionel **va fi terminat** de învățat.

Formele verbului la viitor anterior

formele verbului auxiliar <i>a vrea</i>	+	verbul auxiliar fi	+	participiul verbului de conjugat	
		a colora	a vedea	a merge	a citi
voi } vei } va } vom } veți } vor }	fi	colorat	văzut	mers	citit

• Exersăm

A. Timpurile trecute

1. Identifică verbele la modul indicativ și stabilește la ce timpuri trecute sunt acestea, completând pe caiet un tabel asemănător celui dat.

a. „Deodată, în fața mea s-a oprit o copilă, o adolescentă, poate o tânără. Experiența de rătăcitor mă învățase că în lumile noi nimic nu-i mai greu de intuit ca vârsta. Se oprise și mă privea drept în ochi. Avea gâtul de lebedă, iar părul roșcat.”

(Horia Aramă, *Planeta celor doi sori*)

b. „Murgul nu voia să se ridice, apoi nu voia să plece, ci stătea zgribulit în loc, apoi nu voia să o ia la treapăt, iar deodată el își adună toate puterile, o rupse la fugă încordată și o ținu așa cale de câteva împușcături, apoi căzu frânt la pământ, încât își aruncă stăpânul cât colo între cioate.”

(Ioan Slavici, *Moara cu noroc*)

c. „Cireșarii pătruseră în încăpere: un cub imens, alb, luminos, dar trist. Recunoșteau camera după planul fetei în alb. Aceleași dimensiuni, aceleași firide săpate în perete, aceeași coloană ciudată, de marmură, în mijlocul încăperii. Cu singura deosebire că încăperea lor era mobilată, sau fusese mobilată cândva, la vremea ei. Câteva jețuri roase amarnic de vreme erau așezate ca un evantai în preajma unui baldachin din care nu mai rămăseseră decât coloanele subțiri și împletite, de bronz, și scheletul acoperământului, iar dedesubt ruinele unui pat domnesc.”

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

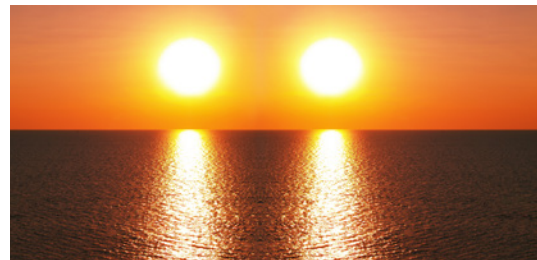
d. „Am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, și am ieșit. Mi-am pus șoșonii și paltonul și am plecat. Când am ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul – ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.”

(I. L. Caragiale, *Vizită*)

Perfect compus	Imperfect	Perfect simplu	Mai-mult-ca-perfect

Reținem

Viitorul anterior este un timp compus al modului indicativ, care exprimă o acțiune viitoare care va avea loc înaintea altei acțiuni din viitor sau înaintea unui moment din viitor.

Știi că?

...perfectul simplu este utilizat, la toate persoanele, cu precădere în regiunea Olteniei, referindu-se la acțiuni recente? De asemenea, acest timp trecut este des întâlnit în operele literare narative, mai ales la persoana a III-a, fiind numit și timpul din povești.

Scriem corect

La **perfect simplu**, verbele terminate în **-i**, cum sunt **a veni** sau **a citi**, au la persoanele I și a III-a singular formele: (eu) **venii**/(el) **veni**, respectiv (eu) **citii**/(el) **citi**.

Scriem și vorbim corect

Formele de imperfect **vroiam, vroiai, vroia, vroiam, vroiați, vroiau** sunt greșite.

Sunt corecte fie formele **voiam, voiai, voia, voiam, voiați, voiau** (forme ale verbului **a voi**), fie formele **vream, vream, vrea, vream, vreați, vreau** (forme ale verbului **a vrea**).

Scriem și vorbim corect

În cazul timpului mai-mult-ca-perfect, formele de plural fără sufixul **-ră** sunt considerate învechite. De aceea, sunt preferate forme ca (noi) **plecaserăm**, (voi) **plecaserăți**, nu (noi) **plecasem**, (voi) **plecaseți**.

2. Continuă următoarele șiruri cu formele verbale care lipsesc.

am decis, ai decis, ...
alergam, alergai, ...
sărisem, ...
înceai, încecași, ...

eram, ...
am zis, ...
completasem, completaseși, ...
am apelat, ...

3. Scrie formele verbale date la timpurile indicate, la toate persoanele.
a închide → imperfect
a umbla → perfect compus
a sosi → perfect simplu
a verifica → mai-mult-ca-perfect

4. Scrie formele de indicativ, perfect simplu, ale următoarelor verbe la persoanele și numerele indicate:

a auzi → pers. I, nr. sg. → a stinge → pers. a II-a, nr. sg. →
a coace → pers. a II-a, nr. sg. → a întâlni → pers. I, nr. sg. →
a coase → pers. I, nr. sg. → a părea → pers. a III-a, nr. sg. →

5. Completează propozițiile cu forma de trecut cea mai potrivită a verbelor din paranteză.

- Noi ... (a admira) peisajul când am remarcat că Irina ... (a lipsi).
- Fetele ... (a se pregăti) de drum și ... (a urca) în mașină.
- Când am intrat în cameră, băiețelul ... (a se trezi) deja.
- În urmă cu zece minute, eu și Cristian ... (a auzi) un sunet straniu.
- Înainte de a vedea filmul săptămâna trecută, băieții ... (a citi) cartea.
- Nu dorea să fie certat, de aceea ... (a face) cum i-au spus unchii.

6. Identifică greșelile strecurate și scrie corect enunțurile.

- Prietenii lui Adi plecase înainte să reușesc să-i invit la petrecere.
- Fata ma întrebat care sunt exercițiile pe care nu leam știut.
- Noi vorbisem cu bunica să ne dea bani de înghețată.
- Arbitrii ierau în mijlocul terenului pentru a da startul partidei.
- Nu vroia să renunțe la planurile pentru sfârșitul de săptămână.
- El zării lupul care se îndrepta spre căprioară.

B. Timpul prezent

1. Identifică verbele la indicativ, timpul prezent, din următoarele texte, menționând la ce persoană și număr este fiecare.

a. „Cocostârcul o vede și înțelege. Dar dimineața e mărinimos. Și-apoi i se pare atât de mică, atât de neînsemnată această vietate a bălții, că de la o vreme parcă o pierde din ochi în fundul apei și nici n-o mai zărește. Ridică piciorul, o pășește disprețuitor, și trece, măreț, mai departe.”

(Emil Gârleanu, *Mărinimie*)

b. „Când marea are vreun necaz în familie, fulgeră și tună. Asta se cheamă sezon de furtună. Atunci pe plajă nu mai stai, sugând dintr-o rază ultravioletă, ca dintr-un pai. Furtuna trece repede, apare soarele și noi alergăm către plajă de ne sfârâie picioarele. Ieșim de prin case și de sub pălării, ca melcii din cochilii.”

(Marin Sorescu, *Unde fugim de-acasă*)

c. „Barosanul are în mână catalogul clasei a VIII-a modernă de-acum douăzeci ani. Se suie la catedră; iar ceilalți profesori se așază pe scaunele dinainte pregătite.

Vădit emoționat, în timp ce se lasă greoi, pe scaun, Barosanul ne face semn cu mâna și spune surâzând:

— Stați jos, vă rog!”

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu et comp.*)

2. Scrie propoziții cu formele de indicativ, prezent, ale următoarelor verbe la persoanele și numerele indicate.

a aclama → pers. a III-a, nr. sg.	a pieptăna → pers. a II-a, nr. sg.
a accentua → pers. a III-a, nr. sg.	a face → pers. I, nr. pl.
a agreea → pers. a II-a, nr. sg.	a obține → pers. a II-a, nr. sg.
a se apropia → pers. I, nr. sg.	a scădea → pers. a II-a, nr. pl.

3. Alege forma corectă de indicativ, timpul prezent.

bateți/băteți	atribue/atribuie
(eu) întârziu/întârzii	învârt/învârtesc
creem/creăm	știi/ști
(eu) continui/continuu	lucrează/lucra
placem/plăcem	declanșază/declanșează
transcri/transcrii	(ei) plec/pleacă

4. Alege forma potrivită de prezent, apoi scrie câte un enunț în care să utilizezi forma rămasă.

- Colegul meu de bancă îndoiaie/îndoieste foaia.
- Mama ordonă/ordonează cărțile în bibliotecă.
- Tata acordă/acordează vioara.
- Copilul manifestă/manifestează interes pentru lectură.
- Pădurarul înseamnă/însemnează copacii care vor fi tăiați.

C. Timpurile viitoare

1. Identifică verbele la timpurile viitor și viitor anterior din următoarele texte, grupându-le pe două coloane. Menționează persoana și numărul pentru fiecare.

a. „Trămise deci oameni prin toate țările și răvașe prin orașe, ca să dea de știre tuturor că oricine se va găsi să scoată soarele și luna de la zmei, acela va lua pe fiie-sa de nevastă și încă jumătate din împărăția lui, iară cine va umbla și nu va izbândi nimic, acela să știe că i se va tăia capul.”

(Greuceanu, text cules de Petre Ispirescu)

b. „Voi veniți la liceu la 7 și un sfert, că aveți să plecați cu pedagogul... Și, băgați-vă bine în cap ce vă mai spun, gândiți-vă tot timpul că, dacă vreunul dintre voi va reuși, succesul nu este numai al lui, personal, sau al clasei noastre, ci al întregului liceu! Nu prea-mi vine să cred c-o să faceți vreo ispravă, că aveți de dat piept cu cei mai buni elevi de la toate liceele din România, dar în sfârșit!”

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu et comp.*)

c. „Dacă mi-ar fi spus cineva că până la sfârșitul vacanței de vară voi fi învățat să călăresc, voi fi participat la un meci de box, voi fi trecut Canalul Mânecii și mă voi fi bătut într-un duel, i-aș fi râs în nas.”

(Andrew Lane, *Tânărul Sherlock Holmes. Lipitoarea roșie*)

✍ Scriem și vorbim corect

Verbe ca: **a apropia, a continua, a împrăști** au la indicativ, prezent, persoana I, singular formele **apropii, continui, împrăștii**, în cazul lor, terminația de persoana I singular fiind **-i**.

✍ Scriem și vorbim corect

Verbele **a așeza, a deșerta, a înșela** au la indicativ, prezent, persoana a III-a, formele **așază/ așează, deșartă/deșeartă, înșală/ înșeală**, conform *DOOM3*.

✍ Scriem și vorbim corect

Verbul **a crea** are, la indicativ, timpul prezent, următoarele forme: **creez, creezi, creează, creăm, creați, creează**. Aceeași regulă se aplică și în cazul verbelor **a recrea** și **a agreea**.

✍ Scriem și vorbim corect

Formele de viitor ca **va citii, voi întâlnii, vom zării** sunt greșite, deoarece aceste verbe se scriu la infinitiv cu un singur **-i** (**va citi, voi întâlni, vom zări**). Există și verbe terminate în **-ii** la infinitiv: **a pustii, a înmii, a se sfii, a prii**.

Știi că?

...verbul *a conjuga* înseamnă a modifica formele unui verb după mod, timp, persoană și număr?

Fișă de portofoliu

A COLORA

	Perfect compus	Imperfect	Perfect simplu
(eu)	am colorat	coloram	colorai
(tu)	ai colorat	colorai	colorași
(el/ea)	a colorat	colora	coloră
(noi)	am colorat	coloram	colorarăm
(voi)	ați colorat	colorați	colorați
(ei/ele)	au colorat	colorau	colorară

	Mai-mult-ca-perfect	Prezent	Viitor
(eu)	colorasem	colorez	voi colora
(tu)	coloraseși	colorezi	vei colora
(el/ea)	colorase	colorează	va colora
(noi)	coloraserăm	colorăm	vom colora
(voi)	coloraserăți	colorați	veți colora
(ei/ele)	coloraseră	colorează	vor colora

Viitor anterior

(eu)	voi fi colorat
(tu)	vei fi colorat
(el/ea)	va fi colorat
(noi)	vom fi colorat
(voi)	veți fi colorat
(ei/ele)	vor fi colorat

2. Trece verbele *a se interesa*, *a tăcea*, *a cere* și *a vorbi* la cele două forme ale viitorului, la toate persoanele.
3. Alege formele corecte de viitor și creează enunțuri cu acestea. Explică alegerile făcute.

va apare/va apărea	vom bătea/vom bate
vor tăcea/vor tace	va veni/va venii
vei vorbi/vei vorbi	voi pare/voi părea
veți râde/veți râdea	se vor sfii/se vor sfi
4. Scrie enunțuri cu următoarele ortograme: *va/v-a*; *vor/v-or*, *voi/v-oi*.

• Valorificăm

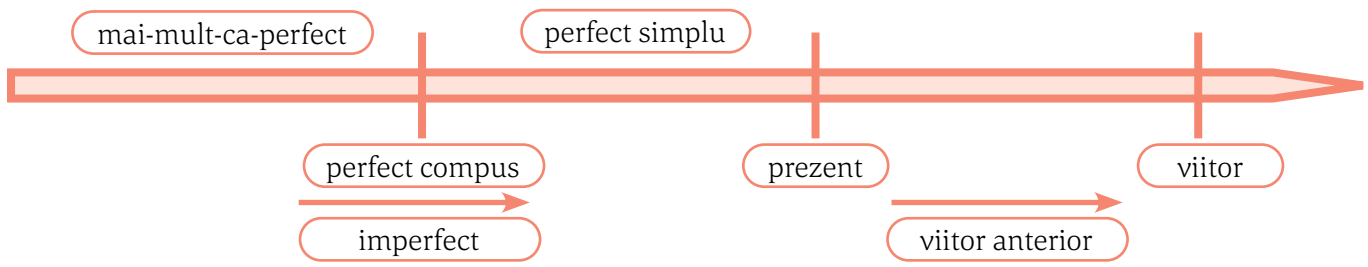
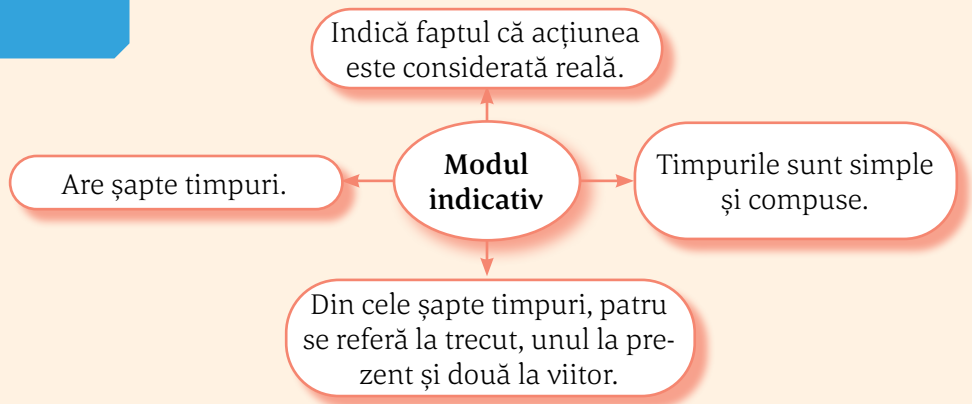
1. Se dă textul de mai jos.

„Prâslea (ce-și spunea în taină Presley, părându-i-se că sună mai nobil) culesse câteva mere, le puse pe o tepsie de aur și, triumfător, se-ndreptă spre palat cu zmeșorul țopăind după el. Împăratul nu mai putu de fericire. Era pentru prima dată când avea parte de merele cele minunate.”

(Mircea Cărtărescu, *Enciclopedia zmeilor*)

  - a. Scrie un text, de 70-80 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare care crezi că s-a petrecut înaintea momentului surprins în text.
  - b. Rescrie textul, punând verbe la timpul prezent, apoi continuă povestea, în 70-80 de cuvinte.
  - c. Rescrie textul, punând verbe la timpul viitor, persoana I, singular.
2. Scrie un dialog, de cel puțin zece replici, în care să integrezi următoarele ortograme: *la/l-a*, *ia/i-a*, *va/v-a*. Poți lucra **în pereche** cu un coleg.
3. Alege zece verbe și creează pentru fiecare o **fișă de portofoliu**, în care să realizezi conjugarea la toate timpurile modului indicativ. Predă fișele create profesorului, pentru a fi verificate de acesta.

Reținem

MODUL IMPERATIV

• Citim

Ajută-ți mereu prietenii!

Nu uita că prietenia înseamnă sinceritate!

Cereți sfatul unui prieten atunci când simțiți nevoie!

Nu trădați încrederea unui prieten!

• Observăm

Pune verbele din paranteze la formele potrivite, apoi trece-le la forma negativă.

- Băiatule, ... (a vorbi) mai tare!
- Ioane, ... (a veni) cu mine în parc!
- Copii, ... (a cere) ajutor bunicii!
- Dragi colege, ... (a mânca) mai multe mere!

• Aflăm

- Imperativul** este **modul personal** care exprimă **ordine, porunci, îndemnuri**.
- La modul imperativ, verbul are forme doar pentru persoana a II-a:
  - singular: - afirmativ: **pleacă!, taci!, treci!, citește!**
- negativ: **nu pleca!, nu tăcea!, nu trece!, nu citi!**
(*nu+forma de infinitiv a verbului*)
  - plural: - afirmativ: **plecați!, tăceți!, treceți!, citiți!**
- negativ: **nu plecați!, nu tăceți!, nu treceți!, nu citiți!**
- Enunțul în care sunt adresate ordine, porunci sau îndemnuri, prin intermediul verbului la modul imperativ, se numește **enunț imperativ**. Sfârșitul unui enunț imperativ este marcat prin **semnul exclamării**.
Mergi lângă geam! **Nu spune** minciuni! **Încearcă** să dormi!

• Exersăm

1. Identifică verbele la modul imperativ din textele următoare.

a. „Știuca îi zise:

— Nu mă omorî, Aleodor; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ți-oi prinde când cu gândul n-ai gândi.

Aleodor o ascultă și o dete în apă. Atunci știuca îi mai zise:

— Ține acest solzișor, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.”

(*Aleodor împărat*, text cules de Petre Ispirescu)

b. „— Hai, mă, îndrăznește!

— Intră tu întâi: dar fă-ți o intrare demnă de un dascăl.”

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu et comp.*)

c. „— A, nu, răspunseră într-un glas cele trei foi. Folosiți-ne dumnea-voastră. Scrieți despre năravul acestor școlari! Caietul acesta s-a terminat tot. Măcar să se termine cu folos...”

(Mircea Sântimbreanu, *Recreația mare*)

2. Pune verbele identificate la exercițiul anterior la formele opuse, alcătuind enunțuri cu trei dintre ele.

Proiect de echipă

Formați **echipe de trei elevi** și realizați o rețetă a prieteniei, notând cât mai multe îndemnuri pentru colegi, pentru ca aceștia să fie buni prieteni.

Veți scrie îndemnurile sub forma unor enunțuri imperative (afirmative și negative).

La final, discutați în clasă și stabiliți împreună care sunt principalele zece îndemnuri pentru o prietenie adevărată.

Scriem și vorbim corect

Formele de imperativ, persoana a II-a, singular, ale verbelor **a fi**, **a duce**, **a face**, **a zice** sunt:

- fi!**, dar **nu fi!**
- du!**, dar **nu duce!**
- fă!**, dar **nu face!**
- zi!**, dar **nu zice!**

Aceeași regulă este valabilă și în cazul unor verbe obținute de la cele date, cum sunt: **a desface**, **a reface**, **a contrazice** sau în cazul unor verbe asemănătoare, cum sunt: **a reduce**, **a conduce**.

3. Scrie formele de imperativ, persoana a II-a, numărul singular ale verbelor date, completând, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.
a duce, a desface, a fi, a ghici, a colora, a zice, a lua, a modifica, a pieri, a aduce, a introduce, a relua, a bifa, a îmbrăca.

<i>verbul</i>	<i>forma afirmativă</i>	<i>forma negativă</i>

4. Integrează în enunțuri formele de imperativ (afirmative și negative), persoana a II-a, numărul plural ale următoarelor verbe: *a îndrăzni, a suna, a cere, a merge, a crea, a iubi, a provoca.*

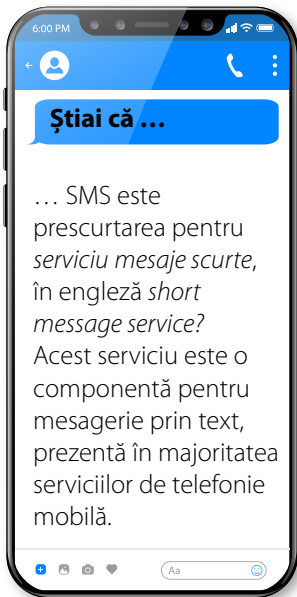
5. Rescrie următoarele enunțuri, alegând forma corectă a verbului la imperativ.

- a. Taceți/Tăceți când vorbește un om mai în vârstă!
- b. Nu refă/Nu reface exercițiul de ieri!
- c. Dragi copii, scrieți/scrie-ți toată poezia!
- d. Nu fii/Nu fi egoist!
- e. Nu readuce/Nu readu în discuție acel incident!
- f. Fi-ți/Fiți bun și ajutați-mă/ajuta-ți-mă!
- g. Zii/Zi cine lipsește!
- h. Vino/Vin-o cu noi la târg!
- i. Colegi, nu făceți/nu faceți dezordine!
- j. Fi/Fii punctual la întâlnire!

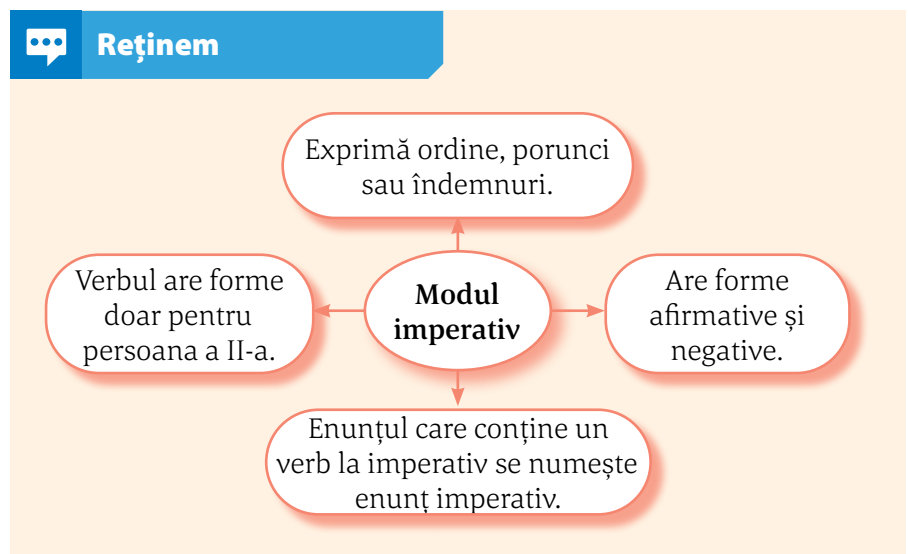
• Valorificăm

1. Fratele tău mai mic este singur acasă, iar tu ești în întârziere. Scrie-i acestuia un SMS în care să-i spui trei lucruri pe care trebuie să le facă și trei pe care nu trebuie să le facă până ajungi tu acasă. Folosește verbe la modul imperativ.

2. Construiește un dialog, de aproximativ zece replici, în care să introduci cel puțin cinci verbe la modul imperativ. Alege, pentru dialogul tău, una dintre următoarele teme: *în parc, supărare între prieteni, tema pentru acasă.*

Reținem

LECTURĂ

UN NOU TEXT, NOI PERSPECTIVE

Pătrundem în lumea textului

1. Creează o definiție originală pentru cuvântul prieten, realizând un cvintet – poezie alcătuită din cinci versuri, urmând structura:

primul vers – un cuvânt-cheie, subiectul: *prietenul*;
al doilea vers – două cuvinte care descriu subiectul;
al treilea vers – trei verbe care se referă la acțiunile subiectului;
al patrulea vers – patru cuvinte care exprimă impresiile față de subiect;
ultimul vers – un cuvânt care exprimă esența subiectului.

La final, expuneți cvintetele în clasă și citiți creațiile tuturor colegilor, acordându-le o față zâmbitoare 😊 celor pe care le considerați mai reușite.

2. Ce părere ai despre grupurile de prieteni? Faci parte dintr-un astfel de grup? Dacă nu, ți-ar plăcea să faci parte?

Erin Teagan

scriitoare contemporană din Statele
Unite ale Americii

Maddie Little și formula prieteniei

– fragment –

de Erin Teagan

Vineri, după ore, o găsesc în sfârșit pe Elizabeth unde speram s-o găsesc.

– Am o veste epocală.

– Serios?

Mă îmbie cu jleurile puse deoparte.

– N-o să-ți vină să crezi.

Aud o bătaie în ușa cămăruței și Elizabeth sare de pe scaun să deschidă. O fată care poartă o uniformă aidoma cu a ei intră pe ușă, roșie la față, ca și cum a fugit tot drumul până aici.

– Scuze c-am întârziat, bolborosește. A trebuit să mă întâlnesc cu meditatorul meu mai întâi.

Elizabeth îi ia ghiozdanul din spate.

– Maddie, ți-o prezint pe noua mea prietenă. I-am povestit despre întâlnirile noastre la bibliotecă după ore și vrea să înceapă să vină și ea.

„Poartă și bentițe asortate.”

Închid gura așa repede, că-mi mușc limba din greșeală. Mi-am mușcat-o așa de tare, că-mi vine să plâng.

– Grace, ți-o prezint pe vechea mea prietenă Madeline. Dar poți să-i spui Maddie.

„Vechea prietenă? Nu sunt vechea prietenă. Sunt cea mai bună prietenă.”

Grace dă mâna cu mine, dar eu îmi las mâna moale.

– Bună! Am auzit despre toate chestiile faine pe care le faceți împreună și știi ceva? Și eu am o colecție științifică! Îmi place mai ales să colecționez roci și pietre semiprețioase și...

– Ai o colecție de roci?

Mă uit la Elizabeth, care știe foarte bine ce părere am eu despre colecțiile de roci.

– Una imensă.

Și apoi nimeni nu mai zice nimic și sunt sigură că Elizabeth și-ar dori să se înțeleagă mai ușor lumea cu mine în momentul ăsta. Dar n-am chef să mă înțeleg cu fata asta căreia îi turuie gura și care habar n-are ce-i aia o colecție științifică pe bune.

— Hai să ne așezăm, spune Elizabeth, trăgând-o pe Grace de braț. Spune-ne care-i vestea aia super, Maddie!
Grace se așază lângă mine.

— Ai o veste super?

Vorbesc codificat, uitându-mă la Elizabeth.

— Mai ții minte lista aia de așteptare pentru un eveniment foarte important la care abia așteptam să mergem, lista pe care am fost toată vara?

Elizabeth se îndreaptă brusc.

— Lista pentru *Somnatarium*?

— Tata ne-a luat bilete!

Mă ridic pregătită să mă avânt în dansul nostru de bucurie, pe care-l păstrăm doar pentru chestiile majore, dar Elizabeth nu s-a ridicat de pe scaun și se uită fix la Grace.

— Nu făceam oricum chestia asta? întrebă Grace.

Mă ia cu ameteală și mă așez la loc.

— Mergeai deja? Și nu mi-ai spus?

Îmi dreg glasul și încep să-mi îndes lucrurile la loc în ghiozdan. Trebuie să ies de-aici.

Elizabeth dă să mă prindă de mână.

— Stai așa, Maddie.

Dar eu mă feresc. Se tot uită la Grace și nu suport chestia asta – pentru că înseamnă că au secrete și nimeni nu ține un secret față de cel mai bun prieten.

— Am vrut să-ți spun, dar...

— E ziua mea atunci, știi.

Mă opresc să văd dacă are ceva de zis. Și, de asemenea, nu mi-a dat nici acum creionul ăla nou al prieteniei pe care zicea că mi l-a luat și poate că acum știu și motivul.

— Trebuie să merg cu școala. Merge toată clasa.

Elizabeth încearcă să-mi tragă ghiozdanul din mână.

— Oprește-te. Ascultă-mă.

— Nu e mare chestie, spune Grace. O să vă vedeți acolo.

— Ai pe altcineva căruia să-i dai biletul? întrebă Elizabeth.

— Sigur că da. Am o grămadă de prieteni noi care de-abia așteaptă să meargă la Somnatarium cu mine.

— Hmm. Bun atunci, spune Elizabeth și își răsucesce părul pe deget cum face când e supărată.

Îmi țiuie urechile acum. Mă aud spunând:

— Nici nu voiam să merg cu tine, de fapt.

— Încetează, Maddie.

Elizabeth se ridică de pe scaun, e îmbujorată și pare că de-abia se abține să nu plângă, iar eu mi-aș dori să-mi pot lua vorbele înapoi. Numai că Grace e chiar lângă ea acum și se uită amândouă la mine ca și cum aș fi un soi de monstru. Mi se pune ceva în piept, ceva nasol, parcă mă arde. Îmi apuc prea repede ghiozdanul și îmi scapă din mână. Aud că s-a spart ceva și mă fac că n-am observat.

Somnatarium – în text – eveniment organizat de Muzeul de Științe, de Ziua Astronomiei. Participanții urmează să doarmă sub cerul înstelat, în planetarium.

Discutăm despre text

• Observăm

1. Scrie câte un sinonim potrivit pentru următoarele cuvinte din text: *epocală, a fugit, prietenă, împreună, părere, imensă, (nu) suport, înseamnă, supărată*.

2. Scrie câte un antonim pentru următoarele cuvinte: *aidoma, aici, repede, să plâng, moale, se așază, majore, stai*.

3. Identifică, în textul dat, trei cuvinte sau expresii care fac parte din limbajul adolescenților de astăzi. Înlocuiește aceste cuvinte cu termeni care aparțin limbii standard.

• Explorăm și învățăm

1. Notează un reper temporal și unul spațial din textul dat.

2. Numește personajele care iau parte la acțiunea relatată în textul dat. Menționează, pentru fiecare, câte două trăsături, pe care le vei susține cu secvențe din text.

3. Realizează planul simplu de idei al acestui text.

4. Precizează cum reacționează Maddie în momentul în care Elizabeth îi face cunoștință cu Grace.

• Interpretăm

1. Identifică, în textul dat, motivele pentru care Maddie nu o place pe Grace, transcriind secvențele corespunzătoare.

2. Consideri că motivele identificate la exercițiul anterior sunt înțemeiate? Ce alte motive crezi că ar putea să aibă Maddie, având în vedere cele relatate în text?

3. Scrie ce sugerează următoarea secvență: „Închid gura așa de repede, că-mi mușc limba din greșeală. Mi-am mușcat-o așa de tare, că-mi vine să plâng”.

4. Cum ți se pare reacția lui Maddie din final? Tu cum ai fi reacționat dacă ai fi fost în locul acesteia? Scrie un text, de 70-80 de cuvinte, în care să formulezi răspunsurile la cele două întrebări. Discutați, în clasă, despre răspunsurile pe care le-ați scris.

Leșim din lumea textului – Reflectăm

1. **Formați perechi** și realizați o planșă despre ce înseamnă un prieten adevărat în viziunea voastră. Puteți porni de la schema alăturată, scriind cât mai multe întrebări care încep cu cuvintele date și oferind răspunsuri la acestea, pentru a obține o imagine complexă a prietenului adevărat.

2. Citește schița *Între prietene*, din volumul *Recreația mare*, scris de Mircea Sântimbreanu. Realizează o comparație a acesteia cu fragmentul din *Maddie Little și formula prieteniei*, notând două asemănări și două deosebiri. La final, menționează care operă ți-a plăcut mai mult, motivându-ți răspunsul.

Aventura lecturii

Dacă vrei să afli prin ce aventuri trece Maddie și care este formula prieteniei, citește opera integrală. De asemenea, în varianta digitală a manualului, vei regăsi o prezentare a cărții.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

PREDICATUL VERBAL

• Citim

Prietenii mei **citesc** o poveste în fiecare zi.
Copiii **au alergat** pe stadion cu prietenii lor.
Vom sărbători onomastica amicei noastre, Maria.
Trimite-mi un mesaj mâine-dimineață!

• Observăm

1. Pune întrebări la care să răspundă cuvintele scrise îngroșat în propozițiile citite anterior.
2. Rescrie propozițiile date, punând verbele la forma negativă.

• Aflăm

▪ **Predicatul verbal este partea principală de propoziție care atribuie o acțiune subiectului, arătând ce face acesta. Într-o propoziție, predicatul este obligatoriu.**

▪ Predicatul se numește verbal, deoarece **este exprimat printr-un verb la mod personal – indicativ, imperativ sau altele.** Verbul care poate îndeplini funcția de predicat verbal, având înțeles de sine stătător, se numește **verb predicativ.**

▪ Predicatul verbal răspunde la întrebarea *ce face?* (și la variantele acesteia în funcție de mod și timp), adresată cuvântului/cuvintelor care arată cine face acțiunea.

▪ În funcție de **aspectul predicatului**, se disting două tipuri de propoziții:

- **propoziția afirmativă:** Colegul meu **plantează** un copac.
- **propoziția negativă:** Colegul meu **nu plantează** un copac.

• Exersăm

1. Identifică predicatul verbal din următoarele texte.

a. „În timp ce făcea treabă, multe lucruri o ademeneau pe Heidi. Lumina strălucitoare a soarelui, foșnetul brazilor, frumusețea zilei, toate o chemau afară. Lăsa treaba făcută doar pe jumătate și ieșea afară. Dar apoi, simțindu-se vinovată, se întorcea și se apuca din nou de treabă.”

(Johanna Spyri, *Heidi*)

b. „Scormon se ridică cu labele pe umerii ei.

– Scormon! strigă ea înduioșată, apoi îi cuprinse capul și îl sărută, privind speriată împrejur, ca să vadă dacă nu o va fi zărit cineva. După aceea se ridică repede, intră în curte, în casă și ieși cu o bucată de mălai proaspăt.

– Scormon, ia, mănâncă! grăi ea, întinzându-i bucata. Câinele începu să mușine mălaiul.”

(Ioan Slavici, *Scormon*)

2. Transcrie, din textele date mai jos, predicatul verbal exprimat prin verbe la modurile indicativ și imperativ. În cazul verbelor la indicativ, precizează la ce timp sunt acestea.

a. „Când vorbeau bătrânii, purcelul ședea în culcuș, într-un cotlon sub vatră, cu râțul în sus și, uitându-se țintă în ochii lor, asculta ce spun

Ioan Slavici
(1848–1925)

ei și numai pufnea din când în când. Și cum sfătuiau bătrânii, ei între ei, despre acestea, numai iaca se aude sub vatră: «Tată și mamă! eu îl fac.» Baba atunci a amețit de bucurie, moșneagul însă, gândind că-i Ucigă-l crucea, s-a speriat și, uimit, se uita prin bordei în toate părțile, să vadă de unde a ieșit acel glas; dar, nevăzând pe nime, și-a mai venit în sine. Însă godacul iar a strigat:

— Tată, nu te înfricoșa, că eu sunt! Ci trezește pe mama și du-te la împăratul de-i spune că eu îi fac podul.”

(Ion Creangă, *Povestea porcului*)

b. „Când am răzbit împreună cu Tom pe muchia dealului, am aruncat o privire spre târgușorul din vale, unde pâlpâiau câteva luminițe, probabil în camerele unde se găseau oameni în suferință. Deasupra capetelor noastre sclipea bolta spuzită cu stele, iar jos, lângă târg, șerpua fluviul, lat de aproape doi kilometri, tare liniștit și grozav. Coborând de pe deal, ne-am întâlnit cu Joe Harper, Ben Rogers și alți câțiva de la mal și am luat-o pe fluviu la vale, preț de vreo patru kilometri, până am ajuns la surpătura cea mare din povârnișul dealului, unde am și tras pe uscat.”

(Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn*)

3. Scrie propoziții afirmative în care predicatul să fie exprimate prin verbele *a împodobi*, *a vizita*, *a tăcea*, *a rescie*, *a zice*, *a porni*, *a aranja* la orice mod și timp. Apoi, transformă propozițiile scrise în propoziții negative.

4. Alege varianta corectă.

- Fratelui meu îi place/plac înghețata și ciocolata.
- Mă doare/dor picioarele de atâta alergat.
- Ioana și Georgiana au promis/a promis să ne ajute.
- Unul dintre copii au abandonat/a abandonat concursul.
- Acei băieți încercaseră/încercase să trișeze.
- Amicii tăi dorește/doresc să participe la concurs?
- O familie de vrăbiuțe locuiesc/locuiește în curtea noastră.

• Valorificăm

Creează un text narativ pe o temă la alegere, de minimum 80 de cuvinte, în care să utilizezi doar enunțuri negative. Fă schimb de caiet/text cu un coleg. Fiecare elev va citi textul colegului și va găsi un titlu potrivit pentru aceasta. Titlul va fi conceput sub forma unei propoziții afirmative.

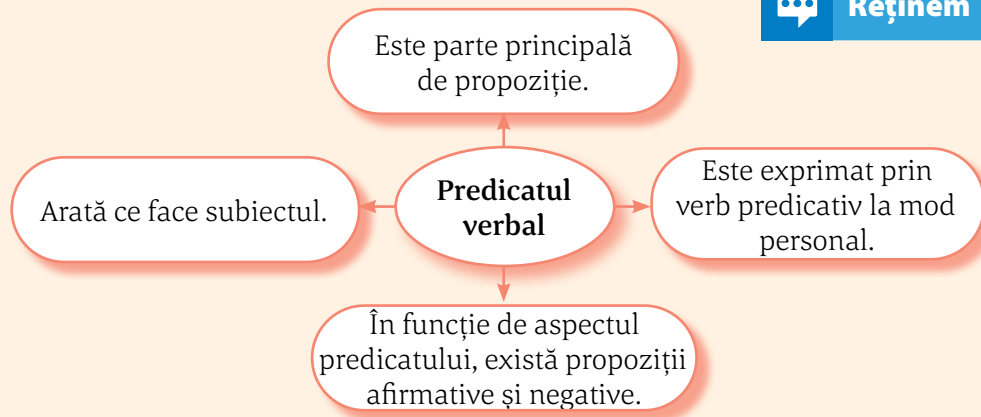

Aventura lecturii

Descoperă această carte, urmărind clipul din varianta digitală a manualului.

Reținem

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

MODELE COMPORTAMENTALE ÎN LEGENDE GRECO-ROMANE

- Citește următoarele texte și rezolvă cerințele.

A.

— Soțul mi-e mult prea drag, a spus ea solului. Țin la zilele lui mai mult decât la mine. Singura mea durere e că n-o să-l mai văd. Altminteri, eu sunt gata să plec, fără zăbavă, jos, sub pământ, la Hades, doar să trăiască el.

Iar solul, zeul morții, Tanatos, cel ce are o sabie tăioasă, s-a învoit s-o ia pe tânăra Alcesta, în locul lui Admet. S-a apropiat de ea, cu sabia în mână, tăindu-i o suviță din părul mătășos. Cum i-a tăiat suvița, Alcesta a-nchis ochii, scoțând doar un suspin:

— Admet, ramâi cu bine. Eu te-am iubit nespus...

A lunecat pe lespezi. Trupul i s-a răcit.

Vă-nchipuiți ce jale a potopit palatul! Inima lui Admet s-a sfâșiat de chinuri, văzând pe cea mai bună și cea mai credincioasă dintre soțiile ce-au trăit pe pământ pierind sub ochii lui.

— Mai bine muream eu, zicea, plângând, Admet. Cum să se ducă ea, atâta de frumoasă, atât de tânără? Cum să-și jertfească ea zilele netrăite, doar ca să trăiesc eu? Nu-mi trebuie nici mie viața fără de ea.

Tocmai când aveau loc întâmplările acestea în palatul din Fera, a sosit și Heracle. Admet, care-l iubea și-l prețuia nespus pe eroul Heracle, n-a vrut să-l întristeze cu suferința sa.

Și nu i-a spus nimic din chinul ce-l rodea. A poruncit să fie Heracle ospătat cu tot ce-avea mai bun: bucate, băuturi și fructe din grădini. I-a ntins o masă mare.

Atâta că Heracle, în timp ce sta la masă, a și băgat de seamă că toți aveau șiroaie de lacrimi pe obraz.

A întrebat pe-o slugă, a întrebat-o pe-alta, și până la sfârșit a aflat adevărul.

„O, preabunul meu prieten, a cugetat Heracle, n-ai vrut să mă mâhnești! Numai că am aflat. Mă voi lup-ta cu moartea ce ți-a răpit soția, și am s-o smulg lui Hades.”

Noaptea, când toți dormeau, Heracle s-a sculat ușor din așternut. Știa că-n prima noapte, după ce-nchidea ochii oricare muritor, venea zeul Tanatos ca să ridice umbra trupului adormit.

S-a furișat Heracle, în taină, spre lăcașul unde zăcea Alcesta. Potrivit datinei, nu avea voie nimeni să stea prin apropiere când trebuia să vină zeul morții, Tanatos. Însă eroul nostru s-a așezat la pândă. A așteptat un timp, și-a auzit deodată fâlfâitul de aripi al zeului Tanatos. Atunci s-a repezit și l-a cuprins pe zeu

în brațele-i vânjoase. S-au luptat toată noaptea. Spre ziuă l-a trântit Heracle pe Tanatos cu pieptul la pământ și l-a legat în ștreanguri. Moartea fusese-nvinsă.

— Nu-ți mai dau de-aici drumul, iar sabia ți-o sfarm, i-a glăsuțit Heracle, dacă nu redai viața soției lui Admet și dacă n-ai să juri că și prietenul meu va rămâne în viață.

Nemaiavând ce face, Tanatos a jurat. A-ntors-o iar la viață pe tânăra regină; l-a lăsat și pe Admet să vie-tuiască-n tihnă.

(Alexandru Mitru, *Biruința asupra morții*, din opera *Legendele Olimpului*, vol. *Eroii*)

Știi că?

...Hades era, în mitologia greacă, zeul infernului, stăpânul lumii subpământene?

B.

Vechii greci nu aveau zei ai prieteniei, deși aveau cultul prieteniei. Cum s-ar putea explica asta? Zeii și zeițele sunt plini de capricii, geloși, impulsivi, mândri, își abandonează protejații, lovesc, îi folosesc pe oameni în propriul interes, îi înalță și îi coboară după bunul plac. Nu te poți încrede în ei, nu te poți bizui pe ajutorul lor, chiar când sunt de partea ta. Dacă în vechiul cer grecesc prietenia nu are un zeu, asta se întâmplă pentru că ea este deasupra capriciilor și mâniilor, deasupra dorințelor hulpave, a răsplății și a răzbunării. Nu există un zeu al prieteniei pentru că zeii nu sunt destul de senini ca s-o patroneze, nu se ridică la înălțimea ei.

Dintre cele trei feluri de prietenie pe care le numește Aristotel – prietenia din necesitate, cea din plăcere și cea „perfectă, a oamenilor [...] care-și doresc unul altuia binele“, numai cea din urmă merită numele de prietenie și rezistă. Să dorești binele pentru altcineva înseamnă, în acest din urmă caz, să-l dorești, totodată, pentru tine. [...]

Prietenia nu te face să suferi. Dacă te face să suferi, nu e prietenie.

Prietenia nu există fără reciprocitate și fără egalitate, indiferent de valoarea, vârsta, sexul sau calitățile fiecărui dintre prieteni. În momentul în care unul se simte deasupra celuilalt nu mai există prietenie. [...]

Prietenia e pe viață. Dacă s-a terminat, s-a terminat viața, și nici chiar asta nu oprește prietenia. Ea continuă atâta timp cât măcar unul dintre cei doi mai trăiește și trece apoi de la sine, ca la vechii greci, în poveste. [...]

Prietenia e ca mierea: nu expiră și nu are termen de garanție. Dacă expiră, e marfă contrafăcută.

Te bucuri întotdeauna când îți revezi un prieten, după orice interval de timp: minute, ore sau ani. Dacă nu te bucuri, nu e prietenie. [...]

Se poate greși în viață. Asta nu tulbură prietenia, care e dincolo de greșală și iertare.

(Despre prietenie, cu dragoste, articol scris de Ioana Pârvulescu, preluat de pe www.lapunkt.ro)

Înțelegem textele

1. Răspunde oral la următoarele întrebări:

- Care sunt personajele din textul scris de Alexandru Mitru?
- De ce nu a dorit Admet să-i spună lui Heracle de moartea soției?
- Cum a aflat Heracle de moartea Alcestei?
- De ce nu a existat un zeu al prieteniei la vechii greci, în opinia Ioanei Pârvulescu?
- Care sunt cele trei tipuri de prietenie pe care le identifică Aristotel?
- Cu ce compară Ioana Pârvulescu prietenia? Ce a stat la baza acestei comparații?

2. Realizează, în scris, planul simplu de idei al textului preluat din opera literară *Legendele Olimpului*.

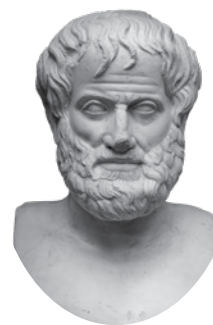
Interpretăm textele

1. Recitește textele și selectează, din fiecare, câte un fragment care ți se pare semnificativ, care te-a impresionat sau care te-a făcut să te gândești la o experiență personală. Apoi completează, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Fragmentul selectat	Interpretarea acestuia*

* Interpretarea fragmentului se face având în vedere următoarele întrebări:

✓ De ce ai ales acest fragment?	✓ La ce te-ai gândit când l-ai citit?
✓ Cum te-ai simțit când l-ai citit?	✓ Ce întrebări ai în legătură cu fragmentul ales?

Aristotel

(384–322 î.H.)

filosof din Grecia antică

Ioana Pârvulescu

(n.1960)

Eseistă, scriitoare, critic literar și profesor universitar la Universitatea din București

2. În textul Ioanei Pârvulescu, se aduc în fața cititorilor valorile prieteniei, existente din cele mai vechi timpuri, în diversele culturi ale lumii. Ilustrează aceste valori cu situații din legenda grecească citită, realizând un tabel asemenea celui de mai jos:

valorile prieteniei	situația din legendă
„...este deasupra capriciilor și mâniilor, deasupra dorințelor hulpave, a răsplății și a răzbunării”	
„Să dorești binele pentru altcineva înseamnă să-l dorești, totodată, pentru tine”	
„Prietenia nu te face să suferi.”	
„Prietenia nu există fără reciprocitate și fără egalitate...”	
„Prietenia e pe viață. Dacă s-a terminat, s-a terminat viața, și nici chiar asta nu oprește prietenia.”	
„Te bucuri întotdeauna când îți revezi un prieten”	

• **Dincolo de texte**

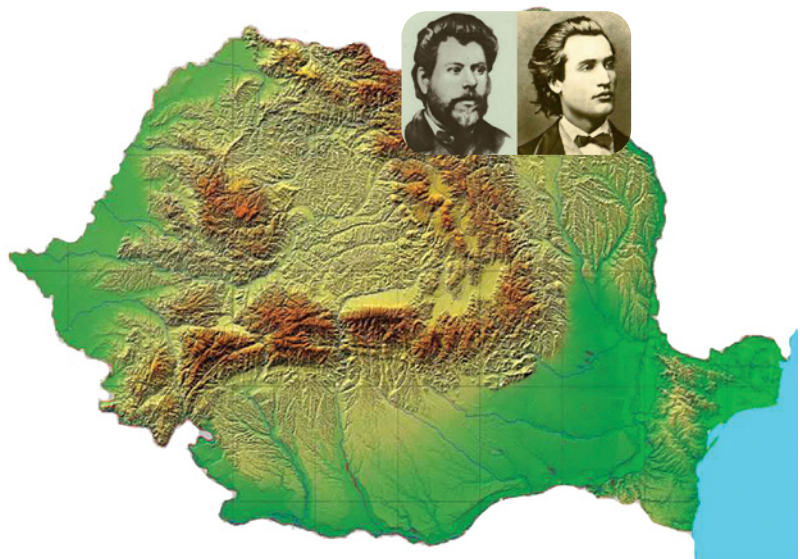
1. Valorile prieteniei și sacrificiul pentru binele comunității sau al unei ființe dragi apar și în literatura română, în opere cum sunt basmul popular *Greuceanu*, cules de Petre Ispirescu, sau textul *Poveste cu oi* (vol. *Cartea cu jucării*), scris de Tudor Arghezi. Citește una dintre aceste opere și redactează un text, de 80-100 de cuvinte, în care să menționezi ce ți-a plăcut și ce nu ți-a plăcut în povestea citită.

2. **Investigație**

Prietenia dintre scriitorii Mihai Eminescu și Ion Creangă este una dintre cele mai cunoscute din literatura română. Lucrați în **echipe de patru-cinci colegi** și căutați alte prietenii celebre din cultura română sau universală, din trecut sau din prezent. Aveți la dispoziție două săptămâni. Apoi realizați împreună (toate grupele) o hartă a prieteniei, poziționând personalitățile în zonele geografice de unde provin acestea, din România, din Europa sau din lumea întreagă.

Criterii de evaluare a investigației:

- înțelegerea sarcinii de lucru;
- implicarea în activitățile echipei;
- colectarea informațiilor despre prietenii celebre;
- utilizarea unor surse de informare variate și de încredere;
- prelucrarea informațiilor descoperite;
- încadrarea în timp;
- realizarea hărții prieteniei la nivelul clasei;
- implicarea echipelor în realizarea hărții.

• Se dă textul de mai jos.

Cireșarii își aleseseră locul pentru popasul de noapte într-o poiană largă, aflată la vreo cinci sute de metri de intrarea în peșteră. Își instalaseră în grabă două corturi: unul mare pentru băieți, altul mai mic pentru fete. Masa de seară se servi repede, transformându-se printr-o hotărâre unanimă în cea mai îmbelșugată masă a zilei. Îndeletnicirea lor de moment, foarte domestică și comună, se petrecea într-un decor unic, de o rară sălbăticie și măreție. Parcă erau în fundul unei căldări, înconjurați de stânci uriașe, de dantele și zorzoane de piatră, și mai erau arborii cu răcori înmiresmate, și mai ales culorile amurgului ca niște falduri blânde, bine-cuvântându-i și veghind deasupra capetelor lor.

Cutezătorii fuseseră harnici și inimoși: ajunseseră la peșteră odată cu asfințitul, își pregătiseră locul pentru popasul de noapte, erau toți sănătoși, nu mai erau flămânzi și parcă și oboseala pleca încet din ei...Da!...Ziua încă nu se terminase și nici lumina nu se subțiasse de tot, și mai erau câteva treburi de făcut, unele plăcute, poate chiar distractive, altele ceva mai grele, la care nu oricine putea să se încumete. Dar rolurile erau împărțite de multă vreme.

Astfel, în timp ce Ursu și Victor, cu toporiștele în mâini, se repezică spre marginea pădurii pentru a alege lemne de plută, Lucia și Dan, manevrând cam la întâmplare două lopeți scurte, de excursie, rădeau iarba și frunzișul dintr-un cerc trasat cu grijă între cele două corturi și săpau chiar în mijlocul cercului o groapă ovală. Ionel și Maria aduceau vreascuri, cu brațele, parcă ferindu-se unul de altul, fiecare făcându-și depozitul propriu.

— Gata! îi trezi Lucia din preocuparea lor oarbă și îndărătnică. Cu ce ați adus până acum, putem petrece aici o noapte polară...

Și se pregăti să aprindă focul, dar Maria se înțepenise în fața ei:

— Stai! încă n-ai voie să faci focul!

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

• Înțelegerea textului

1. Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru cuvintele: *largă*, *repede*, *harnici*, *nu se terminase*, *stai*.

2. Transcrie două grupuri de cuvinte care se referă la spațiul întâmplărilor.

3. Menționează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

- Fetele aveau un cort mai mare decât băieții.
- Cina a fost cea mai bogată masă a zilei.
- Copiii au ajuns la peșteră înainte de a se întuneca.
- Ursu și Victor au plecat să exploreze pădurea.
- Maria credea că nu e momentul ca focul să fie aprins.

4. Răspunde oral la următoarele întrebări:

- De ce era unic locul în care au ajuns copiii?
- Ce aveau de făcut Ursu și Victor?
- Cui i-a revenit sarcina de a pregăti locul pentru foc?
- Ce făceau Ionel și Maria?
- Cine a vrut să aprindă focul?

Constantin Chiriță
(1925–1991)

• Analiza textului

1. Scrie ce înțelegi din următorul fragment: *Cu ce ați adus până acum, putem petrece aici o noapte polară...*

2. Precizează cel puțin trei trăsături ale grupului de prieteni prezentat în fragmentul dat, având în vedere ce fac aceștia.

3. Numește personajele din textul citit. Alege trei dintre acestea și menționează câte două trăsături ale fiecăruia.

4. Consideri că este distractiv să aprinzi un foc în mijlocul naturii? Scrie un text, de 50-70 de cuvinte, în care să formulezi un răspuns la această întrebare.

5. Personajele din textul citit muncesc în echipă, împărțind sarcinile. Notează avantaje și dezavantaje ale muncii în echipă.

• Valorificarea textului

1. Menționează la ce timpuri ale modului indicativ sunt următoarele verbe preluate din text: *aleseseră, se servi, săpau, ați adus, putem.*

2. Transcrie verbul la modul imperativ din text, menționând persoana și numărul.

3. Indică predicatul verbal din următorul enunț: *Și se pregăti să aprindă focul, dar Maria se înțepea în fața ei.*

4. Scrie o propoziție afirmativă și una negativă în care să apară verbul *a explora* la modul indicativ, timpul viitor.

5. Formulează patru enunțuri imperative (două afirmative și două negative), prin care să adresezi îndemnuri celor din grupul de prieteni.

• Dincolo de text

1. **Lucrați în perechi.** Priviți imaginea alăturată și precizați ce conține, menționând mesajul, respectiv scopul acesteia.

2. Imaginează-ți ce s-a întâmplat în continuare și scrie, în acest sens, un text narativ de minimum 100 de cuvinte.

3. Imaginează-ți că un animal sălbatic se apropie de peștera în care s-au adăpostit adolescenții. Redactează un text nonliterar, în care să realizezi o descriere a acestuia, oferind informații referitoare la aspect și la modul de viață. Te poți documenta, folosind diverse surse.

Înainte de a redacta textul, fixează ideile pe care urmează să le dezvolti, notându-le pe o ciornă.

Predicatul verbal

- parte principală de propoziție care arată ce face subiectul;
- răspunde la întrebarea *ce face?*;
- este exprimat prin verb predicativ, la mod personal (indicativ, imperativ și altele).

Textul descriptiv nonliterar

- surprinde date, informații sau caracteristici reale și concrete ale unei ființe, ale unui obiect etc.

Textul narativ

- relatarea de evenimente, întâmplări;
- prezența persoanelor/personajelor care participă la acțiune;
- existența reperelor spațiale și temporale.

Modul indicativ

- acțiuni reale
- Timpurile: perfect compus, imperfect, perfect simplu, mai-mult-ca-perfect (timpuri trecute); prezent; viitor, viitor anterior (timpuri viitoare).

Modul imperativ

- ordine, porunci, îndemnuri;
- forme doar la persoana a II-a;
- apare în enunțuri imperative.

• Citește textul și rezolvă cerințele.

— Biletele, domnilor! zice conductorul, intrând cu zgomot în compartimentul nostru.

Acum Bubico scoate capul foarte sus și, vrând să sară afară de la locul lui, începe să latre și mai grozav ca adineaori. Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează. Conductorul face un pas către cocoana, care-și caută biletul ei în săculețul de mână, pe când Bubico latră și chelălăie disperat, smucindu-se să iasă din paner.

— Bubico! zice cocoana, șezi mumos, mamițo!

Și-ntinde biletul. Când mâna conductorului s-a atins de mâna cocoanei, Bubico parc-a-nnebunit. Dar conductorul și-a terminat treaba și iese. Cocoana își învelește favoritul mângâindu-l „mumos”; eu mă lungesc la loc închizând ochii, pe când Bubico mârâie înfundat ca tunetul care se tot depărtează după trecerea unei grozave furtuni. [...]

„Lovi-te-ar jigodia, potaia dracului!” zic în gândul meu. N-am văzut de când sunt o javră mai antipatică și mai scârboasă... Dacă aș putea, i-aș rupe gâtul.

În zbieretele desperate ale lui Bubico, mamița îmi dă s-aprind. Îi mulțumesc și m-așez în locul cel mai depărtat din compartiment, de teamă că n-am să mai pot rezista pornirii și am să-i trag la cap când și l-o mai scoate din paner.

— Frumușel cățel aveți, zic eu cocoanii, după câteva momente de tăcere; da' rău!

— Aș! nu e rău, zice cocoana; până se-nvață cu omul; dar nu știți ce cuminte și fidel este, și deștept! Ei bine! e ca un om, frate! doar ca nu vorbește...

Apoi către paner, cu multă dragoste:

— Unde-i Bubico?... Nu e Bubico!...

Din paner se aude un miorlăit sentimental.

— Să-i dea mama băiețelului zăhărel?... Bubico! Bubi!!

Băiețelul scoate capul cu panglicuțe... Mamița-l degajează din țoalele în cari dospește-nfășurat și-l scoate afară. Bubico se uită la mine și mârâie-n surdină. Eu, apucat de groază la ideea că nenorocitul ar încerca să mă provoace, zic cocoanei:

— Madam! pentru Dumnezeu, țineți-l să nu se dea la mine! eu sunt nevrinos, și nu știu ce-aș fi în stare... de frică...

(I. L. Caragiale, *Bubico*)

1. Decide dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

- Bubico rămâne nepăsător când intră controlorul în compartiment.
- Gălăgia făcută de cățel îl deranjează pe povestitor.
- Povestitorul se îndepărtează de paner de teamă să nu fie mușcat de Bubico.
- Stăpâna lui Bubico este de părere că acesta este deștept asemenea unui om.
- Doamna îl alintă pe cățel, dorind să-i ofere zahăr.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date, notând perechile obținute în caiet.

a. zice	1. mod indicativ, viitor
b. șezi	2. mod indicativ, perfect compus
c. a terminat	3. mod imperativ
d. n-am să pot	4. alt mod
e. să sară	5. mod indicativ, imperfect
	6. mod indicativ, prezent

3. Completează următoarele enunțuri.
  - a. În text predomină verbele la modul indicativ, timpul ... .
  - b. Verbul *a zice* are la imperativ, negativ, persoana a II-a, singular, forma ... .
  - c. Verbul *n-am văzut* este la persoana ..., numărul ... .
  - d. Verbul *mulțumesc* are la indicativ, imperfect, forma ... .
  - e. Predicatele verbale din enunțul *Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează* sunt ... și ... .
4. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
  - a. Identifică două repere spațiale din text.
  - b. Numește personajele care iau parte la acțiune.
  - c. Precizează două trăsături ale lui Bubico.
  - d. Menționează care este părerea povestitorului despre cățel.
  - e. Transcrie un fragment în care este surprinsă reacția lui Bubico în momentul în care este alintat de stăpână.
5. Continuă textul cu un dialog, de 6 replici, între povestitor și stăpâna lui Bubico.

Punctaj acordat:

1. 10 puncte (5 × 2 puncte)
2. 10 puncte (5 × 2 puncte)
3. 20 de puncte (5 × 4 puncte)
4. 20 puncte (5 × 4 puncte)
5. 30 de puncte (6 × 5 puncte)

Se acordă 10 puncte din oficiu.
Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment?
Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

Proiect de echipă

Formați **echipe de câte patru elevi** și realizați un proiect despre antrenarea câinilor de către oameni. Proiectul vostru va cuprinde:

- informații despre rasele de câini care pot fi antrenați;
- condițiile de antrenament;
- scopurile pentru care sunt antrenați câinii;
- câini antrenați care au devenit faimoși.

Forma de prezentare a proiectului va fi aleasă în cadrul echipei (prezentare PowerPoint, clip, planșă, broșură etc.), iar timpul de lucru va fi de cinci zile.

Criterii de evaluare a proiectului:

- prezentarea informațiilor solicitate;
- relevanța informațiilor prezentate;
- varietatea surselor de informare;
- modul de prezentare atractiv;
- încadrarea în limita de timp dată.

4

UNITATEA 4 – CARTEA, TREAPTĂ SPRE CUNOAȘTERE

Comunicare orală

- Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: cuvinte-cheie, idei principale, temă, informații generale și de detaliu
- Unitățile comunicării: actele de limbaj (*a afirma, a întreba, a solicita, a recomanda, a promite, a felicita, a declara* etc.); perechile de adiacență: întrebare – răspuns, invitație – acceptarea/refuzarea invitației, reproș – acceptarea/refuzul reproșului, a face un compliment – a răspunde la un compliment etc.

Lectură

- Strategii de comprehensiune: inferențe simple (relații cauză-efect, problemă-soluție etc.), predicții, împărtășirea impresiilor de lectură
- Interese și atitudini față de lectură
- Textul explicativ (aplicativ)

Redactare

- Prezentarea textului: inserarea unor desene, grafice, fotografii, scheme

Elemente de construcție a comunicării

- Substantivul: genul, numărul. Tipuri de substantive: comun, propriu. Categoria determinării: articolul (*hotărât, nehotărât*). Prepoziția
- Pronumele. Tipuri de pronume: pronumele personal, de politețe (flexiunea pronumelui personal în raport cu persoana, numărul, genul)
- Subiectul exprimat (simplu și multiplu). Acordul predicatului cu subiectul
- Variație stilistică: istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp

Elemente de interculturalitate

- Cartea românească de învățătură: de la prima carte tipărită la cartea digitală

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ce sunt substantivul (comun/propriu), articolul și prepoziția;
- ce este pronumele (personal/de politețe);
- ce este subiectul și cum se face acordul predicatului cu subiectul.

B. vei fi capabil:

- să faci predicții, împărtășind impresii de lectură;
- să identifici relații cauză – efect, problemă – soluție etc.;
- să descoperi caracteristici ale textului explicativ;
- să integrezi în textul scris desene, grafice, fotografii, scheme;

- să folosești corect, în scris și în vorbire, forme ale substantivelor și ale pronumelor;
- să alcătuiești enunțuri corecte, făcând acordul predicatului cu subiectul;
- să descoperi variații ale formei și ale sensului cuvântului, în timp.

C. vei manifesta:

- interes pentru a participa la interacțiuni verbale, valorificând ascultarea activă;
- dorința de a analiza constant textele proprii sau texte diverse, în vederea stabilirii corectitudinii, a coerenței și a clarității acestora;
- respect pentru cartea tipărită și digitală.

COMUNICARE ORALĂ

STRATEGII DE CONCEPERE ȘI DE
COMPREHENSIUNE A TEXTULUI ORAL.
UNITĂȚILE COMUNICĂRII**Observăm și discutăm**

Priviți imaginile și discutați în grupe de câte trei-patru elevi, apoi prezentați colegilor concluziile.

- Ce reprezintă imaginile alăturate?
- Unde credeți că se petrece acțiunea?
- Cine participă la activitate?
- Cine moderează activitatea?
- Despre ce credeți că vorbesc participanții?
- Cum credeți că se simt participanții?

Vizionăm și descoperim

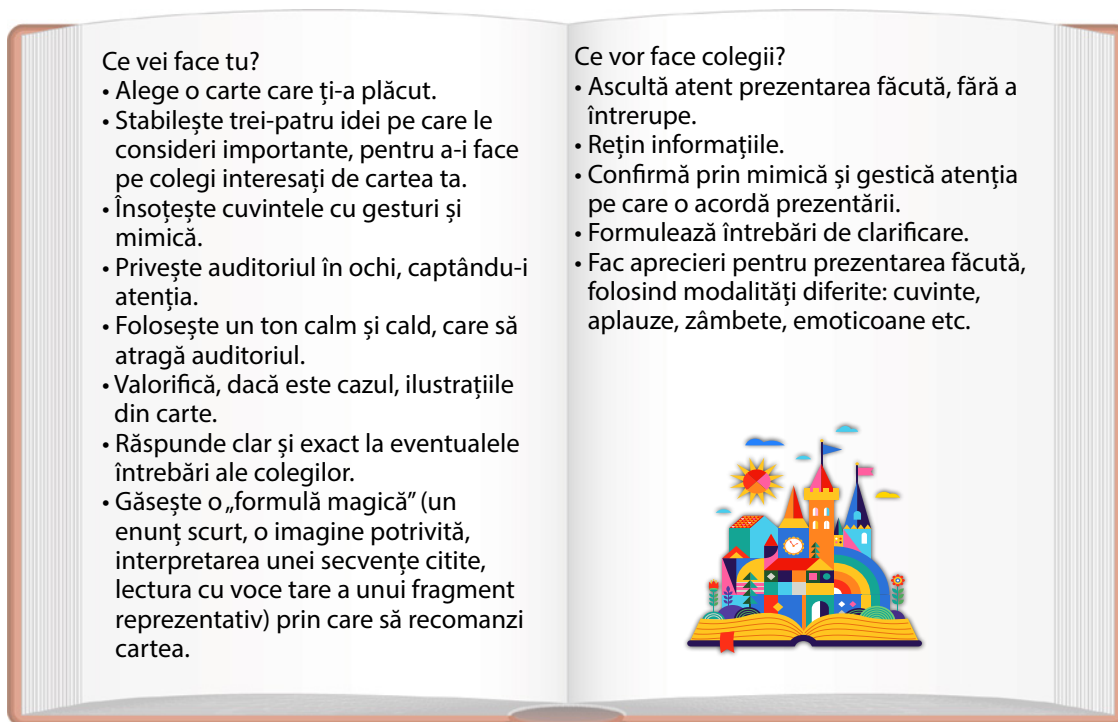
1. Vizionați, în varianta digitală a manualului, filmul „2 aprilie – Ziua internațională a cărții pentru copii”, urmărind:
  - a. tema discuției dintre elevi și profesoară;
  - b. felul în care interacționează elevii cu profesoara;
  - c. două titluri amintite de elevi;
  - d. o definiție a cărții;
  - e. emoțiile trăite și transmise de elevi și de profesoară;
  - f. modul în care intervin elevii în discuție.
2. Reluați vizionarea filmului. Răspundeți la întrebări și notați răspunsurile în caiete.
  - a. Care este tema textului audiat?
  - b. Descoperiți trei cuvinte-cheie folosite de elevi.
  - c. Ce cărți au citit elevii? Propune și tu două titluri de cărți colegilor tăi.
  - d. Cum își recomandă elevii cartea preferată? Care sunt aspectele pe care le scot în evidență?
  - e. Ce modalități au folosit vorbitorii pentru a-și exprima emoțiile? Dacă aveți nevoie de sprijin, recitiți informațiile de la pagina 30.
3. Ascultă cu atenție schimbul de mesaje din film și notează:
  - a. o întrebare formulată de cadrul didactic;
  - b. un răspuns dat de un elev;
  - c. o formulă de adresare;
  - d. solicitarea unei clarificări;
  - e. recomandarea făcută de profesoară;
  - f. un compliment și răspunsul la compliment;
  - g. felicitarea elevilor de către cadrul didactic.

Aflăm

- **15 februarie** – Ziua națională a lecturii
- **3 martie** – Ziua mondială a scriitorilor
- **2 aprilie** – Ziua internațională a cărții pentru copii
- **23 aprilie** – Ziua internațională a cărții și a drepturilor de autor, Ziua bibliotecarului

Realizează o prezentare a unei cărți citite, recreând atmosfera dintr-o librărie, pentru a-ți convinge colegii să o citească și ei.

Creăm și ne jucăm

LECTURĂ

ÎMPĂRTĂȘIREA IMPRESIILOR DE LECTURĂ. INTERESE ȘI ATITUDINI FAȚĂ DE LECTURĂ.

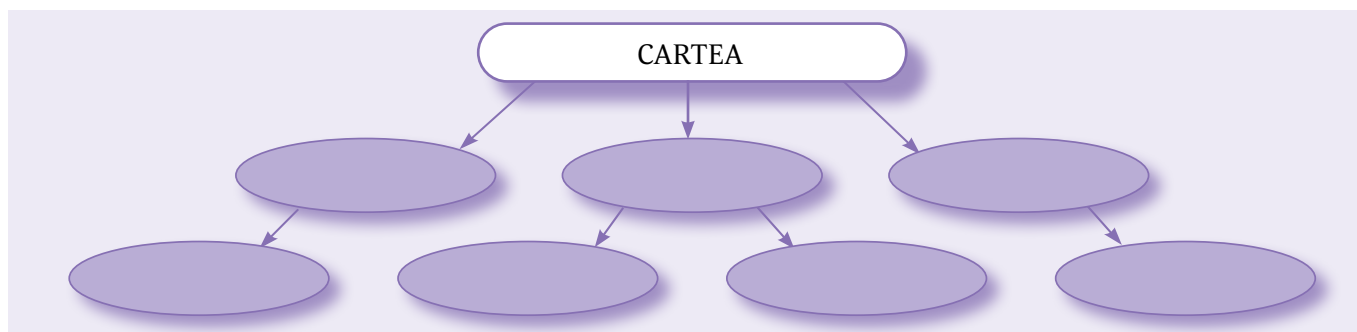
Pătrundem în lumea textului

1. Formulează o definiție cât mai atractivă pentru carte.

Lucrând împreună, faceți schimb de idei.

Completați, pe o foaie de flipchart, ciorchinele de idei, pornind de la modelul dat.

Afișați foaia în sala de clasă și completați-o pe măsură ce aflați noi informații despre carte, parcurgând această unitate de învățare.

2. Exprimă-ți părerea! Discută cu colegul de bancă despre cum poți deveni scriitor.

Manuscrisul șoarecelui-scriitor
din podul cu cărți

de Ion Acsan

Am venit pe lume într-un întunecos ungher¹ al podului doldora² de cele mai gustoase bucate. Nu pentru cerul gurii, ci pentru foamea minții, greu de potolit. Nu m-a speriat numărul casei – 13! – căci nu sunt superstițios. Numele străzii însă da: a Pisicilor. Nu la singular, ci la plural. Ca și cum una singură n-ar fi fost îndeajuns. Noroc că nicio mustăcioasă cu gheare de oțel nu se ivea fie și în trecere pe acoperiș.

Cu destulă frică am crescut printre cărțile unui profesor de literatură. [...]

Ageamiu³ cum eram, potrivit năravului⁴ meu șoricesc, m-am apucat să rod copertile și cotoarele, ca să-mi tocesc dinții. Altfel aș fi ajuns mai dințos ca ruda mea mai renumită prin talentele ei arhitectonice: castorul. Profesorul m-a certat zdravăn, făcându-mă de două

parale: „Cum de-ai îndrăznit să te atingi de niște cărți pe care nici nu le înțelegi? Te pricepi să le deosebești pe cele bune, care merită să fie citite, de cele rele, demne de dinții tăi năstrușnici? Ești un demon ignorant și distructiv. N-ai ce căuta în străvechiul templu cu coloane de carton și pereți de hârtie tipărită! Du-te mai întâi la școală și pe urmă stăm de vorbă!”

Cum de știa profesorul că șoarecii n-au nici grădinițe, nici școli și nici universități? Și asta numai datorită pisicilor. S-au făcut nenumărate încercări. De fiecare dată dispăreau treptat elevii, studenții, ba chiar și profesorii venerabili. Inchiziția pisicească era necruțătoare. Nu folosea rugul și focul, ca să nu iasă fum. Inchizitorii se temeau să nu-și ardă nobila lor blană. Degeaba era ea înzestrată cu electricitate?

L-am ascultat totuși pe pedagogul meu și am încetat numaidecât să rod cărțile pe care nu eram în stare să le judec. Mereu cu ochii pe mine, maestrul a băgat de seamă că mă cumișisem dintr-o dată. Mi-a zis: „Bravo, ești un șoricel ascultător! O să ne înțelegem bine. Poate ai și un dram⁵ de minte în căpșorul tău îmblănit, ce crezi?!”

Gestul afirmativ cu care am întărit presupunerea lui profesorală l-a făcut să izbucnească într-un râs home-ric⁶. Înainte să mă expedieze degrabă sub rafturile cu cărți, a adăugat sentențios: „Înfățișează-te în fiecare dimineață la masa mea de lucru, ca să te învăț cititul și scrisul. Și acum, piei din ochii mei, analfabetule!”

A doua zi am fost mai punctual decât învățătorul meu voluntar. Tocmai el s-a arătat mai încurcat decât mine, căutând să-și ascundă surpriza printr-un mormăit: „Mă bucur că ești un rozător de cuvânt. Pasămite, faci parte din tagma⁷ șoarecilor năzdrăvani, care se nasc arareori în neamul vostru...”

Pesemne că citise într-o carte despre șoarecii năzdrăvani. M-aș fi bucurat nespuse de mult să fac parte din tagma lor. Eram numai ochi și urechi. În sfârșit, învățătorul meu puse capăt tăcerii sale îndelungate: „Cu cititul ne vom descurca noi prin semne. Mai greu o să fie însă cu scrisul. Sper că nu vrei să rămâi un simplu cititor, neînstare să se iscălească? Ar fi păcat!”

Am dat din cap atât de convingător, încât a înțeles hotărârea mea nestrămutată⁸. Asta l-a bucurat, firește, căci mi-a zis: „Atunci îți urez succes deplin și de mâine ne așternem cu burta pe carte. Acum ești liber!”

Cu o respectuoasă plecaciune, m-am și retras în încăperea mea de viitor elev. Mi-am controlat ținuta într-un ciob de oglindă. Mi-am netezit blănița cam răvășită și plină de praful așternut pe rafturile colindate zilnic.

¹ ungher – colț, loc retras.

² doldora – umplut peste măsură, plin până la refuz.

³ ageamiu – începător, fără experiență.

⁴ nărav – obicei, deprindere rea.

⁵ dram – (în text) bucătică, fărâmă, strop, pic.

⁶ râs home-ric – râs puternic, zgomotos.

⁷ tagmă – totalitatea persoanelor care aparțin aceleiași categorii profesionale sau sociale; ceată.

⁸ nestrămutat – care rămâne nemișcat, fix, stabil.

M-a nemulțumit profund atât manichiura, cât și pedichiura. Mi-am ros fără milă toate gheruțele, care crescuseră în voie. N-am cruțat decât una singură, adică pe cea mai lungă de la lăbuța dreaptă din față. A doua zi, învățătorul mi-a controlat ținuta de elev, oprindu-se desigur și la lăbuțe. A ghicit de îndată rostul ciudatei mele manichiuri, exclamând încântat: „Va să zică ți-ai și procurat un toc nedecupabil, cu peniță cu tot! Rămâne doar să-ți fac o călmară dintr-un degetar. Dacă te mânjești cu cerneală pe lăbuță și pe botișor, nu-i nimic. Iese la spălat. Gheara asta ți-a crescut precum nasul lui Pinocchio, de câte ori spunea o minciună. Vezi să nu scoți cu ea ochii vreunei pisici. Și nu te scărpină la urechi când nu știi lecția, că te zgârii!”

Am învățat mai întâi alfabetul. Profesorul mi-a arătat litera A, spunându-mi: „Seamănă cu botișorul tău, nu-i așa?”

Litera C a asemuit-o cu o gheară de pisică. Pentru fiecare literă găsea câte o apropiere plină de haz și de farmec. Alfabetul șoricesc este mult mai simplu decât cel omenesc. Lipsiți de creioane și de tocuri, șoricicii se slujesc de dințișorii lor. Fiecare roade pe câte o scândurică semnul dorit: pisică, pâine, caș, câine, carne, capcană, nevăstucă etc. Așa află unii de la alții unde îi așteaptă bucatele și unde îi pândesc primejdiile. Totuși, am învățat destul de repede să recunosc literele, mai ales majusculele. Când a venit rândul scrisului, mi-au plăcut mai mult literele mici. M-am împăcat bine cu ortografia, dar am avut necazuri mari cu caligrafia. Alexandru cel Mic mi-a trecut cu vederea această slăbiciune, mângâindu-mă cu următoarele cuvinte: „Un elev ca tine trebuie să scrie corect și citeț, nu neapărat și frumos. Ai grijă să nu apeși prea tare, că rupi hârtia. Oricum, ești fără nicio îndoială descoperitorul digitografiei – scrierea cu degetul, mai bine zis cu gheara. Un toc mai pe măsura ta nici n-aș fi putut găsi!” [...]

Ambiția care mă rodea era să ajung un șoarece-scriitor, cel dintâi și cel mai bun, se subînțelege. Râvneam să asigür numelui meu un renume literar: să aibă și șoarecii un autor al lor, care să rivalizeze cu neobrăzatul motan Murr: cu el se laudă toată pisicimea. M-au atras cărțile care povesteau aventurile reale sau închipuite ale șoarecilor de-a lungul veacurilor. Niciuna nu oglindea marile merite ale șoricimii, rolul pe care l-a jucat ea din trecutul îndepărtat până azi...

Începutul n-a fost deloc ușor. Am așteptat zadarnic să coboare asupra mea misterioasa inspirație. [...] După așteptări zadarnice, m-am resemnat. Unde voi găsi un editor gata să publice volumul de versuri cam neoriginale ale unui original șoarece, fie el și de bibliotecă? La urma urmelor, proza era mult mai nimerită pentru sarcina mea de cronicar al gîntei⁹ rozătoarelor mărunte. Povestitorii au oricum mai mare căutare decât stihuitorii¹⁰. Până una alta, am renunțat la poezie. Deocamdată, firește! Mai întâi să-mi încerc norocul în proză. După aceea, vom vedea. Faima de povestitor îmi va deschide toate ușile. Hai s-o dobândim atunci pe aceasta. Așadar, m-am așternut pe treabă și, după multă trudă, am isprăvit: *Povestirile unui șoarece de bibliotecă*. Se va găsi un binevoitor care va încredința tiparului manuscrisul meu...

Discutăm despre text

• Observăm

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensul cuvintelor necunoscute, altele decât cele explicate la notele de subsol, identificate în timpul lecturii textului.

2. Descoperă care dintre cuvintele explicate în subsolul paginii sunt folosite și astăzi. Alcătuieste, în scris, câte un enunț cu minimum patru dintre cuvintele identificate.

3. Indică sinonimele cuvintelor: *a se ivi*, *a numi*, *ispravă*, *frică*, *restituire*, *a citi*, *neobrăzat*, *a controla*. Alcătuieste enunțuri cu două dintre ele.

⁹ *gîntă* – grup de oameni care provin dintr-un strămoș comun.

¹⁰ *stihuitor* – poet, versificator.

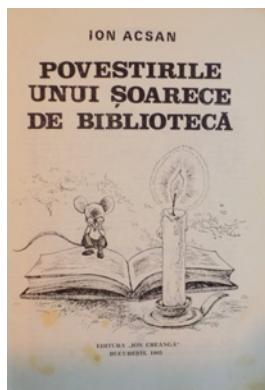

Reținem

Textul explicativ oferă informații care îi permit cititorului/ascultătorului să înțeleagă un cuvânt, un fenomen, o acțiune etc.

Texte explicative găsim în:

- dicționare și enciclopedii;
- notițe;
- manuale școlare;
- instrucțiuni de folosire etc.

Ion Acsan
(1932–2013)

A fost redactor la secția de scenarii a Centrului de Producție Cinematografică București. A scris versuri și a tradus din Homer, Hesiod, Seneca, din poezia japoneză, dar și din literatura europeană modernă.

Printre volumele pe care le-a semnat, se numără: *Primăvara cosmică*; *Constelația corifeilor*; *Povestirile unui șoarece de bibliotecă*; *Viteazul Jumătate*; *Porumbelii Semiramidei*; *Vrăjitorii faraonilor*. *Povești orientale și precolumbiene prelucrate de Ion Acsan*.

Aventura lecturii

Citește și alte povestiri din volumul publicat de Ion Acsan.

4. Formulează enunțuri cu antonimele cuvintelor: *a se bucura*, *arare-ori*, *dorit*, *simplu*, *ordine*, *a deschide*, *toate*, *a isprăvi*.

5. Realizează oral corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, sinonimele structurilor din coloana A. Transcrie perechile în caiet.

A

1. au venit pe lume
2. foamea minții
3. o mustăcioasă cu gheare de oțel
4. a face de două parale
5. templu cu coloane de carton și pereți de hârtie tipărită
6. era numai ochi și urechi

B

- a. bibliotecă
- b. o pisică
- c. s-au născut
- d. era atent
- e. carte
- f. a face de rușine
- g. nevoia de cunoaștere

• Explorăm și învățăm

1. Răspunde la următoarele întrebări care vizează textul.

- a. Unde s-a născut șoarecele-scriitor?
- b. De ce îl speria adresa casei?
- c. Unde a crescut șoarecele?
- d. Ce îl nemulțumea pe șoarecele-scriitor?
- e. Din ce cauză a fost certat de profesor?
- f. Care a fost îndemnul profesorului?
- g. Ce îl învață profesorul pe șoricel?
- h. Cum arată tocul proaspătului învățăcel?
- i. Ce învață elevul?

2. Transcrie fragmentele în care se relatează cum învață șoarecele să scrie, notând câte un cuvânt-cheie pentru fiecare.

3. Recitește textul cu atenție și realizează planul simplu de idei al acestuia.

4. Descrie ținuta șoarecelui devenit elev al profesorului de literatură, valorificând secvențe din text.

• Interpretăm

1. Explică semnificația expresiilor *a roade cărțile*, *șoarece de bibliotecă*, *a da de gustul cărților*, *a face de două parale*, *cronicar al gintei rozătoarelor*.

2. Șoarecele de bibliotecă prezintă cărțile care i-au plăcut: „M-au atras cărțile care povesteau aventurile reale sau închipuite ale șoarecilor de-a lungul veacurilor”. Indică motivele pentru care crezi că l-au atras aceste cărți.

3. Finalul textului indică preocupările scriitoricești ale șoarecelui. Explică de ce își intitulează scrierile *Povestirile unui șoarece de bibliotecă*.

4. Exprimă-ți părerea! Scrie într-un text, de minimum 30 de cuvinte, dacă biblioteca profesorului de literatură reprezintă un spațiu al cunoașterii.

5. Scrie un text, de 60-80 de cuvinte, în care să-ți imaginezi ce s-a întâmplat cu șoarecele-scriitor, după realizarea manuscrisului.

Îeșim din lumea textului – Reflectăm

1. Imaginează-ți că șoarecele a găsit un editor care să-i publice cartea. Creează o copertă a cărții, care să atragă viitorii cititori.

2. **Activitate pe grupe.** Participați la lansarea cărții șoarecelui-scriitor.

a. Realizați un afiș potrivit pentru prezentarea cărții șoarecelui-scriitor.

b. Stabiliți, pentru fiecare membru al grupului, câte un rol: șoarecele-scriitor, profesorul de literatură care l-a învățat să scrie, cititorul, participantul la lansarea cărții etc.

c. Interpretați rolurile în fața clasei, valorificând inclusiv informațiile oferite de text.

d. Evaluați activitatea colegilor voștri din celelalte grupe, urmărind grila de mai jos. Puteți realiza grila de evaluare pe o coală A4.

Criterii de evaluare	Suficient	Bine	Foarte bine	Observații
Alegerea și utilizarea informațiilor din text				
Interpretarea rolurilor				
Integrarea afișului în prezentare				
Adecvarea vocabularului la context				
Măsura în care publicul a fost convins				

3. Împărtășește-ți impresiile de lectură!

a. Alege din textul citit un fragment care ți-a plăcut.

b. Citește-l cu voce tare colegilor.

c. Explică, în două-trei enunțuri, motivul pentru care l-ai ales.

Proiect

4. Organizați o întâlnire a clubului de lectură la care să invitați colegii din alte clase. Fiecare va alege o carte citită și o va prezenta, optând pentru una dintre variantele de mai jos sau apelând la o modalitate proprie, originală:

– lecturarea cu voce tare a unor fragmente, de pe „scaunul cititorului”;

– interpretarea unui fragment în calitate de personaj al cărții;

– reprezentarea unei secvențe din carte cu ajutorul gesticii și al mimicii (pantomimă);

– adoptarea rolului de „carte vorbitoare”;

– realizarea unui afiș pentru cartea prezentată;

– transmiterea unui mesaj scriitorului/personajului.

Realizați o listă a tuturor cărților prezentate de toți colegii, pe care să o arătați și colegilor din alte clase.

Prezentare de carte

Urmărește, în varianta digitală a manualului, o prezentare de carte, realizată de un elev, în cadrul unui cerc de lectură.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

SUBSTANTIVUL. FELUL, GENUL, NUMĂRUL

• Citim

Mihai a primit în dar un cățel, pe care l-a numit Lăbuș.
În timpul activităților din cadrul Zilei cărții, se citeau pe chipurile copiilor fericirea și emoția.
Lectura cărților oferă oricui mulțumire.
Plantele necesită atenție și îngrijire pentru a avea o grădină prosperă.
Din pădure răsună ciripitul păsărilor.
Norii au inundat cerul, fiind însoțiți de tunete și fulgere.

• Observăm

1. Notează, într-un tabel asemănător celui dat, cuvintele subliniate, în funcție de ceea ce denumește fiecare.

Nume de ființe	Ființe	Lucruri	Fenomene ale naturii	Stări sufletești	Altele
...	...	...	...	...	...

2. Scrie, în două coloane, cuvintele subliniate, în funcție de număr (cele care indică una singură/unul singur și cele care indică mai multe/mulți).

• Aflăm

Substantivul este partea de vorbire **flexibilă** care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, însușiri, acțiuni, stări sufletești etc.

Substantivul poate fi:

- **comun** – denumește ființe/obiecte de același fel, neindividualizate: *copil, floarea-soarelui, masă, ninsoare, blândețe, alergare, entuziasm, frumusețe* etc.;

- **propriu** – denumește ființe/obiecte unice: *Ana-Maria, Veronica, Grivei, București, Munții Carpați, România, America de Nord, Uniunea Europeană, UNICEF* etc.

Substantivul are trei **genuri**, care se determină prin numărare:

- **masculin (un – doi)**: *un elev – doi elevi, un urs – doi urși, un munte – doi munți*;

- **feminin (o – două)**: *o elevă – două eleve, o floare – două flori, o câmpie – două câmpii*;

- **neutru (un – două)**: *un oraș – două orașe, un album – două albume, un gând – două gânduri*.

Numărul substantivelor:

- **singular** – exprimă un singur obiect: *bancă, profesor, bucurie, ploaie, miros* etc.

- **plural** – exprimă mai multe obiecte: *bănci, profesori, bucurii, ploi, mirosuri* etc.

Reținem

Substantivele proprii se scriu cu literă inițială mare: *Ana, Venus, Marea Neagră, Vatra Dornei* etc.

Scriem și vorbim corect

Ambele forme de plural sunt admise ca **variante literare libere**, cu **preferință pentru prima**: *căpșuni/căpșune, coperți/coperte*, (substantive feminine); nivel**uri**/nivele, tune**luri**/tunele (substantive neutre).

• Exersăm

1. Identifică substantivele din textele următoare, apoi analizează-le într-un tabel, menționând felul, genul și numărul.

a. „Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui și, cu ochii închiși, se lasă dezmiertat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mățăsoasă a iedului.”

(Emil Gârleanu, *Căprioara*)

b. „Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mâhnire Cetatea Neamțului de atâtea veacuri!”

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

2. Grupează următoarele substantive după gen: *acropați, afine, aviator, basme, borcan, brazi, buzunare, ciupercă, cântece, cercetător, clasamente, crengi, decizie, emoții, garoafe, grimase, horă, interdicții, îndemn, joc, legătură, luptători, mașină, nisipuri, ocean, palmier, pasăre, portocale, poveste, ramură, repetiții, roboți, salvare, spic, sticlă, șarpe, știre, șurub, telecabină, turn, țară, văi, vulturi, xilofon.*

3. Modifică următoarele substantive, trecându-le de la singular la plural: *achiziție, balerină, cașcaval, cal, compliment, dialog, excepție, fotografie, gimnast, izolare, împăcare, kilometru, margaretă, mandolină, navă, orchestră, pericol, portar, regulament, sacou, seism, stejar, supărare, șarpe, talpă, topire, uragan, vânt, vestimentație, xerox.* Pentru a rezolva corect exercițiul, poți consulta DOOM, ediția a III-a.

• Valorificăm

1. Alcătuieste câte un enunț în care să introduci un:

- substantiv propriu, nume de persoană;
- substantiv propriu, nume de corp ceresc;
- substantiv propriu, nume de instituție;
- substantiv comun, genul feminin, numărul singular;
- substantiv comun, genul masculin, numărul plural;
- substantiv comun, genul neutru, numărul singular.

2. Imaginează-ți că ești un anticar și că trebuie să le vorbești copiilor despre cărți vechi. Introdu în prezentarea ta substantivele următoare, la numărul plural: *biblioteca, copertă, pagină, raft, emoție.*

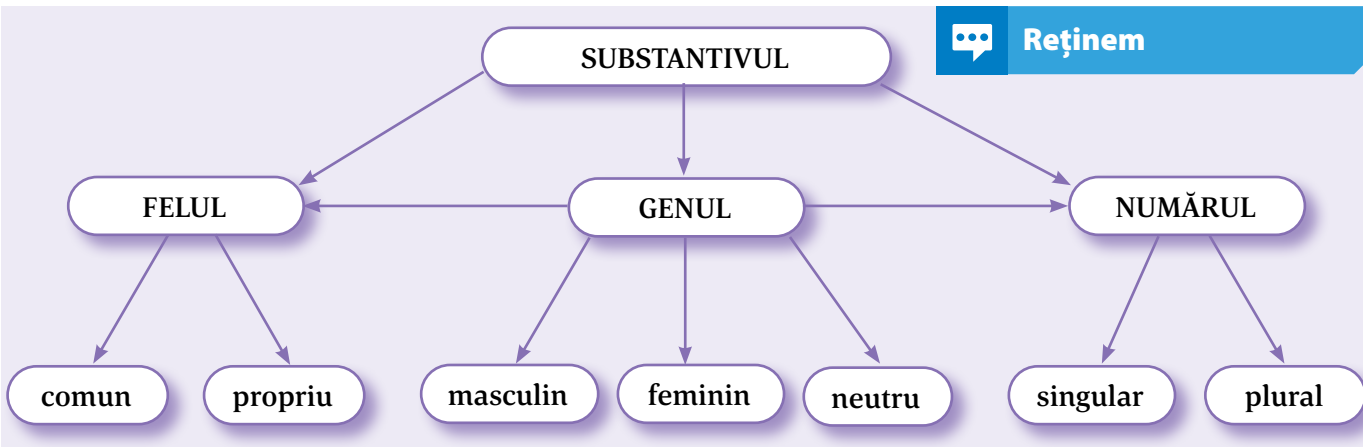

Dicționar

Anticarul este persoana care achiziționează, restaurează și revinde cărți, obiecte de mobilier, obiecte de artă și obiecte decorative de valoare sau de calitate, de obicei vechi.

Reținem

SUBSTANTIVUL. CATEGORIA DETERMINĂRII.

ARTICOLUL. PREPOZIȚIA

• Citim

Copilul se joacă cu o pisică.

Dau de mâncare câinelui și pisicii.

Niște băieți au ridicat un zmeu.

Farfuriile din serviciul bunicii au niște desene cu trandafiri roz.

Copiii au făcut pârție cu sania prin zăpada pufoasă.

• Observăm

1. Numește substantivele din enunțurile de mai sus.
2. Notează substantivele care arată că obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor.
3. Descoperă ce rol au cuvintele subliniate.

• Aflăm

• **Articolul** este un cuvânt sau un sunet/grup de sunete ajutor care însoțește substantivul, arătând măsura în care obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor.

Articolul hotărât (enclitic) arată că obiectul denumit este cunoscut, adică determinat.

Articolul hotărât se adaugă la sfârșitul substantivului, fiind legat de acesta.

Observație

La substantivele de genul masculin și neutru, numărul singular, articolul hotărât se leagă de substantiv prin sunetul de legătură **-u** (creionul).

Scriem corect

Unele substantive care la **singular** au un „i” la final se scriu cu **doi** „i” la plural nearticulat și cu **trei** „i” la plural artikulat hotărât:

copil – copii – copiii;

fiu – fii – fiii

Masculin		Feminin		Neutru	
Singular	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural
autor <u>u</u>	autor <u>ii</u>	carte <u>a</u>	cărți <u>le</u>	desen <u>u</u>	desene <u>le</u>
autor <u>ului</u>	autor <u>ilor</u>	cărți <u>ii</u>	cărți <u>lor</u>	desen <u>ului</u>	desen <u>elor</u>
autor <u>ule</u>					

Articolul nehotărât (proclitic) arată că obiectul denumit este mai puțin cunoscut, adică nedeterminat. Articolul nehotărât este plasat înaintea substantivului, fiind un cuvânt distinct.

Masculin		Feminin		Neutru	
Singular	Plural	Singular	Plural	Singular	Plural
un autor	niște autori	o carte	niște cărți	un desen	niște desene
unui autor	unor autori	unei cărți	unor cărți	unui desen	unor desene

• **Prepoziția** este partea de vorbire care leagă substantivul de partea de vorbire determinată. Prepoziția se analizează împreună cu partea de vorbire pe care o precedă.

Prepozițiile pot fi:

a. **simple**: *de, pe, sub, din, în, la, spre, peste, până, fără, lângă, cu, contra* etc. (de exemplu, M-am jucat cu păpușa.)

b. **compuse**: *de pe, de sub, pe lângă, de la, de pe la, de peste, pe după, despre, de către, de pe lângă* etc. (de exemplu, Caietul de sub carte este al Mariei.)

• Exersăm

1. Identifică substantivele din textul următor.

„Urșii se opriră din joacă, văzură muntele și pricepură că se va ciocni de sloiul lor, strivindu-i sub greutatea lespezilor de gheață. Speriați, săriră în apă și se depărtară degrabă, în vreme ce Martin – neobișnuit cu viața de la pol – rămase pe sloi. Când înțelese ce primejdie îl paște voi să sară și el în apă.”

(Vladimir Colin, *Povestea ursului cafeniu*)

2. Analizează substantivele identificate la exercițiul anterior, indicând și prepoziția, acolo unde este cazul.

Model: din joacă = substantiv comun, genul feminin, numărul singular, însoțit de prepoziția simplă *din*.

3. Trece substantivele la numărul plural, articulându-le hotărât și nehotărât, conform modelului dat: *activitate, albuș, burete, catalog, covor, lacăt, monedă, muzician, os, poveste, revedere, scară, țărniș, vagon*.

Model: creion → creioane: creioanele, niște creioane

4. Găsește intrusul din șirurile următoare.

- caiet, coleg, meci, lecții, evenimentul
- un obstacol, ghiozdanul, o perdea, un reflector, o activitate
- un vecin, muncitorul, creion, o echipă, poiana
- spectatorii, constructorii, bicicliști, verii, prietenii.

5. Transcrie enunțurile în caiet și subliniază cu albastru articolele hotărâte, cu roșu articolele nehotărâte și cu verde prepozițiile.

- Florile copacului ne vrăjeau cu mireasma lor îmbietoare.
- Am scris o compunere interesantă pentru ora de română.
- M-am întâlnit în stația de autobuz cu prietenul meu și cu o colegă de clasă.
- Fratele meu și-a cumpărat o carte și niște reviste de la librărie.
- Spectacolul de teatru le-a oferit ascultătorilor niște clipe de neuitat.

6. Se dă textul:

„În vremea veche, pe când oamenii, cum sunt ei azi, nu erau decât în germenii viitorului, pe când Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pământului, în vremea veche trăia un împărat întunecat și gânditor ca miazănoaptea și avea o împărăteasă tânără și zâmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de când împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul și lăsase de moștenire fiilor și nepoților ura și vrajba de sânge. Cincizeci de ani și numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrânit, slăbit de lupte și suferințe – împărat ce-n viața lui nu răsese niciodată, care nu zâmbea nici la cântecul nevinovat al copilului, nici la surâsul plin de amor al soției lui tinere, nici la poveștile bătrâne și glumețe ale ostașilor înălbiți de bătlie și nevoi.”

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din Lacrimă*)

- Transcrie trei substantive însoțite de prepoziție.
- Extrage din text substantivele de gen masculin, număr singular.
- Identifică substantivele articulate cu articol hotărât.
- Descoperă substantivele la numărul singular și trece-le, în enunțuri potrivite, la numărul plural.

Se admite **o singură formă de plural** la unele substantive **feminine** (*monede, poieni, țărănci*) și la unele substantive **neutre** (*chibrituri, gălbenușuri, seminare*).

Scriem corect

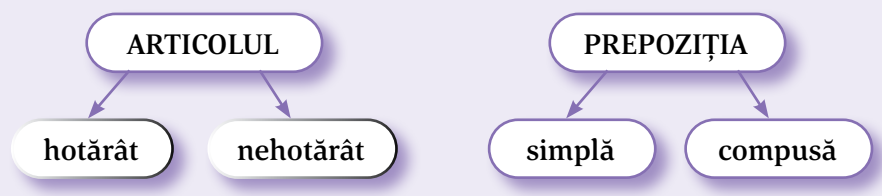
La **substantivele** care au la final **grupuri consonantice terminate** în „l” sau „r”, la **plural** trebuie făcută distincție în scris între formele **nearticulate** de tipul *doi membri/miniștri/arbitri* și formele articulate de tipul *toți membrii/miniștrii/arbitrii*.

Știi că ...

...numele zilelor săptămânii *luni, marți, miercuri, joi și vineri* sunt printre puținele substantive de genul feminin din limba română terminate în „-i”?

• Valorificăm

- Alcătuiește câte un enunț în care să introduci un:
  - substantiv propriu, genul feminin;
  - substantiv comun, genul feminin, numărul singular, artikulat cu articol hotărât;
  - substantiv comun, genul masculin, numărul plural, artikulat cu articol nehotărât;
  - substantiv comun, genul feminin, numărul plural, neartikulat, precedat de prepoziție;
  - substantiv comun, genul neutru, numărul singular, artikulat cu articol nehotărât;
  - substantiv comun, genul masculin, numărul singular, artikulat cu articol hotărât;
  - substantiv comun, precedat de o prepoziție compusă.
- Corectează greșelile din enunțurile următoare.
  - Am devenit membrii acestui cerc de lectură, începând cu această săptămână.
  - Oamenii își duceau traiul după o zi pe alta.
  - Rămâi puțin în telefon pentru a-ți comunica lecțiile din clasă.
  - Mulți elevi au rămas în activitate.

Reținem**PRONUMELE PERSONAL****• Citim**

Elevii clasei a V-a A participă la o activitate a cercului de lectură. Ei discută despre cărțile citite.

- Eu am citit cartea în trei zile, a spus Ionel.
- Ne recomanzi și nouă cartea. Ce motive ai?
- Și eu am citit cartea, după ce a fost recomandată de doamna profesoară, a intervenit Alina. M-am identificat cu personajul. Voi îl găsiți interesant?
  - Vom citi și noi, spuse Andrei. Ne-ați convins că o carte despre care discutăm devine mai incitantă.
  - Ea ne atrage și ne ajută să pătrundem într-o lume nouă, pe care o descoperim pas cu pas, a adăugat Alina.

• Observăm

- Înlocuiește cuvântul *ei* cu un substantiv corespunzător.
- Descoperă care dintre cuvintele subliniate indică:
  - persoana/persoanele care vorbește/vorbesc;
  - persoana/persoanele cu care se vorbește;
  - persoana/persoanele despre care se vorbește.

• Aflăm

Pronumele este partea de vorbire **flexibilă** care ține locul unui nume/substantiv.

Pronumele personal indică persoanele care participă la actul comunicării, direct sau indirect.

Pronumele personal își schimbă forma după **persoană, număr și gen**.

Persoana	I	a II-a	a III-a	
			Genul masculin	Genul feminin
Numărul singular	eu, mine, mă, m-, mie, îmi, mi	tu, tine, te, ție, îți, ți	el, îl, l-, lui, îi, i	ea, o, ei, îi, i
Numărul plural	noi, ne, nouă, ni	voi, vă, v-, vouă, vi	ei, îi, i, lor, le, li	ele, le, lor, le, li

• Exersăm

1. Descoperă pronumele personale din textul de mai jos, stabilind pentru fiecare persoana, numărul și genul (acolo unde este cazul).

— De ce m-ai prins în pumnul tău, Copil ca tine sunt și eu,
Copil frumos, tu nu știi oare Și-mi place să mă joc și mie,
Că-s mic și eu și că mă doare? Și milă trebuie să-ți fie
De ce mă strângi așa de rău? De spaima și de plânsul meu.

(E. Farago, *Gândăcelul*)

2. Realizează corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, pronumele personale potrivite enunțurilor din coloana A. Transcrie enunțurile în caiet.

A

Maria este acasă, ... învață.
Mâine, ... vom pleca în excursie.
Călătorii sunt în tren, ... privesc pe fereastră peisajul montan.
Colegul meu rămâne în clasă, ... șterge tabla.
Mâine la ce oră veți începe ... antrenamentul?
Azi nu sunt ... elevul de serviciu, ești ...
Ioana și Raluca sunt gemene, ... sunt în clasa a cincea.

B

eu
tu
el
ea
noi
voi
ei
ele

3. Identifică pronumele personale din următoarele proverbe.

- Ce ție nu-ți place altuia nu-i face.
- Cum tu mie, așa eu ție.
- Viața e o carte, iar noi o filă din ea.
- Mi-e milă de tine, dar de mine mi se rupe inima.
- Mi-a veni și mie apa la moară.
- Precum apa inima ți-o răcorește, așa și învățătura mintea ți-o înveselește.

4. Alege forma corectă, transcriind enunțurile în caiet.

- Cartea din care eu/ieu citesc un fragment este împrumutată de la bibliotecă.
- Ne/Mă doare o măsea.
- În „Săptămâna altfel”, eu/noi vom vizita „Muzeul Național al Literaturii Române”.

Știi că ...

...termenul *flexiune* se referă la toate schimbările de formă ale unui cuvânt?

Proiect de echipă

Lucrați în echipă de patru-cinci elevi și realizați un proiect cu titlul „Înțelepciune în proverbe”. Descoperiți zece proverbe din culturi diferite, precizând pentru trei dintre ele învățătura care se desprinde. Notați, pentru cele din urmă, câte o lectură care ilustrează această învățătură.

Forma de prezentare a proiectului va fi aleasă în cadrul echipei (prezentare PowerPoint, clip, planșă, fișă etc.), iar timpul de lucru va fi de 2 săptămâni.

Criterii de evaluare a proiectului:

- prezentarea informațiilor solicitate;
- relevanța informațiilor prezentate;
- varietatea surselor de informare;
- modul de prezentare atractiv;
- încadrarea în limita de timp dată.

Scrim și vorbim corect

Pronumele personale *eu, el, ea, ei, ele* **se rostesc** cu **i** la început, dar **se scriu** cu **e**.

- d. Am primit un cadou frumos de la iel/el.
  - e. Lui George îl/îi place sportul.
  - f. Mai/m-ai întreat ce am învățat din discuția cu iei/ei.
  - g. Ții/Ți-i greu să respecti regulile?
5. a. Alcătuieste enunțuri cu următoarele cuvinte: *ea, ia, iei, ei*.
    - b. Citește cu voce tare enunțurile.
    - c. Stabilește partea de vorbire căreia îi aparține fiecare dintre cele patru cuvinte.
  6. Completează enunțurile, pe caiet, cu forma corectă.

la/l-a	Fata ... întreat ce a pățit.
mai/m-ai	Tu ... chemat să te ajut la matematică.
ia/i-a	Colegul său nu ... împrumutat cartea, așa că a trebuit să o ... de la bibliotecă.

• **Valorificăm****Activitate în perechi**

1. Alcătuiți, în scris, un dialog de opt-zece replici, în care să folosiți forme variate ale pronumelui personal.
2. Prezentați oral, în fața clasei, dialogul realizat.
3. Selectați, din dialogurile redade de colegi, pronumele personale.

Reținem

PRONUMELE PERSONAL
Indică persoanele care participă,
direct sau indirect, la actul vorbirii.

Persoana I
Persoana
care vorbește.

Persoana a II-a
Persoana
cu care se vorbește.

Persoana a III-a
Persoana
despre care se vorbește.

PRONUMELE DE POLITEȚE• **Citim**

„Duduia Lizuca nu-i spune lui Patrocle «tu», căci e mai bătrân și-l stimează, nici «dumneata», cuvânt rece, care pune distanță; nici ceremoniosul «dumneavoastră». Ea îi spune «mata», cuvânt care arată perfect sentimentele ei pentru dânsul.”

(Garabet Ibrăileanu, *M. Sadoveanu, „Dumbrava minunată”*)

• **Observăm**

1. Descoperă cuvintele care țin locul unui nume.
2. Stabilește ce exprimă acestea.
3. Numește cuvintele care exprimă politețea.
4. Înlocuiește aceste cuvinte cu un pronume personal și menționează ce observi.

• Aflăm

Pronumele de politețe este partea de vorbire care exprimă respectul față de anumite persoane, înlocuind numele acestora.

Pronumele de politețe are forme specifice pentru **persoanele a II-a și a III-a**.

Persoana	a II-a	a III-a	
		Genul masculin	Genul feminin
Numărul singular	dumneata (d-ta), dumitale (d-tale)	dumnealui (d-lui)	dumneaei (d-ei)
Numărul plural	dumneavoastră (d-voastră, dv., dvs.)	dumnealor (d-lor)	dumnealor (d-lor)

• În vorbirea familiară, întâlnim și alte forme ale pronumelui de politețe: **mata, matală, mățălică**.

• În limba română actuală, formele pronumelui personal *dânsul, dânsa, dânsii, dânsule* sunt considerate pronume de politețe, indicând un grad minim de politețe.

• Conform DOOM, ediția a III-a, formele de adresare *domnia-ta, domnia-voastră, domniile-voastre, domnia-sa, domniile-lor*, care s-au extins în uz, alături de *dumneavoastră*, respectiv *dânsul, dumnealui*, au devenit noi pronume de politețe și se recomandă a fi scrise cu cratimă și cu literă mică la inițiale.

• În limbajul oficial și protocolar, apar formule reverențioase care arată cel mai înalt grad de respect: *Domnia Sa* (despre un boier/ domnitor), *Exceleța Sa*, *Alteța Sa*, *Preafericirea Voastră*, *Înălțimea Voastră*, *Majestatea Voastră* etc.

• Exersăm

- Identifică pronumele de politețe din enunțurile date.
  - Ce noutăți doriți să ne prezentați dumneavoastră, domnule?
  - Cărțile dumnealor au fost apreciate de cititori.
  - Ce vreme urâtă! Cum ai reușit mata să ajungi la timp?
  - Dumnealui și-a cumpărat o carte de călătorie, iar dumneaei și-a ales un jurnal.
  - Care este sportul dumitale preferat?
  - Prezentarea dumneavoastră este foarte interesantă.
- Indică numărul, persoana și genul (dacă e posibil) pronumelor de politețe identificate la exercițiul anterior.
- Activitate în perechi.** Înlocuieți pronumele de politețe identificate la exercițiul 1 cu forme potrivite ale pronumelor personale. Stabiliți ce modificări a trebuit să faceți. Ce altă parte de vorbire și-a schimbat forma?
- Completează enunțurile cu formele potrivite ale pronumelor de politețe, trecute în paranteză.
  - Cine este ...?
  - Este domnul Ion Ionescu.
  - Și ...?
  - Este doamna Maria Ionescu, soția domnului Ionescu, prin urmare ...
formează o familie.

✍ Scriem corect

dlui = domnului
d-lui = dumnealui

🧐 Știi că ...

...în limba engleză nu există forme diferite pentru *tu* și *voi* sau *dumneavoastră*, acestea fiind exprimate prin același pronume, *you*, iar în limba franceză, pronumele *vous* (*voi*) are și valoare de pronume de politețe (*dumneavoastră*)?

- Vă mulțumesc ... că mi-ați oferit aceste informații.
  - Mi-a făcut plăcere să discut cu ...
- (*dumneata, dumneaei, dumnealui, dumneavoastră, dumnealor*)

• **Valorificăm**

1. Analizează pronumele personale și de politețe din textul următor, menționând felul, persoana, numărul și genul (dacă este posibil).

„Domnul: Domnu-i acasă?

Feciorul: Da, dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c-a plecat la țară.

D.: Dumneata spune-i c-am venit eu.

F.: Nu pot, domnule.

D.: De ce?

F.: E încuiată odaia.

D.: Bate-i să deschidă.

F.: Apoi, a luat cheia la dumnealui când a plecat. [...]

D.: Atunci e acasă.

F.: Ba nu, da n-a plecat la țară, a ieșit așa.

D.: Unde?

F.: În oraș!

D.: Unde?!

F.: În București.

D.: Atunci să-i spui c-am venit eu.

F.: Cum vă cheamă pe dumneavoastră?

D.: Ce-ți pasă?

F.: Ca să-i spui.

D.: Ce să-i spui? de unde știi ce să-i spui, dacă nu ți-am spus ce să-i spui? Stai, întâi să-ți spun; nu te repezi... Să-i spui când s-o-ntoarce că l-a căutat...

F.: Cine?

D.: Eu.

F.: Numele dv.?...

D.: Destul, atâta! mă cunoaște dumnealui... suntem prieteni...

(I.L. Caragiale, *Căldură mare*)

2. Imaginează-ți că te întâlnești cu fosta ta învățătoare. Scrie un dialog în care să folosești pronume personale și pronume de politețe, subliniindu-le diferit.

Proiect individual

Citește alte schițe scrise de I.L. Caragiale și transcrie fragmente din acestea, în care apar pronume de politețe pe care le vei sublinia cu două culori diferite, în funcție de persoana la care sunt. Interpretează împreună cu alți colegi secvențele selectate.

Reținem

PRONUMELE DE POLITEȚE

Exprimă respectul față de anumite persoane.

Are forme specifice pentru persoanele a II-a și a III-a.

LECTURĂ

UN NOU TEXT, NOI PERSPECTIVE

Pătrundem în lumea textului

1. Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, librăria este un „magazin în care se vând cărți”. Completează definiția librăriei, cu detalii pe care le consideri relevante.

2. Activitate în perechi

a. Imaginați un dialog între un librar – proprietar al unei librării, negustor de cărți – și un elev/o elevă de clasa a V-a, care dorește să cumpere o carte.

b. Redactați, în caiete, dialogul imaginat. Veți avea în vedere:

- indicarea formulelor de salut, la începutul și la sfârșitul dialogului;
- folosirea unor întrebări și răspunsuri potrivite temei;
- utilizarea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație.

c. Interpretați, în fața colegilor, dialogul redactat.

Povestea fără sfârșit

– fragment –

de Michael Ende

Partea I

Inscripția de mai sus se afla pe ușa de sticlă a unei prăvălioare, dar firește că arăta așa numai când priveai din interiorul încăperii cam întunecoasă prin geam afară, spre stradă.

Era o dimineață de noiembrie rece și cenușie și ploua cu găleata. Picăturile se prelingeau pe fereastră și peste literele întortocheate. Tot ce se putea zări prin geam era doar un zid pătat de ploaie pe partea opusă a străzii.

Dintr-o dată ușa fu deschisă atât de violent, că micuțul ciorchine de clopoței de alamă atârnat deasupra ei se porni să sune cu zgomot și nu se mai liniști multă vreme.

Făptașul zarvei era un băiețel gras, de vreo zece sau unsprezece ani. Părul castaniu-închis îi atârna ud peste față, haina îi era learcă de ploaie și picura, iar peste umăr purta un ghiozdan prins de o curea. Băiețelul era cam palid și găfâia, dar, spre deosebire de graba de care dăduse dovadă până atunci, rămase acum încremenit în pragul ușii deschise.

În fața lui se afla o încăpere lungă și îngustă, ce se pierdea spre fund în semiîntuneric. De-a lungul pereților până sus la tavan erau rafturi înșesate cu cărți de toate mărimile și de toate formele. Pe podea se îngrămădeau maldăre de tomuri uriașe, iar pe câteva mese se înălțau stive de cărți mai mici, legate în piele și cu cotorul auriu. Din spatele unui zid de cărți înalt cât un stat de om, în celălalt capăt al încăperii, se zărea lumina unei lămpi. [...] Era limpede că acolo ședea cineva, și într-adevăr băiatul auzi acum un glas spunându-i destul de răstit de după zidul de cărți:

— N-aveți decât să vă mirați stând înăuntru sau afară, dar închideți ușa. Trage.

Băiatul ascultă și închise ușa încetișor. Apoi se apropie de zidul de cărți și privi cu băgare de seamă în spațele lui. Într-un fotoliu înalt din piele roasă ședea un bărbat îndesat și greoi. [...]

Acum își scoase ochelarii cu dreapta și îl examină pe băiețelul gras care stătea în fața lui cu hainele picurând; uitându-se la el, își miji ochii, ceea ce îl făcea să semene și mai tare cu un câine ce vrea să muște. Apoi mormăi:

— Ce mai flecușteț!

Pe urmă deschise din nou cartea și continuă să citească.

Băiatul nu prea știa ce să facă, de aceea rămase pe loc și-l privi cu ochi mari pe bărbat. În sfârșit, acesta închise iar cartea ca mai înainte, lăsând degetul între pagini – și mârâi:

— Ascultă, băiete, eu nu pot să sufăr copiii. E drept că în ziua de azi toată lumea face mare caz de voi – dar eu nu! Nu sunt absolut deloc un prieten al copiilor. Pentru mine copiii nu sunt nimic altceva decât niște prostovani gălăgioși, niște nesuferiți care strică totul, murdăresc cărțile cu dulceață și le rup paginile, și nu se sinchiesc defel că cei mari ar putea să aibă și ei grijile și necazurile lor. Ți-o spun numai ca să știi de la bun început la ce să te-aștepți. Și să mai știi că la mine nu există cărți pentru copii, iar alte cărți nu-ți vând. Asta e, și sper că ne-am înțeles!

Spusese toate acestea fără să scoată luleaua din gură. Apoi deschise din nou cartea și continuă să citească.

Băiatul înclină din cap în tăcere și dădu să plece, dar pe undeva i se părea că nu putea accepta fără replică această cuvântare, așa că se mai întoarse o dată și spuse încet:

— Dar nu sunt chiar toți așa.

Omul își ridică încet privirile și își scoase din nou ochelarii.

— Tot mai ești aici? Ia spune-mi, ce-ar trebui să fac ca să scap de unul ca tine? Ce lucru atât de important mai aveai de spus?

— Nimic important, răspunse băiatul încă și mai încet. Voiam doar... nu toți copiii sunt așa cum ați spus.

— Vasăzică, așa! Prefăcându-se mirat, bărbatul își ridică sprâncenele: Probabil că tu însuși ești marea excepție, nu?

Grăsuțul nu mai știa ce să răspundă. Doar ridică ușor din umeri și se întoarse din nou, dând să plece.

— Dar unde-i buna-cuviință? mai auzi în spatele său vocea morocânoasă. N-ai niciun pic de bună-cuviință, căci altfel s-ar fi convenit să te recomanzi cel puțin...

— Mă numesc Bastian, spuse băiatul. Bastian Balthasar Bux.

— Un nume cam curios, mârâi bărbatul, cu acești trei de B. În sfârșit, tu n-ai nicio vină, nu ți-ai dat tu numele. Eu mă numesc Karl Konrad Koreander.

— Sunt trei de K, spuse serios băiatul.

— Hm, mormăi bătrânul, e-adevărat!

Pufăi câțiva norișori.

— În sfârșit, n-are nicio importanță cum ne numim, că tot n-o să ne mai revedem. Aș mai vrea însă să știu un singur lucru, anume de ce-ai pătruns adineauri cu atâta larmă în prăvălia mea. Mi se pare că fugeai de ceva. Așa e?

Bastian aprobă din cap. Fața lui rotundă părea acum și mai palidă, iar ochii lui încă și mai mari.

— Probabil că ai jefuit casa de bani dintr-o prăvălie, presupuse domnul Koreander, sau ai omorât vreo bătrână, sau ai făcut altceva ce faceți de-alde voi în ziua de azi. Nu cumva te urmărește poliția, băiete?

Bastian făcu din cap semn că nu.

— Hai, dă-i drumul, continuă domnul Koreander, spune drept de cine ai fugit?

— De ceilalți.

— De care ceilalți?

— De copiii din clasa mea.

— De ce?

— Nu... nu mă lasă-n pace.

— Dar ce-ți fac?

— Mă pândesc în fața școlii.

— Și pe urmă?

— Pe urmă strigă tot soiul de lucruri, înghiontesc și își bat joc de mine. [...]

— Și cam ce strigă atunci când își bat joc de tine? voi să știe domnul Koreander.
 — Ah – tot soiul de lucruri.
 — De pildă?
 — Bastian! Rotogoală! Stă pe oală, oala se spârgea, iar Bastian zicea: De vină-i greutatea mea!
 — Nu-i prea hazos, spuse domnul Koreander, și altceva? Bastian ezită înainte de a enumera:
 — Aiurilă, măi Prostilă – Balivernosu – Mincinosu...
 — Aiurilă? De ce?
 — Uneori vorbesc de unul singur.
 — Și cam ce vorbești de unul singur?
 — Îmi imaginez povești, nascocesc nume și cuvinte care încă nu există, și tot așa. [...]

Discutăm despre text

• Observăm

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensul următoarelor cuvinte și creează enunțuri potrivite cu acestea: *inscripție, prăvălie, maldăr, tom, stivă, a se sinchisi, lulea*.

2. Indică sinonimele cuvintelor: *limpede, întortocheate, a se liniști, zarvă, a se uita, a spune, prieten, cuvântare, mirat, a aproba*.

3. Alcătuieste enunțuri cu antonimele cuvintelor: *întunecoasă, rece, micuț, lungă, îngustă, tăcere, a pleca, morocănos, a pătrunde*.

• Explorăm și învățăm

1. Indică repererele temporale și spațiale din text.

2. Stabilește ideile principale și secundare ale textului. Completează, în caiet, tabelul următor.

Fragmentele de text (se indică primul și ultimul cuvânt al fragmentului)	Ideile principale	Ideile secundare

3. Prezintă personajele textului, evidențiind câte trei trăsături ale fiecăruia, pe care le vei ilustra cu secvențe din text.

4. Transcrie din text enunțurile care arată de ce a rămas Bastian încrămențit în pragul ușii deschise.

• Interpretăm

1. Explică, în minimum trei enunțuri, care este rolul domnului Karl Konrad Koreander.

2. De ce nu are domnul Karl Konrad Koreander cărți pentru copii? Caută o explicație în text.

3. La finalul fragmentului, Bastian afirmă: „Îmi imaginez povești, nascocesc nume și cuvinte care încă nu există...”. Pornind de la această afirmație, scrie un text, de minimum 70 de cuvinte, în care să-ți imaginezi ce a vrut să transmită personajul.

Michael Ende

(1929–1995)

A fost un scriitor german, cunoscut mai ales pentru romanele sale pentru copii, dintre care notabile sunt: *Jim Năsturel și Lukas, mecanicul de locomotivă, Povestea fără sfârșit și Momo*.

Ende devine prieten cu scriitorul român Iordan Chimet, atunci când este solicitat de acesta să participe la ediția a doua a *Antologiei inocenței*, pe care o coordona. Autorul însuși declară: „Pentru copilul din mine și pentru copilul din fiecare dintre noi spun poveștile. Și pentru asta sunt cărțile mele, pentru fiecare copil între 80 și 8 ani.”

Aventura lecturii

Dacă vrei să descoperi și alte întâmplări prin care trece Bastian, respectiv interesele și atitudinea lui față de lectură, citește opera integrală.

Leșim din lumea textului – Reflectăm

1. Activitate în perechi

Discută cu colegul tău de bancă despre frecvența cu care intri într-o librărie (fizică sau online) și despre modul în care alegi cărțile pe care le cumperi pentru a le citi. Prezentați ideile voastre și celorlalți colegi.

2. Explică semnificația următorului citat: „Cred că nicio carte nu rezistă dacă nu zidești în ea o parte din sufletul tău.” (Cella Serghi).

Proiect de grup

Formați **grupe de trei-patru elevi** și parcurgeți următorii pași.

a. Realizați, în format hârtie (afiș, poster, jurnal) sau digital (film, colaj, blog), o prezentare a unei librării în care se vând doar cărți pentru copii și adolescenți.

b. Întocmiți o listă a cărților care nu ar putea lipsi din această librărie.

c. Completați lista cu propunerile făcute și de celelalte grupe.

Timp de lucru: două săptămâni.

Fiți cât mai creativi!

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

SUBIECTUL EXPRIMAT (SIMPLU ȘI MULTIPLU).

ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL

• Citim

Trecătorii se opresc în dreptul vitrinelor librăriei „George Coșbuc”.

În vitrina librăriei sunt cărți pentru copii și caiete de colorat.

Xenia descoperă o carte atractivă.

Ea intră în librărie.

Cartea este pe raftul al doilea.

• Observăm

1. Identifică predicatul verbal din enunțurile de mai sus.

2. Descoperă, în fiecare enunț, cuvântul/cuvintele care arată cine face acțiunea.

3. Stabilește, pentru fiecare enunț, legătura care există între predicat și cuvântul/cuvintele care arată cine face acțiunea.

• Aflăm

Subiectul este **partea principală de propoziție** care arată **cine săvârșește acțiunea** exprimată prin predicatul verbal.

Subiectul poate fi realizat prin:

- substantiv comun: *Cartea* este pe bancă.
- substantiv propriu: *Dana* citește cu plăcere.
- pronume personal: *Noi* ne aflăm în curtea școlii.
- pronume de politețe: La ce oră sosiți *dumneavoastră*?

Subiectul poate fi:

- **simplu**: *Privighetoarea* cântă frumos.
- **multiplu**: *Berzele și rândunelele* s-au întors în țară.

Scriem corect

Termenii subiectului multiplu se leagă prin virgulă sau prin cuvinte de legătură (și, sau, fie). Termenii pot apărea unul după altul sau pot fi despărțiți de alte cuvinte/părți de propoziție.

Predicatul se acordă **cu subiectul** exprimat prin substantiv în număr.

S	P	
Profesorul	sfătuieste	elevii.
subst. com., nr. sg.	verb, nr. sg.	

S	P	
Profesorii	sfătuiesc	elevii.
subst. com., nr. pl.	verb, nr. pl.	

Predicatul se acordă **cu subiectul** exprimat prin pronume în număr și persoană.

S	P	
Tu	ceri	ajutorul.
pron. pers., nr. sg., pers. a II-a	verb, nr. sg., pers. a II-a	

S	P	
Voi	cereți	ajutorul.
pron. pers., nr. pl., pers. a II-a	verb, nr. pl., pers. a II-a	

În cazul **subiectului multiplu**, acordul cu predicatul verbal se face la **plural**.
Alina, Bogdan și Marius au cumpărat multe cărți.

• Exersăm

1. Transcrie pe caiet, apoi subliniază predicatul și identifică subiectele din enunțurile următoare.

- Zgomotul de la poartă i-a speriat pe toți.
- Andrei desface coaja nucilor.
- Câinele și pisica aleargă prin grădină.
- Anda și Mihai merg la un spectacol.
- Noi scriem exercițiile de pe tablă.
- Au înflorit pomii.
- Dumnealor au nevoie de ajutor?
- Primăvara și florile îmi plac foarte mult.

2. Realizează corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, subiectele potrivite enunțurilor din coloana A. Transcrie enunțurile în caiet.

A	B
Duminică ... prânzim în familie.	dumneaei
Săptămâna viitoare ... veți afla rezultatele concursului.	flori
Astăzi, ... a vizitat școala noastră.	dumneavoastră
Toamna cad ... copacilor.	noi
Au răsărit primele ...	voi
Ce carte îmi recomandați ..., doamnă profesoară?	frunzele

3. Alcătuieste enunțuri în care cuvintele următoare să fie subiecte: *băiat, exercițiul, munte, coperta, tabloul, personajele, apa, coleg, curcubeu, dicționarul.*

Prescurtări

S - subiect
P - predicat
subst. com. - substantiv comun
nr. sg. - numărul singular
nr. pl. - numărul plural
pron. pers. - pronume personal
pers. - persoana

Alte situații de acord:

- *Nici Ioana, nici Emilia n-au mers/n-a mers la teatru.*
- *Marius sau Ionel va pleca.*

Alex pedalează. El se antrenează.

Copiii exersează. Vlad, Doina și Dan fac exerciții.

Copiii zâmbesc. Ioana, Radu, Carina și Paul își exprimă fericirea.

4. Transformă enunțurile, trecând verbele cu funcție de predicat verbal la numărul plural. Realizează acordul predicatului cu subiectul.
  - a. El desenează frumos.
  - b. Începe filmul mult așteptat.
  - c. O fată recita o poezie.
  - d. Dumneata ai fost la teatru?
  - e. Copilul construiește un castel de nisip.
5. Scrie enunțurile în caiet, corectând greșelile.
  - Din zidurile cu arcade răsare ferestrele.
  - Văile și munții se uimește de cântecele suave ale fetei.
  - Va înflori caișii și merii scăldați de căldura soarelui.
  - La orizont se ivea niște pete negre.
  - În fiecare an, alte flori răsare.

• **Valorificăm**

1. Alcătuieste câte un enunț în care subiectul să fie realizat prin:
  - a. substantiv comun, genul feminin, numărul singular;
  - b. pronume personal, persoana a II-a, numărul plural;
  - c. substantiv propriu, nume de persoană, genul masculin;
  - d. pronume de politețe, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin;
  - e. substantiv comun, genul neutru, numărul plural.

2. Redactează un text, format din șapte-opt enunțuri, în care să arăți rolul subiectului și al predicatului în formularea enunțurilor. Dă un titlu potrivit textului creat.

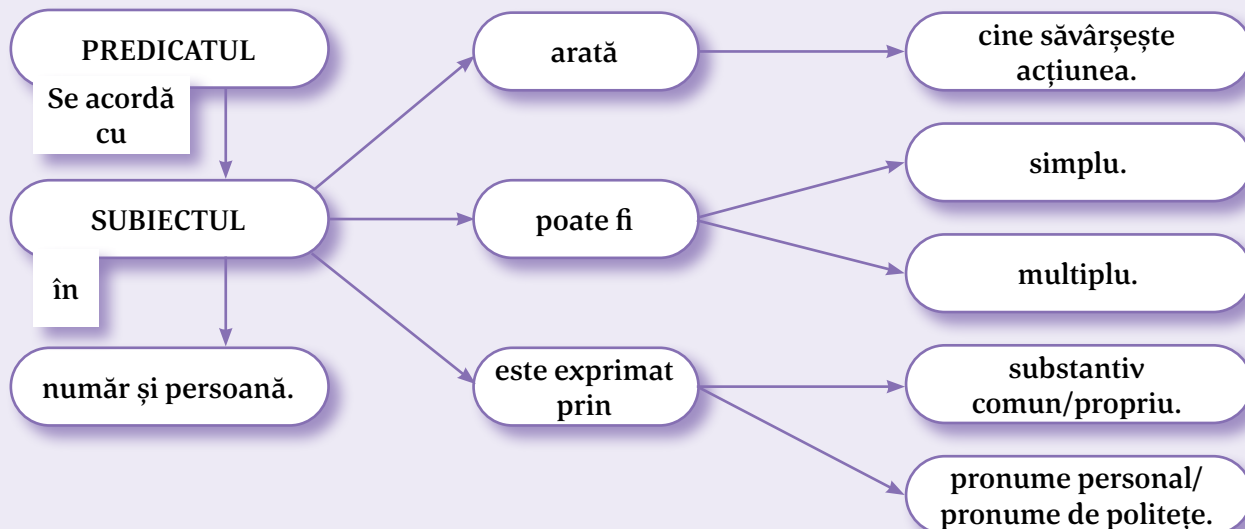
În redactarea textului, vei urmări:

- prezentarea rolului;
- acordul predicatului cu subiectul;
- respectarea ortografiei și a punctuației;
- scrierea lizibilă.

3. Cum ai tu grijă de cărți? Fă o listă cu sfaturi pe care le oferi colegilor pentru o bună păstrare a cărților. Afișați listele în clasă și notați sfaturile care se repetă.

Reținem

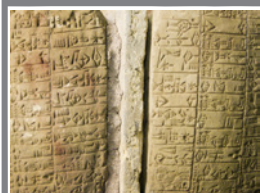

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

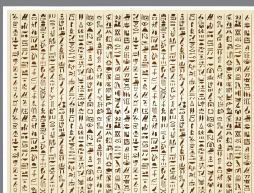
DE LA PRIMA CARTE TIPĂRITĂ LA CARTEA DIGITALĂ

Citește informațiile oferite de textele următoare și rezolvă cerințele.

A. Momente semnificative din istoria cărții

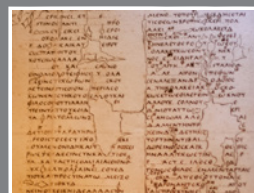
3200–3500 î.H. –
Tăblițele de argilă
din Mesopotamia

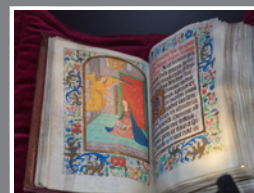
cca 3000–2500 î.H. –
Papyrusul la egipteni,
romani și greci

190 î.H. – Sulurile
de pergamente din
piele de animale
din Roma antică

868 – Prima carte din
lume scrisă pe hârtie.
1100 – Hârtia,
inventată de chinezi,
ajunge în Europa

Secolul al XV-lea –
Manuscrisele
medievale – scrise
de copiiști, de obi-
cei călugări

1456 – Johannes
Gutenberg tipă-
rește Biblia, în
Germania

30 ianuarie 1561 –
apare la Brașov
prima carte tipărită
în limba română
de Diaconul Coresi,
Tetraevanghelul

1688 – Biblia de la
București

15 mai 1815 – se
înființează, la
Timișoara, prima
bibliotecă publică

1868 – primul
abecedar, scris de
Ion Creangă și cinci
colegi institutori

1883 – apare volu-
mul *Poesii* al lui
Mihai Eminescu

1922 – apare
primul *Dicționar
universal al limbei
române*, de Lazăr
Șăineanu

2007 – Cartea în
format electronic –
primul e-reader

B. Beneficii ale cititului

„Atunci când vorbim despre cărți, automat ne vin în cap tot soiul de povești menite să ne suscite interesul. Cu toții dorim să aflăm ce se ascunde dincolo de copertile închise, fără a ne gândi însă, la importanța și la utilitatea cărților pe care le citim.

Deja te-am făcut curios, așa e?

Ei bine, pentru cei mai mulți dintre noi, lectura a devenit un adevărat hobby. O mică plăcere a vieții, pe care ne-o acordăm mai des sau mai rar. Însă, dacă încercăm să privim în profunzime, vom vedea că lectura prezintă reale beneficii de care noi, cititorii, ne putem bucura pe deplin.

Care sunt acestea?

1. O cultură generală vastă

Cu cât crește numărul cărților pe care le citim, cu atât mai multe și mai variate vor fi și cunoștințele dobândite.

2. O exprimare corectă, fluentă și coerentă

E știut faptul că lectura contribuie la îmbogățirea vocabularului.

Așadar, citește.

Notează-ți pe un carnetel expresiile ori cuvintele noi.

Caută în dicționar explicația acelor cuvinte pe care nu le înțelegi, iar apoi încearcă pe cât posibil să le memorezi și să le folosești în discuțiile ulterioare.

3. O gândire analitică dezvoltată

De cele mai multe ori, cărțile aduc în atenție subiecte ce pot fi abordate din mai multe unghiuri.

Astfel că, la rândul nostru, învățăm să vedem lucrurile din mai multe perspective, și prin urmare, să găsim mai ușor soluțiile unor probleme. [...]

Acum, având în vedere faptul că am aflat care sunt efectele benefice ale lecturii, nu îți pot spune decât atât: *citește*.

Citește cărțile care îți plac, cele care îți trezesc curiozitatea ori pe cele din care știi că vei avea ceva de învățat.

Citește mult și constructiv.

Citește și vei avea parte de o dezvoltare personală armonioasă.”

(<https://1cartepesaptamana.ro/10-beneficii-reale-ale-cititului/>, articol scris de Roxana Bălan)

• Explorăm și învățăm

1. Răspunde la următoarele întrebări, referitoare la textul A.
  - a. Când a fost adusă hârtia în Europa?
  - b. Pe ce materiale s-au scris cărțile de-a lungul anilor?
  - c. Cine a inventat tiparul?
  - d. Unde a apărut prima carte tipărită în limba română?
  - e. Când s-a înființat prima bibliotecă publică în România?
  - f. Cine a scris primul abecedar?
  - g. Care este noutatea la nivelul cărților în zilele noastre?
2. Rezolvă următoarele sarcini, cu referire la textul B.
  - a. Indică beneficiile pe care le oferă lectura.
  - b. Alege, din ultimele trei enunțuri, unul dintre îndemnulurile de a citi și explică alegerea făcută.
  - c. Prezintă-le colegilor alte două beneficii pe care le oferă lectura, dar care nu se regăsesc în text.

3. Ilustrează, cu exemple adecvate, două asemănări și două deosebiri între textele A și B.

4. **Activitate în perechi.** Discută cu colegul tău despre ce înseamnă pentru tine să citești și despre ce fel de cititor ești. Împărtășește ideile și cu ceilalți colegi din clasă.

Îeșim din lumea textului – Reflectăm

1. Portofoliu

Se știe că primele cărți au apărut cu foarte mulți ani în urmă. Există dovezi ale apariției lor. Consultă, în acest sens, enciclopedii, reviste, articole, la bibliotecă sau pe internet, și adună cât mai multe informații. Realizează un jurnal de documentare, precizând: data, informațiile descoperite, sursa informațiilor, cuvintele-cheie. Prezintă apoi colegilor într-o formă atractivă informațiile descoperite. Colegii de clasă și profesorul tău/profesoara ta vor utiliza grila alăturată, prin care vor realiza observarea activității tale.

2. Activitate în grupe.

a. Discutați despre folosirea cărților tipărite și a celor digitale.
 b. Stabiliți avantajele și dezavantajele cărților tipărite.
 c. Stabiliți avantajele și dezavantajele cărților digitale.
 d. Realizați un afiș/o prezentare digitală prin care să oglindiți cât mai sugestiv avantajele și dezavantajele cărților tipărite și ale celor digitale.

3. Creează o rețetă a cititului pe care să o oferi colegilor tăi, menționând ingredientele și explicând modul de preparare. Folosește, ca sugestie, imaginile de mai jos.

Grila de observare a activității și a comportamentului elevului

Aspect urmărit	Observații
Consultarea resurselor indicate: enciclopedii, reviste, articole etc.	
Realizarea unui jurnal de documentare conform indicațiilor	
Oferirea de informații relevante pentru tema dată	
Modul de prezentare a informațiilor descoperite	
Trezirea curiozității colegilor pentru cele prezentate	
Poziția corpului, atitudine, limbaj	

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ISTORIA CUVINTELOR –
VARIAȚII ALE FORMEI ȘI ALE SENSULUI ÎN TIMP

prostimea = oamenii simpli –
schimbare de sens
rămasă = rămasese – **schimbare
de formă**

 Reținem

Cuvintele unei limbi suferă modificări atât timp cât sunt folosite.

• **Citim**

— Că nu iaște alta mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților.” (Miron Costin)

• **Observăm**

Descoperă cuvintele care astăzi au altă formă – se scriu și se rostesc altfel.

• **Aflăm**

Unele cuvinte își schimbă forma și/sau sensul în timp.

De exemplu:

„Prostimea rămasă cu gura căscată.” (Costache Negruzzi)

• **Exersăm**

1. Descoperă, în trei texte literare studiate în unitățile de învățare anterioare, cuvinte care astăzi au altă formă sau alt sens.

2. Alcătuieste enunțuri potrivite cu forma corectă și sensul actual ale cuvintelor descoperite la exercițiul 1.

3. Identifică, în textele următoare, cuvinte care azi au altă formă sau alt sens:

a. „Ștefan-vodă cel Bun multe războaie au bătut. Și așe să aude din oameni vechi și bătrâni că, câte războaie au bătut, atâte mănăstiri cu biserici au făcut.”
(Ion Neculce, *O samă de cuvinte*)

b. „Fiind băiet păduri cutreieram
Și mă culcam ades lângă izvor.”

(Mihai Eminescu, *Fiind băiet păduri cutreieram*)

c. „Aradul se află în câmpie, pe țărmurul de la dreapta al Murășului; se văd însă bine de la Arad cele din urmă dintre dealurile revărsate din Carpați spre marele șes de la Tisa și de la Dunăre, Podgoria ce se-ntinde de la Murăș până-n lunca Crișului Alb.

Pe subt aceste dealuri, la marginea șesului, sunt înșirate unul lângă altul zece sate înfloritoare, toate românești...”

(Ioan Slavici, *Lumea prin care am trecut*)

• **Valorificăm****Activitate în perechi.**

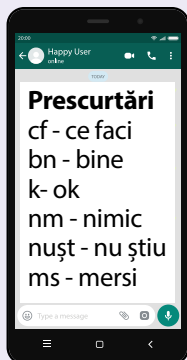
1. Descoperiți, în limbajul textelor transmise prin SMS sau pe rețelele de socializare, cuvinte/mesaje pe care utilizatorii le scriu diferit față de forma lor corectă, literară.

2. Reformulați cuvintele/mesajele descoperite.

3. Exprimați-vă părerea.

a. Care variantă vi se pare mai potrivită, cea din mediul online, cu modificări ale formei și sensului cuvântului, sau varianta modificată?

b. Cum ați putea interveni pentru a îmbunătăți comunicarea în mediul online?

PREZENTAREA TEXTULUI:

INSERAREA UNOR DESENE, GRAFICE, FOTOGRAFII, SCHEME

1. Activitate în perechi

a. Comparați manualele de limba și literatura română, de matematică, de geografie și de istorie.

b. Completați, în caiete, un tabel asemănător celui de mai jos.

Criterii de comparare/ modalități de exprimare	Manualul de			
	Limba și literatura română	Matematică	Geografie	Istorie
pagini încărcate cu text				
text însoțit de desene				
text însoțit de grafice				
text + fotografii				
text + scheme				
text + hărți				
alte modalități ... (specificați)				

c. Stabiliți, pe baza tabelului completat, modalitatea de exprimare cea mai potrivită pentru înțelegerea textului.

d. Împărtășiți părerea voastră cu a colegilor.

2. Redactează un text cu titlul *Carte scrisă sau carte virtuală?*, în care să folosești modalități variate de exprimare: cuvântul, fotografia, desenul, schema, tabelul, graficul etc.

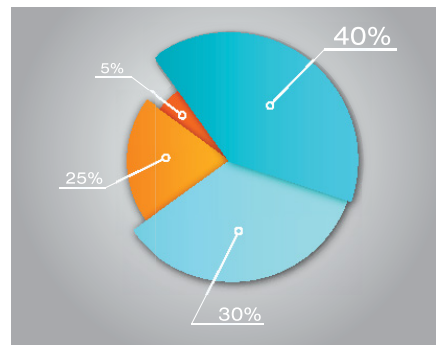
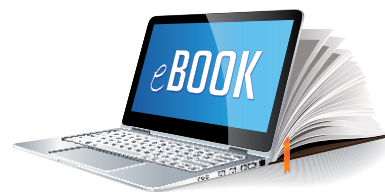
Vei avea în vedere:

- respectarea părților unui text;
- delimitarea părților textului prin paragrafe;
- respectarea temei date;
- valorificarea, în afara cuvântului, a altor două modalități de exprimare;
- folosirea limbii standard;
- utilizarea corectă a semnelor de punctuație;
- încadrarea textului în limitele date.

3. **Investigație.** Întreabă mai mulți colegi ce fel de cărți preferă: pe cele cu imagini sau pe cele fără imagini?

Realizează un grafic cu rezultatele obținute, solicitând la nevoie ajutorul profesorului de matematică sau al celui de informatică. Poți utiliza sugestiile:

- număr de participanți chestionați;
- număr de preferințe pentru cărți cu imagini;
- număr de preferințe pentru cărți fără imagini;
- număr de preferințe pentru ambele tipuri.

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Habent sua fata libelli (Cărțile își au destinul lor), spune dictonul clasic al lui Terentianus Maurus. Trăind ani de zile printre cărți, m-am convins de faptul că, pe lângă soartă, cărțile au și suflet.

O bibliotecă nu e pur și simplu un loc de depozitare a câtorva mii de volume, ci și un lucru viu, cald și familiar. Nu cred în afirmația autorului „Mizerabililor”: „Cărțile sunt prieteni reci, dar siguri”. Prieteni siguri, neîndoielnic, nu și prieteni reci, adică indiferenți sau nepăsători. E destul să privești cu atenție rafturile pline care acoperă pereții ca să-ți dai seama că emană din ele fluide liniștitoare. Nu te simți niciodată singur printre cărți. Nu există prezențe mai prietenoase, lucruri mai în stare să-ți țină tovărășie, și nu un ceas de călătorie, ci o întreagă viață. Nu ne pretind în schimb decât să ne facem, la rândul nostru, timp pentru ele. Există încăperi care, deși conțin numeroase cărți, rămân neprimitoare. Intrând în ele, simți o ostilitate surdă. E limpede că nimeni n-a mai petrecut acolo o oră de reculegere. Cârpa de praf a gospodinei și-a făcut datoria, periodic, și atât. Cotoarele colorate și-au pierdut strălucirea. Cărțile au ochii stinși. O bibliotecă frecventată zilnic este cu totul altceva. Fiecare volum pare treaz și în așteptare. Sunt, în rafturi, cărți necitite de mult, dar care nu se plictisesc așteptând, căci știu că o mână expertă le va adăposti într-un târziu, le va răsfoi sau le va muta pe noptieră. Răbdarea cărților e infinit mai mare decât a oamenilor. Ele s-au obișnuit să vadă chiar și secolele scurgându-se unele după altele. Față de longevitatea cărților, aceea a broaștei țestoase sau a stejarului este derizorie. Din când în când, își schimbă proprietarul, dar nu se neliniștesc. Li se pare în firea lucrurilor. Se lasă, fără să protesteze, însemnate de proprietarii succesivi. Probabil că trăiesc, în anumite momente, bucuria de a fi redescoperite și luate în stăpânire.

În adolescență îmi aveam cărțile preferate, pe care fie le primisem, fie le scosesem din biblioteca părintească: cea mai mare plăcere era să șterg eventualele semnături și să o așez la vedere pe a mea însumi. Ca să se știe cui aparține cartea. Astfel de gesturi nu arată doar că există în noi un instinct de proprietate asupra cărților, ele nu sunt numai mărturii ale trecerii lor prin mai multe mâini, ci și o dovadă de comunicare statornică. Mâinile cititorilor, punându-și pecetea pe cărți, le pipăie sufletul nevăzut, îngăduindu-le să-și dezvăluie atașamentul. O carte pe care nu se vede nicio urmă de creion mi-a făcut totdeauna o impresie vag nepălcută. Nu iubesc cărțile pe care abia s-a zvântat cemeala tipografică și nici, în mod special, cărțile vechi. Nu mă consider, în sens propriu, un bibliofil. Iubesc cărțile citite, de mine sau de alții, pe filele cărora s-a așternut o dată cu praful și cu umezeala din aer, care le îngălbenește, o inefabilă prezență umană.

O carte imaculată e la fel de tristă ca un colț din natură pe care ochiul omului nu l-a privit. O carte, ca și un om, e vie, dacă anii, suferința, stângăcia cititorilor au lăsat urme pe obrazul ei. Ridurile unei cărți sunt expresia sufletului ei imaterial. Ce uimitoare și impresionante sunt paginile roase, cărțile cu hârtia uzată!

(Nicolae Manolescu,
Lectura pe înțelesul tuturor)

• Înțelegerea textului

1. Descoperă, în *Dicționarul explicativ al limbii române*, semnificația cuvintelor necunoscute din textul citit.

2. Scrie sinonimele cuvintelor date. Formulează enunțuri cu trei dintre ele.

destin, volum, familiar, prieten, nepăsător, încăpere, periodic, secole, derizoriu.

3. Precizează dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false.

- Biblioteca este doar un loc de depozitare.
- Cărțile sunt prieteni reci.
- Cărțile nu pretind decât să ne facem timp pentru ele.
- Răbdarea cărților este mai mare decât a oamenilor.
- Broasca țestoasă sau stejarul trăiesc mai mult decât cărțile.

• Analiza textului

1. Explică de ce cărțile au un destin al lor.
2. Menționează care era cea mai mare plăcere a autorului în adolescență.
3. Descoperă, în text, fragmente care arată că o carte are suflet.
4. Explică, în 60-70 de cuvinte, înțelesul fragmentului „Nu te simți niciodată singur printre cărți”.
5. Motivează ce înseamnă lectura pentru tine, plecând de la următorul citat: „...Mâinile cititorilor, punându-și pecetea pe cărți, le pipăie sufletul nevăzut, îngăduindu-le să-și dezvăluie atașamentul”.

• Valorificarea textului

1. Descoperă în al doilea paragraf al textului:
  - a. un substantiv propriu;
  - b. două substantive comune, de genul feminin;
  - c. un substantiv neutru, la numărul singular;
  - d. două substantive articulate;
  - e. un substantiv precedat de prepoziție;
  - f. două pronume personale.
2. Indică subiectele din următoarele enunțuri preluate din text.
  - a. „Cărțile sunt prieteni reci.”
  - b. „Cârpa de praf a gospodinei și-a făcut datoria.”
  - c. „Ele s-au obișnuit.”
  - d. „Mâinile cititorilor, punându-și pecetea pe cărți, le pipăie sufletul nevăzut.”
  - e. „O bibliotecă frecventată zilnic este cu totul altceva.”
3. Transcrie din text două enunțuri și explică felul în care se realizează acordul între subiect și predicat.

• Dincolo de text

Proiect individual

Imaginează-ți un muzeu al literaturii pentru copii, în care sunt expuse cărți, casete video, diafilme, diapozitive, CD-uri etc.

1. Ești **ghid** în acest muzeu. Alcătuiește un text format din opt-zece enunțuri, prin care să trezești interesul vizitatorilor și să îi conduci prin cele mai importante săli ale muzeului.

2. Ești **vizitator** al muzeului. Formulează cinci-șase întrebări pe care le-ai adresa ghidului, în legătură cu exponatele văzute sau cu personaje/cărți/casete/CD-uri etc. pe care ai dori să le vezi într-un astfel de muzeu.

Realizează **un anunț publicitar**, cu ajutorul desenului, al decupajelor, al cuvintelor și al altor mijloace alese de tine, prin care să recomanzi vizitarea muzeului literaturii pentru copii.

Aspecte evaluate	FB	B	S
Valorificarea surselor de informare			
Realizarea pieselor din proiect			
Raportarea la temă			
Utilizarea corectă a limbii, a punctuației			
Claritatea prezentării			
Originalitate și creativitate			

Textul explicativ

- oferă informații pentru a înțelege o noțiune.

Substantivul

- denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii: *tigrul, casa, ploaie*.
- poate fi comun (*floare*) sau propriu (*România*);
- are gen, număr;
- poate fi articulat sau nearticulat;
- poate fi precedat de prepoziție (*de, la, pentru*).

Pronumele personal

- înlocuiește un substantiv;
- indică persoanele I (*eu/noi*), a II-a (*tu, voi*), a III-a (*el/ea, ei/ele*).

Subiectul

- parte principală de propoziție;
- arată cine săvârșește acțiunea;
- poate fi simplu sau multiplu.

Grila de evaluare a proiectului

• Citește fragmentele date pentru a răspunde cerințelor.

a. „Ce spaimă, ce emoții și ce scandal:
Am descoperit printre cărți un șoarece intelectual!

La început, ca să nu pară
Că are gusturi prea ciudate,
A mâncat într-o doară
Cartea de bucate;

Apoi, ca să nu mă sperie prea tare,
Câtva timp a înfulecat numai dicționare;

Și-a dus ipocrizia atât de departe,
Încât a jurat să nu se mai atingă de nicio carte.

Dar n-a rezistat mai mult de o zi
Și a început poezii a ronțâi.

Ba, pentru că îl tentează drumul spre glorie,
A înghițit și câteva cărți de istorie.

Iar tabla înmulțirii fiindu-i simpatică
A gustat și din câteva cărți de matematică.

Cât rămăsese numai la literatură
Nu mă speriasem peste măsură,

Abia acum a ajuns o tragedie,
Când a început să înfulece și filosofie.”

(Ana Blandiana, *În bibliotecă*)

b. „Citește! Citind mereu, creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imaginații, din care vei întocmi înțeleșul și filosofia vieții.”

(Mihai Eminescu)

c. „Toți acei ce au acces la o bibliotecă, la cărți, sunt niște inși mai buni decât alții, mai fortificați, iar durerile îi ating mai puțin și nefericirile trec mai repede.”

(Mircea Eliade)

Ai ajuns la finalul evaluării.
Cum te simți în acest moment?
Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

Punctaj acordat:

1. 8 puncte

2. 12 puncte

3. 25 de puncte (5×3+6+4)

4. 15 puncte

5. 30 de puncte (8, 4, 6, 5, 5 puncte + 2 puncte – încadrarea în numărul de cuvinte)

Se acordă 10 puncte din oficiu.
Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

1. Fiecare dintre textele citite face referire la carte sau la lectură. Notează două exemple preluate din texte.

2. Alege unul dintre texte și explică ce ai înțeles în două-trei enunțuri.

3. Rezolvă următoarele sarcini:

a. Analizează substantivele din ultimul text, indicând felul, genul, numărul, articolul și prepoziția (dacă este cazul).

b. Indică trei pronume ce apar în textele citate.

c. Stabilește subiectele din secvența „iar durerile îi ating mai puțin și nefericirile trec mai repede”.

4. Valorificând textul lui Mihai Eminescu sau pe cel al lui Mircea Eliade, redactează un text, de 60-80 de cuvinte, în care să vorbești despre importanța cărții în viața omului.

Vei avea în vedere:

- respectarea părților unui text;
- respectarea temei date;
- folosirea limbii standard;
- utilizarea corectă a semnelor de punctuație;
- încadrarea în limitele date.

5. Imaginează-ți ce s-a întâmplat mai departe cu șoarecele intelectual cu care ai făcut cunoștință în primul text. Scrie, în acest sens, un text de 100-120 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare la care acesta a luat parte.

Vei avea în vedere:

- prezentarea unei întâmplări;
- inserarea unui nou personaj;
- respectarea părților textului;
- utilizarea limbii standard;
- respectarea normelor de ortografie și de punctuație.

5

UNITATEA 5 – RAPSODIA NATURII

Comunicare orală

- Reguli de acces la cuvânt (întreruperi, suprapuneri, luarea/predarea cuvântului, așteptarea rândului la cuvânt)

Lectură

- Textul descriptiv literar.
- Limbajul figurat: personificarea, comparația
- Narativul nonliterar: acțiune, persoane, timp, spațiu

Redactare

- Texte descriptive: descrierea unui loc, a unui obiect real/imaginar
- Texte explicative: definiții, scheme
- Stil: corectitudine gramaticală, respectarea convențiilor ortografice și de punctuație

Elemente de construcție a comunicării

- Adjectivul. Articolul demonstrativ. Acordul adjectivului cu substantivul. Gradele de comparație
- Numeralul. Tipuri de numeral (cardinal, ordinal). Aspecte normative

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ce este textul descriptiv literar;
- figurile de stil: personificarea și comparația;
- trăsăturile textului narativ nonliterar;
- ce este adjectivul;
- gradele de comparație ale adjectivului;
- ce este numeralul (cardinal și ordinal).

B. vei fi capabil:

- să identifici informațiile esențiale și de detaliu din textele citite sau ascultate;
- să recunoști un text descriptiv literar;
- să descrii oral sau în scris un loc sau un obiect;
- să identifici figurile de stil: personificarea și comparația;
- să redactezi texte descriptive în care să utilizezi limbajul figurat, figurile de stil învățate, respectiv valorile expresive ale adjectivului;

- să scrii, individual și în echipe, texte în care să integrezi imagini, desene, scheme;
- să valorifici adjectivele în mod corespunzător în texte proprii.
- să folosești formele corecte ale numeralelor cardinale și ordinale.

C. vei manifesta:

- interesul de a prezenta oral sau în scris idei și informații pornind de la texte, citite sau ascultate, și de la imagini;
- un comportament comunicativ politicos față de interlocutori, folosind strategii de ascultare;
- dorința de a te documenta pentru a stabili legături între discipline sau diverse domenii.

COMUNICARE ORALĂ

REGULI DE ACCES LA CUVÂNT

Observăm și discutăm

1. Priviți imaginea cu atenție și discutați, **în perechi**, despre:

- elementele surprinse;
- caracteristicile elementelor surprinse;
- ce sugerează acestea în privința momentului zilei și a anotimpului;
- ce sentimente aveți când priviți imaginea.

2. Explică ce fac fetele și felul în care acestea reacționează.

3. Descrie oral, în patru-cinci enunțuri, locul în care sunt surprinse persoanele din imagine.

Ascultăm și descoperim

În continuare, vei asculta (în varianta digitală a manualului) poezia *Dimineața*, de Vasile Alecsandri. Ascultând textul, vei putea rezolva exercițiile alăturate.

Portofoliu

Caută alte poezii despre primăvară. Realizează o fișă cu titlul și autorul acestor poezii. Alege una care ți-a plăcut mai mult și înregistrează-te în timp ce o reciti. Explică, apoi, colegilor cum ai procedat.

Creăm și ne jucăm

1. Formulează răspunsuri pentru cerințele de mai jos.

- a. Care este anotimpul descris în poezia ascultată?
- b. Ce flori sunt menționate în această poezie?
- c. Viețuitoarele prezentate în versurile ascultate sunt bobocii, păsările, caii și mieii. Numește-le în ordinea apariției lor în text.
- d. Cum ți se pare atmosfera surprinsă în poezie?
- e. Care crezi că este starea de spirit a celui care privește și descrie peisajul?
- f. Imaginează-ți că ești în mijlocul tabloului descris. Cum te simți?

2. Ascultă, din nou, textul și completează următoarele structuri cu termenii din text, care se referă la însușirile substantivelor date.

a. ... natură	e. fumuri ...
b. câmpul ...	f. mieii ...
c. ... flori de primăvară	g. ... copiliță
d. frunze ...	h. ... izvor

3. Explică oral, în trei-patru enunțuri, felul în care este realizată descrierea tabloului dimineții de către Vasile Alecsandri.

1. **Joc** (15 minute)

Formați perechi. Unul dintre voi va juca rolul anotimpului primăvara, iar celălalt va fi un alt anotimp, la alegere. Veți purta dialoguri în cadrul cărora fiecare va aduce argumente în favoarea sa, pentru a demonstra cât este de important acel anotimp. Cei care au fost convinși de partenerul de conversație vor expune în fața clasei argumentele primite. Vor fi centralizate argumentele puternice pentru fiecare anotimp, toți elevii votând anotimpul cu cele mai interesante și convingătoare argumente.

2. **Vorbesc fotografiile.**

Selectează o fotografie dintre cele făcute de tine în diferite ocazii, în care este surprins un loc pe care l-ai vizitat la un moment dat. Prezintă

imaginea colegilor de clasă și descrie locul, oferind și detalii referitoare la ce ai făcut acolo, lucruri și oameni întâlniți, atmosfera creată, sentimentele pe care le-ai avut atunci când ai vizitat spațiul respectiv.

După ce ai terminat prezentarea, colegii îți pot adresa întrebări pentru a afla și alte informații. Colegul care ți-a adresat cea mai interesantă întrebare va fi următorul care va prezenta imaginea personală.

3. Activitate în grupe de trei-patru elevi. Realizează un desen în care să reprezinti anotimpul preferat. Apoi arată desenul tău colegilor din grupă și explică, în câteva enunțuri, caracteristicile acestuia. Stabiliți un moderator la nivelul grupei, care va media dialogul și va stabili regulile de intervenție a vorbitorilor.

Fiecare grupă va prezenta felul în care au fost respectate regulile de acces la cuvânt, urmărind:

- dacă fiecare membru al echipei a vorbit fără a încălca regulile stabilite de moderator;
- dacă participanții au folosit semne sau cuvinte care să arate intenția de a interveni în dialog;
- dacă mai mulți elevi au intervenit, s-a ținut cont de ordinea dorinței de a interveni, respectându-se reciproc membrii grupei;
- dacă s-au creat momente de suprapunere între doi sau mai mulți vorbitori, acestea au fost depășite și fiecare vorbitor a fost ascultat.

LECTURĂ

TEXTUL LITERAR DESCRIPTIV

Pătrundem în lumea textului

1. Formați **grupe de trei-patru** elevi și căutați informații despre *frunză* – ce este aceasta, ce roluri are, tipuri de frunze. Realizați o planșă cu informațiile selectate, inclusiv fotografii, și prezentați-o colegilor de clasă. Puteți utiliza informațiile studiate la alte discipline (biologie).

2. Caută definiția cuvântului *frunză*, într-un dicționar, apoi creează o definiție proprie, cât mai originală, pentru acest cuvânt.

3. Imaginează-ți că frunza este o ființă. Scrie cât mai multe trăsături ale frunzei, ținând cont de acest lucru.

Reținem

Pentru ca un act de comunicare să fie eficient, este nevoie ca vorbitorii să cunoască și să respecte o serie de reguli de acces la cuvânt.

- Ascultă-l pe interlocutor/pe cel care vorbește fără a-l întrerupe.
- Așteaptă să ți se dea cuvântul după ce a terminat ce are de spus cel care vorbește. Poți interveni printr-un semnal (ridicarea mâinii/ cuvinte – se poate, te rog).
- Dacă mai mulți participanți doresc să intervină, acest lucru se va realiza după regulile respectului reciproc.
- Dacă nu ai înțeles ceva, așteaptă ca vorbitorul să termine ce are de spus, apoi adresează întrebări.
- Dacă tu vorbești și observi că ceilalți nu înțeleg, încearcă să reformulezi, pentru ca informația să ajungă în mod corect la ascultători.

Emil Gârleanu
(1878–1914)

Frunza

de Emil Gârleanu

Lui Cristinel

S-a desfăcut din mugur, într-o dimineață caldă a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s-a împletit pe dânsa ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s-a părut scurtă, și apropierea nopții o mâhni. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se zgribulească, să se vâre între celelalte și să aștepte, ațipind, până a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revărsare de strălucire se ridică stăpânitorul lumii până sus, pe cer! Raza se coborî din nou, și toată ziua, încălzită, frunza se scaldă în albastrul văzduhului.

În scurtă vreme se desfăcu mare, verde, mai frumoasă ca toate, mai sus decât celelalte, tocmai în vârful. De deasupra îi cădea lumina, dedesubt se ridica, până la ea, mireasma crinilor albi, singuratici, cu potirul plin de colbul aurului mirositor.

Un ciripit străin o miră. Și cea dintâi rândunică, venită de departe, tăia albastrul ca o săgeată, înconjură copacul de câteva ori cu strigăte de bucurie, apoi se așază pe streășina casei, cântând mereu...

Dar într-o dimineață raza de soare nu mai veni. Cerul rămase acoperit de nori. Cea dintâi picătură de ploaie o izbi rece, greoaie. Câteva zile a plouat. Nici rândunele nu se mai vedeau. Dar mirosul crinilor, seara, se împrăștia puternic, umed: o amețea.

După zilele acestea, lipsite de scânteiere, soarele răsări într-o dimineață înfocat, vărsând parcă flăcări, încălzind totul în câteva clipe. Raza o fripse. În după-amiaza zilei acesteia, o păsărică cu pene verzi și galbene, un scatiu, veni, moleșit de căldură, de se furișă sub dânsa, la umbră, la adăpost. Și frunza se bucură, acoperi cum putu mai bine păsărica; iar aceasta ciripi, întâi înăbușită, din gușă, apoi mai prelung, mai dulce, cum nu auzise frunza cântec.

Și în fiecare zi pasărea venea să se ascundă de căldura cotropitoare, în fiecare zi frunza o ferea, și seara cântecul se împrăștia vesel.

Cât n-ar fi dat acuma frunza pe o picătură de ploaie! Dar norii fugeau goniți de vânturile din înălțimi; cerul de sticlă, înflăcărat, uscaseră totul. Crinii nu mai miroseau; când și când, rozeta, care își scutura semința coaptă, împrăștia mireasma ei în zorii unora din dimineți. Prea multă lumină, prea multă căldură.

Noaptea senine, cu crai nou, cerul spuzit de stele o fermecau. Ar fi vrut să fie veșnic noapte...

Pasărea venea mereu, câteodată și noaptea rămânea acolo, ațipind, cu căpușorul sub aripă.

Și trecu mult până ce, odată, vântul de toamnă începu să bată. Zilele erau mai răcoroase, nopțile mai reci; cerul arareori curat. Puternic sufla vântul tomnatic! Apusurile erau ca sângele și parcă înroșeau și pământul. Frunza își simți puterile slăbite; cu greu putea să ție piept vântului, care o clătina în toate părțile; câteva tovarășe, smulse, fluturată prin aer, apoi fuseseră duse departe.

Pasărea îi venea mai rar, nu mai cânta, și asta o mână cumplit.

Frunza tânjea, se îngâlbenea; celelalte, de pe același copac, parcă se îngâlbeneră și mai repede. Începuseră să cadă. Frunza auzea mereu, de acolo, din vârful foșnetului cobitor al tovarășelor ce o părăseau, strecurându-se ușor, ca o șoaptă, ca o rugăciune, așternându-se jos, într-un lăvicer, pe deasupra căruia vântul alerga grăbit.

De dimineață până seara, și noaptea, frunzele cădeau întruna. Unele mai rezezi, altele mai domoale, legându-se în aer ca o aripă de fluture, aninându-se de ramuri ca cerând ajutor; numai într-un târziu, dându-se învinse, cădeau, îngropându-se între celelalte.

Într-o dimineață se sperie. În tot copacul rămăsese numai ea! Ramurile goale se loveau unele de altele, tremurând ca de frig. Deasupra, cerul cu nori greoi ca de bumbac; în largul lui, stoluri întregi de păsări plecau în șir; atunci băgă de seamă că și cuiburile rândunelelor rămăseseră goale.

Un fior o străbătu și se gândi la pasărea pe care nu o văzuse de câteva zile. În clipele acestea, când parcă se cutremura la gândul că poate și dânsa va trebui să se desprindă, să moară, ca și celelalte, vederea prietenei pe care o adăpostise atâta i-ar fi fost de ajutor.

Și pasărea parcă auzi chemarea tovarășei de altădată; veni, dar se opri puțin, pe o altă ramură, ca și când n-ar fi cunoscut locul obișnuit în care cântase; apoi își luă zborul și, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovi cu vârful aripii frunza care, de-abia mai ținându-se, căzu la rândul ei.

Și lăvicerul de jos nu se mai îngroșă, din ce fusese, cu această, cea din urmă, moartă.

Discuțăm despre text

• Observăm

1. Scrie sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte din text: *fericire, mână, să se zgribulească, văzduh, mereu, mireasmă, potir, să se ascundă, tânjea, întruna, goale, fior, văzuse, altădată.*

2. Transcrie cinci perechi de antonime din textul citit, alcătuiind cu două dintre ele enunțuri.

3. Continuă, pe caiet, șirurile începute pentru a obține câmpuri lexicale. Numește fiecare câmp lexical.

• mugur, ... • rândunică, ...

• Explorăm și învățăm

1. Identifică patru repere temporale în textul dat.
2. Precizează numărul paragrafelor din text.
3. Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
  - a. Frunza așteaptă cu nerăbdare să vină seara.
  - b. Ciripitul rândunicii a fost motiv de uimire pentru frunză.
  - c. Frunza nu era încântată de faptul că păsările se adăposteau la umbra ei.
  - d. Frunza simțea nevoia să fie răcorită de ploaie.
  - e. Aceasta se simțea puternică în fața vântului de toamnă.
  - f. Din cauza vizitelor rare ale păsării, frunza era tristă.
  - g. Frunza a rămas singură, pe ramurile goale ale copacilor.
4. Transcrie pasajele în care este prezentat soarele.
5. Recitește fragmentele în care este surprinsă toamna și menționează ce transformări apar în acest anotimp.

• Interpretăm

1. Notează patru trăsături ale frunzei și transcrie, pentru fiecare, câte un fragment din text.
2. Menționează elementele care dovedesc că frunza este un personaj al textului.
3. Citește următoarele structuri din textul dat, acordând atenție sporită cuvintelor scrise înclinat. Ce observi? Spune ce înțelegi din aceste fragmente.

„Cea dintâi *rază de soare* s-a împletit pe dânsa *ca o sârmă de aur...*”
„*cea dintâi rândunică* [...], tăia albastrul *ca o săgeată...*”
„*foșnetul* cobitor al tovarășelor [...] strecurându-se ușor, *ca o șoptă, ca o rugăciune...*”
4. Identifică alte două comparații în textul dat și scrie ce exprimă acestea.
5. Frunza prezentată în textul dat trece prin diferite stări și are diverse reacții la transformările din natură. Caută pasajele în care sunt surprinse aceste stări și reacții și transcrie-le în caiet, completând un tabel asemănător celui de mai jos.

Momentul	Pasajul corespunzător	Starea/Reacția
lăsarea seriei		
întâiul ciripit		
aparitia scatiului		
arșita zilei		
noptile senine		
sosirea toamnei		
ultima dimineață		

6. Scrie ce înțelegi din următorul paragraf: „...*apoi își luă zborul și, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovi cu vârful aripii frunza care, de-abia mai ținându-se, căzu la rândul ei*”.

Reținem

Textul literar în care sunt prezentate trăsăturile/caracteristicile/particularitățile unui spațiu, ale unui obiect, ale unui fenomen sau ale unui personaj se numește **text literar descriptiv**.

Descrierea unui colț de natură/peisaj/spațiu = descriere de tip tablou.

Descrierea unui personaj/unei persoane = descriere de tip portret.

Reținem

Figura de stil este un procedeu artistic utilizat pentru a spori expresivitatea unei comunicări.

Reținem

Comparația este figura de stil care constă în alăturarea a doi termeni cu scopul de a-l evidenția pe primul, de a-l pune pe acesta într-o lumină nouă.

Termenii comparației se leagă prin cuvintele/grupurile de cuvinte: *ca, precum, aidoma, asemenea, asemănător cu, la fel ca* etc.

Reținem

Personificarea este figura de stil care constă în atribuirea de însușiri și stări omenești unor lucruri, fenomene ale naturii sau ființe necuvântătoare.

Aventura lecturii

Descoperă alte întâmplări din lumea animalelor și a plantelor, citind și alte povestiri din volumul scris de Emil Gârleanu.

Leșim din lumea textului – Reflectăm

1. a. Transcrie pe caiet, continuând următoarele structuri pentru a obține comparații originale.

- codrul ca ...
- ciripitul păsărelelor asemenea ...
- un pom cât ...
- frunzele ca ...
- o veveriță jucăușă ca ...
- soarele dimineții ca ...
- vântul uscaser totul ca ...

b. Fă schimb de caiet cu un coleg și scrie un text descriptiv, în care să integrezi structurile create de acesta. După ce ai scris textul, acesta va fi citit de colegul tău, care îți va oferi un calificativ (excepțional, foarte bine, bine, satisfăcător, nesatisfăcător), în funcție de gradul în care consideră că ai integrat corespunzător comparațiile create de el.

2. Atribuie însușiri omenești următoarelor ființe, lucruri, fenomene, pentru a crea personificări. Alcătuieste enunțuri cu două dintre acestea.

• Furnica ...	• Luna ...
• Iepurele ...	• Tunetul ...
• Stiloul ...	• Ploaia ...
• Nasturele ...	• Ariciul ...

3. Compune un catren (patru versuri) în care să prezinți, cu ajutorul personificării, jucăria preferată sau spațiul în care locuiești (cartier, oraș, stradă, casă etc.).

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ADJECTIVUL

• Citim

Ciobănașul cânta dintr-un fluiet fermecat.

Omul corect nu are teamă.

A venit deodată toamna cea întunecată.

Băiatul cel cuminte m-a surprins prin atitudinea lui.

Vesela fetiță a bucurat ziua tuturor.

• Observăm

1. Observă cuvintele subliniate și menționează ce arată acestea.

2. Completează enunțurile cu termeni care arată însușiri ale substantivelor. Ce observi?

Niște păsări ... s-au adăpostit la umbra frunzelor ...

Copiii ... au luat hârtiile ... de pe jos și le-au aruncat la coș.

Bărbații ... de căldură au intrat în peșterile ...

Băieții ... și ... povesteau cu fetele ...

Colegii se jucau pe câmpiile ... și ...

• Aflăm

▪ **Adjectivul** este partea de vorbire **flexibilă** care arată o **însușire a substantivului**.

▪ Adjectivul **se acordă în gen și număr cu substantivul determinat**, schimbându-și forma în funcție de acestea.

băiat **înalt** ⇒ băieți **înalți**   fată **înaltă** ⇒ fete **înalte**

▪ Când substantivul determinat este articulat hotărât, adjectivul poate fi legat de acesta prin **articol demonstrativ**.

Articolul demonstrativ, numit și articol adjectival, **se acordă cu substantivul determinat de adjectiv**.

băiatul cel înalt ⇒ *băieții cei* înalți   *fata cea* înaltă ⇒ *fetele cele* înalte

▪ Atunci când este așezat înaintea substantivului determinat, articulat hotărât, adjectivul primește articolul (preluat de la substantiv).

colegul isteț ⇒ istețul coleg.

povestea frumoasă ⇒ frumoasa poveste

• Exersăm

1. Identifică adjectivele din următoarele texte și analizează-le, completând, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Adjectivul	Substantivul determinat	Genul	Numărul

a. „Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatetele mamei lui [...]. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mățăsoasă a iedului.”

(Emil Gârleanu, *Căprioara*)

b. „Pletele lui albe și crețe parcă sunt niște ciorchini de flori albe; sprincenele, mustățile, barba... peste toate au nins anii mulți și grei. Numai ochii bunicului au rămas ca odinioară: blânzi și mângâietori.”

(Barbu Ștefănescu Delavrancea, *Bunicul*)

c. „Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare,
Un gândăcel, un flutur, un clopoțel în floare,
După o iarnă lungă ș-un dor nemărginit,
Aprind un soare dulce în sufletul uimit!”

(Vasile Alecsandri, *Sfârșitul iernei*)

d. „Noaptea-i dulce-n primăvară, liniștită, răcoroasă,
Ca-ntr-un suflet cu durere o gândire mângâioasă,
Ici, colo, cerul dispare sub mari insule de nori,
Scuturând din a lui poale lungi și rezezi meteori.”

(Vasile Alecsandri, *Noaptea*)

2. Pune adjectivele dintre paranteze la formele potrivite, astfel încât să realizezi acordul acestora cu substantivele determinate.

a. „«Mircea» – o jucărie ... (minunat) — se rostogolește zburciugat pe întinderea asta ... (negru) și ... (zgomotos) care se agită, se frământă din toate părțile, formându-se în dealuri negre cu crestele ... (alb) de spumă,

Observație

În limba română, există și adjective care nu își schimbă forma în vorbire, cum sunt: *gri, mov, roz, cumsecade, eficace*.

tricot *mov* - tricouri *mov*

Barbu Ștefănescu Delavrancea
(1858–1918)

Scriem și vorbim corect

Adjectivele terminate la singular în **x** se scriu la plural cu **-cș**:

fix-ficși, ortodox-ortodocși, perplex-perplecși

Scriem și vorbim corect

Adjectivul **drag** (inclusiv substantivizat) are la feminin, plural, forma **dragi**, artikulat **dragile**: fete *dragi*, *dragile* mele fete, *dragii* mele fete, **nu** *drage* fete, *dragele* mele fete, *dragei* mele fete.

Scriem și vorbim corect

Scrierea cu ii sau iii în perechea adjectiv-substantiv

în văi adânci, adânci, fără fund, mutate în același timp de la un loc la altul, într-o goană fără sfârșit, într-un joc ... (amețitor), ... (nebun), fără astâmpăr.”

(Jean Bart, *Jurnal de bord*)

b. „Curând, Peter aranjă pâinea și brânza și mulse niște lapte ... (proaspăt) de la o capră, apoi o chemă pe Heidi la masă. Văzând masa ... (bogat) din fața ei, fata se așeză și începu să mănânce cu poftă. Dar mâncarea lui Peter era ... (sărăcăcios) față de tot ce Moș Alp pregătise pentru nepoata lui, iar când Heidi se oferi să împartă pâinea și brânza cu Peter, acesta se miră, dar primi imediat.”

(Johanna Spyri, *Heidi*)

c. „Aceste lucruri ... (simplu) ce ... (veșnic) îți sunt!
Ce ... (sfânt) bucurie descoperi pe pământ.”

(Ion Pillat, *Mărțișor*)

3. Completează următoarele enunțuri cu formele potrivite ale articolului demonstrativ.

- a. În parcul ... verde se jucau copiii ... veseli.
- b. Colegele ... istețe povesteau cu prietenii ... îndrăgiți.
- c. Rochia ... roșie se afla lângă pantalonii ... murdari.
- d. Nu găsesc penarul ... albastru, nici creioanele ... moi de la bunicul.

4. Alege varianta corectă a adjectivelor din următoarele enunțuri.

- a. Cerceii aurii/aurii erau pe noptiera din camera sa.
- b. Veseli/Veselii copii alergau pe stradă.
- d. Oamenii se plimbau pe lângă zidurile cărămizii/cărămizi.
- f. Tricourile portocaliii/portocalii au fost spălate.
- g. S-a întâlnit cu bunii/buni săi prieteni.
- h. Hazlii/Hazlii colegi au plecat mai devreme.

5. Rescrie următoarele enunțuri, punând grupurile de cuvinte scrise înclinat la numărul plural. Fă modificările necesare în fiecare enunț.

- a. *Pădurea pustie* vestea sosirea iernii.
- b. Pe deasupra valurilor se plimba *peșcărușul argintiu*.
- c. *Zglobiul băiețel* aleargă prin curtea școlii.
- d. *Părintele grijuliu* a participat la ședință.
- e. Apariția pe cer a *cenușiiului nor* ne-a speriat.
- f. Au avut norocul să întâlnească *un om cumsecade*.

6. Rescrie enunțurile date, corectând greșelile identificate.

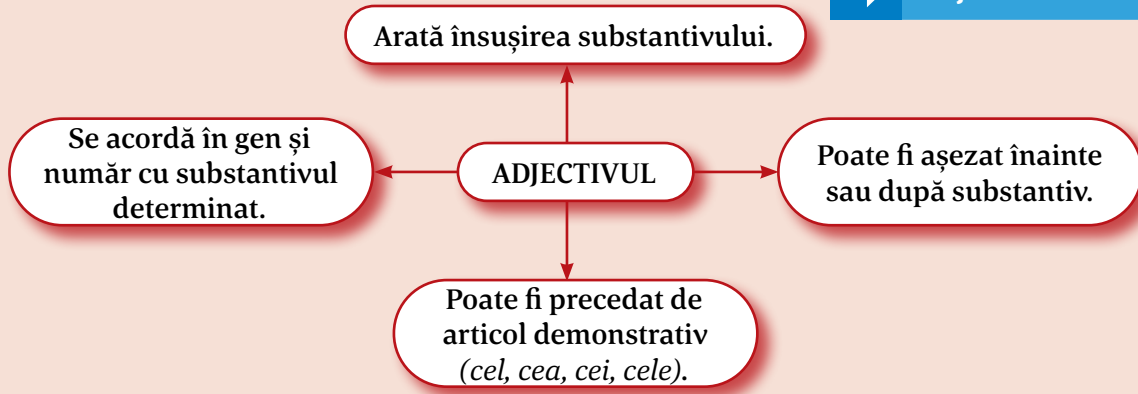
- a. A discutat îndelung cu dragele sale colegi de facultate.
- b. Mama și-a cumpărat niște pantofi fixi, care o jenează.
- c. Sunt așteptate cu sufletul la gură ultimile sondaje.
- d. Voi nota greșelile fregvente ale elevilor.
- e. Profesorii au apreciat răspunsul său complet.

• Valorificăm

1. Scrie câte cinci adjective care arată însușiri ale următoarelor substantive: *izvor, iarbă, copac, stâncă, cer, iepuraș, păsărele*. Alege cel puțin trei substantive și creează pe baza lor un text, în care să integrezi și adjectivele selectate. Dă un titlu sugestiv textului creat.

2. Imaginează-ți un oraș al viitorului. Scrie un text, de 70-80 de cuvinte, în care să prezinți acest oraș, subliniind adjectivele.

GRADELE DE COMPARAȚIE ALE ADJECTIVULUI

• Citim

Maria este la fel de elegantă ca Ana.
 Mihaela este cea mai elegantă fată din cartier.
 O fată elegantă este întotdeauna la modă.
 În fiecare zi, Mara încearcă să fie mai elegantă.

• Observăm

1. Transcrie pe caiet adjectivele din enunțurile de mai sus.
2. Notează substantivele la care se referă adjectivele selectate.
3. Ce observi că se compară?
4. Care dintre formele adjectivului arată egalitatea?

• Aflăm

Gradele de comparație reprezintă formele pe care le ia adjectivul pentru a arăta în ce măsură un substantiv are o însușire în raport cu alte substantive sau cu alte momente ale existenței sale.

Gradele de comparație:

- a. **Gradul pozitiv** – exprimă însușirea fără a o compara: bun, veselă
- b. **Gradul comparativ** – exprimă însușirea prin raportare la un alt substantiv sau la același substantiv surprins într-un alt moment.

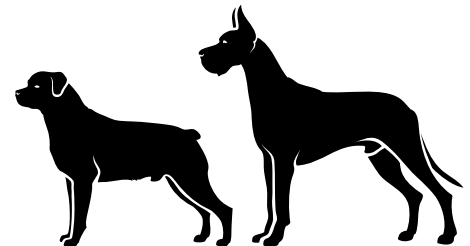
Gradul comparativ este de trei feluri:

- de superioritate: **mai bun, mai veselă** (decât)
- de egalitate: **la fel de bun, tot atât/așa de veselă** (ca)
- de inferioritate: **mai puțin bun, mai puțin veselă** (decât)

c. **Gradul superlativ** – exprimă cea mai înaltă sau cea mai scăzută însușire.

Gradul superlativ este de două feluri:

- relativ – de superioritate: **cel mai bun, cea mai veselă** (din/dintre)
 – de inferioritate: **cel mai puțin bun, cea mai puțin veselă** (din/dintre)
- absolut: – de superioritate: **foarte bun, foarte veselă**
 – de inferioritate: **foarte puțin bun, foarte puțin veselă**

Observație

Superlativul absolut poate fi redat și prin alte mijloace:

- cu ajutorul unor expresii, cum sunt: **nespus de; extraordinar de; din cale afară de; nemaipomenit de** bun.
- prin repetarea adjectivului: Mărul este **bun, bun**.
- prin lungirea unor sunete: Sucul este **buuuuun**.

- În limba română, există și **adjective care nu au grade de comparație**:
- adjectivele care arată însușiri ce nu pot fi modificate: **complet, principal, terminat, unic, mort, viu, etern** etc.;
  - adjectivele care, în limba de origine (limba latină), exprimă comparativul sau superlativul: **maxim, minim, optim, inferior, superior, extrem, anterior, posterior** etc.;
  - adjectivele ale căror sensuri nu permit comparația: **dreptunghic, geografic, biologic, acvativ, aerian, terestru, industrial** etc.

• Exersăm

Calistrat Hogaș
(1847–1917)

1. Identifică adjectivele din următoarele texte și precizează la ce grade de comparație sunt acestea.

a. „Eu mergeam cu îngrijire, despicând cu ochiul întunericul nopții, iar cu urechea adâncimile depărtărilor reci, deșerte și întunecoase. Eram poate aproape să ne așezăm pentru noapte în vreuna din îndoiturile mai tănuite ale Hălăucei, când mi se păru că un lătrat de câine îmi atinge auzul; mă oprii locului și ascultai. Era în adevăr un lătrat aidoma de câine și încă nu așa de depărtat, după cât puteam măsura cu auzul. Dacă cea mai dumnezeiască muzică m-ar fi deșteptat din visul cel mai fioros, nu mi s-ar fi părut mai dulce și mai prietenească.”

(Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

b. „Noul salon era mult mai mare și mai înalt și mai bogat decât cele pe care le întâlniseră în vechea peșteră. Tavanul de pe margini era o aglomerare de bolți și arcade, iar pereții de sub el, plini de arabescuri și de dantelării își scurgeau picioare albicioase de calcar în apa foșnitoare a lacului.”

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

2. Identifică adjectivele care nu au grade de comparație din textul dat.
„Topografia Ghețarului de la Scărișoara este simplă, deoarece peștera reprezintă o încăpere unică cu o dezvoltare totală de 700 m. În mijlocul acestei încăperi se află un imens bloc de gheață, cu un volum de 80 000 m³ și care dăinuie în peșteră de peste 4 000 de ani. Fața superioară a blocului (3 000 m²) formează podeaua Sălii Mari. În partea dreaptă acest planșeu se frânge într-un tobogan abrupt de gheață, care dă într-o zonă, denumită Biserica. Aici apar primele formațiuni stalagmitice de gheață. Aceasta este zona turistică, restul fiind rezervație științifică, cu două sectoare distincte.”

(Peștera Scărișoara, pe ro.wikipedia.org)

3. Scrie formele de comparativ ale următoarelor adjective: *silitor, scundă, interesanți, rapide, dificil, curate, valoroși, ascuțit, mică, rece*.

4. Integrează în enunțuri formele de superlativ relativ de superioritate ale următoarelor adjective: *vesel, lungă, implicați, mare, luminoase, rușinos, harnici, calmă, zâmbitor*.

5. Alege forma corectă, potrivit fiecărui enunț.
- Ce-l/Cel intimidează este doar umbra lui.
  - Zâna ce-a/cea rea a pedepsit animalele care au ajutat-o pe prințesă.
  - Ce-i/Cei de făcut în această situație?
  - Ele știu că ce le/cele sfătuieste mama este corect.
  - Vreau să-l cunosc pe băiatul ce-l/cel mai harnic.

Peștera Scărișoara

6. Rescrie enunțurile date, corectând greșelile identificate.
  - a. Întotdeauna s-a considerat mai superior decât noi.
  - b. Hotelul acesta asigură cele mai optime condiții de cazare din zonă.
  - c. Fișa mea a fost mai completă decât a colegului tău.
  - d. Acest produs este nespus de foarte căutat de clienți.
  - e. Care a fost cel mai perfect moment din viața ta de până acum?
  - f. Oferim un preț foarte minim la toată gama de telefoane.
  - g. Copacii din pădurea aceea sunt mai uriași decât aceștia.

• Valorificăm

1. Găsește cât mai multe adjective prin care poți descrie disciplinele pe care le studiezi la școală. Apoi scrie un text în care să compari disciplinele școlare, așa cum le percepi tu, folosind adjectivele identificate. Fă schimb de compuneri cu un coleg și spune dacă părerea acestuia seamănă cu a ta.

2. Te pregătești să participi la un carnaval. Prezintă-ți costumul în comparație cu cel al altor copii care participă la activitate, astfel încât să folosești cel puțin patru adjective la grade diferite de comparație.

Reținem

Pozitiv: însușirea nu e comparată.

Comparativ:
de superioritate, de egalitate,
de inferioritate.

GRADELE DE
COMPARAȚIE

Superlativ: însușirea la
cel mai înalt/scăzut nivel
sau la nivel maxim.

Nu toate adjectivele
pot avea grade
de comparație.

LECTURĂ

TEXTUL NARATIV NONLITERAR

Pătrundem în lumea textului

1. Activitate în grupe de câte patru-cinci elevi.

Ai fost vreodată pe munte? Cum ai procedat dacă nu ai găsit marcajele turistice? Care a fost atitudinea ta când ai găsit gunoaie pe traseu?

Discută cu colegii din grupa ta despre aceste aspecte. Realizați împreună un regulament pentru turiștii care vizitează muntele.

Afișați în clasă regulamentele și realizați un tur al galeriei.

2. Ce părere ai despre protejarea mediului înconjurător? Este aceasta necesară sau importantă? De ce? Scrie un text, de 60-80 de cuvinte, în care să oferi un răspuns la aceste întrebări.

Trasee montane, remarcate pentru orientarea turiștilor

Asociația ArtTour România, Salvamont Argeș și alte 15 asociații au reușit împreună, în primăvară, să repare un neajuns al zonei Dâmbovicioara: deteriorarea traseelor montane, care ar fi pus în pericol orientarea turiștilor. Având parte de o reacție foarte bună din partea publicului, dar și a voluntarilor, aceștia au continuat acțiunile de marcarea, la începutul acestei toamne, cu o serie de trasee din Munții Bucegi.

ReMarking Romania este proiectul inițiat de Asociația ArtTour România, având drept scop revizuirea rețelei de trasee montane turistice de la noi. Prima ediție a constat în recondiționarea a opt trasee montane marcate din zona Dâmbovicioara, județul Argeș. Acțiunea s-a desfășurat de-a lungul unui weekend și a avut parte de sprijinul Salvamont Argeș și al altor 15 asociații, cu participanți din Argeș, Dâmbovița, Brașov și București. „În urma proiectelor și a vizitelor făcute în zona Dâmbovicioara, ne-am dat seama că această zonă, cu un potențial turistic extraordinar, are un neajuns. Acela a fost momentul în care ne-am decis că este nevoie de un astfel de proiect aici. Din cauza intemperiilor, starea marcajelor se deteriorează considerabil. În timp, ca orice alt marcaj care nu este refăcut, s-ar fi șters, iar orientarea turiștilor ar fi fost mai dificilă. Sunt opt trasee, dintre care două de creastă, iar celelalte șase, în zona forestieră. Este vorba despre traseele care pornesc din Dâmbovicioara, Ciocanu. Am început cu această zonă, deoarece încercăm să

ridicăm pe rând comunitățile locale, iar aici am avut, la momentul respectiv, cadrul favorabil pentru implementarea acestui proiect. A fost și o acțiune de ecologizare în paralel, iar activitatea s-a desfășurat în mare parte cu membrii comunității locale”, spune Gabriela Bobe, reprezentant al Asociației ArtTour România.

Lipsa programelor de conștientizare, o problemă

Din păcate, în paralel cu remarcarea traseelor montane, membrii asociațiilor au fost nevoiți să facă și acțiuni de ecologizare, pentru că turiștilor de la noi le pasă prea puțin de ce lasă în urma lor, iar lipsa unor programe de conștientizare a impactului nostru asupra naturii se resimte acut. „Pentru ca activitățile de acest gen să nu mai fie necesare, cred că trebuie să conștientizăm mai mult impactul acțiunilor noastre și să îl dăm mai departe și celor mici. Acei 7 ani de acasă ar trebui mai bine definiți, atât pentru cei mici, cât și pentru cei mari. Călătorind în țările nordice, constat tot mai mult implicarea tinerilor și a adulților deopotrivă în menținerea curățeniei, lucru complet normal. Cred că am putea împrumuta din deprinderile lor pentru a crea un spațiu mai plăcut și sănătos de trăit și pentru noi. În prezent, la asociație nu avem programe speciale de conștientizare în această arie, dar ne implicăm constant în proiectele altor asociații de profil și, prin puterea exemplului, încercăm să aducem oamenii de partea noastră. Observ cu bucurie că tot mai mulți tineri realizează necesitatea acestor acțiuni și implicarea lor este tot mai mare”, mai spune Gabriela.

A doua ediție de remarcare a traseelor montane

Acțiunile de remarcare au continuat la începutul acestei toamne, în Munții Bucegi. Într-un singur weekend, au fost reabilitate 19 trasee, din patru masive montane: Munții Baiului, Piatra Mare, Postăvaru și Bucegi. În cadrul acestei acțiuni au fost implicate peste 150 de persoane, de la reprezentanți ai Salvamontului, până la cei ai unor asociații din București și Brașov. „Având experiența evenimentului anterior și, de asemenea, sprijinul Centrului de Informare și Promovare Turistică Predeal, al Salvamontului, al Primăriei, al comunității locale și, bineînțeles, al voluntarilor, am acoperit o rază mai mare. Să spunem că această zonă ne-a ales pe noi în primă instanță. Oamenii au început

să vadă implicarea și devotamentul nostru și așa ne-am îndreptat către Bucegi pentru realizarea celei de-a doua ediții. Asta nu înseamnă însă că ne oprim aici. Prin intermediul acțiunilor noastre ne dorim să îi ajutăm și pe cei din jurul nostru să conștientizeze potențialul turistic pe care îl avem și importanța acțiunilor fiecăruia dintre noi, indiferent cât de mici ar fi acestea. Ne dorim să dezvoltăm și să promovăm tot mai mult valorile noastre și să îi ajutăm pe oamenii care ni se alătură să privească partea plină a paharului”, concluzionează Gabriela.

(Elena Drăghici, *Trasee montane, remarcate pentru orientarea turiștilor*, pe www.natgeo.ro)

Discutăm despre text

• Observăm

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile următoarelor cuvinte și creează enunțuri cu acestea: *deteriorare, voluntar, recondiționare, potențial, intemperie, forestier, impact*.

2. Scrie sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte din text: *ediție, sprijinul, ne-am decis, favorabil, arie, observ, ne oprim*.

3. Scrie câte un antonim potrivit pentru următoarele cuvinte din text: *amplă, au continuat, dificilă, implicarea, sănătos, constant, au început*.

• Explorăm și învățăm

1. Menționează care este sursa textului.

2. Formulează enunțuri prin care să răspunzi la următoarele întrebări.

a. Despre ce proiect este vorba în text?

b. Care este scopul proiectului?

c. Cine este reprezentantul Asociației ArtTour România?

d. Ce consecințe ar exista dacă nu s-ar implica voluntarii?

e. Care este impactul turiștilor asupra naturii?

f. Cum încearcă organizatorii să aducă oamenii de partea lor?

g. Câte persoane au fost implicate, într-un singur weekend, în acțiunea de remarcare a traseelor?

h. Ce doresc membrii asociației să obțină prin implicarea în astfel de acțiuni?

• Interpretăm

1. Care pare a fi principala problemă a turiștilor, așa cum reiese din text? Ești de acord cu acest lucru? Scrie-ți părerea în trei-patru enunțuri.

2. Consideri că popularizarea activităților de ecologizare prin intermediul presei este benefică sau nu? Susține-ți răspunsul, scriind un text, de 50-70 de cuvinte, în care să valorifici și textul dat.

Reținem

Textul narativ nonliterar prezintă o succesiune de întâmplări reale, petrecute într-o anumită ordine.

Textul narativ nonliterar are următoarele **trăsături**:

- acțiunea este reală;
- la acțiune iau parte persoane;
- reперele spațiale și temporale sunt concrete, putând fi localizate.

Leșim din lumea textului – Reflectăm

Aflăm

15 martie-15 aprilie – Luna pădurii
 22 martie – Ziua mondială a apei
 22 aprilie – Ziua Pământului
 5 iunie – Ziua mediului

1. Știi că în 11 decembrie este celebrată Ziua internațională a muntelui? **Formați perechi** și gândiți-vă la un eveniment distractiv-educativ organizat cu prilejul acesteia. Creați un anunț sau un poster prin care să popularizați evenimentul în rândul colegilor din școală. Oferiți cel puțin următoarele informații: data și locul desfășurării, în ce constă evenimentul, cine poate participa, condițiile participării.

2. **Activitate pe grupe.** Realizați un colaj de imagini, fotografii, desene (proprii sau preluate din alte surse), în care sunt surprinse spații exterioare, din mijlocul naturii. Pornind de la acestea, creați o campanie de protecție a mediului, căreia îi veți da un titlu sugestiv.

Proiectul vostru va cuprinde:

- un slogan al campaniei;
- o siglă a campaniei;
- o prezentare succintă a activităților ce urmează a fi întreprinse;
- un pliant de promovare.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

NUMERALUL

• Citim

a. „Hai să zicem șase/ Să se facă șapte,
Șapte zile-n săptămână/Șase zile lucrătoare
Cinci degete la o mână/ patru boi la jug se mână,
Trei crai vin din depărtare/Două mâini copilul are,
Una este luna.”

(George Breazu și Nicolae Saxu,
Numărătoarea, cântec animat pentru copii)

b. Am numărat în vitrina magazinului de jucării cincisprezece produse. Când am intrat, mi-am ales al doilea ursuleț, de pe al treilea raft. Vânzătoarea m-a sfătuit:

— Alege din lista pregătită prima opțiune. Soliciți vânzătorului întâiul produs din lista ta, apoi, dacă îți rămân bani, poți cumpăra și altceva.

• Observăm

1. Ce arată cuvintele subliniate în textele citite?
2. Explică modul în care s-au format structurile **cincisprezece**, **al treilea** și **al doilea**.

• Aflăm

- **Numeralul** este partea de vorbire flexibilă care arată:
  - **numărul** obiectelor → numeral **cardinal**
  - **ordinea** obiectelor prin numărare → numeral **ordinal**
- Numeralul cardinal poate fi:
  - simplu: unu/una, doi/două, trei, patru, ... zece;
  - compus: unsprezece, douăzeci, treizeci și doi, două sute.
- Numeralul ordinal se formează de la cel cardinal, astfel:
  - genul masculin: **al** numeral cardinal + **lea** → **al treilea**; **al zecelea**, **al șaisprezecelea**;
  - genul feminin: **a** numeral cardinal + **a** → **a treia**, **a zecea**, **a șaisprezecea**.

Aspecte normative

A. Numeralul cardinal

Reținem

1. Numerele cardinale compuse cu **1** și **2** (12, 21, 22...) se acordă în gen cu substantivele la care se referă:

- **doisprezece** colegi, dar **douăsprezece** flori;
- douăzeci și **unu** de copaci, dar douăzeci și **una** de colege.

Se ține cont de această regulă și în cazul numeralelor ordinale corespunzătoare.

2. Pentru indicarea datei, se acceptă atât formele feminine, cât și formele masculine ale numeralului **2** și ale numeralelor compuse care conțin numeralul **2**: **doi/două** mai, douăzeci și **doi/douăzeci** și **două** martie.

3. Sunt acceptate ca fiind corecte următoarele forme ale numeralelor cardinale: **paisprezece**, **șaisprezece**, **șaizeci** (nu *patrusprezece*, *șasesprezece*, *șasezeci*) și pronunțările în tempo rapid **cinsprezece**, **cinzeci** pentru numerele cardinale compuse cu **cinci**: **cincisprezece**, **cincizeci**.

4. Numerele cardinale 17 și 18 se scriu și se pronunță corect **șaptesprezece** și **optsprezece**, variante ca *șaptisprezece* și *optisprezece* fiind greșite.

B. Numeralul ordinal

1. Formele de masculin ale numeralelor ordinale corespunzătoare numeralelor cardinale **8** și **1 000 000** sunt **al optulea** și **al un milionulea**, în cazul lor fiind utilizată vocala de sprijin „u”.

2. Forma de masculin a numeralului ordinal corespunzător numeralului cardinal **100** este **al o sutălea**, (nu *al o sutelea*), deoarece acesta se formează de la numeralul **o sută**.

3. Pentru indicarea primei zile a fiecărei luni trebuie folosit numeralul **ordinal** și nu cel cardinal: **Întâi** Decembrie, **întâi** februarie, nu *Unu* Decembrie, *Unu* februarie. Se poate scrie și 1 Decembrie, dar **1** se pronunță **întâi**.

4. Normele actuale acceptă la femininul nearticulat al numeralului ordinal **întâi** postpus substantivului și forma **întâia**: clasa **întâi/întâia**.

5. În cazul numeralelor ordinale rediate cu cifre romane, sunt corect scrise următoarele forme: premiul **al II-lea**, clasa **a V-a**, nu premiul *al-II-lea*, clasa *a-V-a*, clasa *V-a*.

• Exersăm

1. Identifică numerele din textele următoare și precizează felul acestora: cardinal (simplu sau compus), ordinal (formă de masculin sau de feminin).

a. „Cei doi nu prea voiau să primească, dar, după multă stăruință din partea celui al treilea, au primit. De la o vreme, călătorul străin și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămân oleacă sub răchită, la umbră, să odihnească bucatele. Și, din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pâni dă doi lei celui cu două pâni, zicând:

— Ține, frate, partea dumitale, și fă ce vrei cu dânsa. Ai avut două pâni întregi, doi lei ți se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindc-am avut trei pâni întregi, și tot ca ale tale de mari, după cum știi.”

(Ion Creangă, *Cinci pâni*)

Observație

Cuvintele **un**, **o** sunt numere cardinale când:

- se află în relație cu alte numere: Am citit **o** carte și **două** reviste.
- sunt însoțite de cuvintele *singur/singură*, *numai*, *doar*: Am cumpărat *doar un* caiet/**un** *singur* caiet.
- exprimă o unitate de măsură: Am stat sub apă **un** minut.

Scriem corect

În **texte**, numerele cardinale se scriu rar în litere (cu excepția unor documente comercial-administrative) și mai frecvent cu **cifre**, cu excepția numeralelor **sub zece** care se scriu, în general, în text, în **cuvinte**: *La concurs au participat 43 de elevi, dintre care șapte erau din Baia Mare.*

Scriem și vorbim corect

Aproximația în interiorul unor limite numerice se redă:

– prin construcții cu **prepoziții**:

S-au prezentat **între** douăzeci și treizeci de persoane. Deschis **între** 10 și 18/**de la** 10 **la** 18.

– prin alăturarea numeralelor, despărțite prin **linie de pauză**.

S-au prezentat douăzeci – treizeci de persoane. Deschis 10 – 18.

Nu se acceptă combinarea celor două procedee, deci nu este corect:

Deschis între 10 – 18.

b. „Autorul lui, elev în clasa a VII-a, descoperise cu trei decenii în urmă, la o problemă complicată, de algebră superioară, patru soluții diferite, ultima dintre ele, profund originală, provocase, după comunicarea ei, o adevărată senzație în lumea matematicienilor. Dezvoltată de maestrul curbelor algebrice, ideea uluitoare a elevului de 17 ani devenise o teorie originală care întregea un capitol, până atunci infirm, al matematicii.”

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

2. Scrie, pe caiet, forma corectă a numeralelor din perechile date.

tri – trei

șaptesprezece – șaptesprăzece

șase – șasă

optsprezece – optusprezece

șapte – șapte

douăzeci și opt – douăzecișiopt

unusprezece – unsprezece

cincizeci – cinzeci

doișpe – doisprezece

șaizezi și doi – șaișdoi

paișpe – paisprezece

o sută cinci – una sută cinci

cinșpe – cincisprezece

două mii șapțișpe – două mii

șasesprezece – șaisprezece

șaptesprezece

3. Completează enunțurile cu numeralele cardinale date, scrise în litere.

a. Vom ajunge acasă înainte de ora 12 (...).

b. La concursul de ieri, au participat 21 (...) de colege din școală.

c. Ionuț a reușit să economisească 32 (...) de lei.

d. Săptămâna trecută, au fost vândute 32 (...) de televizoare.

e. Am rezolvat 102 (...) probleme în vacanța de vară.

f. Cele 41 (...) de fete au plantat 41 (...) de copaci.

g. În acea școală, studiază 132 (...) de fete și 122 (...) de băieți.

4. Scrie numeralele ordinale, formele de masculin și de feminin, corespunzătoare următoarelor numerale cardinale: 8, 10, 12, 16, 17, 18, 30, 101, 300, 1 000, 2 000.

5. Asociază numeralele din primul șir cu câte un substantiv din al doilea șir. Alege patru dintre structuri și alcătuiește enunțuri potrivite.

⇒ o, al șaptelea, a noua, patru, cinci, al unsprezecelea, un, zece, a doua, trei

⇒ tablou, zi, element, piersici, banchetă, măr, idee, desene, luni, construcții

6. Rescrie enunțurile, corectând greșelile identificate.

a. Ioana este elevă în clasa a doisprezecea la acest liceu.

b. Al treizecelea concurent a părăsit competiția.

c. Fratele lui este elev în clasa a-VI-a B.

d. Unu Mai ar trebui să fie zi liberă în toate țările din lume.

e. Sunt obligați să plătească doisprezece mii de lei.

f. Carnavalul va avea loc între 16-20.

• Valorificăm

1. Imaginează-ți că ai călătorit în Sahara. Scrie un text în care să prezinți locul vizitat și să explici de ce ai ales să călătorești acolo. Vei folosi în textul tău trei numerale cardinale și trei numerale ordinale, subliniindu-le diferit.

2. **Formați perechi** și scrieți rețeta prăjiturii preferate, care va conține lista de ingrediente (inclusiv cantitățile necesare) și modul de preparare.

Numeralele ordinale se formează de la cele cardinale.

Arată numărul: cardinal, simplu sau compus.

NUMERALUL

Arată ordinea prin numărare: ordinal.

REDACTARE

TEXTUL DESCRIPTIV: DESCRIEREA UNUI LOC, A UNUI OBIECT REAL/IMAGINAR

1. Privește imaginile de mai jos și spune ce locuri sunt surprinse în acestea. Alege una dintre imagini și scrie un text, de 80-100 de cuvinte, în care să descrii tabloul/locul surprins.

2. Realizează o descriere a unui obiect drag ție sau a unui obiect pe care ți-ai dori să-l primești cadou. Fă schimb de descriere cu un alt coleg și realizează un desen al obiectului, pe baza descrierii scrise de colegul cu care ai realizat schimbul. La final, expuneți desenele, însoțite de texte, în clasă.

TEXTUL EXPLICATIV: DEFINIȚII, SCHEME

Lucrați în echipă. Căutați, pe internet, informații despre pădurile de foioase și despre pădurile de conifere. Scrieți câte o definiție pentru fiecare tip de pădure și stabiliți ce animale trăiesc în acestea, completând, pe caiete, o schemă asemenea celei de mai jos.

animale care trăiesc doar în păduri de foioase

animale care trăiesc în ambele tipuri de păduri

animale care trăiesc doar în păduri de conifere

Într-un text narativ sau descriptiv, pot fi inserate grafice, scheme, definiții, imagini, desene pentru a prezenta oameni, locuri, obiceiuri, monumente. Acestea au rolul de a aduce în fața cititorului atmosfera și detaliile semnificative pentru a-și imagina mai ușor întâmplările.

LECTURĂ

UN NOU TEXT, NOI PERSPECTIVE

Pătrundem în lumea textului

Proiect pe echipe

Activitate în echipe. Realizați un proiect interdisciplinar, cu titlul *Grădina mea*, apelând la cunoștințele dobândite la alte materii sau din documentarea din enciclopedii, atlase, internet. Dați o formă cât mai creativă proiectului. Puteți urma întrebările de mai jos.

- Cum realizezi o grădină?
- Ce fel de grădină poți face?
- Ce poți planta în grădina ta?
- Când poți face amenajări?
- Ce unelte poți folosi pentru îngrijirea grădinii?
- Cine te poate ajuta în grădină?

Grădina secretă

de Frances Hodgson Burnett

CAPITOLUL VII

CHEIA GRĂDINII

Știind că Martha nu mai era în casă, Mary se simți mai singură ca niciodată. Se grăbi să iasă în grădină și începu să alerge în jurul fântânii din grădina cu flori. Înconjură fântâna de zece ori și la sfârșit se simți într-o dispoziție mai bună. Lumina soarelui dădea locului o altă înfățișare. Bolta înaltă, albastră se arcură peste Misselthwaite la fel ca deasupra platoului, iar Mary, cu fața ridicată spre cer, încerca să-și imagineze cum ar fi dacă ar pluti pe unul dintre norișorii aceia albi ca zăpada. Intră în prima grădină de legume, unde îl găsi pe Ben Weatherstaff, lucrând împreună cu alți doi grădinari. S-ar fi zis că schimbarea vremii îi făcuse bine. I se adresă lui Mary direct.

— E pe aproape primăvara, zise el. Îi simți mirosul?

Mary respiră aerul din jur, convinsă că așa era.

— Simt un miros plăcut de aer curat și umed, zise ea.

— E mirosul pământului bun și bogat, răspunse el, continuând să sape. E tocmai bun ca să ajute plantele să crească și e bucuros că a sosit timpul semănatului. E trist iarna, fiindcă nu are nimic de făcut. În grădina cu flori de acolo, semințele vor încolți în pământ, în întuneric, iar soarele le va încălzi. Ai să vezi, nu peste mult timp, firișoare mici, verzi ieșind din pământul negru.

— Ce vor fi? întrebă Mary.

— Brândușe, ghiocei și narcise. Nu știi cum arată?

— Nu. În India, totul e fierbinte, umed și verde după ce trec ploile. Și cred că plantele cresc peste noapte.

— Astea nu vor crește așa, peste noapte, spuse Weatherstaff. O să trebuiască să le aștepti până să crească. O să răsară mai întâi un colțișor aici, apoi altul acolo, o să se desfacă o frunză azi și alta, în altă zi. Trebuie să le urmărești.

— Am să le urmăresc, zise Mary.

În foarte scurt timp, auzi din nou fâlfâitul ușor de aripi și știi imediat că măcăleandru revinise. Era îndrăzneț și vioi și țopăia foarte aproape de picioarele ei. Își sucise capul spre ea și o privea pe furiș, ceea ce o făcu pe Mary să-i pună lui Ben Weatherstaff o întrebare.

— Crezi că-și amintește de mine?

— Dacă-și amintește! exclamă, indignat, domnul Ben Weatherstaff. Știe fiecare cotor de varză din grădină; nu mai vorbesc de oameni. N-a mai văzut niciodată o domnișoară pe aici și e hotărât să afle totul despre tine. Să nu încerci să-i ascunzi ceva!

— Și în grădina în care trăiește el semințele încolțesc în pământ pe întuneric? se interesă Mary. [...]

Se îndepărtă încet, gânditoare. Începea să îndrăgească grădina și, în același timp, prinsese drag de măcăleandru, de Dickon și de mama Marthei. Chiar și pe Martha începuse s-o îndrăgească. Erau mulți oamenii pe care îi plăcea — ea nu era obișnuită să-i iubească pe cei din jur. Se gândea la măcăleandru ca la un om. Căută aleea din exteriorul zidului lung, acoperit cu iederă, pe deasupra căruia putea să vadă vârfulurile copacilor și, după ce se plimbă de două ori în sus și în jos, i se întâmplă ceva extraordinar de interesant și de palpitant, și asta numai datorită măcăleandrului lui Ben Weatherstaff.

Auzi un tril și un ciripit, iar când se uită către stratul fără flori din stânga, îl văzu pe măcăleandru, țopăind și prefăcându-se că ciugulește ceva din pământ, ca s-o convingă că n-o urmărise. Dar ea știa că o urmărise, iar surpriza o încântă și începu să tremure ușor.

— Chiar îți amintești de mine! strigă ea. Da! Da, îți amintești! Ești cea mai frumoasă ființă din lume!

Mary începu să fluiera, să vorbească și să îl ademenească, iar el țopăia, își flutura coada și ciripea. Parcă îi vorbea. Vestuța purpurie și lucioasă îi împodobește pieptul înfoiat, de parcă i-ar fi arătat cât de important și cât de asemănător unui om poate fi un măcăleandru. Domnișoara Mary uită că fusese cândva îndărătnică, așa că se apropie cât mai mult de el, se aplecă și îi vorbi, încercând să imite sunetele scoase de mica pasăre.

Oh! Cine ar fi crezut că o va lăsa să se apropie atât de mult de el! Știa doar că nimic pe lume nu o va face să-l lovească sau să-l sperie. Măcăleandrul știa asta, deoarece era o ființă tare inteligentă — dar și cea mai minunată din lume. Mary era atât de fericită, încât abia îndrăznește să mai respire.

Stratul de flori nu era chiar gol. Plantele perene fuseseră tăiate pe timpul iernii, dar mai erau arbuști, mai înalți sau mai mărunți, undeva în spate și, cum măcăleandrul țopăia în jurul lor, Mary îl văzu săltându-se pe o mică grămadă de pământ proaspăt scormonit. Se opri acolo ca să caute o rămă. Un câine scormonise locul încercând să scoată o cârțiță din pământ și săpase o groapă destul de adâncă.

Mary se uita mirată la groapă, când găsi ceva ascuns în pământul proaspăt răscolit. Părea un inel ruginit din fier sau alamă, iar când măcăleandrul zbură într-un copac din apropiere, Mary întinse mâna și apucă inelul. De fapt, era mai mult decât un inel; era o cheie veche, ce părea să fi fost îngropată de multă vreme.

Domnișoara Mary se ridică și, aproape speriată, se uită la cheia din mâna ei.

— Poate că a stat aici îngropată timp de zece ani, zise ea în șoaptă. Poate că e chiar cheia grădinii.

Discutăm despre text

• Observăm

1. Scrie sinonime potrivite pentru următoarele cuvinte: *dispoziție, înfățișare, a-și imagina, miros, a urmări, îndrăzneț, indignat, a convinge, ascuns*.

2. Scrie antonime potrivite pentru cuvintele: *lumina, umed, bogat, imediat, vioi, hotărât, a îndrăgi, a începe, îndărătnică*.

3. Transcrie, din text, cuvinte care fac parte din câmpul lexical al plantelor.

• Explorăm și învățăm

1. Explică ce a făcut Mary ca să nu se mai simtă atât de singură.
2. Menționează unde îl găsește Mary pe Ben Weatherstaff.
3. Scrie ce se întâmplă primăvara în grădină.
4. Numește autorul trilului și al ciripitului care o farmecă pe Mary.
5. Notează ce găsește Mary.

Frances Eliza Hodgson Burnett
(1849–1924)

Măcăleandru

6. Identifică și transcrie pasajul în care se vorbește despre plantele grădinii.

7. Transcrie, din textul dat, structuri care conțin comparații și personificări.

• **Interpretăm**

1. Menționează, în trei-patru enunțuri, care este relația care se stabilește între Mary și măcăleandru.

2. Recitește pasajul în care este descris măcăleandru. Caută într-o enciclopedie sau pe internet o descriere a acestei păsări și completează, în caiet, un tabel, asemănător celui de mai jos, cu citatele referitoare la aspectele menționate.

Textul / Aspect vizat	Pasajul din text	Alte surse
aspect		
locul/regiuni unde se găsește		
asemănarea cu omul		
hrană		
alte aspecte		

 Aventura lecturii

Descoperă alte întâmplări petrecute în grădina secretă, citind în întregime volumul.

Discută cu un coleg despre diferențele sesizate în ceea ce privește:

- limbajul utilizat → cuvintele sunt utilizate cu sensuri obișnuite sau cu sensuri noi, există sau nu figuri de stil;
- implicarea celui care oferă informații/povestește → se implică sau nu se implică emoțional, afectiv;
- scopul textului → informează, sensibilizează, distrează.

3. Scrie, într-un text de 60-70 de cuvinte, care este semnificația următoarei secvențe: „Mary începu să fluiere, să vorbească și să îl ademenească, iar el țopăia, își flutura coada și ciripea. Parcă îi vorbea”.

4. Ți-ar plăcea să te afli în grădina descrisă în textul lui Frances Hodgson Burnett? De ce?

5. De ce crezi că a fost uimită Mary când a găsit cheia în grădină?

 Ieșim din lumea textului – Reflectăm

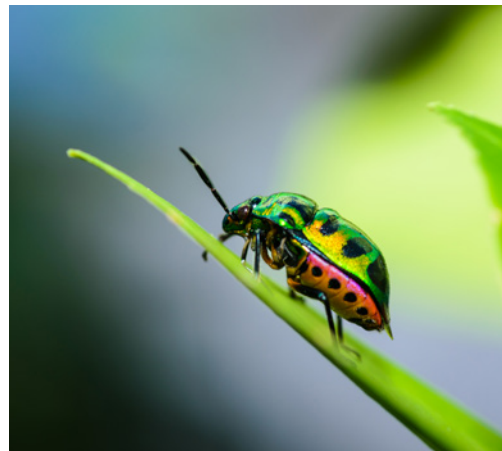
1. În finalul textului, Mary găsește o cheie în pământ și se gândește că este cheia grădinii. Scrie un text, de 100-120 de cuvinte, în care să continui textul, imaginând lumea descoperită după ce a deschis ușa cu cheia găsită.

2. Imaginează-ți că prietenul tău cel mai bun este un animal sau o plantă. Scrie un text, de 80-100 de cuvinte, în care să descrii acest prieten. Folosește personificări și comparații pentru a impresiona, marcându-le cu culori diferite.

3. Alege o culoare care să caracterizeze emoțiile prezentate în text și explică alegerea făcută.

• Se dau textele de mai jos.

A. S-a iscat un vârtej ca din senin. S-a înșurubat în pământ, apoi a pornit-o, tehui, peste câmp, curți și livezi, luând cu el tot ce găsea mai ușor în cale. Și dacă de pe jos fura flori, pene și hârtii, de pe-o ramură lua un cărăbuș, un cărăbuș mititel, castaniu, cu aripele fragede, cu ochișorii ca două neghinițe. Cărăbuș de primăvară. Când l-a luat vârtejul pe sus, și-a strâns și el piciorușele, și-a văzut că poate zbura și fără să dea din aripi. Vârtejul și-a făcut gustul, și-n mijlocul unui drum de țară, lângă o curte, s-a înțepenit o clipă ca un sfredel, apoi s-a topit deodată, lăsând tot ce luase baltă la pământ. Iar cărăbușul căzu pe-o bucățică de hârtie albă, și rămase acolo, amețit. Când s-a trezit, privi împrejur: un drum prăfuit. Și din capătul drumului, țanțoș, cu pieptul în platoșă, cu pintenii arcuiți, venea un cucoș. „Îi! Scap de unul și dau peste altul – își zise cărăbușul – ăsta mă-nghite!” Cucoșul s-a apropiat, s-a uitat cu un ochi la cărăbuș și-a trecut mândru înainte. „Am scăpat!” gândi cu bucurie cărăbușul și se întoarse să privească după cucoș. Atunci încremeni de spaimă. Din celălalt capăt al drumului sosea un curcan. Cărăbușul se făcu mai mic decât era, ținându-și sufletul: „Acuma chiar c-am pățit-o!” Când ajunse curcanul în dreptul cucoșului, se înroti, își roși mărgelile și își dădu capul pe spate; iar cucoșul scoase pieptul și mai în afară, se înalță în picioare, și forfecă aripele de câteva ori în pământ: își dădeau binețe. Cucoșul s-a dus, curcanul se feri parcă să nu calce cărăbușul, când îl ajunse, și acesta, bietul, răsufală: „Bine c-am avut noroc!” Dar deodată, de după gard, sări, mare, cu coada rotundă cât soarele la răsărit, un păun. Pasărea se legănă o clipă, apoi își strânse coada, și zbură în drum. „De ăsta nu mai scap!” crezu cărăbușul. Păunul s-a apropiat, l-a răsturnat cu ciocul pe spate, apoi iar l-a întors cum îl găsisese, și, lăsându-l, își văzu de drum.

(Emil Gârleanu, *Sărăcuțul*)

B. Apa este leagănul apariției și dezvoltării vieții plantelor, a animalelor și a oamenilor.

Cantitatea de apă de pe Pământ rămâne mereu aceeași. Apa se evaporă din mări, oceane, râuri și lacuri și se întoarce pe pământ sub formă de precipitații (ploaie, zăpadă).

Apa se găsește pe Terra sub formă lichidă (apa din râuri, mări, oceane, apa potabilă) și sub formă solidă, în zăpadă și ghețari. O mică parte din apa planetei se află în aerul pe care-l respirăm sau sub formă de nori.

Cantitatea de apă de pe Pământ este nepuizabilă, dar omul trebuie să fie atent la calitatea ei, deoarece, prin intervenția sa, în apă ajung uneori diverse substanțe dăunătoare vieții.

Pe Terra există apă sărată și apă dulce. [...]

Fără apă dulce, viața pe uscat ar fi imposibilă.

Dacă toată apa de pe Terra ar încăpea într-o sticlă de un litru, apa dulce ar încăpea într-o linguriță.

Pe planeta noastră, nicio ființă nu poate trăi fără apă.

Fără apă, nici omul nu poate trăi. Organismul omului conține trei sferturi apă. Sângele conține patru cincimi apă și circulă atât timp cât păstrează această proporție.

(Constanța Cuciinic, *Apa, în volumul Natura, prietena mea*)

• Înțelegerea textelor

1. Răspunde oral la următoarele întrebări.
  - a. Ce lua vârtejul în drumul său?
  - b. Unde a lăsat vârtejul lucrurile luate pe sus?
  - c. Cu cine se întâlnește cărăbușul?
  - d. Cum revine apa evaporată pe pământ?
  - e. De ce este nevoie ca omul să fie atent la calitatea apei?
  - f. Care este proporția de apă din sângele omului?

Textul narativ

Textul narativ literar prezintă una sau mai multe întâmplări imaginare sau reale, însă recreate de către autor, având scopul de a delecta/emoționa/sensibiliza cititorul.

Textul narativ nonliterar prezintă întâmplări care s-au petrecut în realitate, într-un anumit timp și spațiu.

Adjectivul

Arată o însușire a unui substantiv, acordându-se în gen și număr cu acesta.

Grade de comparație:

- pozitiv;
- comparativ (de superioritate, de egalitate, de inferioritate);
- superlativ (relativ și absolut).

Numeralul

Indică numărul (*trei*) sau ordinea prin numărare (*al treilea, a treia*).

2. Menționează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
  - a. Cărbușul zboară singur, întâlnindu-se cu un vârtej.
  - b. Cocoșul s-a împrietenit cu cărbușul.
  - c. Cărbușul este speriat că nu va scăpa de curcan.
  - d. Zăpada, gheața și norii sunt forme solide ale apei.
  - e. Viața pe Pământ nu ar exista în absența apei dulci.
  - f. Pe Terra, cantitatea de apă sărată este egală cu cea de apă dulce.

• Analiza textelor

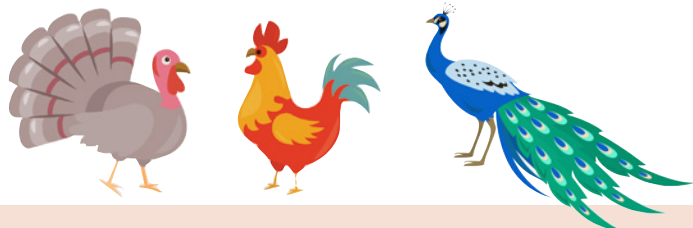
1. Recitește textul A și completează enunțurile.
Textul este unul ..., deoarece ...
Sursa textului este ..., iar autorul ...
Personajele sunt ..., iar figura de stil predominantă este ...
Cărbușul se comportă asemenea oamenilor, deoarece ...
Din text am învățat ...
2. Recitește textul B și completează enunțurile.
Textul este unul ..., deoarece ...
Sursa textului este ..., iar autorul ...
Cuvintele sunt utilizate cu sensuri ..., iar scopul textului este ...
Omul are nevoie de apă, deoarece ...
Din text am reținut că ...

• Valorificarea textelor

1. Transcrie, din textele date, cinci adjective, precizând genul și numărul acestora.
2. Scrie enunțuri în care adjectivul *ascuțit* să fie la toate gradele de comparație.
3. Rescrie fragmentul, punând adjectivele în fața substantivelor. Fă modificările ce se impun: „Și dacă de pe jos fura flori, pene și hârtii, de pe-o ramură luă un cărbuș, un cărbuș mititel, castaniu, cu aripele fragede, cu ochișorii ca două neghinițe.”
4. Transcrie din textul B trei numere cardinale.
5. Formează numerele ordinale corespunzătoare numeralelor cardinale notate la exercițiul anterior.
6. Alcătuieste enunțuri în care cuvintele *un* și *o* să fie pe rând numerele și articole nehotărâte.

• Dincolo de text

1. Creează trei comparații care să conțină cuvântul *apă* și trei structuri în care să realizezi personificarea apei. Integrează două comparații și două personificări create de tine, într-un text de 80-100 de cuvinte.
2. **Formați perechi** și căutați împreună informații despre păsările care au devenit personaje în textul lui Emil Gârleanu. Fișa pe care o veți realiza împreună va fi o piesă din **portofoliul** personal al fiecăruia.

• Citește fragmentul dat pentru a răspunde cerințelor.

Atunci Făt-Frumos își luă ziua bună de la părinți, ca să se ducă, să se bată el singur cu oștile împăratului ce-l dușmănea pe tată-său. Puse pe trupul său împărătesc haine de păstor, cămeșă de borangic, țesută în lacrimile mamei sale, mândră pălărie cu flori, cu cordele și cu mărgelile rupte de la găturile fetelor de-mpărați, își puse-n brâu verde un fluier de doine și altul de hore, și, când era soarele de două sulite pe cer, a plecat în lumea largă și-n toiul lui de voinic.

Pe drum horea și doinea, iar buzduganul și-l arunca să spintece nou-rii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile și munții se uimeau auzindu-i cântecele, apele-și ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele își turburau adâncul, ca să-și azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul când vor șopti văilor și florilor. [...]

Toate stăteau în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cântecul dorul inimii lui, și cu ochii buzduganul, ce sclipea prin nori și prin aer ca un vultur de oțel, ca o stea năzdrăvană.

Când era-n spre sara zilei a treia, buzduganul, căzând, se izbi de o poartă de aramă, și făcu un vuiet puternic și lung. Poarta era sfărâmată și voinicul intră. Luna răsărise dintre munți și se oglindea într-un lac mare și limpede, ca seninul cerului. În fundul lui se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarand, încunjurat de un crâng de arbori verzi și stufoși, se ridica un mândru palat de o marmură ca laptele, lucie și albă — atât de lucie, încât în ziduri răsfrângea ca-ntr-o oglindă de argint: dumbravă și luncă, lac și țărături. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lângă poartă; și-n aerul cel curat al serii tremurau din palat cântece mândre și senine. Făt-Frumos se sui-n luntre și, vâslind, ajunse până la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scârilor candelabre cu sute de brațe, și-n fiecare braț ardea câte o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era înaltă, susținută de stâlpi și de arcuri, toate de aur, iar în mijlocul ei stătea o mândră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din câte-un singur mărgăritar mare; iar boierii ce ședeau la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roșie, erau frumoși ca zilele tinereții și voioși ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea-ntr-un cerc de aur, bătut cu diamante, și cu hainele strălucite, era frumos ca luna unei nopți de vară. Dar mai mândru era Făt-Frumos.

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din lacrimă*)

1. Alege litera corespunzătoare răspunsului corect.

A. Făt-Frumos a plecat de acasă:

- a. singur;   b. cu tatăl său;   c. cu un alt voinic.

B. Călătoria lui Făt-Frumos a durat:

- a. două zile;   b. trei zile;   c. o zi.

C. Voinicul a ajuns la palat:

- a. înotând   b. cu o barcă   c. sărind

D. Adjectivul *mândru* (palat) este de genul:

- a. masculin;   b. feminin;   c. neutru.

E. Cuvântul subliniat din structura *de două sulite* este:

- a. substantiv;   b. numeral cardinal;   c. numeral ordinal.

2. Decide dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

- a. Făt-Frumos a luat cu el două fluieri.
 b. Natura a rămas indiferentă la cântecele voinicului.
 c. Palatul în care a ajuns Făt-Frumos era pustiu.
 d. Numeralul ordinal *a treia* este de genul feminin.
 e. În structura *câte-un singur mărgăritar mare* există un articol nehotărât.

3. Completează următoarele enunțuri, scriind între unu și trei cuvinte.
  - a. Buzduganul lui Făt-Frumos ... poarta de aramă.
  - b. Lacul la care a ajuns voinicul era mare și limpede ca ...
  - c. Adjectivul (luntre) *aurită* este de genul ...
  - d. Cuvântul *o* din structura *cale de-o zi* este ...
  - e. Adjectivul *mai mândru* este la gradul de comparație ...
4. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
  - a. Transcrie două grupuri de cuvinte care se referă la spațiul întâmplărilor.
  - b. Identifică două structuri care conțin personificări.
  - c. Menționează două comparații din text.
  - d. Transcrie adjectivele din următoarea secvență:

„...iar boierii ce ședeau la masă în haine aurite,
pe scaune de catifea roșie...”
  - e. Scrie două enunțuri în care să existe un numeral cardinal și unul ordinal.
5. Imaginează-ți că ai vizitat împărăția lui Făt-Frumos. Redactează un text, de 80-100 de cuvinte, în care să descrii această împărăție. Vei utiliza două secvențe din text, două comparații și două personificări.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
3. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **30 de puncte** (descrierea împărăției – 10 puncte; includerea celor două secvențe din text – 4 puncte; două comparații – 4 puncte; două personificări – 4 puncte; redactare – 6 puncte; încadrarea în numărul de cuvinte – 2 puncte)

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment? Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

Pentru portofoliul tău

Realizează o cercetare despre localitatea în care locuiești, pentru a aduna cât mai multe informații pe care să le prezinți celor care vizitează acel loc. Vei urmări: date istorice, informații despre locuitori, obiceiuri, locuri de vizitat, produse tradiționale etc. Realizează un text, de 130-150 de cuvinte, în care să inserezi secvențe descriptive, grafice, imagini, definiții.

6

UNITATEA 6 – CĂLĂTORII IMAGINARE, LUMI FICTIONALE

Comunicare orală

- Elementele nonverbale și paraverbale ca mărci ale personalității individului

Lectură

- Narativul literar: răspuns afectiv, discutarea mesajului/mesajelor textului
- Narativul în texte multimodale (text și imagine — banda desenată)

Redactare

- Redactarea textelor narrative — narațiuni ficționale

Elemente de construcție
a comunicării

- Atributul
- Propoziția simplă și propoziția dezvoltată

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ce sunt textele multimodale;
- ce sunt narațiunile ficționale;
- cum se formează propoziția simplă;
- cum se formează propoziția dezvoltată;
- ce este atributul și care este rolul acestuia în propoziție.

B. vei fi capabil:

- să identifice elemente verbale și paraverbale în diferite situații de comunicare;
- să identifice informații importante din benzile desenate;
- să redactezi texte pentru a relata întâmplări, experiențe imaginate;

- să formulezi propoziții simple și propoziții dezvoltate, respectând normele ortografice și de punctuație;
- să asociezi propriile experiențe de lectură cu cele provenind din alte culturi;
- să recunoști atributul și părțile de vorbire prin care poate fi realizat.

C. vei manifesta:

- un comportament comunicativ politicos față de interlocutori;
- interes și atenție în timpul lecturii unor texte;
- respect pentru diversitatea culturală și lingvistică.

COMUNICARE ORALĂ

ROLURI ÎN COMUNICARE.
STRATEGII DE ASCULTARE ACTIVĂ

Ne amintim

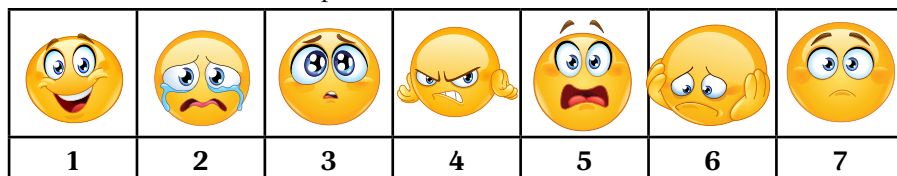
În comunicarea orală, emoțiile vorbitorilor pot fi exprimate variat:

- prin gestică și mimică;
- prin rostirea mai apăsată a unor cuvinte;
- prin oprirea înaintea unor cuvinte-cheie etc.

În comunicarea online, în afara cuvintelor și a imaginilor, se folosesc emoticoane, pentru a reda anumite stări, emoții, sentimente.

Alege câte un emoticon care ilustrează cel mai bine starea ta de spirit în prima zi de școală, respectiv în prima zi din vacanța de vară.

Prezintă două motive pentru care ai făcut aceste asocieri.

Vizionăm și descoperim

1. Accesând linkul <https://bit.ly/3wWOKd9> sau scanând codul QR alăturat, vizionează un fragment (8:40-13:15) din ecranizarea textului *Bubico*, de I.L. Caragiale, și răspunde la următoarele întrebări:

- Cine sunt personajele?
- Unde au loc evenimentele?
- Cum se comportă Bubico?
- Ce se întâmplă cu Bubico după ce este luat în brațe?
- Cum reacționează cucoana?

Reținem

Comunicarea orală eficientă necesită îmbinarea elementelor:

- *verbale* – cuvintele rostite;
- *nonverbale* – gesturile și mimica;
- *paraverbale* – intonația, pauzele în vorbire, accentuarea unor cuvinte, viteza vorbirii etc.

Creăm și ne jucăm

2. Rescrie enunțurile pe caiet, menționând dacă sunt adevărate sau false.

- Comunicarea prin limbaj este completată de gesturile personajelor, expresia feței, poziționarea corpului.
- Comunicarea dintre personaje este mai bună, deoarece se află față în față, în compartiment.
- Secvența „*strig exasperat*” sugerează tonul vocii, gesturile, mimica.

1. Selectează, dintre imaginile următoare, pe cele care corespund unei experiențe trăite în timpul unei călătorii.

2. Relatează o întâmplare potrivită selecției făcute și prezintă oral, în fața clasei, povestea creată.

3. Ce criterii ai avut în vedere atunci când ai selectat imaginile?

1

2

3

4

LECTURĂ

NARATIVUL LITERAR. MESAJUL TEXTULUI

Pătrundem în lumea textului

1. Mulți dintre noi visăm cu ochii deschiși sau închiși, ne imaginăm lumi, țări, teritorii în care ne-am simți bine.

a. Descrie lumea în care ai dori să trăiești și/sau personajul/personajele care ai vrea să te însoțească în această lume imaginară.

b. Împărtășește visurile tale cu ale colegilor de clasă.

2. Activitate în echipe: *Colecționari de imagini*

Realizați, în **grupe de câte trei-patru elevi**, un colaj format din imagini create de voi în cadrul orelor de pictură sau al celor de TIC, despre cum va arăta orașul vostru peste 20 de ani. Câștigă echipa care va crea cele mai sugestive imagini.

Închide ochii și vei vedea Orașul

de Jordan Chimet

*(În care vedem ziua sfârșindu-se în pace.
Și mai este vorba și de un pelican albastru)*

Se întâmplaseră, am zis, lucruri ciudate. Și bănuieli, și multe întrebări la care este greu de răspuns. Dar Elli nu puse totuși prea mult la inimă spaimile zilei, căci o chema viața în atâtea alte locuri.

Și numai seara, după ce făcuse minune după minune, după ce străbătuse, după părerea ei, întreg cerul și întreg pământul — făcuse chiar peste o sută de pași pe strada principală —, osteni și trase la mal. [...]

Nu adormi. [...] Văluri mari de ceață pluteau printre lucruri, și atunci Elli dori să aibă un pelican albastru. Un pelican albastru, cu ciocul alb de sidef, cu lăbuțele din puf de pernă, cu penele albastre strânse pe trup ca un frac solemn. Un pelican albastru ca zarea albastră și nimic altceva.

— Un pelican, implora Elli din toată inima, și dau un întreg regat pentru el. [...] Să am un pelican albastru, o, Doamne! și mă jur că pe această lume nu mai doresc nimic altceva.

Atunci, în fundul iatacului, Elli zări ochii strălucitori ai pelicanului, cu moțul de pe cap ridicat ca pentru salut. Pe legea mea! era un pelican cum te văd și cum mă vezi. Dar abia întinse Elli mâna să-l prindă, un ciob dintr-o clipită (nu mai mult) și pelicanul i s-ar fi odihnit în brațe. Un ciob (nu mai mult). Dar vezi, tocmai dumnealui, ciobul ăsta de timp, e cel mai greu de obținut în viață. Și ceea ce li s-a mai întâmplat și altora de atâtea ori s-a petrecut și acum: pelicanul dispăru și dus a fost.

— Un pelican albastru... e tot... ce doresc... mai îngână încă o dată Elli, dar nu apucă să termine. În celălalt capăt — al odăii? al grădinii? — între oleandri, îl zări din nou, și ochii săi mici de furnică începură să lumineze pentru a doua oară. Era, parcă, pelicanul, când îl priveai mai de departe, totuși nu era chiar el, când îl priveai mai de aproape. Și când te uitai și mai bine, rămâneai convins că nu era pelicanul albastru — nici gând de el, Doamne ferește! —, ci un arici. [...] Părea că spune:

— Am fost pelican albastru, dar ai vrut să mă porți în brațe și am plecat. Și acuma iată-mă arici, am venit de departe, primește-mă dacă vrei, căci pentru tine am venit.

Și îi întinse oglinda cu una dintre lăbuțe, ca pe un tribut adus de un sclav atotputernicului său stăpân.

— Un arici, se bucură Elli, e tot ce mi-am dorit mai mult, și acum iată-l în fața mea. [...] Ce mi-aș putea dori în viață, dacă nu un arici? Nu e mai mare decât o minge, nu va fi nevoie să construiesc un palat (înalt cât un palat), ca să-l pun la adăpost de ploaie și ninsoare. Împreună, știi că multe necazuri se vor risipi ca vântul (în vânt). [...] Un arici, da, un arici e tot ce-mi doresc; aș da pentru el tot ce mi s-ar cere, chiar un alt arici — dar ceva mai mic.

Și Elli întinse brațele spre arici. Țeposul stătea pe scrin, privind-o blând pe copila din fața sa. Sfos, o salută ca pe un mare șef de oști, ceea ce, în definitiv, și era, dar când mâna fetei fu gata să-l atingă, dispăru. Dispăru și nimic, în afară, poate, de o amintire fugară, nu mai rămase din el. Ba nu, mint! Și mint fără voie, cu nevinovăție, semn că-mi va fi iertat în curând păcatul de a vă fi mințit, căci nu-s defel obișnuit cu lucruri atât de ciudate și atât de tainice întâmplări, cum numai în cărți — și nici atunci, din păcate, prea des — poți întâlni. [...] Ariciul se transformase într-o barză și acum, poposit în celălalt capăt al iatacului, privea copila cu ochii săi iscoditori. Poate că era un artist de circ, cine știe, poate era un scamator.

— O barză nepoftită? Cum a apărut o barză nepoftită în iatacul meu? Sau, stai puțin: credeți că aș fi putut nădăjdui cândva să-mi împlinesc un vis mai frumos decât o barză? [...] Cu o barză alături și n-aș mai dori nimic altceva pe lume — de bună seamă, după ce trece sezonul căpșunilor —, se bucură Elli, cu inima plină de bucurie. Am putea amândouă călători peste mări și țări, până în districtul berzelor. Am cutreiera ca două surori continentele și nu ne-am despărți nicio clipă. O barză ca aceasta e tot ce mi-am dorit și pentru ea sunt pregătită să renunț la orice altă speranță, la orice onoruri. [...]

Se părea că de astă dată Elli va reuși să-și îplinească visul de a-și îmbrățișa oaspetele. Se părea deci că va reuși, deși va trebui să adaug că multe lucruri din lumea noastră *par*, așa cum alte lucruri, tot din lumea noastră, *reuşesc*, dar nu toate. *Se părea*, așadar, încă o dată, dar ce să vezi? Abia de-i atinse penele — sau își închipuia doar, ceea ce uneori e cam același lucru — și barza dispăru.

Chiar în acea clipă, dacă ți-ai fi aruncat privirea în celălalt capăt al iatacului, ai fi putut zări uimit, pe un vraf de cărți, un cărăbuș cu ochii de mărgear, privind înveselit întreaga încăpere. [...]

— Un cărăbuș? Este adevărat? Nu visez oare cu ochii deschiși? E atât de greu să-mi închipui că am, în fine, acest noroc... [...] Am gândit cândva, demult, când însă n-aveam mintea de acum, am gândit, spun, bucuria de a avea o barză, dar prinsă de vârtoarea vieții am renunțat (și bine am făcut). Și mai înainte încă, am dorit un arici, dar i l-am dăruit unei slujitoare sărmane, căci era peltic. Iar dacă mă voi osteni, amintindu-mi ceea ce trebuia să fi uitat de mult, am să spun că mi-am dorit și un pelican albastru. Era el, ce-i drept, albastru ca cerul pe ape, dar la cap era spălăcit ca o rață, cu penele verzi, galbene, cenușii, o mizerie întreagă. Un cărăbuș cu ochii de mărgear este cu totul altceva: îl văd în fața mea și mi se pare că visez. Căci prea ar fi bucuria prea mare.

Dar ochii lui Elli se închideau osteniți, ca niște obloane într-un pavilion de vânătoare. [...]

— Abia acum... îngâna copila... abia acum (când mi-e somn)... îmi dau seama... cât de mult am dorit un cărăbuș... din prima zi l-am dorit... oh! Câte n-aș putea spune despre el... despre noi amândoi... dacă nu mi-ar fi somn... dar vedeți... mi-e așa de somn.

Și, înainte de a se cufunda în țara visului, mai avu puterea să hotărască:

— Să iasă luna.

Și pe dată, luna răsări de dincolo de neguri.

— Și toată lumea, mai spuse, să coboare în pacea somnului.

Așa a fost. Niciun suflet treaz nu mai puteai zări pe distanță de mile și mile și mai departe. Doar la căpătâiul patului ar fi putut descoperi atunci pelicanul albastru: cu ciocul său de sidef, cu lăbuțele late, cu penele albastre strânse pe trup ca un frac solemn. Cu vocea sa blândă, pe care o poți recunoaște dintr-o mie, șopti:

— Sunt pelicanul albastru. M-ai dorit din toată inima și iată-mă, am venit. Abia acum îți pot spune că nu voi mai pleca: vom sta împreună până la capăt.

Și atunci, Elli începu să viseze.

Discutăm despre text

• Observăm

1. Cu ajutorul *Dicționarului explicativ al limbii române*, identifică sensul următoarelor cuvinte: *implora, tribut, iatac, vraf, neguri, mărgan*.
2. Scrie sinonime pentru cuvintele preluate din text: *tainice, uimit, solemn, blândă, șopti*.
3. Găsește antonime pentru cuvintele: *dispăru, nevinovăție, va reuși, desfăcute*, integrându-le în enunțuri.
4. Transcrie, din text, un enunț exclamativ și unul interogativ. Explică rolul semnelor de punctuație de la sfârșitul enunțurilor.

• Explorăm și învățăm

1. Recitește textul cu atenție și răspunde la următoarele întrebări.
  - a. Când au loc întâmplările relatate?
  - b. Unde se petrece acțiunea?
  - c. Care sunt ființele imaginare care participă la acțiune, în ordinea apariției lor?
  - d. Care este motivul pentru care Elli își dorește un oaspete?
  - e. Cum este prezentat pelicanul?
2. Reflectează asupra succesiunii întâmplărilor și alcătuește planul simplu de idei al textului dat.

• Interpretăm

1. Observă comportamentul ființelor imaginare, selectând secvențe în care apar trăsăturile obișnuite/neobișnuite ale acestora.
2. Explică de ce au forme diferite cuvintele scrise înclinat, în secvența următoare: „Se părea că de astă dată Elli *va reuși* să-și împlinească visul de a-și îmbrățișa oaspetele. Se părea deci că va reuși, deși va trebui să adaug că multe lucruri din lumea noastră *par*, așa cum alte lucruri, tot din lumea noastră, *reușesc*, dar nu toate. *Se părea*, așadar, încă o dată, dar ce să vezi? Abia de-i atinse penele — sau își închipuia doar, ceea ce uneori e cam același lucru — și barza dispăru”.
3. Formulează, în două-trei enunțuri, un posibil mesaj al textului, ținând cont de ultima parte a acestuia, în care pelicanul își face apariția.

Îeșim din lumea textului – Reflectăm

1. Imaginează-ți că ai călătorit cu Elli în Țara Visului. Realizează o hartă a sentimentelor trăite, asociind fiecăruia câte un element spațial, identificat în călătoria ta imaginară.
2. Ești *magician*. Fă să apară pelicanul din poveste în camera ta, în timpul zilei, și descrie, în 50-70 de cuvinte, o posibilă emoție pe care ar putea să o stârneasă apariția sa.
3. Pornind de la ultimul paragraf al textului, redactează un text narativ, de 100-120 de cuvinte, cu titlul *O întâmplare bizară*.

Iordan Chimet

(1924-2006)

A fost eseist, prozator, poet, scenarist și traducător român. Este amicul prin corespondență al lui Michael Ende, autorul german al romanului *Povestea fără sfârșit*. Printre operele sale, se numără: *Cele 12 luni ale visului. O antologie a inocenței* și *Cartea prietenilor mei*.

Aventura lecturii

Dacă vrei să descoperi aventurile lui Elli, citește opera integrală.

ATRIBUTUL

• Citim

„Doar la căpătâiul patului ar fi putut descoperi atunci pelicanul albastru: cu ciocul său de sidef, cu lăbuțele late, cu penele albastre strânse pe trup ca un frac solemn. Cu vocea sa blândă, pe care o poți recunoaște dintr-o mie, șopti:

— Sunt pelicanul albastru.”

(Jordan Chimet, *Închide ochii și vei vedea Orașul*)

• Observăm

Recitește cuvintele subliniate și pune întrebări la care să răspundă acestea. Apoi menționează ce sunt ca părți de vorbire.

• Aflăm

▪ **Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv, atribuindu-i acestuia caracteristici/trăsături prin care îl particularizează.**

▪ Atributul răspunde la întrebările: *care?*; *ce fel de?*; *al/a/ai/ale cui?*; *câți/câte?*; *al câtelea/a câta?* **puse substantivului.**

▪ Următoarele părți de vorbire pot îndeplini funcția de atribut, la nivelul propoziției:

✓ substantiv: Cartea **de povești** este pe birou./Am văzut casa **lui Ionel**.

✓ pronume personal: Cadoul **de la ei** este acolo./Mașina **lui** nu funcționează.

✓ pronume de politețe: Răspunsul **dumnealui** nu a sosit la timp.

✓ adjectiv: Am citit o poveste **interesantă**./Fata **mai înaltă** e Cristina.

✓ numeral: **Trei** iepurași lipseau./Am reușit din **a patra** încercare.

• Exersăm

1. Identifică atributele din următoarele texte și precizează prin ce părți de vorbire sunt exprimate, completând, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos.

Atributul	Partea de vorbire
-----------	-------------------

a. „Dimineața era rece și o pătură groasă de rouă argintie acoperea împrejurimile verzi. O liniște și o tăcere solemnă stăpânea întreaga fire. Neguri albe se ridicau spre văzduhuri din văile depărtate și adânci; iar sub răceala aerului de noapte, respirația vie și călduroasă a apelor Negrei aburea iernatic, trăgând o brazdă sură de ceață mișcătoare...”

(Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

b. „Salcâmi înalți, cu toate crengile plecate de greutatea florilor, păreau niște candelabre uriașe [...] și în ei se țesea zborul și zumzetul necurmat al muștelor de aur [...]. Mireasma florilor albe părea a unei tămâi nespuse de fină, care nu mai încăpea în coroana salcâmiilor, ci se varsă și umple lumea întreagă...”

(Ion Agârbiceanu, *Salcâmi în floare*)

Observație

Uneori, atributele, îndeosebi cele exprimate prin substantive și prin pronume, sunt legate de partea de vorbire determinată prin **prepoziții**:

– **simple (de, în, pe, la etc.)**

Au ales excursia **la munte**.

– **compuse (de la, de pe, de pe la, despre etc.)**

Mărul **de pe masă** e necopt.

c. „Drumul subteran ducea spre munți prin coama de piatră pe care o escaladase el. Ca să se convingă de tot, se cățără pe mânerile de fier, și după vreo zece, doisprezece metri se pomeni într-o încăpere largă...”

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

2. Completează următoarele texte, folosind atribute exprimate prin substantive însoțite sau nu de prepoziții.

a. Fratele ... meu se plimba prin pădurea ... și gândul ... pe care îi lăsase singuri în cabana ... de la marginea ... nu îi dădea pace.

b. Am întrebat-o pe colega ... de tema ..., însă nu a știut să îmi răspundă, deoarece își uitase la școală caietul ..., în care avea notate exercițiile ...

3. Transcrie în caiet textele date și completează-le cu atribute exprimate prin adjective și prin numere.

a. Privești ... care a apărut în fața lor le-a umplut sufletul cu o bucurie ..., de aceea s-au oprit pentru ... minute și au admirat peisajul ..., pe care au decis să-l immortalizeze cu ajutorul aparatului de fotografiat. Pozele ... sunt impresionante.

b. Copiii ... alergau de zor prin parcul ... sub privirile ... ale părinților și ale bunicilor, care îi lăsau să se bucure de ziua ... de vară. Trecuseră ... ore și copiii ... nu dădeau semne de oboseală.

4. Identifică atributele din următoarele enunțuri. Apoi, rescrie enunțurile, plasând atributele înaintea substantivelor determinate.

a. Băiețelul isteț pe care l-am întâlnit este Mihăiță.

b. Colegii hazlii au reușit să o înveselească pe fata întristată.

c. Banca a doua a fost mereu a mea.

d. I-au cerut doamnei amabile să le dea cărțile noi.

e. Pe vecinii nervoși nu i-am mai văzut de mult.

• Valorificăm

Formați **grupe de trei-patru elevi** și găsiți cât mai multe atribute pentru substantivele *pelican*, *oraș*, *amintire*, *călătorie*. Faceți schimb de liste cu altă grupă și scrieți un text, de 100-120 de cuvinte, în care să integrați cât mai multe atribute găsite de colegii voștri din cealaltă grupă. Citiți textele în fața clasei.

Reținem

Parte secundară de propoziție

Poate fi exprimat prin substantiv, pronume, adjectiv, numeral.

ATRIBUTUL

Poate fi plasat înaintea sau după substantivul determinat.

Răspunde la întrebările: *care?*; *ce fel de?*; *al/a/ai/ale cui?*; *câți/câte?*; *al câtelea/a câta?*

LECTURĂ

Pătrundem în lumea textului

1. Discutați în perechi.

Atunci când citiți cărți în care sunt surprinse peisaje ieșite din comun, care fac parte dintr-o lume imaginară, vă puteți reprezenta cele citite:

- cu ajutorul cuvintelor;
- cu ajutorul cuvintelor însoțite de imagini desenate.

Alegeți una dintre variantele propuse și motivați alegerea făcută. Împărtășiți părerea voastră cu ceilalți colegi de clasă.

2. Șerban Andreescu a adaptat și a ilustrat *Vrăjitorul din Oz*, de Frank Baum, oferind cititorilor o variantă mai restrânsă a poveștii. Citește textul benzii desenate, urmărind corespondența imagine – text.

Discutăm despre text

• Observăm

1. Privește imaginile din banda desenate, fără să citești enunțurile care le însoțesc. Ce observi?

2. Câte casete conține banda desenate?

3. Formulează enunțuri cu sinonimele cuvintelor: *veselie, îngrijorat, ciudat, vârtejul, magică, firave*.

4. Scrie enunțuri cu antonimele cuvintelor: *lină, înăuntru, sclavie, fermecați*.

• Explorăm și învățăm

1. Menționează ce vezi, simți, auzi privind imaginile date.

2. Răspunde la următoarele întrebări:

a. Cine sunt personajele care participă la evenimentele?

b. Ce se întâmplă cu Dorothy și cu Toto după tornadă?

c. Care sunt obiectele fermecate pe care le găsește Dorothy?

d. Cu cine se întâlnește Dorothy în călătoria sa spre Vrăjitorul din Oz?

3. Transcrie, din text, descrierea tornadei.

 NARATIVUL ÎN TEXTE MULTIMODALE.
BANDA DESENATĂ

4. Redactează planul dezvoltat de idei al benzii desenate.

5. Relatează povestea care reiese din replicile personajelor.

6. Cum se transmite mai clar mesajul: prin text sau prin imagine? Explică, în minimum 50 de cuvinte, diferența dintre cele două.

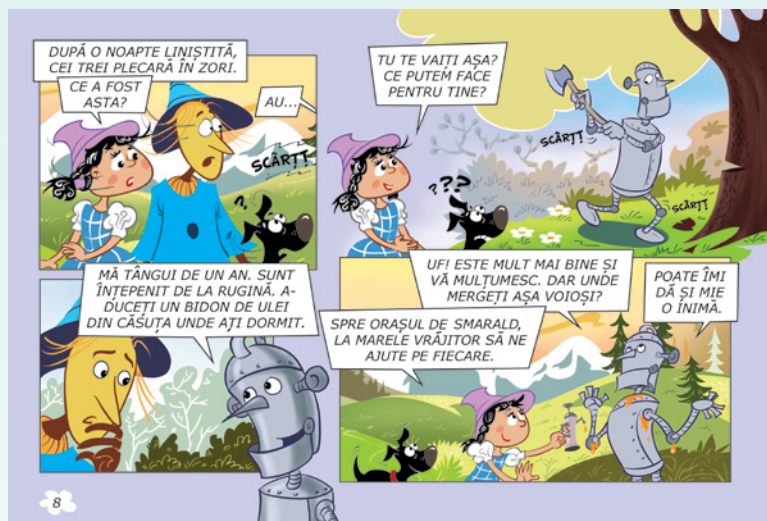
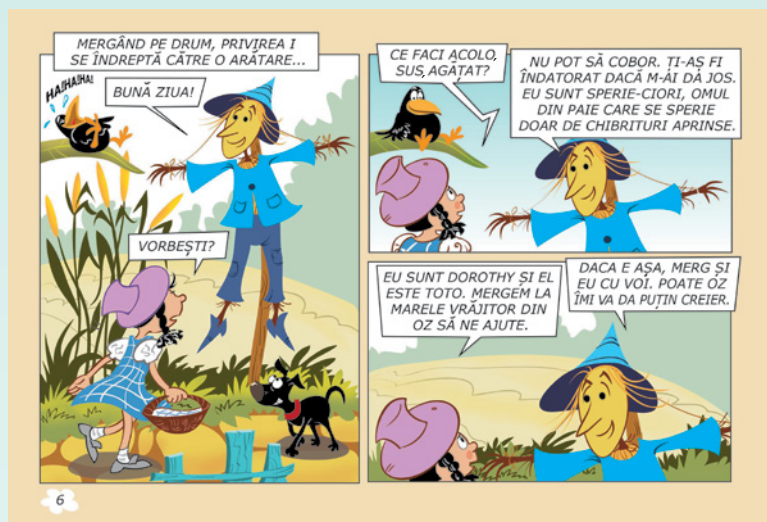
• Interpretăm

Activitate **în perechi** (fiecare pereche va avea o imagine diferită).

1. Adăugați, pentru una dintre imaginile din banda desenată, câte patru replici.

2. Reconstituiți povestea împreună cu colegii, prezentând ceea ce s-a lucrat în perechi.

3. Schimbați ordinea imaginilor, astfel încât să creați o nouă întâmplare.

Reținem

Banda desenată este un **text multimodal**, în care se narează întâmplări cu ajutorul imaginilor și al cuvintelor. Aceasta conține:

- viniete (casete cu imagini);
- bule (redau conversația dintre personaje);
- recitative (comentariile naratorului).

Leșim din lumea textului – Reflectăm

Activitate **pe grupe**.
Realizați o bandă desenată, pe tema copierii. Organizați apoi o expoziție cu toate lucrările, realizând broșura clasei.

- Cum se realizează o bandă desenată:
- decideți rolul fiecărui membru al echipei:
    - scriitor, desinator, coordonator – dacă realizați o bandă desenată în format hârtie;
    - editor text, editor imagine, coordonator – dacă veți folosi noile tehnologii (calculatorul, tableta etc.);
  - stabiliți personajul/personajele, precum și locul și timpul acțiunii;
  - scrieți scenariul/întâmplările;
  - realizați desenele potrivite scenariului;
  - colorați desenele;
  - introduceți replicile și eventualele sunete și zgomote;
  - alegeți mărimea potrivită a textului, pentru a fi ușor de citit.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

PROPOZIȚIA SIMPLĂ ȘI PROPOZIȚIA DEZVOLTATĂ

Pentru părțile de propoziție studiate, folosim următoarele prescurtări:

- subiect – sb.
- predicat verbal – pred. vb.
- atribut – atr.

• **Citim**

Elli adoarme.

Fetița visează un pelican albastru.

Pelicanul dispare.

Apare un arici.

Elli îl primește cu brațele întinse.

Ariciul se transformă în barză.

Fetița îl privește cu ochi iscoditori.

• **Observăm**

1. Transcrie, pe caiet, enunțurile formate doar din predicat și subiect.
2. Aduagă unul sau mai multe cuvinte în cuprinsul fiecărui enunț transcris anterior. Ce observi?

• **Aflăm**

Propoziția reprezintă o comunicare ce conține un singur predicat.

După alcătuire, distingem două feluri de propoziții:

– **propoziție simplă** – formată numai din predicat (*Plouă.*) sau din predicat și subiect simplu/multiplu.

sb. simplu

Maria

pred. vb.

desenează.

sb. multiplu

Maria și Ioana

pred. vb.

desenează.

– **propoziție dezvoltată** – care, pe lângă predicat și subiect, poate avea și alte părți de propoziție:

sb. simplu

Maria

pred. vb.

desenează

altă parte de prop.

un peisaj

atr.

de iarnă

atr.

încântător.

sb. multiplu

Maria și Ioana

pred. vb.

desenează

altă parte de prop.

pelicanul

atr.

din visul

atr.

fetei.

• **Exersăm**

1. Completează propozițiile simple pentru a le transforma în propoziții dezvoltate. Subliniază, apoi, subiectele și predicatelor.

a. A venit vara.

c. Copiii aleargă.

b. Natura zâmbește.

d. Peisajul încântă.

2. Alcătuieste câte o propoziție simplă, în care:

a. subiectul simplu să fie exprimat printr-un substantiv propriu;

b. subiectul multiplu să fie exprimat prin două substantive comune;

c. predicatul verbal să fie exprimat printr-un verb la modul indicativ, timpul imperfect.

3. Aduagă sau elimină cuvinte din propozițiile următoare, respectând cerința formulată între paranteze.

a. Se apropie vara. (propoziție dezvoltată)

b. În curând, vacanța va sosi cu bucurie și clipe de liniște.

(propoziție simplă)

c. Elevii din școala noastră așteaptă festivitatea de premiere.

(propoziție simplă)

d. Profesorii și elevii sărbătoresc. (propoziție dezvoltată)

4. Alcătuieste propoziții dezvoltate cu următoarea structură:

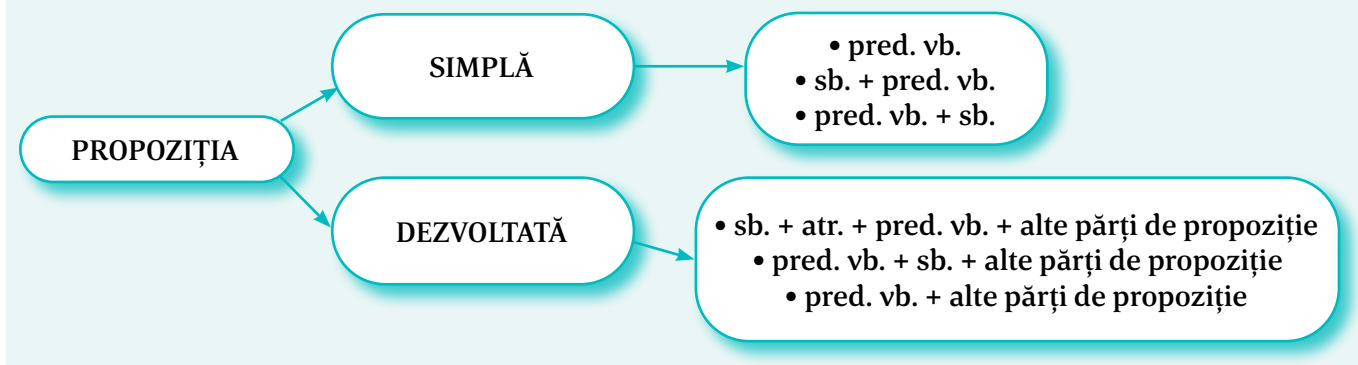
- pred. vb. + sb. + alte părți de propoziție;
- sb. + atr. + pred. vb. + alte părți de propoziție;
- pred. vb. + alte părți de propoziție.

• Valorificăm

1. Prezintă, folosind propoziții dezvoltate, două activități extrașcolare pe care le desfășori cu plăcere. Transformă-le, apoi, în propoziții simple.

2. Transformă propozițiile dezvoltate din secvența următoare în propoziții simple: „Și Elli întinse brațele spre arici. Țeposul stătea pe scrin, privind-o blând pe copila din fața sa”.

Reținem

REDACTARE

NARAȚIUNI FICȚIONALE

1. Alege, la întâmplare, un obiect din sala de clasă. Transformă-l în personajul unei narațiuni ficționale, călătorind cu acesta într-un univers creat de imaginația ta.

Elementele de care trebuie să ții cont pentru a redacta o narațiune ficțională sunt:

- redactarea textului se poate face fie la persoana I, fie la persoana a III-a;
- timpul evenimentelor — întâmplările se pot petrece într-un timp cert/incert sau într-un timp imaginar;
- spațiul unde se desfășoară întâmplările (acțiunile, evenimentele) — poate fi un spațiu existent în realitate sau un spațiu creat/inventat;
- personajele — pot fi asemenea oamenilor pe care îi întâlnim în viața de zi cu zi sau fabuloase (imaginare).

2. Povești minunate, povești adaptate – Activitate pe grupe.

În **grupe de patru-cinci elevi**, alegeți un text din lectura suplimentară, care să reprezinte o narațiune ficțională. Împărțiți-l în fragmente și înlocuiți unele dintre acestea cu imagini desenate de voi, astfel încât să nu se piardă mesajul paragrafului substituit. Veți avea în vedere:

- stabilirea rolului fiecărui membru al echipei;
- selectarea textului și atribuirea fragmentului fiecărei echipe;
- realizarea desenelor care să corespundă mesajului transmis de paragraful respectiv.

Reținem

Narațiunea ficțională este un text în care se povestesc întâmplări (acțiuni, evenimente) imaginate, închipuite.

• Se dă textul de mai jos.

Pe cel dintâi asteroid trăia un rege. Regele ședea, înveșmântat în purpură și în hermină, pe un tron lipsit de orice podoabă, dar în același timp măreț.

— A! Iată un supus! strigă regele când îl zări pe micul prinț.

Și micul prinț se întrebă:

— Cum poate oare să mă recunoască, de vreme ce niciodată nu m-a mai văzut?

Dar nu știa că lumea, pentru regi, e un lucru foarte simplu. Oamenii sunt, toți, niște supuși.

— Vino mai aproape, să te văd mai bine, îi spuse regele, deosebit de mândru că e rege pentru cineva.

Micul prinț căută cu privirea un loc, ca să se așeze, dar falnica hlamidă de hermină încurca întreaga planetă. Rămase de aceea în picioare și, obosit cum era, începu să caște.

— Datina la curte nu îngăduie să caști când e regele de față, îi spuse monarhul. Nu-ți dau voie să caști. [...]

— Aș putea să mă așez? căută să afle, cu sfială, micul prinț.

— Îți poruncesc să te așezi! răspunse regele, trăgând cu măreție o pulpană a hlamidei sale de hermină.

Micul prinț avea însă o nedumerire. Planeta era mică de tot. Atunci, peste cine domnea regele?

— Măria Ta, zise el. Cer iertare că întreb...

— Îți poruncesc să întrebi! se grăbi să spună regele.

— Măria Ta... peste cine domnești?

— Peste tot, răspunse regele cu aerul cel mai firesc.

— Peste tot?

Regele, cu un semn ușor, îi arătă planeta lui, celelalte planete și stelele.

— Peste toate astea? zise micul prinț.

— Peste toate astea! răspunse regele.

Căci nu era numai un monarh absolut, ci și un monarh universal.

— Și stelele te ascultă?

— De bună seamă, zise regele. Numai decît m-ascultă. Căci nu îngădui nesupunerea. [...]

— Dacă Măria Ta ar dori să mă supun numai decît, mi-ar putea da o poruncă înțeleaptă. Mi-ar porunci, de pildă, să plec într-un minut. Mi se pare că împrejurările sunt prielnice...

Cum regele nu-i dădu niciun răspuns, mai întâi micul șovăi, apoi, cu un oftat, porni la drum.

— Te fac ambasadorul meu! Se grăbi atunci să strige regele. Era plin de măreție și de autoritate.

„Ciudați mai sunt oamenii mari!” își spuse micul prinț, continuându-și călătoria.

(Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț*)

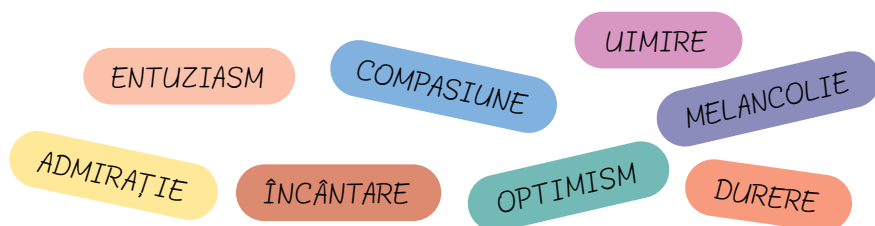
• Înțelegerea textului

• Răspunde la întrebările de mai jos.

1. Unde trăiește regele?
2. Cine îl vizitează pe acesta?
3. Ce datină există la curte?
4. Ce poruncă primește Micul prinț din partea regelui?
5. Care este nedumerirea Micului prinț?
6. Ce surpriză îi pregătește regele Micului prinț înainte de a porni la drum?

• Analiza textului

1. Selectează, dintre emoțiile următoare, pe cele care ți se potrivesc, după prima lectură a textului.

2. Completează și desenează blazonul personajului Micul prinț, având ca model imaginile alăturate.

• Valorificarea textului

1. Caută termeni sugestivi, care să reprezinte însușiri pentru cuvintele: *stele, floare, regat*.

2. Subliniază atributele din enunțul: *Regele, cu un semn ușor, îi arată planeta lui*. Alcătuieste, cu fiecare dintre acestea, câte o propoziție dezvoltată.

3. Transformă în propoziție simplă următoarea propoziție dezvoltată: *Pe cel dintâi asteroid trăia un rege*.

4. Completează propoziția *Pleacă!*, în așa fel încât să devină propoziție dezvoltată.

• Dincolo de text

1. Scrie un text, de 80-100 de cuvinte, cu titlul *Sunt un călător...* Folosește, în text, atribute care definesc frumusețea călătoriei.

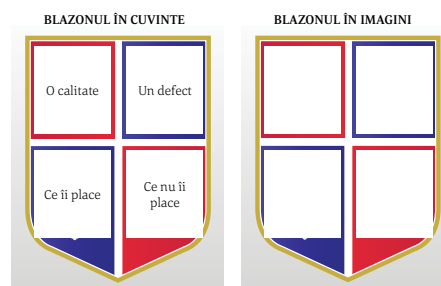
2. Scrie un **cvintet** pentru CĂLĂTORIE. Urmărește, ca model, aplicarea cvintetului pentru cuvântul *imaginație*.

*Imaginația
miraculoasă, surprinzătoare,
visează, dansează, călătorește,
este o artă desăvârșită,
fantezie.*

3. Realizați, **în grupe de trei-patru elevi**, o bandă desenată cu titlul *Călător într-o lume de poveste*. Pași de urmat:

- decideți rolul fiecărui membru al echipei:
  - scriitor, desenator, coordonator – dacă realizați o bandă desenată în format hârtie;
  - editor text, editor imagine, coordonator – dacă veți folosi noile tehnologii (calculatorul, tableta etc.);
- stabiliți personajul/personajele, precum și locul și timpul acțiunii;
- scrieți scenariul/întâmplările;
- realizați desenul potrivit scenariului;
- colorați desenul;
- introduceți replicile și eventualele sunete și zgomote;
- alegeți mărimea potrivită a textului, pentru a fi ușor citit.

Portofoliu

Atributul

- parte secundară de propoziție;
- poate fi plasat înainte sau după substantivul determinat;
- răspunde la întrebările: *care?; ce fel de?; al/a/ai/ale cui?; câți/câte?; al câtelea?; a câta?*

Propoziția

- După structura lor, propozițiile pot fi:
- simple;
  - dezvoltate.

• **Citește textul și rezolvă cerințele.**

Abia isprăvisese vorba și buzduganul, izbind în ușă și în masă, se puse în cui. Prâslea întrebă ce putere are zmeul și îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace; atunci el aruncă și mai departe, lovindu-l în piept. Zmeul, turbat de mânie, se întoarse numaidecât acasă.

— Cine este acela care-a cutezat să calce hotarele mele și să intre în casa mea?

— Eu sunt, zise Prâslea.

— Dacă ești tu, îi răspunse zmeul, am să te pedepsesc amar pentru nesocotința ta. Cum ai vrut, venit-ai; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, îi răspunse Prâslea, am eu ac și de cojocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă, și se luptară, și se luptară, zi de vară, până seara; iară când fu pe la nămiez, se făcură amândoi două focuri și așa se băteau; un corb însă le tot da ocol, croncănind.

Văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule! ia seu în unghiile tale și pune peste mine, că-ți voi da stârvul ăsta ție.

— Corbule, corbule! îi zise și Prâslea, dacă vei pune peste mine seu, eu îți voi da trei stârvuri. (...)

Corbul, fără a mai întârzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prâslea, și prinse mai multă putere. Către seară zise zmeul către fata de împărat, care privea la dâșii cum se luptau, după ce se făcuseră iară oameni:

— Frumușica mea, dă-mi nițică apă să mă răcoresc, și-ți făgăduiesc să ne cununăm chiar mâine.

— Frumușica mea, îi zise și Prâslea, dă-mi mie apă, și-ți făgăduiesc să te duc pe tărâmul nostru și acolo să ne cununăm.

— Să-ți auză Dumnezeu vorba, voinice, și să-ți împlinească gândul! îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prâslea de bău și prinse mai multă putere; atunci strânse pe zmeu în brațe, îl ridică în sus și, când îl lăsă jos, îl băgă până în genunchi în pământ; se opinti și zmeul, ridică și el în sus pe Prâslea și, lăsându-l jos, îl băgă până în brâu; puindu-și toate puterile, Prâslea mai strânse o dată pe zmeu de-i pârai oasele și, aducându-l, îl trânti așa de grozav, de îl băgă până în gât în pământ și-i și tăie capul; iară fetele, de bucurie, se adunară împregiurul lui, îl luau în brațe, îl sărutau și îi ziseră:

— De azi înainte frate să ne fii.

(Petre Ispirescu, *Prâslea cel voinic și merele de aur*)

Punctaj acordat:

1. **15 puncte** (5 × 3 puncte)
2. **8 puncte** (câte 2 puncte – stabilirea felului propozițiilor, câte 2 puncte – transformarea lor)
3. **22 de puncte** (câte 5 puncte pentru identificare; câte 6 puncte pentru integrare în propoziții)
4. **15 puncte** (3 × 5 puncte)
5. **30 de puncte** (8, 8, 8, 6 puncte)

Se acordă **10 puncte din oficiu**. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

1. Transcrie din text:
  - a. un indice temporal;
  - b. un indice spațial;
  - c. un enunț interogativ;
  - d. un aspect care ține de miraculos;
  - e. numele personajelor, în ordinea apariției din text.
2. Stabilește felul propozițiilor, transformând-o pe cea simplă în dezvoltată și invers.
  - a. Prâslea întrebă.
  - b. Prâslea mai strânse o dată pe zmeu.
3. Selectează, din secvența *Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă, și se luptară, și se luptară, zi de vară, până seara*, attributele, integrându-le, pe rând, în propoziții dezvoltate.
4. Scrie trei propoziții dezvoltate, care să fie răspunsuri la următoarele întrebări.
  - a. Cine este Prâslea?
  - b. Cum reacționează zmeul la întâlnirea cu voinicul?
  - c. Este pedepsit voinicul pentru curajul său?
5. Alcătuieste un text, de 100-120 de cuvinte, în care să imaginezi o aventură a personajului Prâslea.

În textul tău, trebuie:

- să respecti structura specifică a unei narațiuni ficționale;
- să prezinți cel puțin două trăsături ale personajului ales;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecti limitele de cuvinte indicate.

• **Se dau textele de mai jos.**

A.

Deși este încă seară
simt că mâine vine vara
cu lungi gene de mărar
și cu ochii de muștar,
cu obrazii de caisă
unduindă a narcisă.

Ca o pasăre măiastră
ea va bate la fereastră,
Eu-i deschid. Ea intră-n casă,
tărcată și pepenoasă.

(Nichita Stănescu, *Vara*)

B.

Vara aduce temperaturi ridicate și, uneori, poate și câteva arsuri din cauza soarelui puternic, dar acest anotimp vine și cu beneficii de care trebuie să ne bucurăm neapărat.

În primul rând, acest anotimp este, de cele mai multe ori, perioada mult așteptată a concediilor și a vacanțelor. Sigur, mai există și excepții, dar timpul frumos din aceste luni de vară ne îndeamnă la o ieșire, chiar și de câteva zile în natură, departe de zgomotul și de poluarea orașelor. Vacanțele ne îmbunătățesc starea de spirit și reduc stresul.

Iar dacă nu îți poți lua câteva zile libere de la serviciu pentru a evada din oraș, atunci poți să te relaxezi la sfârșitul săptămânii bălăcindu-te la piscină. Înotul este o modalitate excelentă de a-ți lucra mușchii și de a face mișcare.

Apoi, este sezonul în care apar atât de multe fructe delicioase și extrem de benefice pentru organism. De la căpșuni, cireșe, caise și până la pepene, avem de unde alege când vine vorba de o gustare naturală, delicioasă și nutritivă.

Nu în ultimul rând, vara transpirăm mai mult și, chiar dacă este neplăcut, acest lucru ajută la combaterea infecțiilor, curăță pielea de bacterii, dar ajută și la îmbunătățirea circulației sângelui.

(sursa: www.semneletimpului.ro)

Sunetele limbii române.

Silaba

Sunetele limbii române sunt **consoanele, vocalele și semivocalele.**

În funcție de numărul de silabe din alcătuirea lor, există cuvinte **monosilabice** (o silabă) sau **plurisilabice** (două sau mai multe silabe).

Identifică:

- în textul **A:** – două cuvinte care conțin semivocale;
  - două cuvinte monosilabice și două plurisilabice;
  - sinonimele cuvintelor *sosește* și *geam*;
  - două verbe la timpuri diferite ale modului indicativ;
  - două pronume personale.
- în textul **B:** – trei termeni din câmpul lexical al *fructelor*;
  - trei substantive de genuri diferite;
  - trei substantive articulate cu articol hotărât;
  - o prepoziție simplă și una compusă;
  - trei adjective.

Vocabular

sinonime = cuvinte cu înțeles asemănător

antonime = cuvinte cu sens opus

câmp lexical = cuvinte care aparțin aceluiași domeniu (*sculptură, pictură, muzică, teatru* – câmpul lexical al *artelor*).

Părțile de vorbire

- **verbul** exprimă acțiunea, starea sau existența;
- **substantivul** denumește ființe, lucruri sau fenomene ale naturii;
- **pronumele personal** ține locul substantivului;
- **pronumele de politețe** ține locul substantivului, exprimând respectul;
- **adjectivul** arată însușiri ale substantivului;
- **numeralul** indică numărul sau ordinea prin numărare.

Verbul – modul indicativ

Tempurile modului indicativ: **imperfect** (citeam), **perfect compus** (am citit), **perfect simplu** (citii), **mai-mult-ca-perfect** (citisem), **prezent** (citesc), **viitor** (voi citi), **viitor anterior** (voi fi citit).

Substantivul

- Genurile substantivului sunt stabilite prin numărare: **masculin** (un, doi), **feminin** (o, două), **neutru** (un, două).
- Substantivul poate fi **near-ticulat** (livadă), **articulat** cu articol hotărât (livada), **articulat cu articol** nehotărât (o livadă).
- Substantivul poate fi precedat de **prepoziție**: simplă (la/cu Ion) și compusă (despre/de la Ion).

Părțile de propoziție

Principale: **subiectul** (arată cine face acțiunea exprimată prin predicatul verbal) și **predicatul verbal** (arată ce face subiectul).
Secundară: **atributul** (determină un substantiv, atribuindu-i o caracteristică).

Compară cele două texte citite, completând, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos.

Criteriul	Textul A	Textul B
sursa textului		
tipul de text (literar sau nonliterar)		
scopul textului		
limbajul utilizat (cuvinte cu sensuri obișnuite, noi, neobișnuite etc.)		
impresia pe care ți-a lăsat-o		

Analizează părțile de propoziție subliniate (subiecte, predicate verbale, atribute), completând un tabel asemenea celui dat.

Cuvântul	Parte de propoziție	Parte de vorbire prin care se exprimă
<i>vara</i>	<i>subiect</i>	<i>substantiv comun</i>
...	...	...

Asociază anotimpului vara: un loc, o culoare, un animal, o plantă, un animal și explică alegerile făcute.

Describe locul sau animalul asociat verii, într-un text de 70-80 de cuvinte, ținând cont de particularitățile textului descriptiv.

Aplică ce ai învățat despre textul narativ și redactează un astfel de text, de minimum 120 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare petrecută la piscină, în timpul unei zile de vară. Vei integra în textul tău o comparație și o personificare.

Explică-le colegilor ce beneficii aduce vara în viața oamenilor, valorificând inclusiv informații pe care le-ai aflat citind textul B.

Textul narativ

Este acel text în care sunt relatezate întâmplări la care iau parte persoane sau personaje. Un text narativ are trei părți: introducere, cuprins și încheiere.

Textul descriptiv

Este acel text în care sunt prezentate particularități/însușiri/trăsături ale unui loc sau ale unei ființe.

Figuri de stil

Comparația = alăturarea a doi termeni (cu ajutorul cuvintelor ca, precum), cu scopul de a-l evidenția/pune într-o lumină nouă pe primul
Personificarea = atribuirea de însușiri omenești unor lucruri, fenomene sau ființe necuvântătoare

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Cu firea ei cea arzătoare
 Sosit-a vara înapoi.
 Toți pomii sunt în sărbătoare,
 În tei stă floare lângă floare...
 E dulce vara pe la noi!

Când dimineața se ivește
 Din al văzduhurilor fund,
 Tot câmpul parcă întinerește
 Iar, deșteptată de pe prund,
 Cireada satului pornește...

În urma ei un roi de grauri,
 Ca niște valuri cenușii,
 S-amestecă prin bălării.
 S-așază-n coarne pe la tauri,
 Fac fel de fel de nebunii.

Până ce-n zarea depărtată
 Spre lacul trist se pun pe drum.
 Și cum se duc, – acum ș-acum
 Se mai zăresc încă o dată,
 Ca rămășița unui fum.

(Duiliu Zamfirescu, *Vara*)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

- În cuvântul *înapoi* există trei vocale și o semivocală.
- În cuvântul *dulce* numărul literelor este egal cu cel al sunetelor.
- Cuvântul *tauri* de desparte în silabe astfel: *ta-u-ri*.
- Verbele *a porni* și *a se duce* din text sunt antonime.
- Cuvântul *tei* face parte din câmpul lexical al arborilor.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. întinerește	1. pronume personal
b. arzătoare	2. substantiv comun
c. noi	3. adjectiv
d. coarne	4. verb predicativ
e. pe la	5. numeral cardinal
	6. prepoziție compusă

3. Completează următoarele enunțuri.

- Verbul *sosit-a* este la modul ..., timpul ... .
- Substantivul *câmpul* este articulat cu articol ... .
- Subiectul din secvența *Cireada satului pornește* este ... .
- În enunțul *S-așază-n coarne pe la tauri,/Fac fel de fel de nebunii.*, predicatele verbale sunt ... și ... .
- Atributul din structura *valuri cenușii* este exprimat prin ... .

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

- Identifică un reper temporal și unul spațial din textul dat.
- Menționează, într-un enunț, care este tema textului citit.
- Precizează, într-o propoziție, o caracteristică a verii, așa cum reiese din text.
- Transcrie o secvență în care există personificare.
- Transcrie o comparație, subliniind termenii comparați.

5. Scrie un text narativ, de 120-140 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare reală sau imaginară petrecută în timpul unei zile de vară. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecti regulile de redactare a unui text narativ;
- să respecti cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:

- 10 puncte (5 × 2 puncte)
- 10 puncte (5 × 2 puncte)
- 20 de puncte (5 × 4 puncte)
- 20 puncte (5 × 4 puncte)
- 30 de puncte (15, 5, 5, 3, 2

puncte)

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Ai ajuns la finalul evaluării. Cum te simți în acest moment? Alege, dintre emoticoanele date, pe cel care descrie cel mai bine starea ta.

Evaluarea portofoliului

Grila de observare a activității și a comportamentului elevului

1. Prezintă-i profesorului tău/profesoarei tale portofoliul realizat în timpul anului școlar, pentru a fi evaluat.

Vor fi urmărite aspectele de mai jos:

- existența fișelor/pieselor de portofoliu solicitate;
- calitatea pieselor de portofoliu;
- așezarea acestora în ordinea realizării;
- alte aspecte pe care profesorul le va preciza.

2. Alege o piesă de portofoliu pe care o consideri mai reușită, care a fost apreciată sau la care ai lucrat cu drag. Prezintă-o în fața clasei. Colegii și profesorul/profesoara vor urmări prezentarea ta, completând grila de observare dată.

Aspect urmărit	Observații
Alegerea unei piese/fișe de portofoliu care a fost realizată în cursul anului școlar	
Justificarea alegerii făcute (a fost apreciată, a fost elaborată cu drag etc.)	
Prezentarea piesei din portofoliu, prin oferirea unor informații și detalii referitoare la conținutul acesteia	
Rostirea enunțurilor/Intonația	
Trezirea curiozității colegilor pentru cele prezentate	
Atenția acordată celor care ascultă (colegi, profesor)	
Poziția corpului, atitudine	

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro>.

